

Observationsstedet *Præsthusvej Høstebro*

Klart ☒ Let skyet ☐ Tørt ☐ Sne ☐
 Duset ☐ Overskyet ☐ Regn ☐ Hagl ☐

Objektets stilling *1 + 2* Foran Dem ☐ Lige over ☐ Til højre ☐ Til venstre ☐ (sæt X)

Objektets form på objektet *8. Form (tegnes)* *Længde over*

Objektets omrids *1 + 2* Skarp ☒ Selvejsende ☐ Mat ☐ (sæt X)
 Uskarp ☐ Gennemsligtig ☐ Blank ☒

Objektets farve *Skymat / hvid* 11. Objektets lyd *ingen*

Objektets størrelse mellem *UDSTRAKT ARM* Nælehooved ☐ Ti-øre ☐ En-krone ☐ (sæt X) Længde i cm
 T ☐ A ☐ E ☐ R ☐ T ☐ O ☐ -øre ☐ To-øre ☐ To-krone ☐

Objektet sås med *Blotte øje* ☒ Vindue ☐ Kikkert ☐ (sæt X)
 Briller ☐ Auto-rude ☐ Teleskop ☐

Objektet efterlod spor *Ja* ☐ Nej ☒ (sæt X) 15. Fjernet af 16. Foto

Objektets lys *Svagt* ☐ Stærkt ☐ (sæt X) 18. Sås ved tilsynskomst mod *Syd*
 Middel ☒ Blandende ☐ Den forsvandt mod *Lige op*

Objektets vægtselsens retning *↑* 20. Anslået hastighed

Objektets højde *(sæt X)* 22. Vidner *Preben Jacobsen*
 Horisonten ☒ *fyldt med*

50 år med ufoer

- erfaringer fra halvtreds års rapportarbejde

Toke Haunstrup

Toke Haunstrup

50 år med ufoer

- erfaringer fra halvtreds års rapportarbejde

*50 år med ufoer
- erfaringer fra halvtreds års rapportarbejde*

Af Toke Haunstrup

1. udgave, 2007

© 2007 Toke Haunstrup & Skandinavisk UFO Information (SUFOI)

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået
aftale med Copy-Dan og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

ISBN-13: 978-87-87628-90-7

Papirudgave:

Print: <HER INDSÆTTES FIRMANAVN>

Indbinding: <HER INDSÆTTES FIRMANAVN>

Grafisk tilrettelægning og omslag: Christian Bach Andersen

Sat med Adobe Garamond Pro 10/13

Skandinavisk UFO Information

Postboks 95

6200 Aabenraa

Hjemmeside: www.ufo.dk

Forord 7

Indledning 11

Øjnene der ser • En mangfoldighed af teorier • Forskellige perspektiver på ufo-fænomenet • Ikke én men mange forklaringer • Centrale begreber

SUFOL's rapportarbejde 1957-2007 19

Udviklingen i SUFOL's rapportarbejde • Rapportmaterialet

Når sanserne snyder 31

Hvordan vi ser • Typiske eksempler på fejlperception • Fejlperceptions betydning for ufo-fænomenet

Fra vidnesbyrd til oplevelse 55

Almind-rumskibet • „Det var som en eksploderende atombombe“ • Observatører og personlighedstræk • Cosmos 1068 – et mønster i beretningerne? • Kulturelle forestillingsbilleder – i krydsfeltet mellem fiktion og virkelighed • Fra vidnesbyrd til oplevelse

Observatørers reaktioner 79

Angst og panik • Alvorlige psykiske eftervirkninger • Andre reaktioner • Sammenfatning

Observationer i medierne 95

Observatører i medierne • Det ”professionelle” rapportarbejde og ufoerne som ”rapporternes kerne” • Den døde ko i Odder – mediernes hang til det sensationelle og spektakulære • Mediernes rolle – og samspillet med ufo-foreningerne

Når flere fænomener bliver til én ufo 105

Ufo-styrt på Amager? • Fysiske spor? • Projektørlys med effekter • Hvordan opstår oplevelsen af falske sammenhænge? • Når tilfældigheder råder

En nål i en høstak 119

Observation med kortslutning • Lys over Nordsøen • En mangfoldighed af forklaringer

Konklusion 129

Beretningerne udgør fænomenets kerne • Fra vidnesbyrd til oplevelse – observatørens centrale rolle • Fejlperception et udbredt fænomen • Psykologiens rolle uafklaret • Kulturelle påvirkninger • Mediernes rolle • Falske sammenhænge der snyder • Ifo-fænomenernes mangfoldighed • Problematisk skelnen mellem ufo- og ifo-rapporter • Ufofænomenets mange ansigter

Noter 135

Indeks over danske observationer 141

Indhold

Forord

Et halvt århundrede er gået, siden Skandinavisk UFO Information (SUFOI) blev dannet, og arbejdet med at indsamle beretninger om observationer af ufoer begyndte. Siden da har SUFOI undersøgt adskillige tusinde rapporter gennem et ihærdigt og ofte møjsommeligt arbejde, der – i lighed med de øvrige aktiviteter i SUFOI – har været båret af en frivillig og ulønnet indsats fra en bred kreds af personer.

I de første år var arbejdet med rapporterne karakteriseret ved nybegynderens entusiastiske – men på mange måder også uerfarne – engagement, og andelen af uopklarede sager var høj. Men takket være de praktiske erfaringer fra rapportarbejdet blev SUFOI med årene bedre til systematisk at undersøge folks observationer og forklare dem som kendte fænomener. Gradvist etableredes også en viden om de mange forhold, som kan spille observatører ”et puds” og få dem til at tro, at de har set ufoer.

Gennem arbejdet med at indsamle og undersøge folks usædvanlige oplevelser af himmelfænomener har SUFOI således opbygget en unik erfaring og viden uden sidestykke i Danmark. Det er denne viden og erfaring, som danner grundlaget for denne bog, og som jeg har forsøgt at samle og videregive på de følgende sider.

Ideen til denne bog opstod oprindeligt som en strøtanke på et af SUFOI's repræsentantskabsmøder i slutningen af 1990'erne. Baggrunden var en erkendelse af, at SUFOI gennem nogle år havde haft vanskeligt ved at opretholde rapportarbejdet pga. en faldende interesse blandt medlemmerne for at engagere sig aktivt i dette. Dermed var der fare for, at den erfaring, det havde taget hen ved 50 år at opbygge, kunne gå tabt. En stor del af denne erfaring var aldrig blevet dokumenteret på en systematisk måde, men sad så at sige i rapportoptagernes hoveder og udgjorde en integreret del af det praktiske rapportarbejde.

Ideen lå derefter og ”simrede” i baghovedet i et par år, indtil jeg i 2002 tilbød SUFOI's repræsentantskab at påtage mig opgaven med at sammenfatte hovederfaringerne fra rapportarbejdet med henblik på en udgivelse i forbindelse med SUFOI's 50 års jubilæum i 2007. De følgende år gik derefter med at indsamle materiale og ”omforme” den ofte implicitte viden fra rapportarbejdet til tekst. Resultatet er denne bog,

som jeg håber giver et detaljeret indblik i, hvad SUFOI har lært af 50 års rapportarbejde.

Erfaringerne fra rapportarbejdet bygger i høj grad på de observationer, hvor det er lykkedes SUFOI at identificere det observerede. Dette skyldes først og fremmest, at det i disse sager er muligt at sammenholde observatørernes mundtlige eller skriftlige beretninger med viden om det observerede fænomens "faktiske" udseende. Dermed får man et indblik i de processer og forhold, som kan påvirke observatørens oplevelser, og som kan medvirke til at gøre dem besynderlige.

De fleste af sagerne i denne bog er således opklarede sager, hvilket måske vil skuffe nogle af de læsere, som er specielt interesserede i de uopklarede observationer. Man skal dog være forsigtig med at betragte de opklarede sager som mindre interessante end de "ægte" ufo-observationer, da mange af de forhold, som kan gøre de opklarede sager endog meget besynderlige, lige så vel kan optræde i forbindelse med de uopklarede hændelser. Ignorerer man derfor erfaringerne fra de opklarede sager, mister man en vigtig del af forklaringen på det komplekse fænomen, som i daglig tale går under navnet "ufoer".

Det er mit håb, at denne bog kan bidrage til en øget forståelse af det forunderlige fænomen, som igennem mere end 60 år har pirret nysgerrigheden hos utallige mennesker verden over.

Toke Haunstrup
Særslev, august 2007

Tak

Et arbejde som det, der ligger bag denne bog, er sjældent muligt uden andres hjælp og input. Jeg vil derfor benytte lejligheden til at takke en række personer.

Først og fremmest, naturligvis, en stor tak til alle de rapportoptagere, som gennem årene har knoklet med at indsamle, behandle og efterforske beretningerne om usædvanlige himmelfænomener. Uden deres indsats, ville der ikke have været noget at skrive om!

Også en tak til SUFOI's repræsentantskab, som gennem hele forløbet har fulgt mit arbejde fra sidelinjen og som løbende – og ofte i forbindelse med engagerede diskussioner på foreningens møder – er kommet med forslag og ideer til ændringer og forbedringer. Disse kommentarer har utvivlsomt bidraget til at gøre det endelige resultat mere fyldestgørende og præcist. I denne forbindelse bør det også nævnes, at bogens indhold og konklusioner er blevet godkendt af repræsentantskabet.

I tilknytning til arbejdet med bogen oprettedes en lille arbejdsgruppe med repræsentanter fra SUFOI's repræsentantskab. Arbejdsgruppen, som var min "sparringspartner" under udarbejdelsen af bogen, har haft Torben Birkeholm, Susanne Skovlund, Per Andersen og undertegnede som medlemmer. Mange af pointerne i denne bog er oprindeligt formuleret i forbindelse med arbejdsgruppens møder. Desuden er afsnittene Observatører og personlighedstræk i kapitel 4 og Hvordan opstår oplevelsen af falske sammenhænge? i kapitel 7 skrevet af Per Andersen. Derfor en stor tak til Per og de øvrige medlemmer af arbejdsgruppen for de konstruktive ideer og indspark.

Udover den lille arbejdsgruppe etableredes også en større følgegruppe bestående af tidligere rapportoptagere og andre deltagere i ufo-debat-ten. Følgegruppens medlemmer har haft mulighed for at læse og kommentere udkast til de fleste af bogens kapitler, og jeg vil gerne takke især Lars Thomas, Ole J. Knudsen, Per Borgaard, Ole Henningsen og Erling Hegelund for mange nyttige og gode kommentarer.

Endelig skal også Kim Møller Hansen takkes for sin hjælp med korrekturlæsningen.

En kortere og mere populær sammenfatning af denne bog kan læses i et særnummer af SUFOI's tidsskrift UFO-Nyt (nr. 4/2007). Særnummeret er skrevet af forfatter, journalist og tidligere medlem af SUFOI Per Borgaard.

Indledning

Øjnene der ser

Ifølge et gammelt ordsprog afhænger det sete af øjnene, der ser. Forskellige mennesker kan således opleve den samme sag vidt forskelligt, og dette gælder naturligvis også, når det er ufoer og observationer af besynderlige himmelfænomener, som er emnet for diskussionen.

I dette kapitel er fokus på ”øjnene, der ser”, og ikke så meget på ”det sete”. Derved adskiller kapitlet sig fra de efterfølgende, hvor det er selve fænomenet og erfaringerne fra rapportarbejdet, som er i centrum.

For nu at blive i metaforenes verden kan man også tale om, at vi hver især har nogle ”briller”, som vi ser verden igennem, og som farver det sete. Når talen falder på ufoer, er vi derfor alle udstyret med et ”sæt briller” – et perspektiv – som gør, at bestemte dele af beretningerne om ufo-observationer træder særligt tydeligt frem, mens andre nedtones eller helt forsvinder fra synsfeltet. Har man eksempelvis den holdning, at der er tale om det rene fup, fantasi og opspind, er man ofte tilbøjelig til at fokusere på de ”svage” detaljer i en beretning, som kan antyde, at der er tale om noget opdigtet (fx selvmodsigelser i observatørens genfortælling af oplevelsen). Er man derimod overbevist om, at ufoerne er rumskibe befolket med væsner fra andre planeter, vil det være andre ting, som ”falder en i øjnene”. Oven i dette kommer så, at de ting, som ses af både den ”rumskibstroende” og skeptikeren, kan fortolkes forskelligt.

Perspektivet bag denne bog er baseret på erfaringerne fra 50 års rapportarbejde. Det er derfor ikke tilfældigt eller vilkårligt, men er vokset frem af SUFOI's konkrete arbejde med at indsamle og undersøge observatørers beretninger. Der er tale om et kritisk og nøgternt perspektiv, som tilstræber at indfange ufo-fænomenet i dets fulde kompleksitet og undgå forsimplede forklaringer.

I dette kapitel præsenteres nogle indledende betragtninger over ufo-fænomenet og rapport-

arbejdet, ligesom forskellige perspektiver på ufo-fænomenets årsag udpeges. Hensigten er dels at præsentere nogle af grundelementerne i det perspektiv, som ligger bag denne bog, dels at skabe et overblik over de forskellige tilgange til ufo-fænomenet, som er at finde blandt ufo-interesserede. Kapitlet afsluttes med en gennemgang af centrale begreber, som vil gå igen mange steder i bogen.

En mangfoldighed af teorier

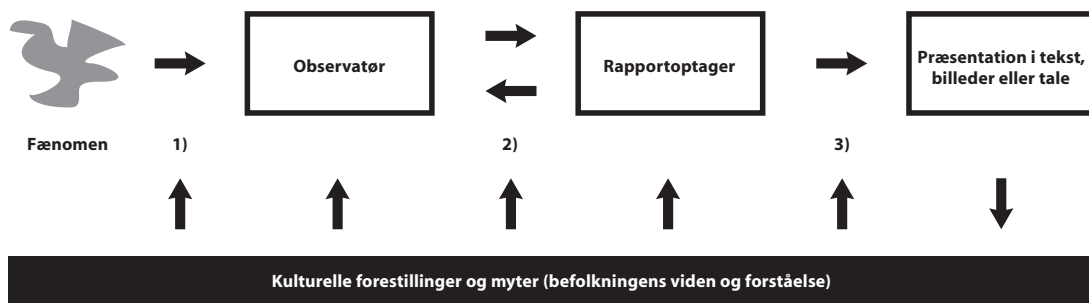
Gennem årene har mange teorier været foreslået som forklaring på ufo-fænomenet. Mest kendt er nok ”rumskibshypotesen”: forestillingen om, at ufo-observationerne er forårsaget af rumskibe, som er skabt og bemandet af væsner fra et andet sted i universet. Men selv inden for denne tilgang findes mange varianter.

Ud over rumskibshypotesen er der en række andre teorier og fortolkninger af ufo-fænomenet. Disse spænder over et bredt spektrum fra ukendte naturfænomener, psykologiske fænomener, kulturelle myter, fup og fejlfortolkninger til menneskeskabte – men ukendte – fænomener, sammensværgelsesteorier, parapsykologiske fænomener mv.

Hvor meget man end kunne ønske det, er det ikke muligt på baggrund af erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde at give den ”endelige forklaring” på ufo-fænomenet. Men erfaringerne bidrager med viden og erkendelser, som giver et godt fingerpeg om, i hvilke retninger man skal søge, hvis man vil nå til en bedre forståelse af fænomenet.

Rapportkæden og dens stadier

Teorier som de ovenfor nævnte adskiller sig fra hinanden på en flere måder. En af disse består i, at de i deres forklaring på ufo-fænomenet lægger vægt på forskellige dele af det, man kunne kalde ”rapportkæden”. Derved forstås de ”stadier”, som en observationsberetning gennemgår, fra selve observationen finder sted, og til at den eventuelt omtales i fx et ufo-tidsskrift, avisen eller på en hjemmeside.

Figur 1 Rapportkædens stadier

Figur 1 viser rapportkæden på skematisk form. Yderst til venstre er angivet selve observationen af et konkret himmelfænomen, og yderst til højre den videre formidling af oplevelsen/beretningen til et bredere publikum. Mellem disse yderpunkter er der flere mellemstadier, som omfatter observatøren (den, som har haft en oplevelse, og som kontakter en ufo-forening for at berette om denne) og rapportoptageren (den, som får kontakt med observatøren og står for at indsamle oplysninger om observationen og måske foretage en undersøgelse). Numrene på figuren angiver de forskellige stadier i rapportkæden:

1. Observatørens oplevelse af et himmelfænomen.
2. Observatørens kontakt med en rapportoptager (i form af et personligt møde eller via brev, rapportskema eller e-mail/hjemmeside). Uanset om kontakten finder sted personligt eller via skriftlig korrespondance, indebærer "mødet" mellem observatør og rapportoptager en vekselvirkning, hvor observatøren og rapportoptageren påvirker hinanden.
3. Rapportoptageren skriver måske en omtale af observationsberetningen, som bygger på observatørens beskrivelser, rapportoptagerens egne vurderinger/fortolkninger og eventuelle undersøgelser. Denne omtale kan blive trykt i et ufo-tidsskrift og dermed indgå i rækken af tekster om ufo-oplevelser. Videreformidlingen af observationer kan også finde sted internt i ufo-foreningen, når rapportoptageren møder andre, holder foredrag, bliver interviewet i medierne mv.

Det sidste stadium (præsentation i tekst, billeder eller tale) spiller en særligt vigtig rolle i forhold til formningen af befolkningens forståelse af og viden om ufo-fænomenet. Det er ofte gennem omtale i aviser, radio, tv, tidsskrifter og på internettet, at den almindelige borger stifter bekendtskab med ufo-fænomenet og danner sig en forestilling om, hvad ufoer "er for noget". I figuren er påvirkningen af befolkningens forståelse af ufo-fænomenet markeret med en pil fra kassen "præsentation i tekst, billeder eller tale" til den aflange kasse nederst, som repræsenterer de kulturelle forestillinger og myter udbredt i befolkningen.

Kulturelle forestillinger om ufo-fænomenet kommer eksempelvis til udtryk, når man spørger "manden på gaden", hvad han forstår ved ordet ufo. Til de kulturelle forestillinger hører bl.a. forestillingerne om fremmede væsner, "grønne mænd", ufo-landinger og biler, der standses af ufoer.

De kulturelle forestillinger om ufoer påvirkes også på andre måder end via omtalen af ufo-observationer. En anden af disse påvirkninger stammer fra populærkulturen i form af science fiction-film som Steven Spielbergs *Nærkontakt af 3. grad* og tv-serier såsom *Strengt fortroligt* og *Dark Skies*. En tredje påvirkning kan komme fra andre dele af vores fælles kultur. Eksempelvis har den danske religionshistoriker Mikael Rothstein beskrevet, hvordan religiøse forestillinger synes at "samvirke" med forestillingerne om ufoer og besøg fra fremmede verdener.¹

Med pilene fra den aflange kasse og op til de forskellige stadier i rapportkæden antydes det, at der i alle stadier af rapportkæden finder en påvirkning sted fra de kulturelle forestillinger. Dette gælder, når observatøren har sin oplevelse og senere genfortæller denne til en rapportoptager, når rapportoptageren fortolker observatørens beretning og foretager undersøgelser, og – ikke mindst – når rapportoptageren viderebringer observatørens beretning. På denne måde sluttet ringen.

Det er vigtigt at understrege, at denne måde at beskrive rapportkæden og dens stadier på, dels er *idealiseret* (langt fra alle indberetninger til ufo-foreninger gennemgår fx stadium 3), dels kun gælder for de observationer, som *registreres og behandles* af personer fra en ufo-forening. Antallet af observationer, som *ikke* registreres eller behandles af ufo-foreninger, er efter al sandsynlighed langt større end det antal, som kommer til foreningernes kendskab. Men også disse ”uformelle” beretninger, som aldrig bliver omtalt i medierne eller behandlet af nogen ufo-forening, indgår i skabelsen og fastholdelsen af de kulturelle forestillinger om ufo-fænomenet.

I denne bog er fokus på de observationer, hvor observatører har henvendt sig til en ufo-forening (nemlig SUFOI). Fælles for langt hovedparten af disse sager er, at der er gennemført en egentlig rapportoptagelse samt – i større eller mindre omfang – en undersøgelse. Mange af sagerne omtalt i de følgende kapitler er endvidere blevet gengivet i foreningens tidsskrift *UFO-Nyt* eller i medierne. Dermed passer de fleste af sagerne ind i figuren ovenfor.

Forskellige perspektiver på ufo-fænomenet

Modellen i figur 1 siger ikke *i sig selv* noget om, hvad der er den ”reelle” forklaring på ufo-fænomenet. I stedet anskueliggøres sammenhængene mellem de forskellige stadier, som observationer, hvor der foretages rapportoptagelse og efterfølgende undersøgelse, ofte gennemløber.

Afhængigt af temperament og overbevisning kan man i sin fortolkning af ufo-fænomenets art og oprindelse vælge at fremhæve forskellige stadier af rapportkæden som de vigtigste. I det følgende gennemgås – med udgangspunkt i figur 1 – nogle af de typiske fortolkninger eller tilgange, sådan som disse findes i ufo-litteraturen og -debatten. I den forbindelse udvikles nogle *nøglebegreber*, som vil dukke op flere gange i de følgende kapitler.

Der omtales fire tilgange, der kan opfattes som forskellige perspektiver eller ”briller”, hvorigennem de enkelte beretninger såvel som ”ufo-fænomenet” som helhed kan fortolkes. Hver især fremhæver perspektiverne bestemte elementer som særligt vigtige.

Hovedparten af teorierne om ufo-fænomenet kan enkeltvis placeres i forhold til et af disse perspektiver. Men der findes også teorier og fortolkninger, som ligger uden for de fire, som omtales her. De mest udbredte vil dog kunne passe ind i en af disse.

Den realistiske fortolkning

En række teorier om ufo-fænomenets art og oprindelse fokuserer på det fysiske fænomen som det vigtigste. Dette gælder fx rumskibshypotesen og de teorier, som forklarer ufo-fænomenet som ukendte naturfænomener. Ifølge disse teorier er det de *ydre stimuli* (dvs. det som optræder for øjnene af observatøren), der er i centrum. Dermed nedtones betydningen af de kulturelle faktorer (kulturelle forestillingers påvirkning af observatørens oplevelse/beretning og rapportoptagerens fortolkninger), observatørens ”fejlfortolkninger” og den gensidige påvirkning mellem observatør og rapportoptager.

En sådan tilgang til ufo-fænomenet kan betegnes som den *realistiske fortolkning*. Til denne fortolkning hører de teorier, som fremhæver ufoerne som et fysisk og konkret eksisterende fænomen, der opfører sig og ser ud, sådan som observatørerne beskriver det.

Den metodekritiske fortolkning

Andre teorier fremhæver rapportoptageren som afgørende for skabelsen af ufo-beretninger. Det antages, at rapportoptageren i såvel interview-situationen som ved den efterfølgende behandling, fortolkning og præsentation af observatørens oplevelse (bevidst eller ubevidst) påvirker den måde, hvorpå oplevelsen beskrives og præsenteres. Derved bliver rapportoptageren en central ”medspiller” i skabelsen af ufo-beretninger og (i sidste instans) befolkningens forståelse af ufo-fænomenet.

Sat lidt på spidsen mener tilhængerne af denne tilgang, at rapportoptageren ”farver” observatørens beretning, så den kommer til at ligge tættere på rapportoptagerens egne forventninger og forestillinger om ufo-fænomenet. Denne fortolkning stiller sig dermed kritisk over for metoderne bag ufologernes måde at optage, behandle og fortolke observationsberetninger på og kan derfor betegnes som den *metodekritiske fortolkning*.

Den kulturelle fortolkning

En del ufologer og samfundsvidenskabelige forskere fremhæver de kulturelle forestillinger og myter som en afgørende faktor for skabelsen af ufo-beretninger og ufo-fænomenet i det hele taget. En sådan fortolkning anser den ydre stimuli (det der blev set og oplevet af observatøren) for mindre interessant og tillægger i stedet de kulturelle forestillinger og ”myten” om ufoerne en helt central rolle. I overensstemmelse med denne tilgang betragtes fortællingerne om ufo-oplevelser som resultatet af processer, hvor observatørerne skaber og genskaber de forestillingsbilleder, som er en del af vores moderne kultur og troen på ufoer. Observatørernes oplevelser og beretninger er på samme tid et *resultat* af de kulturelle forestillinger og med til at *fastholde* disse som ”levende” forestillinger. Med dette perspektiv reduceres ufo-fænomenet til et kulturelt produkt, og denne tilgang kan derfor betegnes som den *kulturelle fortolkning*.

Den pragmatiske fortolkning

Endelig kan man anlægge en mere pragmatisk tilgang, hvor alle ovennævnte fortolkninger tillægges

betydning. Ifølge denne tilgang skal forklaringen på ufo-fænomenet søges i såvel de ydre stimuli som metodiske forhold og påvirkningen fra kulturelle forestillinger. Denne tilgang *sammenstykker* altså en hel række forklaringer i én samlet fortolkning af ufo-fænomenet, og kan dermed betegnes som den *pragmatiske fortolkning*.

Tilgangen bag denne bog, og store dele af SUFOI’s rapportarbejde, trækker på den pragmatiske fortolkning.

Ikke én men mange forklaringer

Der er udbredt tendens til at diskutere spørgsmålet om mulige forklaringer på ufo-fænomenet som et ”enten eller”. Enten er ufoerne rumskibe, eller også er de fup. Enten er det naturlige (men ukendte) fænomener, eller også er det en moderne form for tidligere tiders sagn og myter. Tilhængerne af en bestemt teori forsøger med andre ord ofte at ”presse” deres favoritforklaring ned over *alle* observationer og beretninger.

Uanset, hvilke teorier der diskuteres, viser erfaringerne fra SUFOI’s rapportarbejde, at dette er en uholdbar måde at angribe spørgsmålet om ufo-fænomenets årsag på. Den vigtigste erfaring fra rapportarbejdet er måske netop, at der er tale om en bred vifte af *forskellige fænomener*, som alt for ofte blandes sammen under fællesbetegnelsen ”ufoer”.

I den bog dokumenteres en række forhold, som med sikkerhed spiller en rolle, når folk har oplevelser af himmelfænomener, som forekommer mystiske og uforklarlige. Det er især arbejdet med de rapporter, hvor SUFOI efterfølgende har kunnet finde en forklaring på det observerede, som viser, at mange ting kan være på spil. Eksempelvis kan san-serne ”snyde”, så man oplever himmelfænomener anderledes, end de konkret opfører sig (se kapitel 3). I nogle tilfælde afviger oplevelsen og observatørens beskrivelse endda så meget fra det ”faktiske set”, at det umiddelbart er svært at se en sammenhæng (kapitel 4). Flere af hinanden uafhængige

fænomener kan fejlagtigt blive fortolket som ét fænomen, hvilket giver observationen en ekstraordinær høj grad af besynderlighed (kapitel 7). Et utal af fænomener kan – under de rette betingelser – forårsage ufo-beretninger, og i mange tilfælde er det nærmest umuligt efterfølgende at finde frem til forklaringen (kapitel 8). Endvidere kan ubeskrevne naturfænomener give anledning til observationer. Et eksempel på dette er en række beretninger om ”dobbelt-måner”, som SUFOI modtog i 1993.²

Figur 2 SUFOI modtog i oktober 1993 flere uafhængige beretninger om ”dobbelt-måner”. Her ses en af observatørens tegning af fænomenet. På baggrund af grundige analyser af observationerne konkluderede SUFOI, at der sandsynligvis var tale om en spejling eller brydning af Månens lys i iskrystaller højt i atmosfæren.

Ovennævnte forhold er blot nogle af dem, som viser, at en bred vifte af faktorer og forklaringer må tages med i betragtning, når talen falder på ufo-observationernes årsag. Nogle af disse forhold har betydning for en stor andel af observationerne, mens andre forekommer mere sjældent.

Når der i denne bog benyttes udtrykket *ufo-fænomenet* (i ental), skal dette altså ikke forstås i den betydning, at der bag de hundredevis af ikke-identificerede rapporter i SUFOI’s rapportarkiv gemmer sig ét enkelt fænomen. Ikke to observationer er aldeles identiske, og hver eneste beretning bør derfor behandles som en *unik* hændelse, hvor

forklaringen skal søges i en særlig kombination af forhold og faktorer! Nogle af disse går dog igen på tværs af rapporterne, og det er sådanne faktorer og forhold, som gennemgås i de følgende kapitler – og som udgør ”brikker” i det puslespil af forklaringer, som er svaret på ufoernes gåde.

Centrale begreber

For at undgå eventuelle misforståelser, præciseres her nogle af de begreber, som er at finde mange steder i bogen.

Ufo-fænomenet

Udtrykket *ufo-fænomenet* benyttes alene som en samlebetegnelse for de fænomener, som er på spil i beretningerne om observationer af usædvanlige himmelfænomener. Disse beretninger har alle det til fælles – måske som det eneste! – at de omtales som *ufo*-observationer af observatører, medier, ufo-foreninger og ”folk” i det hele taget. Nogle af observationerne undersøges af rapportoptagere fra en ufo-forening (fx SUFOI), mens andre aldrig bliver kendt af en større kreds af personer (ud over observatørens nærmeste familie og venner). Uanset hvad, går de alle under betegnelsen ”ufoer” og knyttes dermed sammen i den folkelige forståelse af ufo-fænomenet.

Observationsberetning

Ved *observationsberetning* forstås observatørens mundtlige eller skriftlige beretning om den oplevelse, som han eller hun har haft.

I ufo-debatten glemmes det ofte, at det *ikke* er ufoer, som undersøges, men udelukkende observationsberetninger (i enkelte tilfælde også fotografiske optagelser o.lign.). Observatørers beretninger er derfor i praksis den eneste kilde til en forståelse af ufo-fænomenet. Lidt forenklet kan man sige, at det er beretningerne om usædvanlige himmelfænomener, som *udgør* ufo-fænomenet.

Spørgsmålet om, hvorvidt man opfatter observationsberetningerne som *vidnesbyrd om fysisk eksisterende fænomener* eller som beretninger om

personlige oplevelser, har afgørende betydning for, hvordan man anskuer ufo-fænomenet og diskussionen af mulige forklaringer. I denne bog ligger tilgangen langt nærmere den sidste fortolkning (observationsberetninger som personlige oplevelser) end den første. Se kapitel 4 for en beskrivelse af de erfaringer, som ligger til grund for dette.

Rapport

En *rapport* er betegnelsen for den samling af dokumenter, der er knyttet til en observation, som er blevet undersøgt af en ufo-forening eller andre. En rapport vil i reglen bestå af en skriftlig observationsberetning samt tilhørende dokumenter (fx et udfyldt rapportskema, beskrivelser af eventuel efterforskning/undersøgelser og rapportoptagerens kommentarer).

SUFOI's Rapportarkiv omfatter ca. 15.000 rapporter. En stor del af disse består hovedsageligt af et rapportskema udfyldt af observatøren selv.

Rapportoptager

Ved *rapportoptager* forstås en person fra en ufo-forening eller lign., som står for kontakten til

observatøren og foretager en rapportoptagelse. Rapportoptagelsen kan enten bestå i, at rapportoptageren sender et rapportskema til observatøren (som denne udfylder og returnerer) eller et egentlig interview, hvor rapportoptagerne møder op på observatørens bopæl og stiller ham/hende en række spørgsmål. Hvis der foretages yderligere efterforskning og undersøgelse af observationen, er det typisk rapportoptageren, som står for denne.

Betegnelsen rapportoptager dækker over en bred gruppe af personer med ofte vidt forskelligt syn på ufo-sagen, forskellig baggrund og varierende grad af erfaring med at optage og undersøge rapporter.

Ifo

Størstedelen af de observationsberetninger, SUFOI har undersøgt gennem tiderne, har fundet en naturlig og kendt forklaring (fx flylys, projektørlys, meteoror og nordlys). Disse rapporter omtales ofte som *ifo-rapporter*, hvor forkortelsen ifo står for *identificeret flyvende objekt*. Et ifo-fænomen er således det identificerede fænomen, som foranledigede observatørens oplevelse.

SUFOL's rapportarbejde 1957-2007

Meget er sket, siden SUFOL i 1957 modtog de første henvendelser om observationer af usædvanlige himmelfænomener.

Gennem utallige timers arbejde med at indsamle og behandle observationer har SUFOL's aktive medlemmer gjort sig de erfaringer og erkendelser, som danner grundlaget for denne bog. I dette kapitel præsenteres de overordnede linjer i udviklingen af SUFOL's rapportarbejde fra den spæde start i 1957 og frem til 2007.

Derudover gives et overblik over omfanget og karakteren af de rapporter, som SUFOL har indsamlet gennem årene.

Udviklingen i SUFOI's rapportarbejde

Fra de første observationer blev registreret i 1957 og frem til årtusindeskiftet, er SUFOI's rapportarbejde undergået en omfattende udvikling. Ikke blot af metoderne bag rapportarbejdet, men også i forhold til den overordnede tilgang til arbejdet med at indsamle og undersøge observationsberetninger.

I de første år herskede der i SUFOI's kredse en stærk overbevisning om, at Jorden blev besøgt af fremmede væsner fra rummet – og at det var disse besøg, som foranledigede ufo-observationerne. Indfaldsvinklen på rapportarbejdet var derfor i store træk, at observationerne skulle indsamles og registreres med henblik på at overbevise offentligheden – herunder især videnskaben og myndighederne – om den faktiske eksistens af disse besøg fra rummet.

Med årene udvikledes imidlertid en mere kritisk og nøgtern tilgang, som i vid udstrækning var inspireret af den naturvidenskabelige metode. Rapportarbejdet kom derfor i højere og højere grad til at handle om at indsamle ”objektive” data om folks observationer, som efterfølgende underkastedes en nøjere efterforskning med henblik på at vurdere, om et kendt fænomen kunne have været årsag til det observerede.

Gennem alle årene har rapportarbejdet i SUFOI beroet på frivillig arbejdskraft. Ligesom de øvrige aktiviteter i foreningen har rapportarbejdet således været drevet af den ”glade amatørisme”.

For at fremme overskueligheden er den følgende gennemgang af rapportarbejdet opdelt på tre tidsperioder. Denne opdeling skal dog tages med store forbehold, da udviklingen i rapportarbejdet skete gradvist, og man derfor ikke kan sætte præcise årstal på overgangene mellem de forskellige tilgange.

Grundstenene lægges (1957-1975)

Organisationen satte sig som mål, udbredelsen af kendskabet til det der sker, samt at bevise, at der lander mennesker fra andre kloder her i Danmark, og at komme i forbindelse med disse mennesker.
(UFO-Nyt, november 1958)

Med disse ord blev baggrunden for dannelsen af *Syd-Jysk UFO Investigation* (det senere *Skandinaviske UFO Information*, SUFOI) beskrevet i det allerførste nummer af foreningens tidsskrift UFO-Nyt. Udgangspunktet var, at Jorden *blev* besøgt af rumskibe fra fremmede kloder, og indberetninger om usædvanlige himmelfænomener blev derfor hovedsageligt betragtet som øjenvidneskildringer af sådanne besøg. Af samme grund blev der sjældent stillet kritiske spørgsmål til årsagerne bag indberetningerne – om der nu også reelt var tale om beretninger om rumskibe.

Helt uvidende om, at kendte fænomener kunne misfortolkes som ufoer, var man imidlertid ikke. Således skrev SUFOI's Frank Pedersen i august-nummeret af *UFO-Nyt* fra 1960:

SUFOI gør med det samme opmærksom på, at ikke alle indkomne rapporter dækker observationen af en flyvende tallerken. En del af rapporterne omhandler almindelige himmelfænomener, en del er usikre grundet få oplysninger, det er derfor vigtigt, at enhver melder observationer af UFOer. Jo flere rapporter og vidner der er til samme fænomen, desto større sikkerhed opnås i rapportsammenligningen.

Med henvisning til overvejelserne i forrige kapitel kan man sige, at SUFOI's rapportarbejde i de første år var præget af en realistisk tilgang, hvor man satte lighedstegn mellem observatørernes beskrivelser og det fænomen, som havde befundet sig på himlen. Først et godt stykke inde i 1970'erne etableredes en forståelse af, at observatørernes beretninger langt fra altid var i fuld overensstemmelse med fænomenets ”faktiske” udseende. Et aspekt, som vil blive beskrevet detaljeret i kapitel 3 og 4.

Internt i SUFOI udspillede der sig i løbet af 1960'erne en magtkamp mellem en teosofisk-inspireret og en mere naturvidenskabelig-teknisk orienteret fløj. Førstnævnte, som bl.a. omfattede SUFOI's grundlægger H. C. Petersen, tillagde den amerikanske kontaktperson George Adamski

og hans beskrivelser af hyppige møder med bl.a. venusboere stor betydning. Adamskis beretninger omfattede også livsfilosofiske budskaber til menneskeheden – budskaber han angiveligt modtog via telepatisk såvel som fysisk kontakt med ”rumbrødrene”.

Over for denne fløj stod bl.a. Frank Pedersen, som lagde vægt på, at SUFOI i sit arbejde med ufo-sagen skulle tilstræbe en naturvidenskabelig tilgang, hvor resultater fra eksempelvis astronomien og rumforskningen også skulle tages i betragtning. Disse resultater viste i øvrigt, at atmosfæren på Venus udgjorde et ugæstfrit miljø for liv – og dermed også for de venusboere, som Adamski mente, han hyppigt kontaktedes af.

Uenighederne mellem de to fløje førte i 1965 til en splittelse af foreningen, hvor H. C. Petersen og flere ligesindede forlod SUFOI og dannede en dansk afdeling af den internationale organisation *IGAP (International Get Acquainted Programme)*, mens Frank Pedersen tog over som SUFOI's nye leder. Dermed indledtes en bevægelse mod en mere kritisk og videnskabeligt orienteret tilgang, som på lang sigt banede vejen for nye måder at betragte ufo-fænomenet generelt og observatørers beretninger på. Troen på, at ufoerne skyldtes rumskibe fra fremmede verdener, var dog fortsat fremherskende blandt SUFOI's aktive medlemmer mange år endnu.

Op gennem 1960'erne og første halvdel af 1970'erne udvikledes gradvist en erkendelse af, at mange af indberetningerne skyldtes naturlige himmelfænomener, og der opbyggedes erfaring med at identificere observationer. Den fortsatte fokusering på rumskibshypotesen havde imidlertid som konsekvens, at de opklarede sager generelt betragtedes som uinteressante og sjældent omtaltes i *UFO-Nyt*. Først senere nåede man til den erkendelse, at netop sådanne sager gav stor indsigt i de mekanismer – fx perceptionspsykologiske og kulturelle – som spiller en vigtig rolle ved observationer af himmelfænomener. En erkendelse, som indholdet af denne bog i stor udstrækning bygger på.

Mange af grundelementerne i organiseringen af SUFOI's rapportarbejde opbyggedes i løbet af 1960'erne og 1970'erne. Et af disse var *rapportcentralen*, som etableredes allerede i 1960, og som havde til opgave at indsamle, analysere og arkivere indberetninger om ufo-observationer.

I løbet af 1970'erne etableredes et landsdækkende net af *rapportoptagere*, som havde ansvaret for den direkte indsamling af rapporter om observationer og kontakten til observatørerne. Rapporterne blev efterfølgende indsendt til rapportcentralen for en nærmere bedømmelse. Rapportarbejdet fulgte denne organisering frem til begyndelsen af 1980'erne, hvor det blev erstattet af et nyt og mere decentraliseret princip (se senere).

Til brug for rapportarbejdet udvikledes i 1960'erne et særligt ”rapportskema”, som blev anvendt ved rapportoptagelserne. Som oftest var det observatøren selv, som udfyldte skemaet og efterfølgende returnerede det til rapportcentralen eller den lokale rapportoptager. I mere usædvanlige sager skete det dog, at rapportoptageren besøgte observatøren og udfyldte skemaet på grundlag af et personligt interview. Brugen af rapportskemaet sikrede en systematisk indsamling af oplysninger vedrørende observatøren (fx navn, stilling og alder) såvel som observationen (fx observationssted, fænomenets udseende og bevægelse mv.)

Et sidste af de vigtige elementer i SUFOI's rapportarbejde var *alarmcentralen*, som etableredes i 1961 og var i funktion helt frem til årtusindeskiftet. Ideen fostredes af X. P. Madsen, som drev alarmcentralen – dengang kaldet ”alarmeringskæden” – indtil 1977. I disse år havde alarmcentralen et dobbelt formål: For det første fungerede den som en ”telefonkæde” ved observationer af usædvanlige himmelfænomener. Konkret bestod den af lister af interesserede personer, der i en kæde alarmerede hinanden i tilfælde af aktuelle observationer. For det andet var alarmcentralen et sted, hvor observatører kunne henvende sig ved observationer af ufoer. Derved øgedes chancerne for at få flere henvendelser om det samme fænomen, hvilket

UFO-SPØRGESKEMA

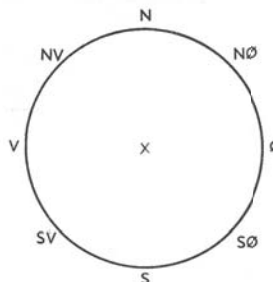
(UFO: UIDENTIFICERET FLYVENDE OBJEKT)

Afd.	Rapport nr.
Opt. den / 19	
Opt. af	

Indsendes til SUFOI's Rapportcentral, Tinggården 11, København S.

1. Navn		3. Stilling		4. Alder	
2. Adresse				5. Telefon	
6. Må SUFOI, ved evt. udsendelse/offentliggørelse af denne rapport, nævne Deres navn/stilling/adresse? Ja Nej (sæt X)					
7. Observationen fandt sted den		/ 19	fra kl.		til kl.
			Varighed		sek./min.
8. Observationssted (nøjagtig)					
9. Vejret:		Klart Diset Tåget	Hagl Regn Sne	Letskyet Overskyet Torden	Vindretning Vindstyrke Temperatur (sæt X)
10. Solens/månens stilling når De ser på objektet		Foras Bagved	Lige over Til højre	Til venstre Ikke synlig	Ikke oppe Ved ikke (sæt X)
11. Antal objekter		14. Form: Tegnes med evt. detaljer			
12. Farve					
13. Havde objektet: (sæt X)					
		Hale Kondensstriber Korona			
13. a I så fald hvad farve?		Hvor stort i forhold til objektet?		Større Mindre (sæt X)	
15. Var der (sæt X)		16. I bekræftende fald er disse blevet fjernet? - af hvem?			
17. Objektets lyd		18. Andre effekter			
19. Foretog objektet (sæt X)		20. Bemærkede De lys-, lyd- eller farveændringer i forbindelse med manøvrerne (sæt X)			
21. Objektets størrelse mellem tommel- og pegefinger i UDSTRAKT ARM (sæt X)		22. Objektets lys (sæt X)			
23. Var lyset (sæt X)		24. Objektets hastighed. Opgiv hvor mange buegrader pr. mm/sek.			
25. Hvordan forsvandt objektet af syne?					

26. Tegn objektets kurs ind på denne cirkel og angiv retningen med en pil. Angiv ligeledes hvor objektet kom til syne, såvel hvor det forsvandt af syne. Punktet X er zenith d. v. s. lige over Deres hoved.

Figur 1 Dette rapportskema – "UFO-Spørgeskema" – blev anvendt i forbindelse med rapportarbejdet fra de første år og helt frem til 1980.

forbedrede mulighederne for at fastlægge fænomenets kurs, position mv. og eventuelt forklare fænomenet.

Erfaringerne med telefonkæden var blandede. Der gik ofte lang tid i mellem "alarmerne", kæden blev ofte "brudt", og vedligeholdelsen af oplysningerne om kædens medlemmer var i sig selv et stort arbejde. Denne funktion gled derfor langsomt ud af alarmcentralens arbejde og ophørte helt i begyndelsen af 1980'erne. Dermed var alarmcentralens vigtigste funktion at være et sted, hvor folk indberettede observationer af usædvanlige himmelfænomener.

Med den nye struktur med lokale rapportoptagere, som etableredes i 1970'erne, blev henvendelser til alarmcentralen videresendt til den lokale rapportoptager for efterfølgende rapportoptagelse. Kunne det observerede fænomen identificeres allerede ved indberetningen til alarmcentralen, blev der skrevet en "telefonrapport", som derefter overgik til rapportcentralen for efterfølgende arkivering i foreningens rapportarkiv. Alarmcentralen kom på denne måde til at spille en rolle som både "fordelingsled" af indberetningerne til SUFOI og som et "filter", hvor de umiddelbart identificerbare sager afsluttedes uden videre rapportoptagelse.¹

Rapportarbejdet "professionaliseres" (1975-2000)

Det sete har nok været et kendt fænomen, medmindre meget gode og meget sikre oplysninger taler imod det. (Kursusmateriale uddelt ved SUFOI's rapportoptagerkursus i København 1998)

Med disse ord beskrives udgangspunktet for SUFOI's rapportarbejde i kursusmaterialet på det sidste af de kurser for nye rapportoptagere, som SUFOI afholdt i løbet af årene 1981-1998. Det bemærkes straks, at tilgangen her er en ganske

anden end den, der lå bag det indledende citat i afsnittet om rapportarbejdets første år. Væk er talen om "mennesker fra andre kloder" og ønsket om at etablere "kontakt" til disse. Tonen er i stedet nøgtern og kritisk, og bevisbyrden placeres entydigt på den, som vil argumentere for, at en given observation indeholder noget "ægte" ekstraordinært. Med kravet om "meget gode og meget sikre oplysninger" levnes der ikke megen plads til det spekulative!

Mens grundstenene til SUFOI's rapportarbejde i form af alarmcentralen, rapportcentralen og nettet af rapportoptagere blev lagt i løbet af 1960'erne og 1970'erne, foregik der fra midten af 1970'erne og frem til årtusindeskiftet en omfattende udvikling af tilgangen og metoderne bag rapportarbejdet. Målet var at fremme en mere "objektiv", systematisk og kritisk fremgangsmåde ved indsamlingen, bearbejdningen og vurderingen af observationsberetningerne. En fremgangsmåde, som langt hen ad vejen var inspireret af den naturvidenskabelige arbejdsmetode, og som tog afsæt i erfaringerne fra de første års rapportarbejde, hvor især Erling Jensen, leder af rapportcentralen fra 1960 til 1975, havde bidraget til at støbe fundamentet for de følgende års videreudvikling af rapportarbejdet.

"Professionaliseringen" af SUFOI's rapportarbejde tog sit udspring i flere initiativer taget i løbet af de sidste år af 1970'erne. Blandt disse var udviklingen af et nyt og mere detaljeret rapportskema (se figur 2) og arbejdet med at registrere SUFOI's rapporter elektronisk gennem *Projekt UFODATA* med henblik på statistiske analyser. Derudover påvirkedes SUFOI også af udviklingen i udlandet, hvor en ny type af ufologer med en mere kritisk og videnskabelig tilgang til ufo-arbejdet voksede frem. Af disse var det nok især amerikaneren J. Allen Hynek, som med sin bog *The UFO Experience* fra 1972 (udkom på dansk i 1974 under titlen *UFO Dokumenteret*) kom til at spille en stor rolle for SUFOI på det holdningsmæssige plan. Af andre vigtige bøger kan nævnes Allan Hendrys *The UFO Handbook* fra 1979, som var en grundig gennemgang af forfatterens arbejde med mere end 1.000 amerikanske

UFO = Uidentificeret flyvende objekt

Skema og bilag bedes returneret hurtigst muligt til:

Opt. dato

1.1 Navn:	1.2 Stilling:
1.3 Gade og gadenr.:	
Postnummer:	By:
1.4 Fødselsår og dato:	1.5 Telefonnr.: (0)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper appears to be a standard notebook page.

Fortsæt evt. på vedlagte, linierede ark

Figur 2 I 1980 erstattedes SUFOI's gamle rapportskema af et nyt og mere detaljeret skema, som skulle sikre et bedre datagrundlag for efterforskningen af rapporter og de statistiske analyser.

observationer. Den dag i dag fremstår Hendry's bog endnu som en uundværlig håndbog for alle med interesse i arbejdet med at indsamle og undersøge observationer af usædvanlige himmelfænomener.

Et af hovedelementerne i professionaliseringen af SUFOI's rapportarbejde var *rapportoptagerkurset*, som udvikledes i løbet 1980-81. Der var tale om et weekendkursus, som indeholdt både foredrag og praktiske gruppeøvelser, og som henvendte sig til alle med interesse for at blive rapportoptagere. De første fire kurser med deltagelse af over 50 kursister blev afholdt i løbet af 1981-82 i samarbejde med en anden af de daværende ufo-foreninger *Frit UFO Studium* (FUFOS). Derudover afholdtes i 1982 for første – og desværre eneste – gang et videregående kursus, som gik i dybden med rapportoptagelse og efterforskning.

Ambitionsniveauet på rapportoptagerkurserne var højt, hvilket utvivlsomt var med til at skræmme en del kursister bort fra rapportarbejdet. Underviserne var erfarne rapportoptagere fra SUFOI, som underviste i bl.a. interviewteknik – herunder at stille åbne og ikke-ledende spørgsmål med henblik på ikke at påvirke observatørens erindring og beskrivelse af hændelsesforløbet. Af andre emner, som blev behandlet på kurserne, var anvendelsen af kompas og højdemåler ved opmålinger på observationsstedet og vigtigheden af en grundig dokumentation af observatørens beskrivelse og rapportoptagerens egen efterforskning. Derudover introduceredes abstrakt teori i form af centrale begreber såsom perceptionspsykologi og fejlperception, fejlerindring, himmelfænomeners absolutte og relative størrelser, forskellen på ifo- og ufo-rapporter mv. Endelig omfattede kurserne også en grundig gennemgang af en række kendte fænomener, som kunne foranledige "ufo-observationer" – bl.a. projektørlys, satellitter, fly, meteorer, stjerner, planeter, nordlys og Månen.

Det sidste rapportoptagerkursus blev afholdt i København i maj 1998. Dermed nåede SUFOI at gennemføre i alt 11 kurser med en samlet deltagelse på omkring 100 kursister, hvoraf mange kom til at spille en aktiv rolle som rapportoptagere for SUFOI. Kurserne udgjorde derved den vigtigste kilde ved rekrutteringen af nye medlemmer til SUFOI's landsdækkende rapportoptager-net. Rapportoptagerkurserne var også et udtryk for, at man i løbet af 1980'erne tillagde rapportoptagerne en større rolle i forhold til selve efterforskningen og bedømmelsen af observationer. Tidligere var dette arbejde i store træk henlagt til rapportcentralens

Figur 3 SUFOI's Per Andersen (med ryggen til fotografen) spiller observatør ved en gruppeøvelse på kurset i 1982.

Nederst ses to deltagere ude i det åbne terræn i færd med at måle relative størrelser ved rapportoptagerkursus afholdt i Silkeborg i 1993.

leder (og i en periode også en såkaldt ”rapport-gruppe”), men i begyndelsen af 1980’erne indførtes en decentral struktur, hvor rapportoptagerne fik hovedansvaret for ikke blot rapportoptagelsen, men også den efterfølgende undersøgelse og vurdering. Dermed stilledes store krav til rapportoptagernes viden og analytiske evner, hvilket rapportoptagerkurserne forsøgte at formidle.

Som allerede antydte, udgjorde rapportoptagerkurserne hjørnestenen i forbedringen af rapportarbejdet, men derudover var der også en bred vifte af andre initiativer med samme mål for øje.

Af disse kan nævnes udbygningen af samarbejdet med officielle og militære instanser, der ofte sad inde med viden, som kunne understøtte opklaringen af konkrete sager. Blandt de vigtigste instanser var nok *Søværnets Operative Kommando* (SOK) i Århus, *Flyvertaktisk Kommando* (FTK) i Karup, *Statens Lufthavnsbetjening* samt lufthavne og politi. Et andet af initiativerne var afholdelse af rapportoptager-weekender, hvor rapportoptagere kunne mødes og udveksle erfaringer. Og endnu andre var udsendelsen af et nyhedsbrev for rapportoptagere kaldet *InfoBrevet*, udarbejdelsen af en håndbog for rapportoptagere og udgivelsen af hæftet *Når du ser et stjernesked – guide til identificering af himlens fænomener* (udgivet i 2000 med støtte fra Undervisningsministeriet/Tips- og Lottomidlerne).

Bestræbelsen på at basere rapportarbejdet på en kritisk, grundig og seriøs tilgang havde den uheldige sideeffekt, at den virkede demotiverende for mange af SUFOI’s rapportoptagere. Gennem alle årene var der derfor en relativ stor gennemstrømning, idet nye rapportoptagere ofte opgav arbejdet allerede efter få år. Til årsagerne bag frafaldet hørte givetvis også, at hovedparten af de indberetninger, SUFOI modtog – og stadig modtager – omhandlede ”ordinære” nattelys med en ofte helt naturlig forklaring. Der var således langt mellem de ”spændende” sager, som de fleste rapportoptagere ”brændte” efter at komme til at undersøge, og som for mange havde været den egentlige årsag til, at de havde meldt sig til arbejdet.

Det løbende frafald bevirkede, at antallet af aktive

rapportoptagere varierede en del hen over årene. Når antallet var højest – sådan som tilfældet eksempelvis var i årene omkring 1993 – lå det på omkring 20.

Billedet ovenfor af et professionelt og velsmurt rapportarbejde er lettere fortegnet. Nettet af rapportoptagere udgjorde i praksis en sammensat gruppe af privatpersoner, som gik ind i arbejdet med vidt forskellige forudsætninger og holdninger. På holdningssiden har der altid været en overvægt af rapportoptagere med den overbevisning, at i hvert fald nogle af ufo-observationerne skyldtes ikke-jordiske rumskibe. Men også de mere ”uafklarede” såvel som egentlige ”skeptikere” af rumskibshypotesen var at finde blandt rapportoptagerne.

Hvilken betydning rapportoptagernes personlige holdninger havde for rapportarbejdet kom bl.a. til udtryk ved diskussionen af konkrete sager. Her kunne rapportoptagere med forskellige opfattelser af ufo-fænomenet være næsten rygende uenige om, hvorvidt en sag skulle betegnes som et ifo eller et ufo. Der opnåedes således aldrig en fuldstændig ensartet behandling af observationerne – hvilket nok også havde været for meget at forlange af frivilligt arbejde!

Disse uenigheder til trods var 1980’erne og 1990’erne nok de årtier, hvor kvaliteten af SUFOI’s rapportarbejde nåede sit højdepunkt. Af samme grund stammer hovedparten af sagerne omtalt i denne bog fra disse år.²

Rapportarbejdet nedtrappes (2000-2007)

I løbet af sidste halvdel af 1990’erne skete der et gradvist fald i antallet af aktive medlemmer af SUFOI. Dette kom også til at berøre rapportarbejdet, hvor antallet af rapportoptagere langsomt svandt ind. SUFOI’s repræsentantskab besluttede derfor i 1999 at neddroge rapportarbejdet. Siden da har den primære aktivitet på rapportområdet bestået i at indsamle og registrere observationsberetninger via foreningens hjemmeside www.ufo.dk. Egentlig rapportoptagelse og efterforskning foretages nu kun i et begrænset omfang.

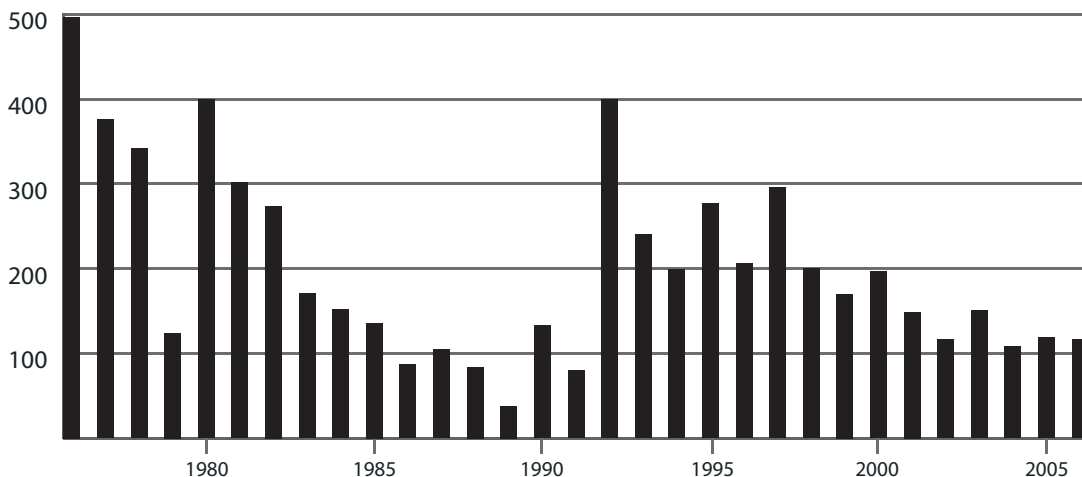
På ét område er rapportarbejdet dog usvækket: Takket være en ihærdig indsats fra bl.a. Ole Henningsen – mangeårigt medlem af SUFOI's repræsentantskab – foretages der stadig en grundig efterforskning af de fotosager, som SUFOI modtager.

I et større perspektiv kan nedtrapningen af SUFOI's rapportarbejde ses som en konsekvens af det faldende antal af aktive i det danske foreningsliv. Forpligtende foreningsarbejde synes ikke længere at have samme appeal som tidligere. Derudover kan det ikke udelukkes, at SUFOI's stadig mere nøgterne og grundige tilgang til rapportarbejdet har gjort det gradvist vanskeligere at tiltrække og fastholde nye rapportoptagere.

Rapportmaterialet

I årene fra 1957 og frem til 2007 indsamlede og registrerede SUFOI skønsmæssigt 15.000 observationer. En samlet opgørelse for hele perioden eksisterer ikke, men for en række år er antallet af indberetninger opgjort. Nedenfor vises udviklingen i antallet af registrerede henvendelser for perioden 1976-2006.

Figur 4 Antallet af registrerede observationsindberetninger til SUFOI for årene 1976 til og med 2006. Visse af tallene er behæftet med usikkerhed, da antallet af indberetninger ikke altid blev opgjort præcist.

Det fremgår af figuren, at antallet af observationsindberetninger har varieret en del gennem årene. Især i midten af 1970'erne var antallet stort, men i løbet 1980'erne ebbede indberetningerne langsomt ud. Det laveste antal henvendelser i foreningens historie blev nået i 1989, hvor SUFOI kun modtog 38 indberetninger. Derefter fulgte en periode i 1990'erne med relativt mange indberetninger, hvilket sandsynligvis kan tilskrives flere forhold – herunder en øget medieomtale af både SUFOI og ufo-fænomenet i kombination med en kraftig stigning i antallet af indberetninger forårsaget af laser- og projektørlys.

Målt på kvalitet dækker de omkring 15.000 sager i SUFOI's rapportarkiv – ”rapportmaterialet” – et bredt spektrum. I den ene ende af spektret finder man sager, som ikke har været efterforsket nærmere og/eller kun nødtørftigt er dokumenteret i form af et kort notat skrevet af en rapportoptager eller alarmcentralen. Omvendt finder man i den anden ende af spektret sager, som er baseret på rapportoptagerens detaljerede interview med observatørerne, og som er grundigt dokumenterede gennem udfyldte rapportskemaer med vedlagte bilag, som redegør for fx opmålinger på observationsstedet, kortskitser, detaljerede resumeer af observatørens beretning og redegørelser for resultaterne af den videre efterforskning. Disse sager har typisk tilhørt gruppen af observationer med en høj grad af besynderlighed (dvs. med mange usædvanlige detaljer).

Mellem disse to yderpunkter befinder sig en stor mellemgruppe af rapporter, som groft sagt består af dels rapportskemaer udfyldt og indsendt af observatøren selv, dels telefonrapporter udfyldt af alarmcentralen eller den lokale rapportoptager. Disse sager er ofte udstyret med en kortfattet bedømmelse af mulige forklaringer på det observerede.

Afhængigt af resultatet af en eventuel efterforskning og vurdering kan rapporterne i SUFOI's rapportarkiv overordnet opdeles i tre grupper:

- Rapporter, som det har været muligt at identificere (ifo-rapporter).
- Rapporter, som enten er mangelfuldt dokumenterede, og/eller som der ikke har været ressourcer til at undersøge nærmere. I mange tilfælde omfatter denne gruppe også rapporter, hvor flere forhold antyder, at der har været tale om et kendt fænomen, uden at dette kan fastslås med sikkerhed (fx pga. manglende oplysninger). Rapporter inden for denne kategori er ofte blevet betegnet som rapporter med "manglende data".
- Rapporter, som dels har en høj besynderlighedsgrad, dels henstår som uopklarede efter et vist omfang af efterforskning/vurdering (ufo-rapporter).

Denne opdeling af rapporterne skal tages med forbehold, da det i praksis ofte er vanskeligt at afgøre, hvilken kategori en given sag tilhører. Senere i bogen beskrives det, hvordan der især knytter sig vanskeligheder til sondringen mellem ifo- og ufo-rapporter (se kapitel 4).

Rapporternes fordeling på disse tre overordnede grupper fremgår af flere af de statistikker, som gennem årene er blevet udarbejdet for en hel årgang af rapporter. Tabellen på næste side viser resultaterne for årene 1976-1978 og 1994-1996³

Tabellen viser, at andelen af identificerede sager overordnet set er steget fra 1970'erne og frem til 1990'erne. Dette skyldes bl.a. "professionaliseringen"

af rapportarbejdet gennem samme periode. Den usædvanligt høje andel af identificerede sager i 1978 (73%) skyldes delvist, at SUFOI dette år modtog 90 indberetninger vedrørende et og samme ifo-fænomen (et satellitstyrt). Sådanne hændelser, hvor et enkelt fænomen foranlediger henvendelser fra et stort antal observatører, betegnes "masseobservationer".

Mens andelen af identificerede sager overordnet set har været stigende gennem årene, er andelen af uidentificerede sager (ufo-rapporterne) faldet fra omkring en fjerdedel af alle indberetningerne i 1976-1977 til mindre end en tyvendel af sagerne modtaget i årene 1994-1996. Endvidere ses også en svagt faldende tendens for andelen af rapporter med "manglende data".

Et nærmere kig på, hvordan ifo-observationerne fordeler sig på forskellige ifo-fænomener, afslører store variationer fra år til år (se nederste del af tabellen). Dog skiller fly, stjerner/planeter og til dels også meteorer sig ud, idet disse fænomener for alle årene udgør en betragtelig andel af ifo-rapporterne – tilsammen mellem 31% (1976) og 59% (1994). Tallene afslører også, at ifo-rapporterne i et vist omfang er præget af "trends". Eksempelvis var der i sidste halvdel af 1970'erne mange observationer af balloner (typisk små varmluftballoner), mens 1990'erne bød på en sand bølge af projektørlys-hændelser. Sidstnævnte skyldtes, at det i løbet af 1990'erne blev meget udbredt at benytte projektør- og laserlys i en mangfoldighed af sammenhænge – fx ved byfester, åbningen af butikscentre og som blikfang for diskoteker.

Gruppen af ifo-rapporter dækker over en langt bredere vifte af ifo-fænomener, end tabellen ovenfor antyder. Således finder man under kategorien "øvrige" mange forskellige fænomener, som hver især kun giver anledning til en enkelt eller ganske få indberetninger i løbet af et helt år, men som tilsammen udgør 5-10% af alle ifo-rapporterne. Se kapitel 8 for et nærmere indblik i ifo-fænomenernes "artsrigdom".

Figur 5 Ifo på færde!
En gruppe unge
fra Gentofte i færd
med at opsende en
varmluftballon – en af
1970'ernes mest ud-
bredte "ifo-syndere".
Fotografiet stammer
fra 1977.

Tabelnoter:

- 1) Oprindeligt kategoriseret som "identificeret/
manglende data"
- 2) Den bemærkelsesværdigt høje andel af
identificerede rapporter fra 1978 skyldes
delvist et satellitstyrt, hvor SUFOI modtog
90 indberetninger (svarende til 26% af alle
indberetninger). Udelades disse rapporter fra
opgørelsen, ville andelen af identificerede rap-
porter have været 46% (hvilket stadigvæk er
bemærkelsesværdigt højere end årene før).

	1976	1977	1978	1994	1995	1996
Samlede antal indberetninger	493	375	342	199	277	206
- heraf identificerede (ifo)	20%	27%	73% ²	57%	58%	64%
- heraf manglende data	54% ¹	49% ¹	23%	39%	39%	33%
- Uidentificerede	26%	24%	5%	4%	3%	3%
Ifoer (andel af ifo-rapporterne)						
- projektørlys	-	-	-	37%	36%	43%
- meteor	5%	-	12%	26%	22%	8%
- satellit-undergang	-	-	36%	-	-	-
- fly	23%	32%	15%	19%	24%	22%
- stjerne/planet	3%	10%	8%	14%	9%	19%
- satellit	20%	2%	22%	-	-	-
- ballon	46%	50%	1%	-	-	-
- fugle	-	3%	-	-	-	-
- practical joke	-	2%	1%	-	-	-
- øvrige	3%	1%	6%	5%	9%	8%

Når sanserne snyder

– Den svævede hen over gårdspladsen. Naboen blev tilkaldt, og vi så den begge to. I tyve minutter fløj den frem og tilbage i haven og ligesom betragtede os. Den fulgte os derefter, da vi gik op mod stationen, og så forsvandt den. Vi blev ret bange, og det tog mig et døgn at komme over det.

*Mandlig observatør til SUFOI's rapportoptager, observation
31. august 1995¹*

– Da jeg kørte hjem i bilen, fulgte den efter mig og stoppede, da jeg drejede fra hovedvejen. Da den var nærmest bilen og vel kun nogle meter til siden for mig, følte jeg mig ligesom trukket hen imod den.

*Kvindelig observatør til SUFOI's rapportoptager, observation
31. august 1995¹*

– En kvindelig bilist fra Gjerndrup blev i bil fulgt af to lysende genstande, da hun nytårsnat ved halv fem-tiden kørte fra Gjerndrup til Brørup. Lysene fulgte med tre kilometer og forsvandt så. (...) – Jeg troede først, det var noget laserlys, men det kan vel ikke følge efter én over en så lang strækning. Jydske Vestkysten, 7. januar 1999

– Hele vejen fulgte tingesterne efter bilen i tre-fire meters afstand. De svævede ud for vinduet i førersiden. En enkelt gang bevægede de sig om bag bilen, men de kom tilbage igen.

Kvindelig observatør til Jydske Vestkysten, 6. januar 1999

– I begyndelsen grinte vi bare, men da de blev ved med at følge efter os, blev jeg bange. Vi ville ringe hjem på gården til mine forældre, så de kunne finde videokameraet frem og filme genstandene, men telefonen var pludselig helt død. Først da vi nåede hjem, virkede telefonen igen, men da var lysene forsvundet (...).

Kvindelig observatør til Jydske Vestkysten, 7. januar 1999

Hvilket besynderligt fænomen er på spil i disse beretninger? Et fænomen, som tilsyneladende hænger lavt over gårdspladser og haver, forfølger fodgængere og bilister og bevæger sig tæt ind på de chokerede vidner.

Bag citaterne gemmer sig to hændelser, som hver især gav anledning til mange henvendelser til SUFOI's alarmcentral fra observatører, som ville fortælle om deres oplevelse og have en forklaring. Der var i begge tilfælde tale om fænomener, som blev set over et ganske stort område og af mange personer.

Den første af hændelserne fandt sted på Fyn en augustaften i 1995. Mere end ti observatører henvendte sig til SUFOI's lokale rapportoptager Erling Hegelund og fortalte om to lysende og langsomt roterende cirkler, som var blevet set fra så forskellige steder som Odense, Ringe, Årslev og Fåborg. Den anden hændelse fandt sted nytårsnat 1999, og her modtog SUFOI indberetninger fra store dele af Sønderjylland. Mange sønderjyder befandt sig udendørs i anledning af nytåret, og en stor del af disse iagttog et fænomen meget lig det fynske: to roterende lyscirkler. I løbet af morgenen den 1. januar 1999 modtog SUFOI's Alarmcentral adskillige opkald om fænomenet, og den lokale avis *Jydske Vestkysten* fik i de efterfølgende dage mere end 30 henvendelser.

Figur 1 Lyskaster med to stationære spots (til højre) og en cirkelnde spot (til venstre) i København. Bemærk, hvorledes det lave skydække oplyses og bliver til store, lysende "objekter".

Foto: Per Tybjerg Aldrich

Takket være de mange indberetninger lykkedes det i begge sager at opspore årsagen til det, som havde forundret og chokeret adskillige fynboer og hund-redvis af sønderjyder. Der var tale om et aldeles jordisk og velkendt fænomen: Lyset fra laserprojektorer, som reflekteres i atmosfæren (typisk af skyer) og giver anledning til et skue i lighed med det, som ses på billedet figur 1.

Projektør- og laserlys

Projektør- og laserlys kan bestå af en eller flere kraftige projektorer og er som oftest arrangeret i et mekanisk ophæng, så de kan bevæge sig i forskellige mønstre, mens de lyser op i himlen. Når lyset rammer undersiden af et skytag, reflekteres det, hvorved der fra jorden ses en eller flere runde/ovale lyspletter, som bevæger sig rundt på himlen i forskellige mønstre. Er der huller i skytaget, vil det se ud, som om lysene forsvinder, når de bevæger sig forbi disse huller. Projektør- og laserlys kan derfor se højest besynderligt ud med en eller flere lysende pletter, der farer rundt på himlen i forskellige mønstre, og nogle gange "slukes" og "tændes".

I modsætning til hvad mange tror, kan man langt fra altid se lyskeglen fra jorden og op til skyerne. Hyppigt ses faktisk kun lysrefleksionen på undersiden af skyerne. Lyskeglen er kun synlig, hvis der er noget i luften – fx støv eller dis – som kan reflektere lyset.

Projektør- og laserlys har gennem adskillige år været den hyppigste forklaring på indberetninger om observationer til SUFOI. Op gennem 1990'erne eksploderede brugen af projektor- og laserlys i Danmark, og efterhånden blev lysshows brugt i snart sagt alle tænkelige sammenhænge – lige fra byfester og åbningen af nye indkøbscentre til "blikfang" for diskoteker og forretninger. I december 1996 modtog SUFOI endog en række

henvendelser fra Ringstedkanten, som alle skyldtes et projektørlys opstillet i forbindelse med en 30-års fødselsdag!²

I både den fynske og den sønderjyske sag blev synderen indkredset til at være et laserlys opstillet ved et diskotek. På Fyn drejede det sig om *Café-Diskotek 54* i Ringe, og i Sønderjylland havde ejerne af *Diskotek Josephine* i Rødning opstillet laserlyset i anledning af nytåret. I begge sager kunne laserlyset ses over afstande på mere end 20 km.

Når der nu var tale om et laserlys set på stor afstand, hvordan kunne det da gå til, at mange af observatørerne oplevede, at lysene bevægede sig helt tæt ind på dem, fløj lavt over haver og gårdspladser og forfulgte dem over lange strækninger i bil?

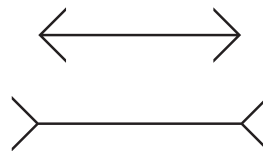
Erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde giver ikke belæg for at tro, at vidnerne til disse laserlys adskiller sig på nogen nævneværdig måde fra alle de andre observatører, som indberetter observationer til SUFOI. Ej heller, at de adskiller sig fra danskere i al almindelighed. Der er tale om personer, som har været ude for en oplevelse, der har overrasket dem, forskrækket dem eller i det mindste pirret deres nysgerrighed. At de har *oplevet* at blive forfulgt af lysende kugler eller har *troet*, at lysene bevægede sig tæt ind på dem, kan der ikke herske tvivl om. Der er derfor ingen grund til at tro, at de observatører, der refereredes i indledningen til kapitlet, er upålidelige eller har forsøgt at "pynte" på deres oplevelser for at gøre dem mere interessante. Det er i det hele taget SUFOI's erfaring, at observatører generelt forsøger at gøre ærligt rede for deres oplevelser, sådan som de *oplevede* dem. Der er for det meste tale om mennesker, som søger en eller anden form for mening eller forklaring på det, som de har observeret.

Forklaringen på uoverensstemmelserne mellem det "faktiske" himmelfænomen (laserlyset) og observatørernes beskrivelser af fænomenet som tæt på og som noget, der fulgte efter dem, skal derfor søges

et helt andet sted. Forklaringen hænger tæt sammen med den måde, vi som mennesker sanser og oplever vores omgivelser.

Visuelle illusioner – når synet bedrager

Sansebedrag, også kaldet illusioner, kan frembringes "kunstigt" på mange måder. Især de geometrisk-optiske illusioner er populære og giver en god fornemmelse af, at vores sanser ikke er så "ufejlbarlige", som de fleste mennesker går og tror. En af de mest kendte geometriske illusioner er den såkaldte Müller-Lyer illusion, som ses nedenfor. Prøv at vurdere, hvilken af de to vandrette streger, som er længst!

Begge streger har samme længde! Men det opleves, som om den øverste streg er kortere end den nederste. Uanset hvor meget man anstrenger sig, kan man ikke ændre på denne oplevelse. Der kan endnu ikke gives nogen endelig forklaring på årsagen til denne illusion, men en fremherskende teori går ud på, at menneskets synssystem fortolker de to linjestykker, som om de ligger i forskellig dybdeplan. Linjen med indadvendte skråstreger opleves således omværende tættere på end linjen med udadvendte skråstreger. Og da linjerne på papiret har samme længde, bevirker dette, at man oplever den af linjerne, som er "længst væk", som længere end den, som er "tættest" på. Illusionen kan dermed forklares ud fra menneskets generelle tendens til at fortolke todimensionelle billeder som tredimensionelle.

Kilde: *Den Store Danske Encyklopædi*,
1. udgave, Gyldendal

Menneskets sansning af verden kan på ingen måde sammenlignes med videokameraets eller båndoptagerens nøgterne ”registrering” af lys og lyd. Vi sanser i langt højere grad verden med ”hele kroppen”, og sansningen involverer komplekse processer i såvel sanseorganerne (fx øjne og øre) som i hjernens bearbejdning af sanseindtrykkene. Når vi fx ”ser” verden, oplever vi den ikke som fyldt med felter med forskellig farve og lysintensitet, sådan som verden afbildes på et fotografi eller på øjets nethinde. Derimod ser vi verden som tredimensionel og befolket med mennesker, dyr, planter og genstande. Helt uvilkårligt danner vi os altid en fornemmelse af genstandes form og størrelse og afstanden til dem.

Til illustration af sansningens karakter kan man forestille sig, at man en varm sommerdag står i et åbent landskab og i det fjerne ser en gruppe træer. Da vil man straks danne sig et indtryk af afstanden til træerne og deres størrelse og højde. Og måske kan man ligefrem fornemme, hvordan det ville være at stå i træernes svale skygge og lytte til løvets raslen i den lette brise. Med andre ord sanser vi altid verden som fysisk, konkret og tre-dimensionel. Og oven i det bygger vores sansning i høj grad på tidligere erfaringer. Det er således ikke uden grund, at de, der interesserer sig for amatørastro-nomi og bruger mange timer på at kigge på stjernerne, altid får øje på flest stjerneskud.

I det store hele ”fungerer” vores sansning af verden godt. Vi når som regel over gaden, inden bilerne passerer, og vi rammer koppen, når vi hælder kaffe op. Men ind i mellem kan det gå galt. Vi kan blive udsat for visuelle illusioner og fx blive involveret i et trafikuheld, hvis vi undervurderer en modkørende bils hastighed eller afstand.

Heldigvis går det sjældent så galt! Og netop det forhold, at vi langt det meste af tiden oplever vores sansning af verden som ”sand”, gør, at det for mange er svært at tro, at man i nogle situationer kan ”tage fejl”, og at en ellers livagtig oplevelse af fx en genstands afstand eller bevægelse er forkert. Dette viser sig bl.a. ved, at observatører, som har

fejlvurderet eksempelvis afstanden til et ifo-fænomen, ofte reagerer med stor skepsis, når rapportoptageren fra SUFOI kan forklare dem, hvad den virkelige afstand var. Ikke sjældent nægter observatørerne helt at godtage, at deres oplevelse skulle have været forkert.

Gennem arbejdet med at indsamle og undersøge observationsberetninger er SUFOI stødt på hundredvis af sager, hvor observatørernes oplevelse af et fænomens fysiske form, størrelse, afstand eller bevægelse er fejlagtig. Sådanne tilfælde betegnes i denne bog som fejlperception. Det er typisk ved ifo-sager, hvor det observerede efterfølgende identificeres som et kendt fænomen, at man er i stand til at bestemme eksempler på fejlperception. I disse sager er der nemlig mulighed for at sammenholde observatørernes beskrivelse af deres oplevelse med viden om fænomens faktiske udseende og bevægelsesmønster.

Ordet perception kommer af det latinske *perceptio*, som på dansk kan betyde indsamling, erkendelse og forståelse. Ved perception forstås her sanseiagttagelse – dvs. menneskets erkendelse af verden gennem sanserne. At percipere er at se, høre, føle, smage og lugte.³ Fejlperception betyder dermed en fejlagtig sanseiagttagelse eller – med andre ord – en forkert erkendelse af verden gennem sanserne.

I forbindelse med ufo-fænomenet og observationer af himmelfænomener er det først og fremmest synssansen, som er i brug. I det følgende er det derfor udelukkende den visuelle perception, som beskrives.

Især ved observationer i mørke kommer synssansen på en alvorlig prøve. Dette hænger sammen med, at mange af de detaljer, som man kan se i dagslys, forsvinder i mørket. Tilbage bliver kun nogle lysfænomener på nattehimlen, som det er uhyre vanskeligt at tolke form, størrelse og afstand ind i. Hovedparten af eksemplerne på fejlperception knytter sig derfor til observationer gjort om natten.

I laserlys-sagerne fra Fyn og Sønderjylland var det netop fejlperception, som var på spil. Fælles for de observatører, hvis beretninger der blev gengi-

vet brudstykker fra i indledningen til kapitlet, er, at de alle fejlvurderede afstanden betydeligt. I de konkrete tilfælde var afstanden mellem observatørerne og det område af skyerne, hvor laserlyset blev reflekteret, mellem 5-10 kilometer og 50 kilometer. Alligevel *oplevede* observatørerne det, som om lysene befandt sig ganske tæt på dem – helt ned til få meters afstand! Naturligt nok tilføjede denne fejlperception et ekstra element af mystik til oplevelsen, og medvirkede dermed til at gøre observatørerne chokerede eller bange.

Hertil kommer, at flere af observatørerne fejlagtigt troede, at lysene forfulgte dem, mens de gik eller kørte i bil. Igen er der tale om en fejlperception, som hænger sammen med observatørernes forkerte vurdering af afstanden: De fleste har sikkert oplevet noget tilsvarende, hvis de har kørt i bil på landet en aften, hvor Månen har været synlig lavt over horisonten. Kigger man ud på Månen, ser det grangiveligt ud, som om den ”følger med”.

Oplevelsen af, at Månen følger med, skyldes, at man ubevidst opfatter Månen som værende tæt på, og derfor får oplevelsen af, at den forfølger én på nært hold (da man ikke kan ”køre fra den” pga. Månens meget store afstand). Samme illusion var på spil ved observationerne fra Fyn og Sønderjylland: I og med at observatørerne havde en klar fornemmelse af, at lysene var tæt på dem, tolkede de dét, at lysene ikke flyttede sig i forhold til deres egen bevægelse som udtryk for, at lysene fulgte efter dem. Dette var en helt naturlig konsekvens af den fejlagtige oplevelse af afstanden og gav observationerne et yderligere skær af mystik.

Erfaringerne fra SUFOI's arbejde med at optage og undersøge rapporter om himmelfænomener viser, at det især er oplevelsen af afstand og størrelse, som snyder folk – ikke mindst ved observationer om natten. Men også oplevelsen af form og bevægelse kan være fejlagtig.

For at komme en mere fuldstændig forståelse af ufo-fænomenet nærmere, er det vigtigt at forstå, hvilken rolle fejlperception spiller for observatørers

oplevelser. På de følgende sider beskrives derfor de mest udbredte former for fejlperception, som forekommer blandt SUFOI's rapporter. Men allerførst en kort introduktion til processerne bag menneskets visuelle sansning – dvs. evnen til at ”se”.

Hvordan vi ser

Det er en udbredt opfattelse, at synssansen fungerer som et slags ”videokamera”, der objektivt registrerer omgivelserne. Dette er imidlertid langt fra tilfældet. Menneskets visuelle sansning involverer i praksis en lang række af komplekse processer i såvel øjnenes sansning af omgivelserne som hjernens bearbejdning af disse sanseindtryk.

Til den visuelle sansning af fx et himmelfænomen er knyttet en kæde af faser, som leder frem til den endelige oplevelse. Figur 2 viser denne kæde i forenklet form.

Figur 2 Skitsering af faserne knyttet til synsoplevelsen.

illustration: Christian Bach Andersen

Faserne forløber således: En genstand udsender lys eller reflekterer lyset fra fx Solen. Lyset fra genstanden passerer ind i øjet og afbildes på nethinden bagerst i øjet. Her ”opfanges” lyset af såkaldte receptorer, som ”omsætter” det til nerveimpulser, der videresendes til hjernen. Den første bearbejdning af sanseindtryk finder sted allerede i selve øjet, men det er i hjernen, at det meste foregår. Her omsættes nerveimpulserne fra øjets nethinde til en samlet oplevelse af den genstand, som iagttages. Især i forhold til hjernens behandling af nerveimpulserne, er der fortsat mange spørgsmål, som forskningen ikke har givet fyldestgørende svar på endnu. Fejlperception kan opstå i forbindelse med såvel den første bearbejdning af synsindtrykket i øjet som ved den senere bearbejdning i hjernen.

At menneskets visuelle perception er en kompliceret proces, hvor der langt fra altid eksisterer en simpel og entydig sammenhæng mellem det ydre fænomen (det man ser på) og den indre synsoplevelse (den måde, man oplever fænomenet på), kan illustreres med følgende lille samling af figurer. Start med at kigge nøje på figur 3. Hvad forestiller tegningen?

Figur 3 Se nøje på figuren og overvej, hvad tegningen viser.

Illustration: Christian Bach Andersen

Hvis det ikke umiddelbart fremstår klart, hvad figur 3 viser, så prøv at bladre frem til figur 6 for at se "løsningen". Kig derefter igen på figur 3. De fleste vil nu blive overrasket over at opleve, hvor nemt det er blevet at "se" dyret på tegningen, efter at de har set det "rigtige" billede.

Figur 3 illustrerer, at *forudgående viden, kendskab og erfaring* er afgørende for vores samlede perception (synsoplevelse). Lige så snart man har set figur 6 – og dermed véd, hvad figur 3 forestiller – kan man uden vanskeligheder "genkende" dyret.

Et tilsvarende eksempel er vist på figur 4. For en umiddelbar betragtning synes der at være tale om mere eller mindre tilfældige samlinger af uformelige sorte felter, og mange vil have vanskeligt ved at se, hvad tegningen egentlig skal forestille. Prøv at kigge lidt på tegningen inden videre læsning!

Hvis det heller ikke denne gang fremstår klart, hvad tegningen forestiller, bliver det sikkert nemmere at se med oplysningen om, at figur 4 viser hovedet af en ged. Med denne viden i "baghovedet" vil de fleste have relativt nemt ved at se, hvad billedet forestiller (se eventuelt figur 11 sidst i kapitlet, hvis det stadigvæk er vanskeligt at se). Og selv efter adskillige måneder vil man stadig kunne genkende geden.

Eksempler som disse viser, at den menneskelige perception i høj grad handler om at tolke mening ind i de indtryk, vi modtager fra vores sanser. Den visuelle sansning består således ikke af nogen simpel "registrering" eller "afkodning" af sanserindtryk, men involverer komplekse processer, hvor forudgående viden, erfaring og forventning spiller en afgørende rolle for, hvad vi "ser". Dermed rejser spørgsmålet, i hvilket omfang *forestillinger* skabt og viderebragt gennem fx populærkulturen og medierne i nogle tilfælde kan påvirke vores oplevelse af verden omkring os.

Historien har flere gange vist, at omfattende medieomtale af et fænomen kan påvirke folks oplevelse af begivenhederne omkring dem. Et eksempel på dette stammer fra vores egne hjemlige himmelstrøg, hvor Fyn i foråret 1995 blev ramt af en mindre "løve-feber". Den 13. maj 1995 så to piger et dyr, som de mente var en løve, hoppe over et hegn tæt på Odense Zoo. Der var dog ikke

Figur 4 Kig nøje på denne tegning og overvej, hvad den viser.

Illustration: Christian Bach Andersen

tale om et undsluppet dyr fra den zoologiske have, og allerede senere samme dag rapporteredes det, at løven nu var blevet set på en mark nær Kerteminde. Disse hændelser blev startskuddet til en mindre bølge af observationer af løven, og inden udgangen af maj havde medierne berettet om i alt ti iagttagelser. Disse spredte sig over en stor del af Fyn fra Nyborg-egnen på Østfyn over Kerteminde og Odense til Tørresø på Nordfyn. Den ”fynske løve” var blevet en mediehistorie, og iagttagelserne fortsatte sommeren over.

Selvom det ikke kan udelukkes, at nogle af observationerne var forårsaget af et undsluppen kattedyr, er det ikke sandsynligt, at de alle havde denne forklaring. Dertil havde iagttagelserne en alt for stor geografisk spredning. Eksempelvis blev ”løven” rapporteret syd for Nyborg den 20. maj og derefter igen allerede næste dag på Fyns Hoved (nord for Kerteminde). Den megen medieopmærksomhed affødte derfor hændelser, hvor folk tilsyneladende ”forvekslede” – efter danske forhold – almindelige, firbenede dyr med en løve. Med til historien hører i øvrigt, at der aldrig blev fundet eller fanget nogen løve på Fyn det år.⁴

Kan forestillinger om ufoer som ”rumskibe fra fremmede verdener” på lignende måde påvirke observatørers oplevelser af fænomener på himlen? Dette spørgsmål diskuteres mere indgående i kapitel 4, mens fokus i resten af dette kapitel er på de mere ”ordinære” former for fejlperception, som ikke skyldes påvirkning fra kulturelle forestillingsbilleder. Denne type af fejlperception er der dels mange eksempler på i SUFOI’s rapportarkiv, dels er de relativt enkle at forklare ud fra den videnskabelige viden om menneskets perception.

Typiske eksempler på fejlperception

Gennemgangen af de mest udbredte former for fejlperception er opdelt efter, hvilke karakteristika ved det observerede fænomen som er genstand for fejlperception: afstand, størrelse, form og bevægelse.

Afstand

Planeten Venus hører til på listen over de himmellegemer, der oftest foranlediger indberetninger om ufo-observationer og overrasker observatører. Dette gjaldt også i en sag fra den 13. maj 1980, hvor Venus var årsag til en del postyr på Lolland, som blev fulgt op af dramatiske overskrifter i de lokale medier såsom ”Mand jagtede ’UFO’ tværs over Lolland”. Blandt observatørerne var to medarbejdere fra den lokale avis *Folketidende*, som i bil forfulgte den kraftigt lysende Venus fra Grænge til Guldborg på nordøst Lolland. Lyset forsvandt dog, inden de nåede Guldborg, idet Venus gik ned bag horisonten.⁵

Det kan måske undre nogle, at *Folketidendes* medarbejdere indlagde sig på at forfølge lyset fra en planet, som befandt sig millioner af kilometer borte. Forklaringen er imidlertid, at de opfattede det, som om lyset befandt sig på nært hold. Herved var de ofre for fejlperception i stil med det, som der var adskillige eksempler på i laserlys-sagerne fra Sønderjylland og Fyn.

Et andet eksempel på en observatørs fejlagtige vurdering af afstand finder man i en sag fra om morgenen den 26. januar 1987, hvor en ålborgensisk kvinde fik sig noget af en overraskelse. Kørende i sin bil så hun pludselig en ”spruttende raket, der faldt ned lige ved vejen.” Af frygt for at køre ind i den ”spruttende raket” panik-bremse hun straks. Efterfølgende viste det sig, at der ikke var tale om nogen raket, men derimod et kraftigt lysende meteor, som passerede gennem atmosfæren flere hundrede kilometer fra Aalborg! Meteoret blev observeret af hundredvis af morgenduelige danskere, som blev vidner til et usædvanligt skue på den frostklare himmel: Et skarpt lysglimt efterfulgt af en lyskugle, der i løbet af få sekunder trak et kraftigt lysspor stejlt nedad på den skyfri himmel. Det var dette meteor, som fik den kvindelige bilist til at bremse i panik.⁶

SUFOI’s rapportmateriale viser, at det er meget almindeligt, at observatører fejlvurderer afstanden til fænomener på himlen. Ofte undervurderer

observatørerne afstanden betydeligt, og dette kan give anledning til, at de føler sig forfulgt af fænomenerne – sådan som tilfældet var for flere af de sønderjyske og fynske laserlys-observatører. Oplevelsen af fænomenet som tæt på bidrager til at gøre oplevelsen yderligere besynderlig og kan – meget forståeligt – gøre nogle observatører urolige. I en sag fra aftenen den 19. april 1994 var en mand i trediveerne ude for noget sådant. Han observerede en gruppe af roterende lys, som han angav til at befinde sig i en højde af 50-100 meter over jorden. Det skulle senere vise sig, at fænomenet var forårsaget af et laserlys og befandt sig væsentligt højere oppe. Hændelsen fandt sted i Nykøbing Falster, og observatøren havde netop været på besøg hos sine svigerforældre. I rapportskemaet beskriver han sin oplevelse med følgende ord:

 Straks jeg kom ud (af svigerforældrenes hus) så jeg en formation af lys hænge over mine svigerforældres genbo i en højde af 50 til 100 meter. Lysene, 21 i alt, var placeret i en formation, som drejede rund om sig selv med en hastighed af ca. 5 sekunder pr. omdrejning. Selve lyset var hvidt, og kan ikke betegnes som kraftigt, nærmere lidt sløret. Først troede jeg, at det var et eller andet synsbedrag, men efter at have blinket et par gange med øjnene og vendt mig væk, var det der stadig. Nu syntes jeg, at jeg ville have vidner på dette, så jeg åbnede døren og kaldte på mine svigerforældre, som kom ud og så det samme. Pludselig bevægede det sig hen imod os i samme højde. (...) Jeg tænkte, at nu går jeg hjem og fortæller konen, hvad jeg har set og tager et par billeder med mit kamera. Som sagt så gjort. Men lyset fulgte med lige oven over mig og nu blev jeg en kende urolig, for da jeg drejede om hjørnet gjorde lyset det også. Jeg fortsatte en ca. 50-75 meter og så stoppede jeg op. Det gjorde lyset også. Nu blev jeg meget urolig – men for hvad? Jeg fornemmede, at lyset kom tættere på (lavere højde), men det er jeg ikke sikker på. Jeg besluttede at gå videre, for at se, hvad der så ville ske. Men inden jeg nåede at gå, slukkedes lyset.

Med oplevelsen af at lysene kom tættere på, er det ikke underligt, at observatøren blev en kende urolig i løbet af observationen! Med til historien hører i øvrigt, at observatøren selv – på et senere tidspunkt – fandt ud af, at der havde været tale om et laserlys.

Figur 5 En tegners gengivelse af det laserlys-fænomen, som blev observeret over Nykøbing Falster i april 1994.

Tegning: Henrik Klinge Pedersen

Hvordan går det til, at observatører vurderer afstande til himmelfænomener så forkert, at de giver sig i kast med bil-jagter efter fjerne planeter, bremser i panik for at undgå at kollideres med meteorer og føler sig forfulgt af projektør- og laserlys? Det korte svar på spørgsmålet er, at det i praksis er *umuligt* at vurdere afstande til fænomener observeret på himlen. Derfor er observatørers oplevelse af afstande altid en illusion – i hvert fald når det gælder natobservationer.

Forklaringen på dette skal søges inden for perceptionspsykologien, som er den gren af psykologien, der beskæftiger sig med studiet af menneskets perception. Ifølge perceptionspsykologien sker oplevelsen af afstand via to forskellige former for afstands-perception, som ikke må forveksles med hinanden. Den første betegnes som perceptionen af absolut afstand. Herved forstås menneskets evne til at vurdere afstanden mellem sig selv og den genstand, der iagttages. Oplevelsen af *absolut afstand* er fx på spil, når vi rækker ud efter telefonen for at besvare et opkald. Her har vi en klar

Menneskets evne til at vurdere absolutte afstande er generelt dårlig – og sikkert meget ringere, end de fleste umiddelbart tror. Når vi oplever dybde og afstand (absolut såvel som relativ), skyldes det hovedsageligt en kombination af en række forskellige informationer i det visuelle billede (fx når vi kigger ud over et åbent landskab). Hvad angår perceptionen af absolutte afstande er der faktisk kun *en* kilde, som kan stå alene. Det er de såkaldte okulomotoriske informationer (*okulo* betyder "øje" og *motorisk* betyder "hvad der vedrører organismens bevægelse"). Bag dette vanskelige fagudtryk gemmer sig det forhold, at vi er nødt til at "indstille" øjnene for at kunne fokusere, når vi iagttager en genstand på nært hold (fx den bog du læser i netop nu).

Denne fokusering af øjnene foregår på to måder: Dels ved at de ekstraokulære muskler (små muskler fæstnet til øjeæblet, som gør os i stand til at bevæge øjnene) bevæger det venstre hhv. det højre øje således, at sigtelinjerne fra de to øjne mødes netop dér, hvor den genstand, vi iagttager, er placeret. Dels ved at øjnenes linser ændrer form for at danne et fokuseret billede på øjets nethinde.

Såvel de ekstraokulære muskler som formen på øjets linse styres af nerveimpulser fra hjernen. Hjernen bearbejder disse informationer om bevægelsen af øjnene og linsen, og på den baggrund kan vi så danne os et indtryk af den absolutte afstand til en genstand. Men vel at mærke *kun*, hvis genstanden befinder sig inden for en afstand af 6 meter eller derunder. De okulomotoriske informationer har derfor en begrænset betydning for menneskets evne til at opleve dybde og afstand. Når det drejer sig om genstande på større afstande, er vores perception af afstand udelukkende baseret på de informationer, som er i det visuelle billede (fx perspektiv og overlappning).

Kilde: R. Sekuler & R. Blake: "Perception", 4. udgave, McGraw Hill, 2002.

fornemmelse af afstanden til telefonrøret og vi rammer sjældent "ved siden af". Den anden form for afstands-oplevelse består i perceptionen af *relativ afstand*; dvs. evnen til at vurdere om eksempelvis to genstande befinder sig lige langt fra os, eller om den ene af dem er tættere på end den anden. Som et konkret eksempel kan man tænke sig, at man står i et åbent landskab og på afstand ser en klynge træer. Her vil man i reglen kunne bestemme, hvilke træer der står nærmest, og hvilke der står fjernest. Man kan med andre ord udtale sig om træernes indbyrdes position – deres relative afstande.

Ved optagelsen af rapporter har SUFOI's rapportoptagere haft som kotume at bede observatører om at vurdere den absolutte afstand til det fænomen, de har iagttaget. I SUFOI's standardskema til rapportoptagelse stilles således spørgsmålet *Har De nogen fornemmelse af afstanden til objektet?*, og observatøren opfordres til at angive afstanden i meter.

Perceptionspsykologisk forskning viser imidlertid, at det i praksis er *umuligt* for mennesker at vurdere absolutte afstande til genstande, medmindre disse ses på *baggrund* af det omgivende terræn eller befinder sig på en afstand af *maksimalt* 6 meter (se tekstboksen *Perception af absolut afstand*). Det er langt de færreste rapporter, hvor observatøren beretter om et fænomen på jorden, eller hvor fænomenet er set på klods hold. Ved at bede observatørerne om at angive afstanden til det observerede, beder man dem derfor om noget, de ikke kan gøre.

Ikke desto mindre har mange observatører en stærk *fornemmelse* af den absolutte afstand og oplyser afstande varierende fra ganske få meter og op til flere hundrede kilometer. Dette viser, at selvom man ikke i praksis kan vurdere den absolutte afstand, har mange alligevel en særdeles livagtig og overbevisende oplevelse af afstanden.

Til dagligt – hvor vi er mere optaget af, hvad der foregår på jorden omkring os – er mulighederne for at vurdere afstand meget bedre, fordi vi iagt-

tager genstande på baggrund af det omgivende landskab og terræn. Ser vi fx et hus på afstand, kan vi som regel skønne afstanden til huset ud fra en række informationer i det visuelle billede. Disse informationer omfatter eksempelvis husets udstrækning; ses huset som en lille plet i horisonten, oplever vi det som værende langt borte, men fylder huset det meste af vores synsfelt, oplever vi det som tæt på. Af andre afstands-informationer i det visuelle billede kan nævnes følgende, som alle har det til fælles, at de hver især bidrager til oplevelsen af relative afstande. Lægger man alle disse ”afstandsindtryk” sammen, skabes en samlet oplevelse af afstand (relativ som absolut).

- **Overlapning:** Ses en genstand foran en anden, giver dette en effektiv oplevelse af genstandens relative afstand. For at vende tilbage til eksemplet med huset kan man forestille sig, at huset ses på baggrund af en skov. Derved får man en klar fornemmelse af, at huset må ligge tættere på end den bagvedliggende skov.
- **Stereoskopsyn:** Afstanden mellem vore øjne resulterer i en ganske lille forskel mellem øjnernes nethindebilleder. Dette skyldes, at venstre hhv. højre øje ser omgivelserne fra to forskellige positioner. Den lille forskel mellem nethindebillederne giver et indtryk af afstanden til det observerede.
- **Perspektiv:** Står man i et åbent landskab og kigger mod horisonten, vil man bemærke, at forskellige træk i landskabet ”glider sammen” i retning af horisonten. Det klassiske eksempel er den lige landevej, hvor vejens sider ”glider” mod hinanden i retning af den fjerne horisont (se figur 7). Et andet eksempel kan være de såkaldte *tekstur-gradienter*, hvor overfladen af jorden ændrer udseende med afstanden. Dette gælder eksempelvis, hvis vi står og kigger ud over en kornmark. Tæt på kan vi skelne de enkelte strå fra hinanden, men lader vi blikket bevæge sig ud mod horisonten, vil stråene efterhånden se ud til at ”flyde sammen” til én gul flade, og de enkelte strå kan ikke skelnes fra hinanden. Omgivelserne omkring os er fyldt med sådanne afstands-informationer,

som sætter os i stand til at opleve afstand og dybde i det visuelle billede.

- **Bevægelse:** Når kroppen eller hovedet bevæges, vil synsvinklen til forskellige genstande ændres. Ændringerne vil være størst for nære genstande og mindst for fjerne genstande. Disse ændringer medvirker til at give en fornemmelse af afstande.

I praksis er alle disse typer af afstands-information imidlertid kun virksomme, når en genstand ses på baggrund af et omgivende terræn, som kan fungere som et slags reference-grundlag for genstanden. På himlen er sagen en ganske anden. Her er der ikke noget, som kan hjælpe os med at vurdere afstanden til et fænomen. Kun i særlige tilfælde, hvor et fænomen bevæger sig ind foran eller bagved et skydække eller genstande i horisonten (fx træer eller bakker), er det muligt at vurdere den *relative afstand*. Men selv i disse tilfælde, er det eneste, man kan konkludere med sikkerhed om afstanden til fænomenet, at det enten var ”længere nede” eller ”højere oppe” end skyerne, eller at det befandt sig ”længere væk end naboens hus” eller ”tættere på end bakkerne i horisonten”.

At det er umuligt at vurdere afstande til himmelfænomener blev eftervist af en statistisk analyse, som SUFOI gennemførte i midten af 1990’erne. Undersøgelsen blev udført af Toke Haunstrup, daværende leder af SUFOI’s rapportcentral, og havde til formål at analysere observatørers evne til at vurdere afstande til fænomener set om natten.

Figur 6 Billedet, som ligger til grund for Illustrationen på figur 3.

Foto: Christian Bach Andersen

Til det formål blev der udvalgt en række rapporter fra SUFOI's rapportarkiv fra perioden 1980-1993. Hovedkriteriet for udvælgelsen var, at det observerede var blevet identificeret som et kendt fænomen (fokus var på observationer af satellitter, meteorer, stjerner eller fly). De øvrige kriterier var:

- Der skulle være tale om en observation gjort om natten (i mørke)
- Observatøren måtte ikke på tidspunktet for rapporteringen have haft kendskab til forklaringen på det observerede fænomen
- Observatøren skulle have opgivet en afstand til fænomenet i rapportskemaet

Materialet omfattede bl.a. 31 observationer af fly, hvor rapportørernes afstandsangivelser fordelte sig således:

Afstand	Antal	Procent
0-499 m	14	45%
500-1999 m	7	23%
2000 m -	10	32%

Tallene viser, at næsten halvdelen af observatørerne vurderede afstanden til mindre end 500 meter, hvilket er betydeligt kortere end den faktiske afstand.

Figur 7 Tegningen viser, hvordan det visuelle billede er fyldt med "afstandsindtryk", som er med til at give en fornemmelse af dybde og afstand. Mest oplagt er naturligvis perspektiv-virkningen af vejens sider, som ser ud til at nærme sig hinanden med stigende afstand. Hertil kommer tekstur-gradienten i form af vejen, der med stigende afstand ændrer farve samt det afstandsindtryk, som skyldes, at træerne ser mindre og mindre ud.

Illustration: Christian Bach Andersen

Kigger man nærmere på observatørernes afstandsangivelser, viser det sig, at 7 observatører (23%) angav afstanden til mindre end 200 meter – heraf angav 5 observatører (16%) afstanden til 100 meter eller derunder. Den mindste afstand, som blev angivet, var 5 meter!⁷

Ovennævnte statistik bekræfter den perceptionspsykologiske viden om, at det er overordentligt vanskeligt at vurdere den absolutte afstand til fænomener set på baggrund af himlen. Dermed må man overordnet konkludere, at observatørers oplevelse af afstand i udgangspunktet er vilkårlig, idet der ikke er nogen sammenhæng mellem den oplevede afstand og den faktiske afstand. Selv hvis fænomenet bevæger sig ind foran eller bagved et skydække, kan observatøren være offer for visuelle illusioner, som giver en falsk oplevelse af den

relative afstand. Dette ses bl.a. ved flere af SUFOI's sager med laser- og projektørlys.

Sent om aftenen den 25. maj 1997 gav et projektørlys over København anledning til henvendelser til SUFOI's alarmcentral fra det meste af Stor-københavn. En observatør fra Lyngby fortalte, at han var ude og lufte sin hund, da han fik øje på et lys, som bevægede sig frem og tilbage på himlen. Manden oplevede fænomenet som diffust, og det forekom ham, at det kom fra et lys *på eller bag* skyerne. Et par fra Virum observerede samme fæno-men, som de beskrev som en lysende genstand, der

cirklede rundt og med mellemrum forsvandt "bag skyerne". En observatør fra Frederiksberg beskrev fænomenet som "en måne bag nogle skyer, som flyver frem og tilbage som en flue". Af de i alt 11 henvendelser, som SUFOI modtog, havde ikke færre end 9 observatører haft en oplevelse af, at der var tale om et lysfænomen *over* skyerne, som lyste ned gennem skydækket. Dette er i sig selv bemærkelsesværdigt, idet der var tale om et projektørlys, som oplyste *undersiden* af skyerne.⁸

Tilsvarende eksempler på fejlperception af relative afstande ved observationer af projektør- og laserlys er der mange af i SUFOI's rapportarkiv. I en sag fra Lind ved Christiansfeld, fortæller en observa-tør, at han den 27. juli 1992 var ude og lufte sin hund, da han ved et tilfælde kiggede op på himlen. Her fangedes hans opmærksomhed af "tre godt og vel fuldmånestore lyskugler, som i uafhængige cirkler kørte rundt på himlen på oversiden af et let skydække." Fænomenet, som blev set af flere obser-vatører (heriblandt politibetjente fra Haderslev Politi), viste sig efterfølgende at være forårsaget af tre lyskanoner opstillet på Koldinghus i anledning af kongeparrets sølvbryllup måneden før.⁹

En fejlagtig oplevelse af et fænomen som "tæt på" er i mange tilfælde årsag til, at observatører efter-følgende nægter at godtage en naturlig forklaring på deres observation. Selv i sager, hvor *alt andet* peger på et kendt fænomen, fastholder obser-vatører ganske ofte – med henvisning til deres fejlagtige oplevelse af afstanden – at forklaringen ikke kan passe.

Det er imidlertid ikke kun observatører, som begår denne fejlslutning. Også SUFOI's rapportoptagere har i en række tilfælde begået denne fejl. Dermed kan det ikke udelukkes, at flere af de sager, som gennem årene har fået betegnelsen "nærobervation af ufo", faktisk er "falske" ufo-sager. At noget sådan kan være tilfældet underbygges af den følgende statistik.

Ved gennemgangen af SUFOI's rapportarkiv for perioden 1980-1993 blev også en række

I nærkontakt med stjernerne

Resultaterne fra SUFOI's analyse af obser-vatørers afstandsbedømmelser bekræftes af en tilsvarende undersøgelse udført af den amerikanske ufolog Allen Hendry. I slutningen af 1970'erne opgjorde Hendry de afstande, som observatører af stjerner havde oplyst ham ved indberetningen af deres oplevelser. Det drejede sig om i alt 49 rapporter, og observatørernes afstandsangivelser fordelte sig på følgende vis:

Afstand	Antal	Procent
30 m – 300 m	9	18%
300 m – 3 km	16	33%
3 km – 16 km	16	33%
16 km – 200 km	8	16%

Stjerner befinder sig som bekendt i meget store afstande fra Jorden, og derfor er alle afstandsangivelserne i tabellen forkerte. Ikke desto mindre angav næsten hver femte observatør en afstand på 300 meter eller derunder.

Hendrys undersøgelse bekræfter, at ob-servatørers vurderinger af afstande til him-melfænomener er vilkårlige.

Kilde: A. Hendry: "The UFO Handbook", Doubleday & Company Inc., 1979 (s. 98)

”ufo-rapporter” udvalgt. Disse blev defineret som rapporter, der havde været gennem en nærmere undersøgelse, og hvor rapportoptageren havde vurderet fænomenet til at være så usædvanligt, at kendte fænomener kunne udelukkes som forklaring. I alt 29 natobservationer blev udvalgt til undersøgelsen, og observatørernes afstandsangivelser fordelte sig på på denne måde:

Afstand	Antal	Procent
0-499 m	21	72%
500-1999 m	6	21%
2000 m -	2	7%

Det fremgår af tabellen, at $\frac{3}{4}$ af ”ufo-observatørerne” angav afstanden til mindre end 500 meter – heraf opgav 14 observatører (48%) afstanden som 100 meter eller derunder. Sammenlignes disse tal med de tidligere tal fra observationer af fly, ses en markant forskel i fordelingen af afstandsangivelser: Andelen af rapporter, hvor afstanden er vurderet til 100 meter eller derunder, er hele tre gange så stor for gruppen af ”ufo-rapporter” som for gruppen af fly-observationer. Med andre ord angives kortere afstande i de rapporter, som kategoriseres som ufo-sager.

Denne forskel i fordelingen af afstandsangivelser udgør et paradoks, når man tager i betragtning, at observatørers afstandsangivelser er vilkårlige (især ved natobservationer) og dermed generelt ikke har nogen sammenhæng med de faktiske afstande. Man skulle derfor tro, at man ville finde den samme fordeling for ifo- og ufo-rapporter.

En sandsynlig forklaring på paradokset er, at observatørernes afstandsangivelser rent faktisk har indgået i rapportoptagernes samlede vurdering af ”ufo-rapporternes” besynderlighed, således at naturlige og kendte forklaringer i flere tilfælde er blevet udelukket pga. observatørens korte afstandsbedømmelse.

Sammenfattende kan det konkluderes, at det er umuligt at vurdere afstande til fænomener iagt-

taget med himlen som baggrund. Observatørers angivelser af afstande er derfor som hovedregel forkerte. Selv når et fænomen ses foran eller bag et skydække, er der eksempler på, at observatører fejlfortolker fænomenets relative placering i forhold til skyerne.

I en række tilfælde bidrager observatørernes fejlagtige vurdering af afstanden til at gøre oplevelsen *ekstra* mystisk og foruroligende. Blandt disse sager er der eksempler, hvor folk har følt sig forfulgt af helt ordinære fænomener såsom projektørlys, stjerner og planeter.

Gennem årene har mange rapportoptagere givetvis tillagt observatørers afstandsangivelser en afgørende betydning ved den samlede vurdering af en observations besynderlighed. Dette er problematisk, og det må formodes, at en kendt forklaring i flere sager fejlagtigt er blevet udelukket på grundlag af en forkert afstandsbedømmelse.

Størrelse

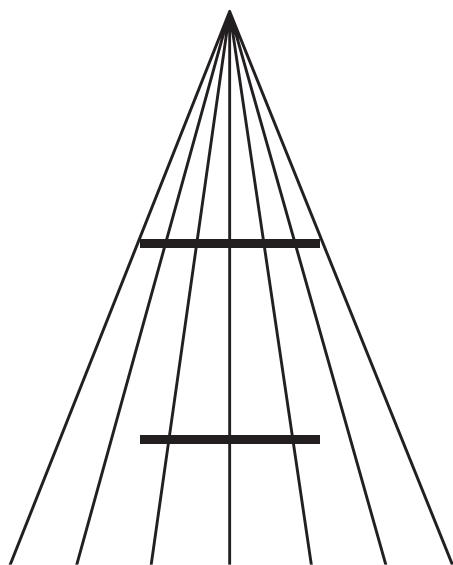
Perceptionspsykologiske forsøg viser, at menneskets evne til at vurdere størrelse og afstand hænger uløseligt sammen. Men også rent intuitivt er det nemt at indse, at der er en direkte sammenhæng mellem vurdering af disse. Som et eksempel på dette kan man forestille sig to personer, som står og kigger på den samme skorsten i horisonten. Den ene vurderer skorstenens højde til 10 meter, mens den anden vurderer højden til 20 meter. Forskellen i deres vurderinger af højden af skorstenen skyldes da, at de vurderer afstanden til skorstenen forskelligt. Hvor den første person fx vurderer afstanden til 5 kilometer, oplever den anden afstanden som dobbelt så stor (10 kilometer).

Men også det omvendte – at afstanden til en genstand skønnes ud fra en forventning om dens sandsynlige størrelse – finder sted. Overført til eksemplet med skorstenen kan man forestille sig, at en person ser en skorsten i horisonten, som hun vurderer til at være meget høj (fx 50 meter). På baggrund af denne vurdering oplever hun afstanden mellem sig selv og skorstenen som meget

stor. Men i takt med at hun bevæger sig hen imod skorstenen, viser det sig, at skorstenen slet ikke er så høj som først antaget. Dermed er afstanden til skorstenen betydeligt mindre, end hun troede i første omgang.

I SUFOI's rapportmateriale findes der mange eksempler på, at *forventningen* om en given størrelse af et fænomen har påvirket observatørernes vurdering af afstanden. Det er således ikke ualmindeligt at høre formuleringer som "lyset virkede ikke særlig stort, så det må have været langt væk".

Inden for perceptionspsykologien kendes eksempler på geometriske illusioner, hvor menneskets perception af størrelse og afstand "snydes". Et af de mest kendte eksempler ses på figur 8.

Figur 8 Hvilken af de to bjælker er længst? Se teksten for en forklaring på illusionen.

Hvilken af de to vandrette "bjælker" er længst? De fleste vil umiddelbart opleve den øverste til at være længst, men i virkeligheden er de to bjælker lige store (prøv eventuelt at måle efter med et lineal!). De tynde streger, som de vandrette bjælker ses på baggrund af, skaber en oplevelse af dybde i den to-dimensionelle tegning. Dermed opleves den øverste

af bjælkerne som værende længere væk end den nederste. Men da bjælkerne har samme størrelse på papiret, tolkes dette af hjernen som udtryk for, at den øverste rent fysisk må være større end den nederste. Illusionen viser, at der er en tæt sammenhæng mellem vores oplevelse af afstand og størrelse, og at vi altid oplever genstande som fysiske og tredimensionelle – selv når der er tale om tegninger på et stykke "fladt" papir.

Et andet eksempel på en visuel illusion er oplevelsen af Månen (og Solen) som større ved horisonten end højt på himlen. Dette er nok den mest kendte af alle størrelses-illusioner – en illusion, som virker så overbevisende og "ægte" på folk, at mange *nægter* at tro, at der er tale om en illusion. At dette vidterlig er tilfældet, kan man forvisse sig om ved at måle Månens relative størrelse, når den står højt på himlen hhv. lavt over horisonten. Se i øvrigt tekstboksen *Måner har den størrelse, måner skal have* for en forklaring på, hvorfor Månen opleves som større ved horisonten.

Det blev vist tidligere, at det er umuligt at vurdere afstande til himmelfænomener, og da oplevelsen af størrelse og afstand er tæt forbundne, er det også umuligt at vurdere størrelsen af himmelfænomener. SUFOI's rapportarkiv rummer derfor et utal af sager, hvor observatører har fejlbedømt størrelsen af det fænomen, de har observeret. Den 18. januar 1991 observerede en mand fra Odense et lysfænomen, som han vurderede til at befinde sig i en afstand af ca. 120 meter og have en størrelse på mellem 10 og 19 meter. SUFOI's efterforskning skulle i imidlertid vise, at der var tale om en russisk satellit, som brændte op i atmosfæren. Den reelle afstand var flere hundrede kilometer, og satellitten og dens løsrevne stumper dækkede et område på adskillige kilometer.¹⁰

Vel vidende at observatørers vurderinger af fænomeners fysiske størrelse er meget usikre, har SUFOI gennem mange år lagt større vægt på observatørernes vurdering af den *relative størrelse*. Herved forstås et mål for den udstrækning, som et fænomen har på himlen – altså hvor meget det

”fylder” på himlen. Et sådant mål kan man få ved at bede observatøren om at angive fænomenets størrelse ”i udstrakt arm”: Observatøren holder sin ene arm udstrakt og måler fænomenets udstrækning, sådan som det så ud under observationen, mellem tommel- og pegefinger.

Den relative størrelse fortæller ikke umiddelbart noget om fænomenets fysiske størrelse, men kan være en hjælp i arbejdet med at finde en forklaring på det observerede. Kun hvis man kender afstanden til fænomenet, kan man omregne den relative størrelse til en fysisk størrelse. Men dette hører til sjældenhederne.

Omend observatørers vurderinger af den relative størrelse er mere præcis end deres angivelser af fysisk størrelse, spiller usikkerheder i form af fejlperception også en rolle her. I en undersøgelse udført af den tyske ufo-forening *GEP* (Gesellschaft zur Erforschung des UFO-Phänomenes), bad man 238 personer om, ud fra deres hukommelse, at vurdere Månens og Solens størrelse i udstrakt arm. En øvelse, som svarer til den situation, hvor en rapportoptager beder en observatør om at vurdere den relative størrelse af det fænomen, som han eller hun observerede.

Den tyske undersøgelse viste, at 80% af deltagerne vurderede diameteren for Solen og Månen til 1 cm eller derover. Da den korrekte størrelse af Månen og Solen målt i udstrakt arm er omkring $\frac{1}{2}$ cm, var det altså kun 20% af deltagerne, som angav en tilnærmelsesvis korrekt størrelse. Omkring en tredjedel (32%) mente, at størrelsen lå mellem 2,6 og 3,0 cm, og hele 38% angav størrelsen til 8 cm eller derover, hvilket er mere end 16 gange større end den korrekte størrelse! Gennemsnittet var 7,05 cm for Månen og 7,98 cm for Solen.

Den tyske undersøgelse viser, at usikkerheden ved angivelse af relativ størrelse er stor, og at der er en generel tendens til at *overvurdere* størrelsen betydeligt. På baggrund af resultaterne stillede *GEP*'s Hans-Werner Peiniger spørgsmålet: ”Når to så kendte himmelfænomener som Månens og Solens

diameter bliver så stærkt overvurderede, (...) spørger man sig selv om, hvordan et objekt, der kun ses i kort tid, mens det krydser himlen, vurderes.”¹¹

Måner har den størrelse, måner skal have...

De fleste har ved selvsyn oplevet, at Månen ser meget større ud, når den befinder sig lavt over horisonten, sammenlignet med når den står højt på himlen. Forskellen virker så iøjnefaldende, at de fleste er overbeviste om, at Månen faktisk er større, når den er tæt på horisonten. I virkeligheden er der tale om en illusion, idet Månen har samme udstrækning på himlen, uanset om den befinder sig lige over vore hoveder eller lavt over horisonten.

Den mest sandsynlige forklaring på denne illusion er, at vi oplever afstanden til Månen som forskellig afhængigt af dens placering på himlen. Når Månen står lavt over horisonten, oplever vi det, som om den befinder sig bag horisonten og dermed på lang afstand af os. Ser vi derimod Månen højt på himlen, kan vi ikke vurdere afstanden til den, da der ikke er noget i området omkring Månen, som kan give os et fingerpeg. Derfor har vi en tendens til at opleve Månen som ”tæt på”.

Da Månen har samme udstrækning uanset dens position på himlen, vil vi derfor opleve Månen som størst, når vi oplever den som længst væk. Og det er netop, hvad der sker, når vi ser Månen lavt over horisonten, og vi dermed oplever afstanden som større, end når den står højt på himlen.

Vi udsættes med andre ord for en livagtig illusion, som skyldes forskelle i oplevelsen af afstanden til Månen. Måne-illusionen har derfor mange lighedspunkter med illusionen på figur 8.

Kilde: R. Sekuler & R. Blake: ”Perception”, 4. udgave, McGraw Hill, 2002.

Den samlede konklusion om perceptionen af størrelse bliver, at det generelt er umuligt for observatører at vurdere et fænomens fysiske størrelse, og at vurderingen af den relative størrelse er behæftet med stor usikkerhed.

Form

Hovedparten af de beretninger om himmelfænomener, som SUFOI har modtaget gennem årene, omhandler observationer af lysende himmelfænomener gjort efter mørkets frembrud. Dette vanskeliggør observatørernes tolkning af fænomenernes form, da det er svært at danne sig et indtryk af formen på et lysende fænomen.

Når vi betragter en genstand i dagslys, indgår skyggedannelserne på genstanden som en vigtig del af vores oplevelse af formen. Dette kan illustreres med et simpelt forsøg: Placér en fodbold på et bord enten udendørs i dagslys eller indendørs med en tændt lampe ved siden af. Træd nogle skridt tilbage og iagttag fodbolden. Man vil da se, at den del af bolden, som vender mod Solen eller lampen er tydeligt oplyst, mens den modsatte side, som vender bort fra lyset, ligger i skygge. Variationen af lys og skygge hen over boldens overflade udgør en central information for oplevelsen af dens form.

Med "selvlysende" fænomener – dvs. fænomener, som udsender deres eget lys – vanskeliggøres perceptionen af formen betragteligt, idet det visuelle billede ikke indeholder de skygge-informationer, som optræder på genstande, som reflekterer lyset fra en ydre lyskilde, fx Solen. I og med at størstedelen af SUFOI's rapporter omhandler lysende himmelfænomener set i mørke, må man derfor formode, at observatørernes perception af formen generelt er dårlig. Hertil kommer, at en stor del af observationerne omhandler punktllys – dvs. lys uden nævneværdig udstrækning på himlen. I disse tilfælde er det selvsagt umuligt at tolke fænomenets form.

Følgende nogle eksempler på fejlperception af fænomeneres form. Ligesom tidligere vil der også her blive fokuseret på sager, hvor SUFOI har kun-

net identificere det observerede fænomen og derfor har været i stand til at sammenholde observatørernes oplevelse af form med kendskabet til fænomenets faktiske udseende.

Den 23. februar 1999 var en særlig dag for folk med interesse for stjernehimlen. Denne dag var planeterne Jupiter og Venus i konjunktion, hvilket er den astronomiske betegnelse for at to himmellegemer står *tættest* på hinanden på himlen. Denne aften drejede det sig tilmed om to af nattehimmels mest lysstærke planeter, som stod meget tæt på hinanden – kun adskilt med 0,1 grader.

Hver for sig giver Jupiter og Venus ofte anledning til henvendelser fra observatører, som undrer sig over deres stærke lys. Derfor var det forventeligt, at en konjunktion mellem netop disse to planeter ville give anledning til mange henvendelser fra undrende observatører, og SUFOI modtog da også 35 henvendelser via telefon og e-mail.

Hvad der er særligt interessant ved denne hændelse er, at mange af observatørerne opfattede det, som om der var tale om ét objekt med lys i begge ender. Eksempelvis beskrev en observatør fra Sønderborg sin oplevelse med disse ord:

Objektet består af to meget kraftige lys, der er placeret vandret ved siden af hinanden. Med udstrakt arm kan begge lys dækkes af lillefingerens negl på én gang. Objektet flytter sig overhovedet ikke. Når skyer trækker forbi, kan jeg se, at objektet er bagved skyerne. Helt sorte skyer dækker endog så meget, at objektet slet ikke kan ses.

En anden observatør mente, at han kunne se et "mørkt objekt" mellem de to planeter. Han beskrev fænomenet som et "meget langsomt objekt, med hvidt lys i begge ender" og en "sort midte."¹²

Inden for perceptionspsykologien er det velkendt, at grupper af genstande eller – som i dette eksempel – lys opleves som én enhed. Dette betegnes som "nærheds-princippet" (på engelsk "the

principle of proximity”) og udgør en grundlæggende egenskab ved den menneskelige perception. Det er fx nærheds-princippet, som er årsag til, at vi oplever en flok af fugle som en samlet ”enhed” og ikke som enkelte fugle ”hver for sig”.

I SUFOI's rapportarkiv kan man finde mange eksempler på, at observatører tolker tætstående natlys som lyspunkter på ét objekt. I en sag fra den 21. april 2004 blev adskillige danskere overrasket af et dramatisk skue på den mørke nattehimmel. Omkring kl. 04.30 flængedes himlen af en lysende kugle, som i løbet af ca. 10 sekunder passerende den vestlige himmel fra nordvest mod sydvest. En observatør, som befandt sig ud for Århus Havn på færgen *Maren Mols*, beskrev fænomenet med følgende ord:

 Under indsejling til Århus med færgen *Maren Mols*, blev jeg pludselig opmærksom på et kometlignende lysfænomen (kugle med hale der spidsede til), der bevægede sig fra nord mod syd, lavt inde over byens lys. Da fænomenet var over den sydlige del af Århus, så det ud, som om det delte sig og blev til to, hvorefter det forsvandt over/bag Marselis-skoven.

Efterfølgende undersøgelser skulle vise, at der var tale om en ildkugle (et kraftigt lysende meteor), som efter al sandsynlighed havde bevæget sig ned over Nordsøen. Fænomenets udseende bestod i et kraftigt lys forrest med en hale af mindre lys (”gni-ster”) efter sig. Efter nogle sekunder delte ildkuglen sig i to stykker, der fulgtes parallelt i banen.

En pædagogmedhjælper fra Køge var blandt de fire observatører, som henvendte sig til SUFOI angående den samme ildkugle. Hans beskrivelse af fænomenets form var dog noget anderledes, end den SUFOI modtog fra observatøren på *Maren Mols*. I sin rapport skriver han om fænomenets udseende:

 Selve objektet var mørkt og ikke til at identificere, men det havde et grønligt lys, nærmest som lanterneerne på et skib (det

lyste meget skarpt og ikke som et meteor): I det, der kan kaldes forenden og bagved, var der et gullig-orange-grønligt ’flammeformet’ lys (som fra en jetmotor)

Reklamefly bliver til tallerken-formede genstande...

Ufologen Allan Hendry beskriver i bogen *The UFO Handbook* en række eksempler på, hvordan observatører kan opleve endda særdeles komplekse former ved observationer af det lysende banner under reklamefly. Set fra siden fremstår banneret som en række af blinkende lys, der bevæger sig fra den ene side til den anden (se fotografi).

Mange af de observatører, som Hendry talte med, var overbeviste om, at de havde set en klar aftegning af en tallerken-formet genstand, hvorpå lysene var placeret. Et udvalg af observatørernes tegninger ses her.

Observatørerne observerede altså en række detaljer på fænomenet, som ikke eksisterede i virkeligheden. Hendry bemærker, at observatørernes tegninger af reklameflyene illustrerer, hvordan observatører fylder strukturmæssige informationer ”ind i” det observerede fænomen. Informationer, som ikke findes i det visuelle billede.

Kilde: A. Hendry: *”The UFO Handbook”*, Doubleday & Company Inc., 1979 (s. 91)

Pædagogmedhjælperen oplevede altså de to lyskugler som enderne på et mørkt objekt. Dermed var han udsat for en fejlperception svarende til den, som gjorde sig gældende ved observationerne af planet-konjunktionen mellem Jupiter og Venus.¹³

Et tredje eksempel på, hvordan observatører tolker enkeltlys som dele af én genstand, finder vi i en sag fra den 27. december 1996. En observatør fra Odder var om morgenen ude at lufte sin hund, da han fik øje på et besynderligt fænomen i retning mod Århus (mod nord). Fænomenet bevægede sig "fra side til side" og blev beskrevet som en "rund tingest med cirka 8 vinduer", hvorfra der udsendtes lys. Observatøren mente, at hele genstanden så ud til at rotere.

SUFOI's efterforskning afslørede, at der var tale om et projektørlys, som var opstillet af et århusiansk firma med speciale i udlejning af netop laser- og projektørlys. Aftenen før, den 26. december, havde firmaet opstillet projektorer forskellige steder i Århus, som lyste op i himlen. Projektorerne fungerede som "blikfang" for butikker, der solgte nytårsskyts

Det interessante ved denne sag er, at observatøren ikke tolkede projektørlyset som en gruppe af enkeltlys, men som vinduer på et rundt objekt, der roterede om sig selv.

Ved observationer af punktlys er det som tidligere nævnt ikke muligt at bestemme det observeredes form. Imidlertid finder vi blandt SUFOI's rapporter flere eksempler på, at observatører har tolket forskellige detaljer og former ind i punktformige lys. Dette gælder bl.a. en sag fra den 18. marts 1988, hvor to nordsjællandske politibetjente blev sendt til Nivå for at undersøge en anmeldelse af et mystisk lys. I virkeligheden var der tale om planeten Venus, som denne aften stod på den vestlige himmel. Sammen med anmelderens familie kørte betjentene til et sted uden generende gadebelysning. Herfra observerede de fænomenet, som de beskrev som "meget større end en stjerne". Betjentene mente at kunne se, hvad der mindede om en

En mørk ring om Månen

Et usædvanligt eksempel på fejlperception af form findes i en sag fra om aftenen den 13. oktober 1997. Observationsstedet er Kragenæs Havn på Lolland, og observatørerne et ægtepar, som fortæller, at de over 15-30 minutter iagttog et usædvanligt fænomen – en slags "mørk skive" – omkring Månen. Sammenlignet med den næsten fulde måne var skiven ganske stor. Skiven forekom "mørk", idet himlen inden for skiven ikke var så lys som uden for skivens kant. Dertil kom, at den ydre kant af skiven virkede lidt lysere end resten af nattehimlen.

Ægteparrets beskrivelse af fænomenet leder tanken hen på de såkaldte halo-ringe, som med mellemrum kan ses om Månen eller Solen. En halo fremtræder som en lysende ring, og skyldes at lyset fra Månen eller Solen brydes i højtliggende iskrystaller.

Parrets beskrivelse af en lysende kant på den mørke skive kan tolkes som en sådan halo. Hvis der virkelig var tale om en lysende halo-ring, kan ægteparrets oplevelse af mellemrummet mellem Månen og haloen som en "mørk skive" forklares ud fra perceptionspsykologisk viden. Det er nemlig sådan, at menneskets oplevelse af en genstands *absolutte* lysstyrke påvirkes af genstandens *relative* lysstyrke i forhold til omgivelserne. En skive, der observeres på en lys baggrund, opleves således som *mere* mørk, end hvis den blev set på en mørk eller sort baggrund. Oplevelsen af lysintensitet afhænger med andre ord af kontrastforholdet.

I sagen fra Kragenæs Havn oplevedes området mellem Månen og den lysende halo-ring netop som mørkere end resten af nattehimlen, idet dette område blev set i *kontrast* til lyset fra Månen og haloen.

Kilder: Toke Haunstrup: "1997 – et tilbageblik", UFO-Nyt nr. 1/98 s. 6. For flere oplysninger om oplevelsen af lysintensitet se R. Sekuler & R. Blake: "Perception", 4. udgave, McGraw Hill, 2002 (s. 99 ff.)

”kranarm” på venstre side af fænomenets top. Her må der imidlertid være tale om, at ”øjnene har spillet dem et puds”, idet Venus hverken er udstyret med arme eller andre former for vedhæng!¹⁴

Observationer af vedhæng på planeter er tilsyneladende ikke noget særsyn. I en sag fra Langeland den 14. november 1988 beskriver en gårdejer, hvordan han iagttog et rundt lys på himlen, som havde ”7-8 meter lange antenner”, der stak ud i forskellige retninger. SUFOI’s efterfølgende undersøgelser viste, at det var planeten Mars, som gårdejeren havde observeret. I kommentarerne til sagen bemærker SUFOI’s rapportoptager Torben Birkeholm, at de observerede ”antennner” sandsynligvis kan henføres til simple lysbrydningsfænomener i atmosfæren. Disse lysbrydninger – i kombination med længere tids intens fokusering på det samme lyspunkt – forklarer øjensynligvis, hvorfor observatører kan opleve detaljer som ”arme” og ”antennner” på punktformige lys som planeter.¹⁵

SUFOI’s rapportarkiv rummer flere eksempler på, hvordan observatører tolker former ind i klart lysende stjerner og planeter. De beskrevne former dækker et bredt spektrum fra de her omtalte vedhæng til mere avancerede former. Eksempelvis beskrev en mand fra Frederikshavn formen på Venus som en ”åben klemme” (sag fra den 21. januar 1996).

I dette afsnit er det blevet vist, hvordan observatører kan blive ”snydt” til at opleve grupper af enkeltlys som sammenhængende og til at ”se” detaljer på punktllys. Eksemplerne viser, at man ved observationer af lysende himmelfænomener skal være påpasselig med at udelukke mulige forklaringer alene på baggrund af observatørernes beskrivelse af udseendet.

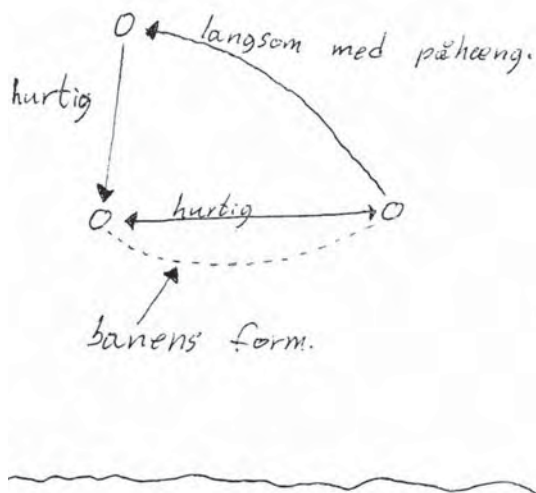
Bevægelse

Ligesom med afstand, størrelse og form kan også oplevelsen af bevægelse være præget af fejlperception. Dette gælder såvel stillestående fænomener som fænomener i bevægelse. Og ligesom det gælder for vurderingen af afstand og størrelse, begrænses

mulighederne for at bestemme et himmelfænomens bevægelse af, at himlen udgør en dårlig referenceramme: Der er ikke meget at sammenholde bevægelsen med.

Et af de mest typiske eksempler på fejlperception findes ved observationer af stillestående lys på den mørke nattehimmel. Observatører af kraftigtlysende planeter og stjerner beskriver således ofte, hvordan lyset ser ud til at bevæge sig ”op og ned”, ”frem og tilbage” eller ”roterer”. Eksempelvis beskrev den tidligere omtalte gårdejer fra Langeland, som observerede lange antenner på Mars, at lyset ind i mellem foretog nogle ”korte ryk”.

I en sag fra den 12. april 1994 fra Hundslund i Jylland beskrev en 17-årig skoledreng, hvorledes han havde fået øje på en ”falsk stjerne” på den mørke aftenhimmel, som ”flagrede rundt som tosset”. I rapporten tegnede han lysets bevægelser som trekant- og buformede (se figur 9). Nærmere undersøgelse viste imidlertid, at skoledrengen havde fået øje på den klare stjerne Vega, som befinder sig i stjernebilledet Lyren.

Figur 9 Observatørens tegning af den ”falske stjernes” bevægelse på himlen.

I nogle sager fortæller observatørerne af kraftigtlysende stjerner og planeter om endog meget store bevægelser. Dette gælder bl.a. en sag fra Odense

den 3. maj 1994, hvor en kvindelig observatør videofilmede et fænomen på nattehimlen, som hun beskrev som en "lysende rund genstand". Ifølge observatøren stod genstanden i starten stille, men efter et lille stykke tid begyndte den at bevæge sig fra side til side samt op og ned i bevægelser, der svarede til 10-15 cm i udstrakt arm. Dette er faktisk ret store bevægelser, hvilket man kan forvisse sig om ved at strække armen ud og flytte hånden 10-15 cm i alle retninger.

Takket være videooptagelsen kunne SUFOI's foto-konsulent, Hans Bødker, efterfølgende fastslå, at der havde været tale om planeten Venus. Det skal bemærkes, at en af årsagerne til de store bevægelser kan søges i, at observatøren under en del af observationen iagttog fænomenet gennem et videokamera. Ved sager, hvor der anvendes kikkert eller kamera, oplever observatører ofte store og rykvisse bevægelser, som skyldes, at selv små rystelser med kikkerten eller kameraet giver anledning til store *tilsyneladende* bevægelser.¹⁶

Perceptionspsykologien kan hjælpe med en forklaring på, hvorfor mange observatører fejlagtigt oplever, at stillestående lys bevæger sig. Når man over længere tid holder øjnene fokuseret på den samme genstand (fx et lys på himlen), vil øjnene begynde at bevæge sig op og ned og til siderne i ryk. Der er tale om nogle ganske små bevægelser, som forårsages af de muskler omkring øjeæblet, som gør det muligt at bevæge øjnene i alle retninger (de ekstraokulære muskler).

Disse små og rykvisse bevægelser skyldes muskelreflekser. Der er derfor tale om ubevidste bevægelser, som ikke kan kontrolleres eller styres bevidst. Bevægelserne spiller en vigtig rolle for vores syn ved at sikre, at billedet på øjets nethinde hele tiden bevæger sig lidt. Derved undgås, at nethindens receptorer "trættes". Uden disse bevægelser ville man hurtigt miste lysfølsomheden på de områder af nethinden, som er belyst.¹⁷

Det er sådanne små og rykvisse bevægelser, som giver anledning til, at observatører fejlagtigt

Figur 10 Et still-billede fra videofilmen fra Odense den 3. maj 1994. Filmen er optaget med et Sony Handicam. På den originale optagelse kan man se træer og omgivelser mod den lysere himmel. På dette foto ses nederst en gadelampe og øverst Venus. Gadelampen, som går igen på adskillige billedsekvenser, er ved billedanalysen brugt som reference.

Foto: SUFOI's Fotoarkiv

oplever at stillestående lys hopper op og ned og svinger frem og tilbage. Oplevelsen af roterende lys skyldes derimod snarere en fejlagtig tolkning af de uregelmæssige skift i planeters og stjerners lysstyrke, som forårsages af lysets brydning i atmosfæren.

En anden type af fejlperception af stillestående lys findes i de sager, hvor observatører fortæller om lys, som bevæger sig væk fra dem eller hen imod dem. Som eksempel kan nævnes en sag fra samme aften som den tidligere nævnte observation og videooptagelse af Venus. Også her viste SUFOI's undersøgelser, at det var Venus, som havde været på spil. Observatørerne var et ægtepar fra Nyborg, og i rapportskemaet beskriver manden observationen med følgende ord:

Om aftenen den 3. maj 1994 kl. ca. 22.30 stod min kone i vort køkken og gennem vinduet, der vender direkte mod vest, og i retning af Odense, bemærkede hun en ret stærkt lysende genstand. Lidt større end en fiksstjerne og noget mere lysende. Formen var nærmest rund eller let oval. (...) Jeg betragtede den stærkt lysende genstand et stykke tid og idet jeg er ret skeptisk indstillet overfor såkaldte ufoer, fandt jeg dog, at fænomenet var lidt usædvanligt. Med mellemrum observerede vi genstanden over vel ca. en time. Den blev efterhånden noget mindre og mindre lysende – sikkert på grund af tiltagende afstand ved bevægelse væk fra vort ståsted – altså formentlig videre i vestlig retning.

Det interessante ved denne beretning er, at ægte- manden oplevede den faldende lysstyrke som udtryk for, at det observerede fænomen bevægede sig *bort* fra observationsstedet. Dette er en gængs tolkning af faldende lysstyrke, som der er mange eksempler på i SUFOI's rapportarkiv. Omvendt opleves stigende lysstyrke ofte som bevægelse imod observatøren.

I den konkrete sag fra Nyborg, var årsagen til den faldende lysstyrke, at Venus i løbet af observationen bevægede sig længere og længere ned mod horisonten i vest. I takt med at stjerners og planeters højde over horisonten aftager, falder også deres lysstyrke, idet lyset skal passere en længere vej gennem atmosfæren. Samme effekt kendes fra Solen, som også er mindre lysstærk, når den befinder sig nær horisonten.

Også ved observationer af lys i bevægelse er der eksempler på fejlperception. Dette gælder bl.a. ved observationer af satellitter, som på stjerneklare nætter ses som svagtlysende prikker, der bevæger sig hen over himlen i retlinede baner. Satellitter foretager ikke kursændringer, men alligevel er der en del observatører, som oplever det, som om satellitterne ”svinger frem og tilbage” i deres bane hen over himlen. Således fortalte en observatør fra

Aalborg, at han den 5. august 1997 observerede et fænomen, som han selv var mest tilbøjelig til at antage for at være en satellit. Fænomenet beskrev han som et klart, hvidt lys med en lysstyrke svarende til Venus, som bevægede sig hen over himlen i en ”slingrende bane”.

I en anden sag fra den 28. maj 1997 beskrev en observatør fra Klippinge på Sjælland, hvordan han og en kammerat over et længere tidsrum observerede flere lys, som af udseende mindede om stjerner. Lysene bevægede sig underligt, idet de lavede små hop op og ned og ”svingede” frem og tilbage i deres bane hen over himlen. Et af lysene syntes endda at gøre et kortvarigt stop. Også her var der tale om satellitter.

Efter al sandsynlighed skal forklaringen på disse oplevelser af ”afvigelse” i satellitternes ellers snorlige bane hen over himlen igen søges i de små bevægelser af øjnene, som forårsages af de ekstraokulære muskler. Øjnenes små ”ryk” bevirker, at en satellit et kort øjeblik synes at ”forlade” sin bane for straks derefter at ”vende tilbage” igen. Dermed ser satellitten ud til at svinge frem og tilbage, zigzagge og nogle gange stoppe op et kort øjeblik.

Endelig bør endnu en gang nævnes de sager, hvor observatører føler sig forfulgt af fjerne fænomener såsom Månen, projektørlys og planeter. Som beskrevet tidligere, beror denne type af fejlperception på observatørens forkerte oplevelse af afstanden til det observerede.

Eksemplerne ovenfor viser, at også observatørers oplevelse af bevægelse er behæftet med nogen usikkerhed. Fejlperception kan dels medvirke til at øge en observations besynderlighed. Dette gælder eksempelvis i de sager, hvor en ellers stillestående stjerne eller planet opleves som hoppende og roterende. Dels vanskeliggøre arbejdet med at identificere et kendt fænomen. Man kan således forestille sig sager, hvor fx stjerner og planeter er blevet udelukket som mulige forklaringer under henvisning til observatørens beskrivelse af ”besynderlige bevægelser”.

Fejlperceptions betydning for ufo-fænomenet

Erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde viser, at observatørers beskrivelser af himmelfænomener i mange tilfælde afviger markant fra det, man kunne kalde fænomenernes "faktiske" udseende, afstand og bevægelsesform. Der er på de foregående sider blevet givet en række konkrete eksempler på fejlperception. Men hvilken lære om fejlperceptionens betydning for ufo-fænomenet kan på et mere overordnet plan drages ud fra alle disse eksempler? Eller sagt på en anden måde: Gør denne viden om de forskellige former for fejlperception os klogere på ufo-fænomenet som helhed?

Først af alt kan man sige, at eksemplerne på fejlperception udgør en vigtig udfordring for den, som mener, at ufo-observatørers beskrivelser står til troende som objektive vidnesbyrd for et faktisk eksisterende, fysisk fænomen. I kapitel 1 betegnedes denne opfattelse som den "realistiske fortolkning", der først og fremmest er karakteriseret ved, at observatørers beretninger ukritisk tages for pålydende – "fænomenet er sådan, som det bliver beskrevet af observatøren!".

Udfordringen for den realistiske fortolkning består i, at hvis man i rapportmaterialet kan finde en række af eksempler på fejlperception ved observationer af helt ordinære og velbeskrevne himmelfænomener såsom satellitter, projektørlys, meteorer, planeter og stjerner, da må man antage, at de samme typer af fejlperception også kan spille en rolle ved de sager, hvor man ikke er i stand til at identificere det observerede. Der er ingen grund til at tro, at den menneskelige perception skulle fungere bedre eller mere "pålideligt" ved observationer af uidentificerede himmelfænomener. Derfor må der være (mindst) lige så mange eksempler på fejlperception blandt "ufo-sagerne" som blandt "ifo-sagerne". Problemet er blot, at vi ikke kan bestemme disse eksempler, idet vi ikke kender det observeredes faktiske udseende.

Derudover har fejlperceptionen i flere sager afgørende betydning for observatørens samlede

oplevelse. Dette viser bl.a. de tilfælde, hvor observatører af projektør- og laserlys fejlagtigt tror, at lysene befinder sig inden for kort afstand, hvorved oplevelsen tilføjes et ekstra element af mystik.

Det er overvejende sandsynligt, at fejlperception spiller en vigtig rolle i forhold til beretningerne om usædvanlige himmelfænomener ved i nogle tilfælde dels at bidrage til at gøre observatørens samlede oplevelse endnu mere dramatisk, dels at vanskeliggøre rapportoptagerens forsøg på at identificere det observerede. Sidstnævnte fremgår af flere af kapitlets eksempler på fejlperception, hvor det alene ud fra observatørens egen beskrivelse ville have været særdeles vanskeligt at udpege en sandsynlig forklaring på det observerede. I sådanne sager er det ofte kun takket være indberetninger fra andre observatører af det samme fænomen, at det lykkes at identificere det sete.

I det følgende kapitel rettes fokus mod nogle af de sager i SUFOI's rapportarkiv, hvor "uoverensstemmelsen" mellem observatørens beskrivelse og det observerede fænomens faktiske udseende er så stor, at det ikke alene kan forklares som fejlperception. I disse sager er der andet og mere på spil end simple, perceptionspsykologiske illusioner. Samtidig drejer det sig om sager, som mange ufologer fristes til at "isolere" fra de øvrige rapporter som "ekstreme tilfælde af fejlfortolkning" og måske placerer under kategorien "hallucinationer" eller "upålidelige vidner". Men spørgsmålet er, om sådanne sager ikke i virkeligheden giver en vigtig indsigt i ufo-fænomenets natur? Dette er emnet for de næste sider.

Figur 11 Billedet, som ligger til grund for illustrationen på figur 4.

Foto: Christian Bach Andersen

har de set et ufo

S.U.F.O.I. (Skandinavisk UFO Information) har indsamlet omkring 6.000 rapporter om Uidentificerede Flyvende Objekter i nyere tid.

Man ved, at mange flere har set noget !

I anledning af UFOernes »30 års jubilæum« ønsker S.U.F.O.I. at få et overblik over det totale antal observationer !

Har DE set noget uforklarligt, kan De henvende Dem hos S.U.F.O.I.'s lokale repræsentant:

Kai E. Møller
Østergade 17
Felsted
6200 Aabenraa
Tlf. (04) 685150

Fra vidnesbyrd til oplevelse

Fredag aften kommer observatøren gående med sin schæferhund i byen Ringe på Fyn. Han har en radio med, så han har mulighed for radiokontakt med sin kone i hjemmet på deres helt egne frekvenser. Da kl. er 23.20 får observatøren i nordvest øje på et stort gråt objekt 45-55 grader over horisonten. Objektet er foran forsynet med en citrongul lampe, der lyser omtrent som en billygte af de gamle, runde slags. Derudover ses fire andre lys i rombe-formation, der nærmest minder om udstødningen fra et jetflys motorer, men selv om det er i størrelsesordenen som en knyttet hånd i udstrakt arms længde, høres ingen lyd overhovedet. Efter at objektet langsomt har passeret 30 grader slukkes det ene af de fire "dyser", hvorefter observatøren via radioen kalder sin kone, der over radioen bekræfter, at hun kan se tre dyser på himlen med noget røg efter sig. Under radiosamtalen opstår der pludselig kraftig radiostøj, som om der var en masse folk på den ellers lukkede kanal. Efter nogle få sekunder fungerer radioen igen normalt og uden støj. Herefter forsvinder objektet i horisonten efter ca. 4 minutters forløb i sydøst ned over Kværndrup/Svendborg. Formen på objektet kunne tilnærmelsesvis betegnes som en djævlerokke med sine vinger bukket opad, men uden sin hale. Fra 'dyserne' kom der lysegrå røg, og objektet fløj lydløst omtrent som et svævefly. Størrelsen var et sted mellem 10 og 19 meter. Under observationen sås en vis reaktion på hunden, idet den mod sædvane havde halen lidt ind under bagbenene, men ellers opførte den sig normalt.

Observation fra den 18. januar 1991, optaget af SUFOI's gruppe i Odense

Det fænomen, som beskrives i denne observationsberetning, blev ikke kun set fra Ringe. Utallige danskere var heldige at være vidner til det usædvanlige lysfænomen, som brød vintermørket denne aften. SUFOI modtog henvendelser fra så forskellige steder som Gundsømagle på Sjælland, Silkeborg og Malling i Jylland og altså Ringe på Fyn. Efterfølgende viste det sig, at fænomenet skyldtes en russisk satellit, som styrtede ned gennem atmosfæren og derved brød op i flere brændende stykker, hver med en ”røghale” efter sig.

Observationen fra Ringe adskiller sig imidlertid på et afgørende punkt fra de øvrige rapporter: Observatøren havde en klar fornemmelse af, at der var tale om et ”djævlørkke-formet” objekt med en ”citrongul” lampe foran og fire lys bagerst. I stedet for en gruppe af enkeltlys så han altså et sammenhængende objekt.

Som det fremgik af kapitel 3, er det ikke usædvanligt, at observatører fejlfortolker himmelfænomeners afstand, størrelse, bevægelse og form. I den henseende minder observatørens fejlagtige vurdering af afstanden til og størrelsen på fænomenet om så mange andre tilfælde af fejlperception. Hvad der derimod adskiller sagen fra de fleste andre er *graden*, hvormed fænomenets form fejlfortolkedes. Ikke blot mente observatøren at kunne se en fast genstand mellem de lysende enkeltpunkter, han gav også en detaljeret beskrivelse af formen og placeringen af en ”lampe” og fire ”jetmotorer”. På den baggrund kan observatørens beretning betegnes som et eksempel på *ekstraordinær fejlfortolkning*.¹

Sager af denne type, som med jævne mellemrum dukker op blandt indberetningerne til SUFOI, kan ikke forklares alene ved ordinær fejlperception og visuelle illusioner. Man må derfor søge andre typer af forklaringer, hvis man ønsker at forstå, hvordan lysende punkter på nattehimmelen kan blive til djævlørkkeformede genstande eller – som det vil blive vist senere – til ”cigarformede rumskibe”.

I dette kapitel diskuteres, hvorvidt det psykologiske og kulturelle perspektiv kan bidrage til en

bedre forståelse af folks *oplevelser* af ufoer. Diskussionen tager afsæt i eksempler på observationer, hvor observatøren har oplevet et himmelfænomen væsensforskelligt fra fænomenets ”faktiske” udseende. Erfaringerne fra disse sager sættes i relation til danske og internationale studier af ufo-fænomens psykologiske og kulturelle dimensioner, som måske kan hjælpe til en bedre forståelse af, hvorfor nogle observatører oplever kendte fænomener på denne måde.

Psykologiske og kulturelle studier af ufo-fænomenet resulterer sjældent i entydige teorier, som der kan føres ”håndfaste” beviser for eller imod. Diskussionen i dette kapitel vil derfor ikke munde ud i en endelig konklusion om psykologiens og det kulturelles rolle ved observationer af ufoer. Alligevel kan der ikke herske tvivl om, at en samlet forståelse af ufo-fænomenet må inddrage disse aspekter, hvilket SUFOI’s rapportarbejde og eksemplerne i dette kapitel da også viser.

Almind-rumskibet

I ufo-kredse fremstod observationerne af det såkaldte ”Almind-rumskib” gennem flere år som et af de bedste beviser på, at Jorden blev besøgt af fremmede intelligenser. Sagens hovedvidner boede ved byen Almind nord for Kolding – heraf navnet – men fænomenet blev også observeret fra andre steder i Øst- og Midtjylland.

Hovedvidnerne var tre unge mænd, som søndag morgen den 15. december 1957 var på vej hjem fra en skytteforeningsfest. Mens de kom gående, opdagede de pludselig et rundt lysfænomen på den stjerneklare himmel, som steg op over den østlige horisont. Farven blev beskrevet som rød eller ”lidt mere orange end en solnedgang”.

Lyset så ud til at bevæge sig frem og tilbage over den østlige horisont; først lidt mod nord, derefter lidt mod syd for til sidst at stå ”bomstille”. Derpå oplevede de unge mænd det, som om fænomenet ”skiftede form” og blev mere aflangt. Senere ”åbnede det sig i kanten”, og ”små tallerkener”

kom ud af objektet og syntes at bevæge sig i nordlig retning. Til sidst begyndte fænomenet at stige langsomt for så pludselig at forsvinde i østlig retning – væk fra observatørerne – med en lang og lysende hale. Da havde observationen været omkring et kvarter.

En efterfølgende omtale af hændelsen i *Jyllands-posten* gav anledning til, at flere vidner meldte sig på banen. Fænomenet blev observeret fra et stort område af Jylland, som dækkede fra Lading nordvest for Århus til Dalager sydøst for Kolding. Vidnerne var i store træk enige om tidspunkt, retning og farve – men ikke om fænomenets oprindelse! Flere mente, at der havde været tale om Månen, som på tidspunktet for observationen netop stod op i øst. Observatørerne fra Lading forklarede det således:

 Vi fik ved 1-tiden (...) øje på et stærkt skær i horisonten og troede først, at det var en gårdbrand. Men så blev vi klar over, at det var Månen – eller rettere halvmånen, som stod op i et fantastisk skær af orange og rødt. Det varede i en snes minutter. Så forsvandt den, fordi der trak skyer op foran den i horisonten.

Måneteorien stemmer godt overens med Almind-observatørernes beskrivelse: Den 15. december 1957 stod den næsten halve måne op kl. 01.18 i øst. Endvidere havde ingen af observatørerne set Månen, som ellers – hvis det *ikke* var Månen, de havde observeret – ville have stået lige ved siden af fænomenet.

Tilbage står man altså med en hændelse, hvor observatører af Månen fortæller at have set et aflangt ”moderskib” (deres egne ord), som udsendte ”små tallerkener”. En beskrivelse, som ligger fint i forlængelse af datidens ufo-forestillinger, der bl.a. omfattede fortællinger om store

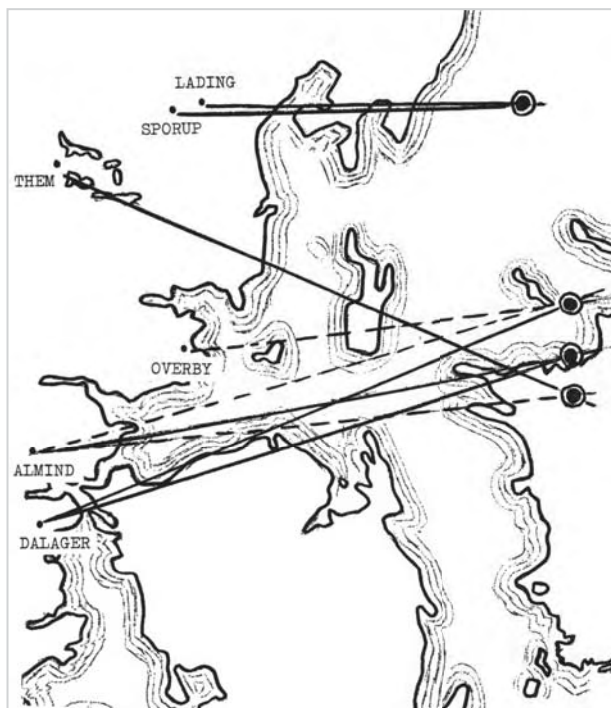
Figur 1 Figuren viser, hvordan stjernehimlen så ud mod øst på det tidspunkt, hvor de unge mænd fra Almind observerede lysfænomenet. Som det fremgår af figuren, var Månen netop på dette tidspunkt på vej op over horisonten. Det ses, at Månen nærmest ”lå ned”, hvilket kan forklare, hvorfor observatørerne oplevede fænomenet som aflangt. Stjernekortet er udarbejdet med programmet *Starry Night Beginner* med udgangspunkt i en geografisk placering ved Kolding (tidspunkt: 01.30).

Bearbejdning: Henrik Klinge Pedersen

cigarformede rumskibe – de såkaldte ”moderskibe” – som kunne rumme mindre, skiveformede fartøjer.

Historien om Almind-rumskibet er en påmindelse om, hvordan observatørers oplevelser af himmelfænomener på forunderlig vis kan sammenblande ”fakta” og ”fiktion”. I dette tilfælde ”kobles” et visuelt stimuli i form af Månen tilsyneladende sammen med samtidens forestillinger om ufoer og rumskibe.

Figur 2 På baggrund af observatørernes retningsangivelser udarbejdedes et kort, som angiveligt skulle vise, at Almind-rumskibet havde befundet sig over Nordvestsjælland. Dette blev tolket som et yderligere bevis på, at der havde været tale om et usædvanligt fænomen af ekstraordinær størrelse. Set i bagklogskabens lys synes den mest sandsynlige forklaring at være, at sigtelinjernes krydspunkter skyldes usikkerhederne i observatørernes retningsangivelser.

Gengivet fra bogen UFO-Orientering, s. 40

Set i dette lys er det tankevækkende, at Almind-sagen gennem flere år blev fremhævet af en del danske ufologer som bevis på eksistensen af rumskibe. Med udgangspunkt i observatørernes retningsangivelser regnede man sig bl.a. frem til, at ”rumskibet” havde befundet sig over Nordvestsjælland og havde haft en længde på mere end 2 km!

Tager man i betragtning, at flere af de øst- og midtjyske observatører selv var inde på, at der var tale om Månen, kan det undre, at der var ufo-interesserede, som i adskillige år vedblev at fortolke fænomenet som et rumskib. Dette kan hænge sammen med, at datidens ufologer var så stærke i troen på, at ufoerne *var* rumskibe, at de ignorerede de oplysninger, som ikke passede ind i dette billede. ”Man ser det, man gerne vil se”. Dette gælder også ufologer!

Hertil kommer, at de fleste af den tids ufologer ikke satte spørgsmålstegn ved observatørernes beretninger, men i stedet anså dem for at være *vidnesbyrd* om faktiske fænomener. De satte med andre ord lighedstegn mellem observatørernes beskrivelser og det fænomen, der havde optrådt på himlen: Når observatørerne fra Almind beskrev et cigarformet moderskib, hvorfra der fløj små ”tallerkenformede” rumskibe, så var der hos mange ufologer ingen tvivl om, at sådan havde fænomenet set ud.

Først op igennem 1960’erne og 1970’erne bredte der sig blandt de mere kritiske og seriøse ufologer en erkendelse af, at bl.a. perceptionspsykologiske forhold i form af visuelle illusioner og ”fejlfortolkninger” kunne ”forstyrre” observatørers beretninger om himmelfænomener. Langsomt indså man, at beretningerne skulle betragtes som gengivelser af *personlige* oplevelser snarere end som ”objektive” vidnesbyrd. Det, som beskrives i en rapport, er med andre ord ikke det observerede fænomens faktiske udseende og opførsel, men en skriftlig gengivelse af en personlig *oplevelse*, sådan som observatøren huskede den på tidspunktet for rapportoptagelsen.

I mange tilfælde vil der givetvis være en høj grad af overensstemmelse mellem observatørens oplevelse og fænomenets faktiske udseende, men dette kan aldrig tages for givet *på forhånd*. Især ved sager uden "uafhængige" vidner kan man ikke umiddelbart afgøre, i hvilket omfang observatørens beskrivelse stemmer overens med fænomenets udseende og opførsel. Men selv når der er flere observatører til samme fænomen, kan disse være udsat for enslydende fejlfortolkninger, sådan som det er tilfældet i nogle af de følgende sager.

Nødvendigheden af at forstå observationsberetninger som oplevelser udgør en af de mest centrale erfaringer fra rapportarbejdet, og det gradvise skift i opfattelsen af beretningerne fra vidnesbyrd til *oplevelse* fik stor betydning for SUFOI's rapportarbejde. Med dette skifte rettedes en del af opmærksomheden mod observatørens rolle og den "menneskelige faktors" betydning for observationerne. Derved åbnedes der op for at inddrage psykologiske og kulturelle teorier i studiet af ufo-observationerne. Disse aspekter diskuteres i resten af dette kapitel, hvor fokus i første omgang er på psykologiens mulige betydning for observatørers oplevelser. En dramatisk observation fra Gandrup i Nordjylland indleder denne diskussion.

„Det var som en eksploderende atombombe“

En aften i februar 1998 modtog SUFOI's nordjyske rapportoptager, Torben Birkeholm, en opringning om en usædvanlig oplevelse. Det skulle hurtigt vise sig at være en af de mest bemærkelsesværdige sager, som SUFOI har haft gennem tiderne.²

Hændelsen fandt sted mandag den 16. februar 1998. Observatøren, som er kvinde, var på vej hjem fra sit arbejde i Aalborg og kørte i østlig retning på landevejen mod Hals. Ud for Vendsysselværket, som ligger ved Limfjorden og til højre for vejen, opdagede hun Månen, der netop var stået op. Den virkede meget stor og gullig og rørte

næsten horisonten i kørselsretningen.

Kort efter nåede observatøren et område vest for Gandrup, hvor der er marker på begge sider af vejen og ingen huse eller bygninger. Der var ikke andre trafikanter at se på det tidspunkt. Pludselig, uden varsel, kom et lys til syne på himlen lidt til højre for vejen. Det var rundt, lyste gulligt og faldt næsten lodret nedad som et kraftigt meteor. Men i stedet for at brænde op som et meteor, skiftede lyset kurs, da det nærmede sig horisonten – som om det bevægede sig hen imod bilisten. Det skete på et øjeblik. Observatøren så nu, at lyset blev større og fyldte det samme som to-tre gange fuldmånen. Hun lettede trykket på speederen og koncentrerede sig om det mystiske lys på himlen.

Med ét nærmest "eksploderede" det runde lys i et gigantisk lysfelt, der næsten fyldte hele forrudens synsfelt. Uden en lyd var det runde lys blevet mange gange større, og det var meget tæt på bilen. Lysfeltet oplyste vejen og markerne på begge sider i en afstand af mellem 150 og 200 meter samt det meste af himlen foran bilen.

Observatøren bremsede, og bilen standsede på vejen. Motoren var stadig i gang, men hun turde ikke køre frem og ind under det kraftige lys. "Lysekspllosionen" var så kraftig og pludselig, at observatøren fik et chok. Hendes første tanke var: "Det må være en atombombe, der eksploderer – nu dør jeg!" Samtidig oplevede hun det, som om der var næsten unaturligt stille.

Fra et sted under genstanden kom det uhyre kraftige lys, der nærmest var blændende i kernen. Lyset nær kernen havde en overflade med mørke linjer i en form for netværk. Det virkede nærmest, som om der var tale om en organisk pulserende sfære, hvorfra der strømmede kraftigt lys ned mod jordoverfladen.

Pludselig slukkedes det kraftige lys, som når man trykker på en kontakt. Tilbage var det runde gullige lys på 2-3 gange Månens størrelse. Uden en lyd bevægede det sig en smule opad og til højre. Det standsede i flugten og stod så stille på himlen.

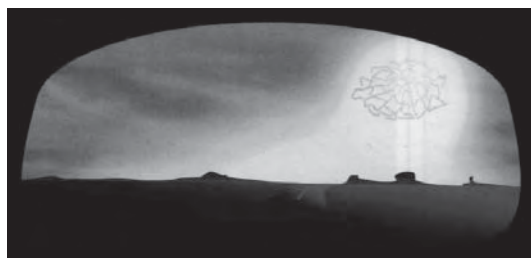
Observatøren var nu klar over, at det ikke var en atombombe – men havde ikke den fjerneste anelse om, hvad fænomenet så kunne være. Hun slukkede lyset på bilen af angst for, at fænomenet igen skulle ”opdage” den enlige bilist. Kort efter genoptog hun køreturen, men uden lys på bilen. Hun var fortsat skrækslagen og turde næsten ikke se op på lyset, som stadig hang på det samme sted på himlen.

Da observatøren nærmede sig Gandrup og skulle dreje af landevejen, skete der noget, som igen sendte hende i panik. Fra sin position på himlen til højre for vejen satte lyset sig i hurtig bevægelse ind foran bilen og standsede lavt på himlen til venstre for vejen. Det hele skete så hurtigt og så pludseligt, at observatøren mistede den sidste rest af kontrol over sin angst. Det forekom hende, at lyset kunne følge bilen når som helst, og frygten for, at der skulle ske mere, tog overhånd.

Hun trådte hårdt på speederen og satte farten op for at komme det sidste stykke hjem. Straks hun nåede hjem, sprang hun ind i huset og skyndte sig at vække ægtefællen, der blev alarmeret af den ophidsede stemme og det forskrækkede ansigtsudtryk.

Observatøren, som stadig var panisk, bad ægtefællen blive inde for ikke at blive ”set” af lysfænomenet. Samtidig var hun ude af stand til at give en sammenhængende beskrivelse af, hvad der var sket. Ægtefællen måtte bruge tid på at berolige hende. Da hændelsesforløbet stod nogenlunde klart for ham, gik begge op på første sal og hen til et vindue mod øst. Herfra kunne de tydeligt se Månen – og intet andet.

Observatørens ægtefælle ringede til Flyvestation Aalborg for at spørge, om fx et militærfly kunne være årsag til den mystiske hændelse. Det afviste Flyvestation Aalborg. I stedet henviste de ham til SUFOI's lokale rapportoptager, som allerede få dage senere gennemførte et grundigt interview af observatøren på dennes bopæl.

Figur 3 En tegners opfattelse af de forskellige faser i kvindens oplevelse.

Tegning: Henrik Klinge Pedersen

En efterlysning af vidner i Aalborg Stiftstidende gav mere end 20 henvendelser. De fleste kunne dog hurtigt forklares som observationer af den næsten fulde måne, som stod lavt over den østlige horisont på tidspunktet for observationen. Nogle få var klar over, at de havde set Månen, men mange mente, at den så ud til at være ”for stor” og have ”for meget farve”. Oplevelsen af, at Månen var for stor, skyldtes efter al sandsynlighed, at Månen befandt sig lavt over horisonten og derfor oplevedes som større end normalt (jf. kapitel 3).

Torben Birkeholms efterfølgende undersøgelser af observationen ved Gandrup pegede mere og mere på Månen som en mulig forklaring. For det første *havde* Månen givet anledning til en del usædvanlige observationer, som det fremgik af henvendelserne efter omtalen i Aalborg Stiftstidende.

Månen stod den pågældende aften op kl. 23.10 og befandt sig på observationstidspunktet (ca. 23.15) ganske lavt over horisonten mod øst-sydøst.

En efterfølgende køretur på strækningen sammen med observatøren viste, at observationsretningen de fleste steder var sammenfaldende med retningen til Månen. For det andet havde observatøren tidligere haft usædvanlige oplevelser af ”psykisk” karakter, hvilket tydede på, at hun muligvis var disponeret for at tillægge hændelser ”imaginære elementer” (dvs. detaljer eller forløb, som er skabt i observatørens oplevelse af et fænomen, og som ikke direkte har forbindelse til den visuelle stimulus). Denne ”mistanke” bestyrkedes af, at observatøren senere kontaktede SUFOI igen og fortalte, at hun i juni 1998

– fire måneder efter den første oplevelse – havde haft en tilsvarende oplevelse på samme strækning.

På baggrund af sine møder med observatøren og den efterfølgende efterforskning, vurderede Torben Birkeholm, at Månen var en meget sandsynlig forklaring på kvindens oplevelse. Han var dog ikke i stand til at forklare, hvilke psykologiske mekanismer, der kunne være årsag til, at noget så almindeligt som en næsten fuld måne blev oplevet så usædvanligt.³

Observationer, hvor observatører ”fejlfortolker” kendte fænomener i en så usædvanlig grad, som det synes at have været tilfældet i denne sag, hører

til blandt sjældenhederne. Men sager som denne er med til at rette opmærksomheden mod den rolle, som observatørers psykologi kan spille for deres oplevelser af himmelfænomener.

I sagen fra Gandrup, som i de fleste andre sager af denne art, er der ingen grund til at tro, at observatøren på nogen måde kan karakteriseres som ”psykologisk afvigende” – endsige mindre pålidelig end andre mennesker. Kvinden fra Gandrup berettede blot om en chokerende hændelse, sådan som hun havde oplevet den og huskede den. En forklaring på, hvordan psykologien kan tænkes at spille en rolle for observatørers oplevelser, skal derimod søges andre steder.

Nærobbservation af Månen

Også fra udlandet kendes eksempler på observatører, der beretter om at have haft ”nærkontakt” med en ufo, der senere viste sig at være Månen. Et af de mere bemærkelsesværdige eksempler stammer fra Hollington, East Sussex i England, og fandt sted om aftenen den 4. oktober 1981.

Observatørerne var en kvinde og hendes svigerdatter. Sammen observerede de et stort og klart objekt med et ustadigt, pulserende lys. Objektet ændrede hele tiden facon og blev beskrevet som en ”lodret cigar”, ”to gyldne tynde skiver” og en ”halvmåne”. Observatørerne forklarede endvidere, at der kom røg ud af objektet, som om det ville ”camouflere sig”.

Observationen startede med at svigermoderen sad og så fjernsyn, da hun følte sig ”tvunget” til at gå hen til vinduet. Her fik hun øje på objektet på himlen. Kort efter ringede hun til sin søn og svigerdatter, som boede i nærheden, og svigerdatteren kom straks hen til hende.

Fænomenet syntes flere gange at forsvinde, for så senere at komme til syne igen. På et tidspunkt, hvor objektet var forsvundet, ønskede begge kvinder, at det ville komme tilbage, og som om det hørte deres bønner, kom det atter til syne på himlen. Denne gang virkede det, som om det var meget tæt på – tilsyneladende over et af de nær-

meste huse. Efter nogen tid forsvandt objektet så for sidste gang.

Svigermoderen fortæller, at der dagen efter oplevelsen dukkede mærkelige tegn (tankestregre og bogstaverne Z og C) op på hendes tv-skærm. Hun mener, at det var et budskab. Dertil kom, at begge observatører i de følgende uger klagede over en tilbagevendende hovedpine. Endvidere fortalte svigermoderen, at hun få dage efter observationen havde et 14 timers ”blackout”, hvor hun mente, at hun blev ”kontakttet” af de fremmede fra rumskibet.

Efterfølgende undersøgelser kunne med fastslå, at det var Månen, som kvinderne havde observeret, idet tidspunkt og retning passede perfekt på Månen. Dertil kom, at himlen denne aften dels var dækket delvist med cumuluskyer (hvilket kan forklare, hvorfor fænomenet forsvandt og kom til syne flere gange), dels et højtliggende lag af tynde stratocumulus skyer (som kan forklare den ”røg”, som observatørerne beskrev).

Alt i alt en besynderlig observation af et ordi-nært fænomen!

Kilde: J. Randles: ”Nærobbservation af Månen”. UFO-Nyt nr. 2/84, s. 34.

Observatører og personlighedstræk

I løbet af sidste halvdel af 1970'erne og første halvdel af 1980'erne gennemførte SUFOI et større projekt ved navn *Projekt UFODATA*. Formålet med projektet var at registrere alle SUFOI's rapporter elektronisk med henblik på at gennemføre statistiske analyser.⁴

I løbet af projektets levetid nåede man at indtaste alle rapporter fra årene 1976-1979, hvilket udgjorde mere end 1.300 sager. På baggrund af disse data er det muligt at lave statistikker over observatørernes fordeling efter de mest typiske sociale og demografiske parametre såsom alder, køn og uddannelse. En sammenligning mellem observatørernes og den samlede befolknings fordeling efter disse parametre antyder ingen nævneværdige forskelle.

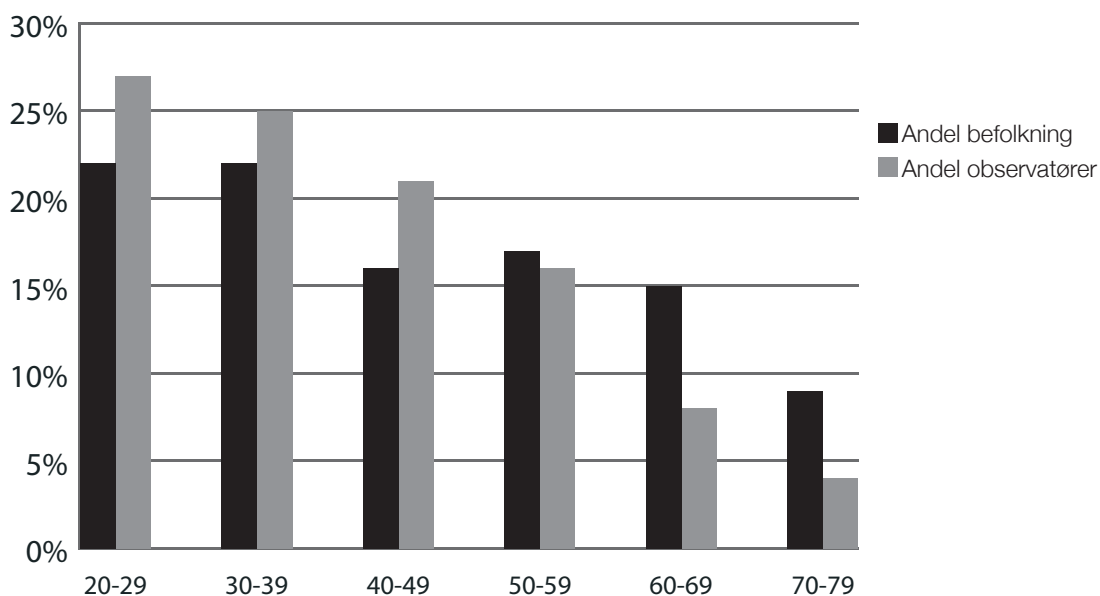
Figuren nedenfor viser en sammenligning mellem aldersfordelingen af observatører hhv. den samlede, danske befolkning. På baggrund af figuren kan det konstateres, at observatørerne kommer fra alle aldersrækker med en fordeling, der i store træk

følger befolkningens. Dog er observatørerne gennemsnitligt yngre end befolkningen som helhed.

Blandt observatørerne er der en overvægt af mænd. Disse udgør 65% af observatørerne fra perioden 1976-1979, mens de udgør 49% af befolkningen. Der er dog ikke den store forskel på andelen af mænd blandt ufo- og ifo-observatørerne, og overvægten af mænd kan derfor tilskrives en generelt større interesse for ufoer blandt denne gruppe.

Analyser af observatørernes beskæftigelse og uddannelse viser, at der også her er tale om et meget bredt udsnit af befolkningen. Alle typer af erhverv er repræsenteret, og uddannelsesmæssigt er der lige fra akademikere til faglærte såvel som personer under uddannelse. Gruppen af "studerende" udgør dog med 23% en usædvanlig høj andel, hvilket kan ses i sammenhæng med, at der – som tidligere nævnt – er en overvægt af yngre personer blandt observatørerne.

Figur 4 Fordeling af observatører (mellem 20 og 79 år) sammenlignet med den danske befolkning 1977 (Statistisk Årbog 1978).

På baggrund af observatørernes alders-, køns- og uddannelsesmæssige fordeling er der således ikke grundlag for at udpege bestemte befolkningsgrupper som de primære observatører. Dette udelukker naturligvis ikke, at observatørerne adskiller sig fra befolkningen som helhed på *andre punkter* end de her omtalte.

Et område, hvor det *kunne tænkes*, at observatører adskiller sig fra befolkningen som helhed, er i forhold til deres personlighedstræk, hvilket var det drivende spørgsmål bag et projekt, som SUFOI søsatte i 1995. Projektet havde til formål at undersøge observatørers personlighedstræk og indledtes med et litteraturstudium, hvor resultaterne af tidligere undersøgelser blev gennemgået. Det var herefter meningen, at SUFOI ville teste 200 danske observatører for diverse personlighedstræk, og specielt ønskede man at studere gruppen af ”almindelige observatører” frem for at fokusere på observatører af begivenheder med stor besynderlighed. Der udarbejdedes da også en egentlig forsøgsprotokol, men desværre var der ikke arbejdsressourcer til at gennemføre selve undersøgelsesdelen, hvorfor projektet blev afsluttet i 1997. Projektet resulterede dog i en grundig gennemgang af den eksisterende forskning inden for området, som den følgende diskussion tager udgangspunkt i.⁵

Skeptiske forskere har altid stillet spørgsmålstegn ved om de personer, der havde ufo-observationer, var ”normale”. Det har gennem tiderne ført til en række undersøgelser af dette spørgsmål. I første omgang fokuserede forskningen hovedsageligt på, om observatører havde patologiske træk – dvs. om de var psykisk afvigende. Denne opfattelse byggede på det faktum, at personer med visse patologiske sygdomme – dvs. personer med diagnosticerbar, psykiske lidelser – kunne have usædvanlige oplevelser (fx høre stemmer og se syner).

De fleste undersøgelser fra 1970 til i dag har vist, at ufo-observatører *ikke* er patologisk afvigende. De er med andre ord helt normale mennesker. Dette er imidlertid ikke det samme som, at ufo-observatører ikke kan have særlige personlighedstræk. Forskere

har derfor søgt efter psykologiske mønstre blandt ufo-observatørerne – herunder også blandt de observatører, som mener at have set en ufo på nært hold. Eksempelvis bad det amerikanske *Fund for UFO Research* psykologen Elizabeth Slater interviewe ni nærobservatører, uden at hun på forhånd vidste, at de havde haft sådanne oplevelser. Efter interviewene var det hendes opfattelse, at de udgjorde en speciel gruppe af personer med særlige træk. Nogle af de ord, som Elizabeth Slater beskrev observatørerne med var, at de var ”excentriske”, kreative, originale og havde et rigt ”indre” liv.⁶

Også observatører til mere ordinære ufo-observationer er blevet undersøgt. Blandt andet har Dr. Leo Sprinkle testet mere end 225 personer fra et bredt udsnit af observatører. Han fandt, at mange af dem havde særlige karaktertræk såsom et højt niveau af ”psykisk aktivitet” og en tendens til at stille spørgsmålstegn ved autoriteter.⁷ En anden undersøgelse af 264 personer viste, at ufo-observatører generelt er mere åbne over for en ukonventionel verdensopfattelse og har en større tendens til at isolere sig.⁸

I 1981 udviklede to forskere fra Massachusetts, Sheryl C. Wilson og Theodore X. Barber, begrebet ”fantasitilbøjelighed”, som karakteriserede en særlig gruppe af mennesker. De fandt en række typiske karaktertræk for personer i gruppen ”fantasitilbøjelige”, såsom at de er nemme at hypnotisere, at de tror på imaginære væsner og at de har levende drømme. Omkring 4% af befolkning skulle, ifølge deres undersøgelser, være ”fantasitilbøjelige”. Det skal bemærkes, at betegnelsen ”fantasitilbøjelig” her anvendes som en psykologisk betegnelse for en gruppe af befolkningen, der i øvrigt er ganske normale. Der er altså *ikke* tale om nogen psykologisk afvigelse. Endvidere er der tale om en ”skala”, hvor man kan være mere eller mindre fantasitilbøjelig. Der er derfor en flydende grænse mellem, hvem der ud fra Wilsons og Barbers psykologiske profil kan betegnes som fantasitilbøjelige eller ej.⁹ Begrebet anses stadig for anvendeligt i den psykologiske forskning og bruges som indikator for en række psykologiske problemstillinger.

Forskere har også interesseret sig for ufo-vidner og spørgsmålet om, hvorvidt disse kan karakteriseres som fantasitilbøjelige. Det har vist sig, at der ved observationer af stor besynderlighed (nærobsevationer og bortførelser) er en vis grad af sammenhæng mellem vidnerne og de karaktertræk, som relaterer sig til fantasitilbøjelighed. Man finder således en større repræsentation af fantasitilbøjelige hos disse vidner end hos resten af befolkningen. Imidlertid har undersøgelser endnu ikke med sikkerhed kunnet påvise en sammenhæng mellem "almindelige observatører" og fantasitilbøjelighed.

En forsigtig konklusion kan derfor lyde, at der synes at være en tendens til, at observatører, som beskriver oplevelser af høj besynderlighed, statistisk set har en højere grad af fantasitilbøjelighed end den øvrige del af befolkningen. Derimod er der ikke belæg for at konkludere, at ufo-observatører generelt er mere fantasitilbøjelige end resten af befolkningen.

Hvis det er sandt, at observatører til observationer med høj besynderlighed overordnet set er mere fantasitilbøjelige end andre, kan man spekulere over, hvorvidt fantasitilbøjelighed kan være en medvirkende faktor til, at nogle observatører fejlfortolker kendte fænomener i en så usædvanlig grad, som det bl.a. var tilfældet i sagen fra Gandrup. Noget entydigt svar på dette spørgsmål kan der dog ikke gives på baggrund den hidtidige forskning eller erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde.

Med dette forlades nu diskussionen af psykologiens rolle, og i stedet rettes søgelyset mod de kulturelle forestillinger om ufoer og deres mulige betydning for folks oplevelser af himmelfænomener.

Cosmos 1068 – et mønster i beretningerne?

Nytårsaften 1978 glødede telefonen hos Ole J. Knudsen, daværende leder af SUFOI's alarmcentral, som med en vis skepsis modtog de første opkald. Tidspunktet taget i betragtning lå tanken om "nytårsløjer" ham ikke fjern. Men efterhånden

som henvendelserne strømmede ind, stod det klart, at et usædvanligt fænomen havde været på spil.

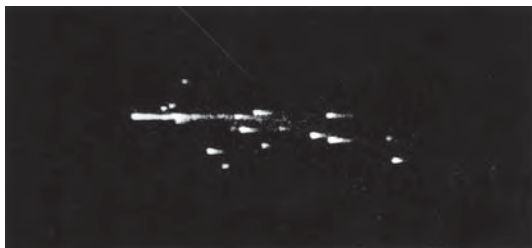
Indberetningerne kom altovervejende fra Vestjylland, hvilket hang sammen med, at et tæt skylag dækkede resten af landet. Observatørerne beskrev, at de ved 20-tiden havde set et eller flere blå og hvidligt lysende objekter, som havde passeret sydhimlen fra nordvest imod sydøst. Der var stor uenighed om antallet af lys; nogle mente kun at have set et lys, andre op til 20 lys i formation.

Da beretningerne stammede fra et stort område af Vestjylland, tydede meget på, at der måtte være tale om et fænomen i stor højde over Jordens overflade. Dette blev senere bekræftet af det britiske *Royal Aircraft Establishment*, som kunne oplyse, at der efter al sandsynlighed var tale om et rakettrin fra opsendelsen af den sovjetiske satellit *Cosmos 1068*. Efter satellitopsendelsen "dykkede" rakettrinet tilbage i Jordens atmosfære, hvor det brændte op i løbet af få minutter pga. luftmodstanden. Et "lille" brudstykke på omkring 10 kg blev senere fundet nær byen Hannover i det daværende Vesttyskland.¹⁰

En efterlysning af observatører blev bragt i flere dagblade, og SUFOI's alarmcentral modtog en lang række henvendelser. I alt blev der indsamlet 90 rapporter. Det lykkedes således at indsamle et omfattende materiale om ét og samme fænomen, som gav mulighed for at undersøge variationsbredden i folks oplevelser. En sådan undersøgelse blev gennemført af SUFOI's datakonsulent, Per Andersen, og denne viste bl.a., at lidt over 2/3 af observatørerne opfattede fænomenet som et enkelt objekt, mens 1/4 opfattede det som en klynge bestående af 2 til 11 lys. Resten angav ikke noget antal.¹¹

Variationerne i angivelsen af antal objekter hænger sammen med, at rakettrinet på sin vej ned gennem atmosfæren brød op i flere stykker, som fulgte hinanden i parallelt forskudte baner. Dette har nogle af observatørerne oplevet som en formation af lys, mens andre beskrev fænomenet som ét klart lys efterfulgt af en hale af lyspunkter. Hvorvidt den enkelte observatør opfattede fænomenet som en

gruppe af lys eller som et enkeltlys med "ildhale", kan bl.a. have været afhængigt af lysforholdene på observationsstedet.

Figur 5 Kort før midnat den 18. april 1979 var den gal igen! Et lyskraftigt meteor – en såkaldt ildkugle – var synlig over Danmark og gav anledning til mange henvendelser til SUFOI fra observatører over hele landet. Fænomenet skabte en del opmærksomhed og gav anledning til de helt store overskrifter i aviserne dagen efter. Således kunne man læse følgende overskrift på BT's spiseseddel: "Danmark skræmt af UFO i nat". Det lykkedes fotografen Jørgen Flemming at tage et billede af fænomenet, som ses ovenfor. Da ildkugler og satellitstyrt på mange måder minder om hinanden i udseende, kan billedet tjene som en illustration af, hvordan Cosmos 1068's styrt ned gennem atmosfæren nytårsnat 1978 kan have taget sig ud på himlen.¹²

Foto: Jørgen Flemming

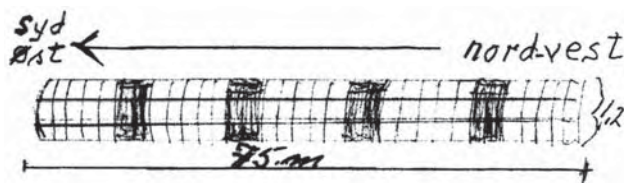
En opgørelse over observatørernes angivelser af formen viste, at halvdelen angav formen som et lys med hale, mens de øvrige angivelser varierede fra rundt over ellipseformet til aflangt.

De fleste af observatørerne beskrev det styrtende rakettrin nogenlunde i overensstemmelse med dets "faktiske" udseende: en gruppe af enkeltlys med en ildhale. Et nærmere studium af rapporterne viser imidlertid, at en lille gruppe skiller sig ud, idet observatørernes oplevelse af formen afviger betydeligt fra fænomenets "rigtige" udseende.

En 50-årig landmand fra Tanderupkær ved Herning beskrev fænomenet som et cylinderformet

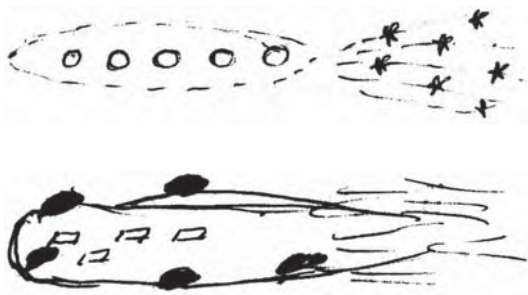
objekt med fem "oplyste sektioner". Mellem de oplyste sektioner var genstanden mørk. Landmanden vurderede cylinderens længde til 75 meter og beskrev, hvorledes der i de lysende felter kunne ses en række "sammenføjninger" eller "vinduer" i form af mørke prikker på baggrund af det hvide lys. Sammenføjningerne eller vinduerne var placeret i tre rækker over hinanden med 12-15 i hver række.

Figur 6 En landmand fra Tanderupkær ved Herning observerede rakettrinstyrtet som fem lysende felter på en cylinderformet genstand. Nedenfor ses landmandens egen tegning af fænomenet. Tegningen nederst er lavet af SUFOI's rapportoptager, Holger Andersen, på baggrund af observatørens beskrivelse. Landmanden forklarede, at fænomenet på et tidspunkt bevægede sig bag nogle træer. På tegningen nederst ses træernes grene i silhuet foran det lysende fænomen.

Landmanden fra Tanderupkær var ikke ene om at opleve lysene som felter på et mørkt objekt. En 40-årig mandlig reklamekonsulent fra Struer tegnede således fænomenet som et ovalt eller cigarformet objekt med fem vinduer formet som koojer langs siden. Efter objektet fulgte en hale af lyspunkter. En tilsvarende oplevelse af formen havde en 37-årig salgskonsulent fra Holstebro, som sammen med sin søn stod udendørs, da de fik øje på fænomenet. I rapporten beskriver han oplevelsen med følgende ord.

Kikker op på himlen nytårsaften sammen med min 8-årige søn, da et lysende og lydløst objekt nærmer sig. Først som en stor prik, som jeg troede var en stor raket. Den blev på himlen og ændrede kurs en smule, så jeg så den fra langsiden. Den gled lydløst over himlen. Jeg så tydeligt kabinevinduer, der var oplyst, samt meget skarpe punktllys, der sad med ens afstand udvendigt. Objektet havde form af en buttet cigar, og et formodet røgslør angav den bagerste del.

Figur 7 Observatørernes egne tegninger af fænomenet. Øverst reklamekonsulenten fra Struer, nederst salgskonsulenten fra Holstebro.

Salgskonsulenten opfattede afstanden til fænomenet som ca. 700 meter og mente derfor, at det bevægede sig langsommere end en helikopter. Bemærk observatørens oplevelse af, at de "ydre punktllys" var placeret med ens indbyrdes afstand. Der er næppe tvivl om, at den indbyrdes placering af de afrevne fragmenter har været aldeles vilkårlig, og derfor må oplevelsen af ens afstande være et resultat af fejlperception eller senere fejlerindring.

Figur 8 En anden observatør fra Holstebro beskrev fænomenet som "et skib med vinduer i". I samråd med observatøren lavede SUFOI's rapportoptager tegningen nedenfor, hvor fænomenet fremtræder som en lidt buttet cylinder med fem vinduer og en hale bagefter. Tegning: Holger Andersen

Flere observatører mente, at lyset udsendte en lyskegle ned mod jorden. Dette gjaldt bl.a. to mænd, som kom kørende i bil på omfartsvejen ved Herning. Da de fik øje på fænomenet, holdt de ind til siden for bedre at kunne følge det. På et tidspunkt mente de at kunne se et kegleformet lys tændes ved "forenden" af fænomenet. Lyskeglen gik skråt fremad og ned mod jorden. Dette fik den ene af mændene til at udbryde: "Se, det er noget spionværk, de lyser jo helt ned på jorden!"

En kvindelig observatør fra Gullestrup ved Herning oplevede tilsvarende, at fænomenet udsendte en lyskegle. Ved henvendelsen til SUFOI beskrev hun oplevelsen således:

Vi stod og så ud af stuevinduet efter raketter, da vi fik øje på den. Gik ud på terrassen, hvor vi så den over meget lang tid. Naboerne til begge sider var også ude, og der stod vi og råbte til hverandre: 'Hvad er det? Har I set det?'. Vi syntes nærmest det lignede et oplyst luftskib med lys hen ad siden og hale efter sig. Det så ud, som om et meget skarpt lys blev tændt næsten foran og skråt nedad, da den var ved at være passeret lige ud for os.

Også en kvindelig observatør fra Vildbjerg beskrev, at fænomenet udsendte en lyskegle. Hendes oplevelse adskiller sig dog fra de to førstnævnte, idet hun oplevede det, som om lyskeglen oplyste en gruppe mennesker foran hende. I beretningen til SUFOI beskrev hun sin oplevelse med følgende ord:

Vi var tre, der var ude at gå en tur. Vi gik på en vej, der går ud fra en skov og over en mark til den gård, hvor vi holdt nytårsaften. Vi var lige kommet ud af skoven. Christen og Emil [rapportørens mand og deres fælles bekendte, pseudonymer] gik vel 10 meter foran mig. Jeg fik øje på en klar stjerne højt oppe i nordvest. Iagttag den nærmere. Den kom imod os og samtidig gik den stejlt ned mod jorden, blev større og større og stærkere lysende. Jeg var ved at snuble i sneen. Ser

nedad for ikke at falde. Samtidig var det, som om der kom et lys ned [fra fænomenet] over Christen og Emil, men ikke på mig selv. Da jeg ser på den igen, flyver den vandret i samme højde over jorden.

I alt omtalte fire af de 90 rapportører en lyskegle, som blev udsendt fra fænomenet og ned mod jorden. En beskrivelse, som på ingen måde kan have sammenhæng med det ”rigtige” udseende af det styrtende rakettrin.

Beretningerne om Cosmos 1068 bekræfter endnu en gang, hvorledes observatører kan være ofre for fejlfortolkninger, som medvirker til at øge observationernes besynderlighedsgrad. Eksempelvis ses den samme tendens til at tolke mønstre i tilfældigt ordnede lyspunkter, som blev beskrevet i kapitel 3.

Påfaldende er det imidlertid, at fem af observatørerne fejlfortolkede lysene som punkter eller vinduer på et cigar- eller cylinderformet luftfartøj. En fejlfortolkning, som minder meget om sagen fra Almind, hvor de tre unge mænd på lignende vis oplevede Månen som et cigarformet rumskib.

At rakettrinstyrtet netop fejlfortolkedes som et cigarformet ufo er tankevækkende, når man tager i betragtning, at beskrivelsen af ufoer som cylinder- eller cigarformede gennem en lang årrække var udbredt i ufo-litteraturen. Eksempelvis kan man i bogen *UFO-Orientering*, skrevet af Frank Pedersen og Iver O. Kjems og udgivet på *UFO-Nyts Forlag* i 1966, læse, hvordan ufoernes form kan opdeles i ti forskellige typer. En af disse typer er den såkaldte ”cigarformede ufo”, som – sammen med de ”fjernstyrede telemeterskiver”, ”skiveformede ufoer” og ”det klokkeformede rumskib” – fremhæves som en af ufoernes hovedformer. Om det cigarformede ufo – også kaldet ”moderskibet” – kan man bl.a. læse følgende beskrivelse:

 Det er et meget stort fartøj, idet størrelsen varierer mellem 150 og 3000 meter i længden (enkelte er dog på radar målt til ca. 8000 m), sædvanligvis ca. 600 m. Tykkelsen

på midten er omtrent 1/6-1/8 af længden. Dette UFO foretager mindre voldsomme manøvrer. Der er flere gange observeret et større antal skiveformede UFO'er i nærheden af denne type, og enkelte observationer (og fotografier) beretter om ind- og udladning af de mindre fartøjer. Det synes klart, at denne type fungerer som en slags hangarskib, og det må endvidere antages, at dette UFO anvendes til de interplanetariske flyvninger.¹³

Figur 9 Denne tegning illustrerede gennemgangen af ”ufoernes hovedtyper” i bogen *UFO-Orientering* (gengivet fra s. 68 i bogen).

Cosmos 1068 – set fra England

Rakettrinet tilbagevenden til atmosfæren blev også set fra England, hvor engelske ufologer indsamlede 130 beretninger. Som i de danske sager beskrev mange af de engelske observatører fænomenet som cigar-, pølse-, haletudse- og cylinderformet. Desuden tolkede flere af vidnerne de isolerede lyspunkter i rakettrinet "hale" som lyspunkter på et mørkt skrog. På deres skitser "indføjede" disse vidner et usynligt skrog, hvilket forstærkede indtrykket af formen som en "cigar" eller "cylinder". Andre beskrev fænomenet som "en jernbanevogn på himlen". Det kan i den sammenhæng nævnes, at også en af de danske observatører sammenlignede fænomenets udseende med "rutebiler med lys i vinduerne".

Kilde: J. Randles: "Sagen mod IFOet", UFO-Nyt nr. 3-4/86, s. 9

SUFOI har for længst forladt denne beskrivelse af ufo-fænomenet, men i 1960'erne og et godt stykke op i 1970'erne var det en udbredt forestilling, at ufoernes form kunne opdeles i en række hovedtyper – herunder de cigarformede ufoer. En forestilling, som også kan have været en del af den mere populære forestilling om ufoernes udseende, som bl.a. kom til udtryk i medierne og på film.

Perceptionspsykologisk viden kan ikke give den fulde forklaring på fejlfortolkningerne af rakettrinstyrtet nytårsaften 1978. Nok kan selve det, at flere af observatørerne fortolkede lysene som "sammenhængende" punkter forklares som et resultat af den perceptionspsykologiske tendens til at tolke mønstre i grupper af punkter. Men at rakettrinstyrtet blev beskrevet som cigar- og cylinderformede fartøjer med oplyste vinduer og andre detaljer, kan ikke forstås udelukkende ud fra perceptionspsykologien. Her må man ty til andre forklaringsmodeller. I forhold til denne sag – og Almind-rumskibet

fra 1957 – synes det relevant at overveje, om fejlfortolkningerne kan være et "spejlbillede" af en fremherskende forestillinger om ufo-fænomenets udseende. Uden selv at være bevidste om det påvirkedes observatørernes oplevelse muligvis af samtidens kulturelle forestillinger – af *ufo-myten*.

At forudgående viden på denne måde kan påvirke den menneskelige oplevelse, er for så vidt ikke overraskende. Som beskrevet i kapitel 3, er tidligere erfaring og viden afgørende for, at mennesker kan give det, de ser, en meningsfuld fortolkning. Dette illustrerede eksemplerne med frøen og geden i kapitel 3.

Sager som Cosmos 1068 og Almind-rumskibet understøtter antagelsen om, at der bredt i befolkningen eksisterer bestemte forestillinger om ufo-fænomenets udseende, som – under de rette betingelser – kan påvirke observatørers oplevelser af et himmelfænomen i en bestemt retning. Tilsvarende erfaringer kendes også fra udlandet (se tekstboksen Reklamefly og tallerkenformede ufoer).

Kulturelle forestillingsbilleder – i krydsfeltet mellem fiktion og virkelighed

I løbet af 1980'erne og 1990'erne voksede den samfundsvidenskabelige interesse omkring kulturelle forestillingers rolle i forhold til ufo-fænomenet. Udenlandske såvel som danske forskere satte fokus på begrebet "ufo-myten" og argumenterede for, at beretningerne om ufoer et langt stykke ad vejen kunne forstås som mytologiske fortællinger om fremmede væsners besøg på Jorden. På dansk grund er det især folkemindeforsker Åge Skjelborg og religionshistoriker Mikael Rothstein, som har bidraget til disse betragtninger.¹⁴

For at forstå, hvilken rolle kulturelle forestillinger om ufoer kan tænkes at spille for konkrete menneskers "ufo-oplevelser", må vi først rejse tilbage i tiden til ufo-æraens start. En rejse, som fører over Atlanten til et efterkrigstidens USA, som i løbet af slutningen af 1940'erne og begyndelsen

af 1950'erne skulle gribes af en "ufo-feber", der hurtigt bredte sig til andre egne af kloden – herunder Danmark.

Inden for ufologien er der én bestemt beretning, som tillægges særlig stor betydning: I 1947 observerede amerikaneren Kenneth Arnold ni sølvfarvede og halvmåneformede objekter over bjergene Mount Rainier i staten Washington. Arnolds observation fik stor pressedækning – ikke blot i USA, men også i Europa – og hændelsen blev siden hen "kanoniseret" af ufologer som den første "rigtige" ufo-observation.

Men allerede længe inden Kenneth Arnolds observation eksisterede der i science fiction-litteraturen fortællinger om fremmede væsners besøg på Jorden, som på mange måder minder om senere tiders ufo-forestillinger. Ikke mindst det amerikanske blad *Amazing Stories*, som udkom i store oplag, bragte allerede i 1930'erne og 1940'erne historier om rumrejser og venligtsindede folk fra Venus. Også historierne om Jens Lyns (på engelsk Flash Gordons) rejser til fremmede kloder nød stor succes som tegneserie og radiospil i 1930'ernes USA.

Forestillingen om universet som befolket med fremmede væsner og muligheden for at rejse mellem planeter med rumskibe var således veletableret i den amerikanske offentlighed længe inden 1947. Et af de bedste eksempler på dette er historien om massehysteriet i forbindelse med Orson Welles radiodramatisering af science fiction klassikeren *Klodernes kamp*.

I 1898 udgav den engelske forfatter H. G. Wells bogen *Klodernes kamp*, som handler om marsboers invasion af Jorden. Marsboerne er menneskene stærkt overlegne på det teknologiske område, og i romanen beskrives det, hvordan de sejrrikt hærger Jorden og udsletter storbyer og menneskenes militærstyrker. Til sidst bukker marsboerne dog under for Jordens bakterier, som deres immunforsvar ikke kan klare.

Orson Welles hørespil blev bragt i radioen i 1938 og gav anledning til, at flere tusind amerikanere blev grebet af panik. De troede, at der var tale om

Reklamefly og tallerkenformede ufoer

Den amerikanske ufolog Allan Hendry undersøgte i løbet af årene 1976-1979 mere end tusind observationer, hvoraf en stor del kunne forklares som velkendte natur- og menneskeskabte fænomener. På baggrund af 1.300 undersøgte sager, konkluderede Hendry, at der var et mønster i ifo-observatøernes fejlfortolkninger af formen på de fænomener, de havde observeret. Observatører af så forskellige fænomener som stjerner, fly, meteoror og reklamefly fejlfortolkede i en række tilfælde fænomenernes udseende så meget, at det næsten var umuligt at genfinde det oprindelige fænomen i deres beskrivelser. Endnu vigtigere var det dog, at observatøernes fejlfortolkninger ikke var udtryk for "tilfældige fejl".

Ifølge Hendry havde bl.a. vidnerne til reklamefly en tendens til at tolke disse som tallerkenformede, og i 10% af sagerne "tilføjede" observatøren endda en "kuppel". Fejlfortolkningerne antog således en "kollektiv" natur, og Hendry sammenligner ifo-fænomenerne med Rorschachs blækklatter, idet observatørerne "læste" de fremherskende ufo-forestillinger "ind i" de observerede ifo-fænomener.

Allan Hendry fandt på denne måde et mønster i observatøernes fejlfortolkninger af ifo-fænomener, som minder om tendensen til at tolke raketstyrtet nytårsnat 1978 som et cigarformet objekt.

Se også tekstboksen Reklamefly bliver til tallerkenformede genstande i kapitel 3.

Kilde: A. Hendry: *"The UFO Handbook"*. Doubleday and Company Inc., New York, 1979.

faktiske begivenheder, og flygtede ud af storbyerne, søgte tilflugt i beskyttelsesrum eller barrikaderede sig i deres hjem. Det skønnes, at omkring seks millioner amerikanere lyttede til hørespillet. Af disse var der omkring en million, som havde vanskeligt ved at afgøre, om der var tale om fantasi eller virkelighed, og mange tusinde reagerede med paniske reaktioner.¹⁵

At et radiohørspil om marsboers invasion af Jorden kunne foranledige så massive reaktioner antyder, at forestillingerne om fremmede væsner og rejser mellem kloder allerede i slutningen af 1930'erne var en veletableret del af de fælles, kulturelle forestillinger i USA. Og det vel at mærke næsten et årti før Arnolds observation og ufo-sagens start.

Det var dog først med Arnolds observation og den efterfølgende bølge af amerikanske ufo-observationer, at forestillingen om besøgende fra fremmede kloder blev ”koblet” sammen med folks oplevelser af usædvanlige himmelfænomener. Derved flyttede forestillingen om fremmede væsner fra fiktionens verden og ind i almindelige menneskers oplevelser af den konkrete og fysiske virkelighed.¹⁶

Hvilken forbindelse kan der så være mellem kulturelle forestillinger om besøgende fra fremmede verdener – ”ufo-myten” – og konkrete observationer? Dette spørgsmål er det næppe muligt at besvare entydigt og definitivt, men flere af de observationsberetninger, som SUFOI har undersøgt gennem årene, peger i retning af *en eller anden* form for forbindelse. I det mindste i nogle af sagerne.

Observationerne af Almind-rumskibet og rakettrinstyrtet Cosmos 1068 viste, at en del observatører havde tendens til at ”fejlfortolke” de observerede fænomener som ”cigarformede rumskibe”. En form, som i mange år var en integreret del af forestillingen om ufoernes udseende og dermed en del af ufo-myten. Dette rejser spørgsmålet om, i hvilket omfang tendensen til at fejlfortolke himmelfænomener i overensstemmelse med fremherskende forestillinger om ufoers udseende og

opførsel er et resultat af, at disse forestillinger ligger ”gemt” i observatørernes erindring.

Mikael Rothstein beskriver i bogen *UFOer og rumvæsner*, at ufo-myten er et mytekompleks, der ikke entydigt kan defineres, men som på et overordnet plan holder sig inden for bestemte rammer:

UFO-myten diffuse væsen er ikke til at komme udenom. Den bevæger sig i alle mulige retninger, men samtidig er det tydeligt, at brikkerne i puslespillet ikke varierer i det uendelige. Det er de samme komponenter som altovervejende går igen i langt de fleste beretninger. Man kan derfor tale om et ufologisk mytekompleks, eller et mytologisk system som er i konstant bevægelse, men netop inden for nogle bestemte rammer, som så kan siges at definere (...) 'UFO-myten'. (s. 35-36)

Forestillingen om rumskibe og besøgende fra en ikke-jordisk verden er – med Rothsteins ord – et ”kulturelt fællesgods”, som vi alle kender, og som jævnligt formidles via medier og populærkultur:

Vi ser rumvæsener og rumskibe overalt, fra tøjbutikkernes udstillingsvinduer over cornflakes-pakkerne på morgenbordet til ungernes plasticbatterier med legetøj under deres senge og som varemærke for modetøj. Den ’flyvende tallerken’ som ikon, som billede, er kendt af enhver, og film og eventyr som involverer fortællinger om menneskets møde med væsener fra fjerne verdener når os alle gennem tegneserier, science fiction-litteratur og film. Selve kategorien ’UFO’ er derfor kulturelt fællesgods i bred forstand. (s. 36-37)

At de fleste mennesker forbinder ordet ufo med rumskibe og fremmede væsner kan der næppe herske tvivl om. Dette har bl.a. SUFOI's foredragsholdere mærket på egen krop gennem årene, hvor det har været et fast tilbagevendende punkt at forklare tilhørerne, at ordet ”ufo” ikke *i sig selv* betyder rumskib. Hos de fleste danskere fremkalder udtrykket ”ufo” associationer i form af tallerken-

formede rumskibe, mystiske lys med naturstridige bevægelser, bilstandsninger, små rumvæsner, ufo-bortførelser mv.

At ufo-myten udgør et kulturelt fællesgods, og at vi alle – bevidst eller ubevidst – bærer rundt på forestillinger om rumskibe og besøgende rumvæsner, er bl.a. blevet dokumenteret gennem forskellige forsøg. Et af disse gennemførtes i 1977 af de amerikanske forskere A. Lawson og W. C. McCall. Begge interesserede sig for stigningen i de år i antallet af observatører, som fortalte om oplevelser af at blive bortført af rumvæsner og ført om bord i rumskibe. Med det formål at undersøge, om der i kulturen og den almene forståelse af ufo-fænomenet kunne være forestillinger om ufoer og bortførelser, som kunne forklare sådanne beretninger, gennemførte Lawson og McCall et hypnoseforsøg. De udvalgte 16 frivillige deltagere, som kun vidste lidt om ufoer og som ikke interesserede sig synderligt for emnet. Deltagerne blev derefter hypnotiseret en ad gangen, og man bad dem om at forestille sig, at de så en ufo og blev bortført. Til Lawsons og McCalls overraskelse viste det sig, at deltagerne i undersøgelsen kunne give endda meget detaljerede og livagtige beskrivelser af deres møde med rumvæsner, hvordan de blev ført ind i rumskibet, hvordan rumskibet så ud indvendigt, og hvad der skete med dem. Og endnu mere bemærkelsesværdigt: Deltagerne beskriver stemte på de fleste punkter fuldt overens med de oplevelser, som observatørerne til de "ægte" ufo-bortførelser fortalte om. Det var med andre ord umuligt at skelne de "falske" beretninger fra de "ægte".¹⁷

Undersøgelser som Lawsons og McCalls viser, at selv mennesker, der ikke interesserer sig specielt for ufoer, besidder en detaljeret og omfangsrig viden om ufo-fænomenet. En viden, som især formidles gennem medierne og via science fiction-litteratur og film.

Gennem SUFOI's 50 års virke har foreningen med mellemrum modtaget beretninger fra bilister, som fortæller, at deres bilmotor på uforklarlig vis er gået i stå i forbindelse med observationen af et

Danskernes holdning til ufoer og ikke-jordisk liv

Gennem årene har undersøgelser udført af analyseinstituttet Gallup vist, at en stor del af befolkningen i Danmark – såvel som i udlandet – anser det for tænkeligt, at der findes liv andre steder i universet. Blandt disse er der en ikke ubetydelig andel, som mener, at vi måske allerede i dag besøges af fremmede væsener i form af ufoer.

I februar 1995 gennemførte Gallup således en undersøgelse af danskernes holdning til ufoer og tro på eksistensen af liv andre steder i universet. Undersøgelsen byggede på godt 1.000 telefoninterviews og viste, at hele 54% af danskerne troede på eksistensen af intelligent liv andre steder i universet (32% svarede nej og 14% "ved ikke"). Undersøgelsen viste også, at 33% af danskerne troede på eksistensen af ufoer (55% svarede nej og 12% "ved ikke"). Endelig mente hver tiende dansker, at de selv havde set noget, som de ikke kunne give en naturlig forklaring, og som de mente kunne betegnes som et "uidentificeret flyvende objekt".

Undersøgelsen viste altså, at omkring en tredjedel af danskerne forholder sig positivt over for eksistensen af ufoer. Undersøgelsen er dog lidt uklar på dette punkt, idet interviewspørgsmålet lød: "Tror De, at UFO'er eksisterer?" Det kan derfor ikke entydigt afgøres, hvor mange af de 33%, som tror, at Jorden besøges af rumskibe bemandet med fremmede væsener hhv. hvor mange, der alene tror på eksistensen af uforklarlige himmelfænomener. Sidstnævnte er, strengt taget, det, som der spørges til. Erfaringsmæssigt er det dog rimeligt at antage, at hovedparten har forbundet ordet "ufo" med rumskibe og dermed er åbne over for tanken om, at Jorden besøges af fremmede intelligenser. Troen på ikke-jordisk intelligent liv og på muligheden for at Jorden besøges af fremmede væsener – begge centrale elementer i ufo-myten – synes derfor udbredt i Danmark.

Kilde: Berlingske Tidende, 19. marts 1995.

usædvanligt himmelfænomen. De mest kendte bilstandsningssager fra Danmark er nok Maarup-sagen fra 1970 og en bilstopsag fra 1995 ved Give (nordvest for Vejle).

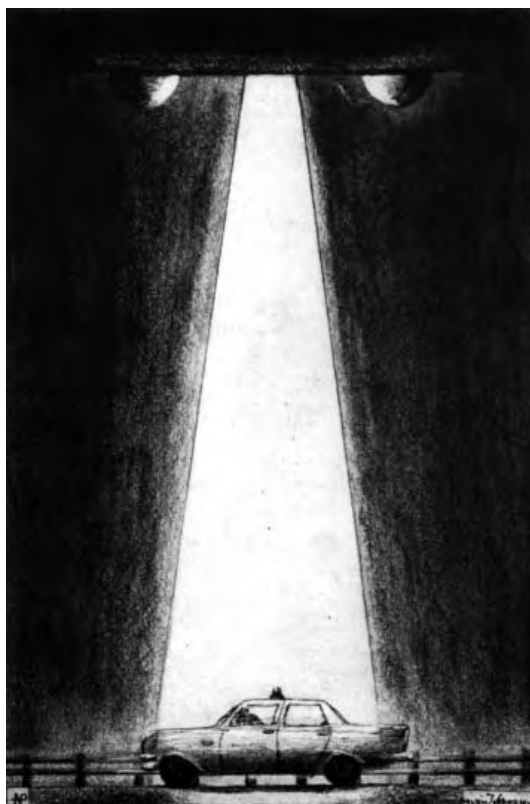
Af og til ses sådanne bilstandsninger også skildret i science fiction-film. Mest kendt er sikkert scenen i Steven Spielbergs succesfilm fra 1977, *Nærkontakt af 3. grad*, hvor filmens hovedperson på et tidspunkt holder i tomgang ved en jernbaneoverskæring, da motoren pludselig stopper, og et kraftigt lys tændes over bilen.

At science fiction og "virkelighed" nogle gange ligner hinanden til forveksling, kan illustreres med disse tre eksempler på bilstandsninger. I det følgende beskrives kort Maarup-sagen, scenen fra *Nærkontakt af 3. grad* og sagen fra Give. De tre eksempler viser flere lighedspunkter mellem "virkelighedens" og fiktionens beskrivelser af sådanne møder mellem mennesker og ufoer. Beretningerne bringes i "kronologisk" rækkefølge:

Maarup-sagen 1970

Observatøren, som er politiassistent, kommer en aften i august 1970 kørende i sin patruljevogn på landet nær Fjelstrup nord for Haderslev. I rapporten beskriver han sin oplevelse således: "Jeg kom kørende alene i min patruljevogn. Pludselig bliver vognen omgivet af et skærende, blåhvidt lys, samtidig med at motoren stopper. Bilens lys forsvandt også, selv lyset fra tændingslampen. Jeg trak ind mod siden af vejen og bremsede op. Det kraftige neonagtige lys udenfor blændede mig i den grad, at jeg ikke kunne se noget. Med armen for øjnene – for at beskytte mig mod lyset – fik jeg famlet mig frem til radioen. Da jeg fik fat på mikrofonen og forsøgte at kalde stationen, viste det sig, at radioen var lige så 'død' som alt andet elektrisk i bilen. (...)

Efter en stund bevægede lyset sig opad. Det var et kegleformet lys med en diameter i bunden på 4-5 meter. Da jeg bøjede mig fremad og så op, kunne jeg se, at lyskeglen endte i bunden af en stor grålig genstand. Ikke en lyd hørtes fra genstanden.

En tegners fortolkning af Maarup-sagen.

Tegning: Henrik Klinge Pedersen

Nogle sekunder efter blev lyset trukket op i genstanden. Det er svært at forklare hvorledes; lyset slukkedes ikke, men bunden af lyset bevægede sig opad, således at der under keglen blev mørkt. Det tog ca. 5 sekunder for lyset at blive trukket helt op. Jeg stod ud af vognen og så, hvorledes den sidste rest af lyskeglen forsvandt ind i bunden på genstanden i et hul, der vel var godt og vel 1 meter i diameter.

Da lyset var kommet helt op i genstanden, satte denne sig i bevægelse. I løbet af få sekunder forsvandt den lodret op i luften. Den accelererede kraftigt – stadigvæk uden at man hørte en lyd. Idet objektet fløj bort, kom alt lys tilbage i bilens elektriske system. Jeg forsøgte at starte den, og den startede helt normalt, ligesom jeg atter kunne få radiokontakt med stationen.”¹⁸

Scene fra filmen *Nærkontakt af 3. grad* (1977)

Filmens hovedperson, Neary, holder stille i vejsiden med motoren i tomgang. Pludselig går bilens forlygter ud, og også lamperne på instrumentbrættet slukkes. Umiddelbart derefter tændes i ét nu et blændende lys, som ser ud til at komme oppefra, og som oplyser et område omkring bilen med en radius af omkring 20 meter. Det pludselige lys chokerer Neary. Han er dog ikke mere chokeret end at han læner sig ud af bilens åbne siderude og prøver at kigge op mod genstanden, hvorfra lyset kommer. Lyset er imidlertid så kraftigt, at det nærmest brænder hans hud, og han må trække hovedet til sig igen. Observatøren er nu lamslået og alt for bange til at røre sig. Løse metalgenstande i bilen begynder at bevæge sig. Fra handskerummet kommer der raslelyde – som om alt metallisk støder mod hinanden. Samtidig med dette opfører instrumenterne på instrumentbrættet sig mærkeligt, idet visernålen på speedometeret og omdrejningstælleren hopper frem og tilbage mellem yderstillingerne.

Efter at observationen har varet i et par minutter, slukkes lyset pludselig. Observatøren tager nu mod til sig og læner sig fremad for at kigge op mod

himlen gennem bilens forrude. Han ser et kæmpemæssigt objekt, som bevæger sig hen over bilen og dækker for stjernerne på nattehimlen. Objektet bevægede sig fremskridt og forsvinder til sidst i horisonten. Nogenlunde samtidig starter bilens motor igen, og lyset på instrumentbrættet tændes.¹⁹

Give-sagen 1995

Observatøren, som er en ung mand, kommer kørende i bil på landevejen mellem Give og Bredsten. Pludselig sker der noget mærkeligt, idet speedometernålen på instrumentbrættet slår op i yderstilling. Samtidig med dette begynder de øvrige instrumenter at té sig helt vildt. Alle viserinstrumenterne svinger op og ned, omdrejnings-tælleren går helt op over det røde felt, mens termometret ryger op på det røde felt, hvor nålen står og dirrer. Samtidig begynder vinduesviskerne at køre med høj hastighed – og de er slet ikke tændt! Han prøver forvirret at bevæge viskerkontakten, men kan overhovedet ikke kontrollere vinduesviskerne.

Bilen nærmer sig en vigeplads i højre side, da han bemærker, at bilens lygter også opfører sig unor-

Scene fra filmen Nærkontakt af 3. grad (1977)

malt. De skifter styrke, og han mærker, hvordan bilens motor begynder at "sætte ud". Det er, som om den er ved at "drukne" – som om motoren får for meget benzin. Han forsøger at holde liv i den og pumper på speederen flere gange. Men forgæves. Motoren går til sidst helt i stå, og bilen holder stille – helt mørkelagt – midt ude på landevejen.

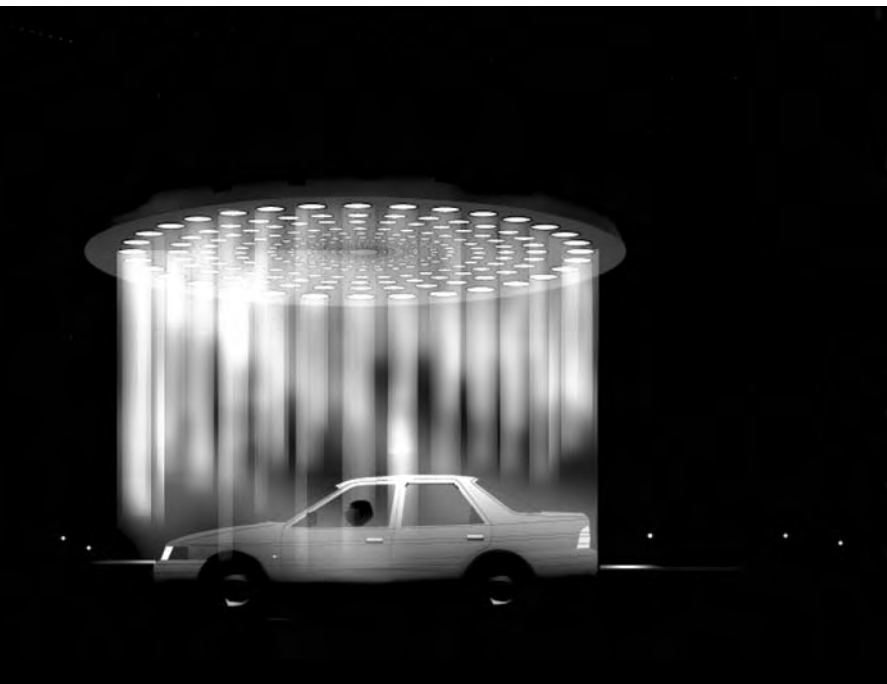
Observatøren forsøger at genstarte bilen. Han drejer tændingsnøglen, men der sket intet. Der kommer ikke lys i ladelampen, strømmen er gået, og alt er dødt. Efter tre-fire forgæves startforsøg mærker han pludselig en underlig, trykkende fornemmelse "oppefra" – som en form for fysisk påvirkning, der er svær at beskrive.

Uden varsel – og uden en lyd – nærmest "eksploderer" et enormt kraftigt lys ned over vognen. Lyset kommer oppefra, og det blinker eller pulserer hurtigt med mærkelige intervaller. Han kigger op gennem forruden og ser en mægtig skive over sig. Han er bange, men åbner straks fordøren, sætter venstre fod på vejbanen, læner overkroppen ud, mens venstre hånd har fat øverst på døren, og højre hånd holder om rattet. Samtidig kigger han op og rundt for at se, hvad det er, der hænger ovenover. Lyset er blændende,

og han må knibe øjnene sammen. Han ser en stor skive, 12-15 meter i diameter, kun 3-4 meter over bilen. Skivens yderste rand er mørk, set på baggrund af stjernehimlen. Lidt længere inde ses en række koncentriske cirkler af lys, der sidder tættere, jo nærmere de er på midten af skiven. Da han kort efter sætter sig ind og lukker døren, ser han, at lyset oplyser hele vejen på begge sider af bilen, inklusive rabatterne, og ikke længere. Altså helt skarpt afgrænset.

Observatøren ruller vinduet ned og lægger armen og hovedet ud. Han kigger igen op. Efter kort tid trækker han sig ind i bilen igen, og nu ser han, at lysstyrken langsomt falder – som når man "skruer ned for lyset". Et øjeblik efter er det så svagt som positionslyset på en bil, men det blinker eller "sitrer" stadigvæk. Skiven bevæger sig langsomt fremad, hen foran ham. Den fortsætter væk, hen mod træerne i nærheden. Stadig meget lavt nede. Derefter forsvinder objektet ud af syne i løbet af få sekunder – stadig uden en lyd.

Observatøren sidder nu tilbage i mørket. Tre-fire minutter efter at skiven er forsvundet forsøger han igen at starte bilens motor. Denne gang lykkes det, og alt ser ud til at fungere normalt igen på bilen.²⁰

En tegners fortolkning af Give-sagen.

Tegning: Henrik Klinge
Pedersen

Trods de individuelle forskelle mellem beretningerne er der en række hovedelementer, som de er "fælles" om:

- Observatørerne befinder sig på øde steder
- Hændelserne finder sted, når det er mørkt
- Bilens motor og lys går ud
- Et blændende lys tændes pludseligt og oplyser bilen oppefra (i tilfældet med Maarup-sagen tændes lyset dog samtidig med, at motoren går i stå)
- Lyset aftager i styrke efter et par minutters observation ("trækkes op i bunden" i Maarup-sagen), hvorefter objektet sætter sig i bevægelse
- Efter at objektet er forsvundet, fungerer bilen atter normalt

Især når man sammenligner Give-sagen med scenen fra *Nærkontakt af 3. grad*, er de mange sammenfald mellem fiktionens og "virkelighedens" bilstandsning slående. Eksempelvis beretter observatøren fra Give-sagen om, hvordan viserne på instrumentbrættet opfører sig besynderligt og slår ud i yderstillingerne. En beskrivelse, som er fuldstændig identisk med scenen fra *Nærkontakt af 3. grad*.

Det er ikke muligt på en simpel måde at beskrive sammenhængen mellem virkelighedens og fiktionens bilstandsninger. Mens observatørens oplevelse i Give-sagen meget vel kan have været påvirket af filmen *Nærkontakt af 3. grad*, er det af gode grunde umuligt, at Maarup skulle have været påvirket af en film, der først fik premiere syv år efter hans oplevelse. Dette udelukker imidlertid ikke, at Maarups oplevelse og bilstandsningsscenen i *Nærkontakt af 3. grad* begge kan have været påvirket af endnu ældre observationsberetninger om bilstandsninger såvel som beskrivelser af sådanne i science fiction-film og -litteratur. Faktisk indgik det som et vigtigt element i markedsføringen af *Nærkontakt af 3. grad*, at filmen angiveligt tog udgangspunkt i "virkelighedens" beretninger.

Der kan næppe herske tvivl om, at omtalen af ufoer i radio, tv og aviser og scener fra science fiction-film som "aflejrer" sig i vores erindring som

forestillinger og billeder om fremmede væsners besøg på Jorden – uanset om man tror, at ufoerne er rumskibe eller ej. Spørg en tilfældig mand på gaden, og han vil kunne give en detaljeret beskrivelse af mange af ufo-mytenes elementer. Erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde antyder endvidere, at sådanne forestillinger og billeder under de rette betingelser kan "farve" observatørers oplevelser af kendte fænomener (jf. de tidligere sager i dette kapitel).

Sagt på en anden måde, udgør de kulturelle ufo-forestillinger en fortolkningsramme, som kan "aktiveres" ved observationer af usædvanlige himmelfænomener og dermed påvirke vores oplevelse af disse. Ikke at observatørerne gør dette "bevidst" eller med "overlæg". Der er tale om umiddelbare og før-bevidste mentale processer, som er tæt knyttet til menneskets perception og efterfølgende "mentale bearbejdning" af sådanne oplevelser.

Forudgående viden og erfaring er afgørende for menneskets sansning og fortolkning af fænomener, og ufo-myten og dens "kulturelle fællesgods" i form af fortællinger om rumvæsner, der besøger Jorden i deres rumskibe, udgør netop en del af denne forudgående viden og erfaring. Det er dog vigtigt at skelne mellem *fejlperception*, som var temaet for kapitel 3, og så de kulturelle *ufo-forestillingers* påvirkning af menneskers oplevelser af himmelfænomener. Der er tale om to forskellige processer, som dog langt fra altid kan skelnes entydigt fra hinanden.

Fejlperception er betegnelsen for de fejlfortolkninger, som er af almen karakter, og som skyldes utilstrækkelig information i den visuelle sansning. Fejlbedømmelsen af afstanden til et lys på nattehimmelen er et eksempel på fejlperception. At personer fejlbedømmer afstanden skyldes ganske enkelt, at det visuelle billede ikke rummer tilstrækkeligt med informationer til at sætte dem i stand til at vurdere afstanden korrekt.

Når observatører derimod oplever, at Månen eller et styrtende rakettrin har form som et "cigarfor-

met rumskib” og beskriver detaljer såsom vinduer og andre karakteristika, skyldes dette ikke kun fejlperception. Perceptionspsykologien kan nok forklare, hvorfor mennesker har en tendens til at fortolke nærtstående enkeltlys som sammenhængende, men *ikke* hvordan oplevelsen af et cigarformet objekt med vinduer opstår. Her må man søge forklaringen i observatørernes forudgående viden og erfaring, dvs. i de mentale fortolkningsrammer, som observatørerne ”bærer med sig” i form af kulturelt skabte forestillinger. Ufo-myten og de kulturelle forestillinger om ufoer udgør en sådan fortolkningsramme.

I en række tilfælde synes fejlperception dog at medvirke til at udløse en ufo-oplevelse. Dette ses bl.a. i de sager, hvor observatører – fejlagtigt – bedømmer et himmelfænomen til at være tæt på dem, og hvor dette bidrager til at øge oplevelsens ”besynderlighed” og henlede observatørernes opmærksomhed på ufoer.

Fra vidnesbyrd til oplevelse

Observationsberetningerne omtalt i dette kapitel viser, at observatørers beskrivelser af himmelfænomener i flere tilfælde afviger radikalt fra fænomenernes ”faktiske” udseende og opførsel. Eksemplerne udfordrer dermed den realistiske fortolkning af ufo-observationerne og ufo-fænomenet som sådan (jf. kapitel 1). I den realistiske fortolkning er fokus hovedsageligt på fænomenernes fysiske karakteristika, og tilgangen bygger på en antagelse om, at der er umiddelbar lighed mellem observatørernes beskrivelser og fænomenernes fysiske (visuelle) karakteristika. Stillet over for den konkrete hændelse sætter tilhængere af den realistiske fortolkning dermed lighedstegn mellem observatørens beretning og det observerede fænomen – ”fænomenet *var* sådan, som det bliver beskrevet” – og beretningerne tages som *vidnesbyrd* for faktiske fænomener.

Allerede med de mange eksempler på fejlperception i kapitel 3 stod det klart, at det er problematisk – som udgangspunkt – at sætte lighedstegn

mellem ufo-observatørernes beretninger og ufo-fænomenets fysiske karakteristika. Fejlperception bidrager i mange tilfælde til at ”forstyrre” observatørernes oplevelse af himmelfænomener.

I forhold til dette tilføjer eksemplerne i dette kapitel et yderligere lag af kompleksitet. De viser, at nogle observatørers beretninger afviger endog ganske kraftigt fra det observerede fænomens ”faktiske” udseende og opførsel. Hertil kommer, at der i flere sager synes at være et ”mønster” i observatørernes fejlfortolkninger – en tendens til at tolke det observerede ud fra de fremherskende forestillinger om ufoer.

Kapitlets vigtigste konklusion er, at beretninger om *observationer* af usædvanlige himmelfænomener skal forstås som gengivelser af observatørers oplevelser. Og som med alle andre former for personlige oplevelser, påvirkes disse altid af observatørens personlighed (baggrund, viden, erfaring, overbevisninger mv.) såvel som de kulturelle forestillinger, som hersker i det samfund, observatøren er en del af.

At forstå observationer af himmelfænomener som personlige oplevelser er ikke ensbetydende med, at fænomenernes fysiske (visuelle) fremtræden ikke skal tillægges betydning. Det står hævet over enhver tvivl, at der i så godt som alle indberetninger til SUFOI har optrådt et visuelt fænomen, som har tiltrukket sig observatørernes opmærksomhed. En forståelse af observationerne som oplevelser indebærer til gengæld en udvidelse af perspektivet, idet også psykologiske, sociale og kulturelle faktorer betyder for den samlede oplevelse kommer ind i billedet. Ufologerne får så at sige flere ”redskaber” til rådighed i den ”ufologiske værktøjskasse”, når de skal analysere ufo-observationerne og ufo-fænomenet.

At tale om observationsberetninger som oplevelser indebærer en accept af, at observatørernes beretninger kun i større eller mindre grad er stemmer overens med det observeredes ”objektive” udseende. Heri ligger også et fundamentalt brud med hele ideen om at skelne mellem ifo- og ufo-obs-

vationer. Dette følger af, at det i de konkrete sager praktisk talt er umuligt at afgøre, i hvilket omfang observatørernes beskrivelser er farvet af fejlperception eller andre former for fejlfortolkning. Kun i de tilfælde, hvor det lykkes at identificere det observerede som et kendt fænomen, kan man med sikkerhed udtale sig om graden af overensstemmelse mellem observatørens oplevelse og fænomenets visuelle fremtræden. I forhold til de ikke-identificerede sager vil det altid henstå som en mulighed, at observatøren var ”offer” for en usædvanlig grad af fejlfortolkning. Dermed er det i praksis er umuligt at skelne mellem ifo-observationer og ”ægte” ufo-beretninger.

Når en sag defineres som en ufo-rapport, er det eneste, man med sikkerhed kan sige, at observatørens

beskrivelse af fænomenet ikke minder om de fysiske egenskaber ved noget kendt fænomen. Hvorvidt beskrivelsen – og dermed observatørens oplevelse – afviger radikalt fra fænomenets virkelige udseende, kan man derimod sjældent udtale sig om.

Hvilken rolle psykologiske og kulturelle forhold spiller for observatørers oplevelser af himmelfænomener er umuligt at afgøre alene på baggrund af SUFOI’s rapportarbejde. Kapitlets eksempler på sager med ”ekstraordinær fejlfortolkning” antyder dog, at psykologiske og kulturelle faktorer kan være medvirkende til at forme observatørers oplevelser. I hvert fald i nogle tilfælde. Om sagerne med ekstraordinær fejlfortolkning hører til blandt undtagelserne eller er udbredt blandt de ikke-opklarede sager, er det imidlertid umuligt at udtale sig om.

Observatørers reaktioner

Min svigerdatter var bange, men jeg trøstede hende med, at hvis der var noget derude, og de ville gøre os fortræd, så havde de nok gjort det for mange år siden – samtidig sagde jeg, at der nok var en naturlig forklaring på det.

Projektløys observeret fra Haslev (Sjælland) 19. februar 1995, observatøren er en 50-årig kvinde¹

Jeg bliver bange, hårene rejser sig på mine arme. (...) Da jeg kommer hjem [efter observationen] gør min hund hele tiden. Hunden plejer ellers at falde til ro hurtigt, men den bliver ved. Måske kan hunden mærke, at jeg er bange eller også fornemmer den noget. Vi [observatøren og hendes kæreste] går i seng. Jeg kan ikke falde til ro. Ser hele tiden ud af vinduet, men kan intet se.

Projektløys set ved St. Merløse (Sjælland) 19. november 1995, observatøren er en 23-årig kvinde²

Jeg kan fortælle, at jeg har aldrig oplevet noget, som virkede så stærkt. Jeg er ikke og har ikke et øjeblik været i tvivl om, at det jeg så virkelig var et ufo. Det føler jeg mig simpelthen så overbevist om. Det kan umuligt have været noget andet. Normalt, hvis man oplever noget og fortæller om det og møder modstand, så begynder man på et tidspunkt at tænke "gad vide om det bare var indbildning?". Ikke i dette tilfælde. Jeg er meget overbevist om, at det jeg så virkelig var til stede og også at det var et ufo.

Laserlys observeret 25. januar 1995 af 30-årig kvinde og hendes søster, København Ø³

Observatører reagerer meget forskelligt på deres oplevelser af et for dem ukendt himmelfænomen. Alligevel synes nogle reaktionsmønstre at være mere udbredte end andre. Eksemplerne, som indleder dette kapitel, illustrerer de tre hyppigst forekommende blandt indberetningerne til SUFOI⁴:

- den nøgterne reaktion (ofte kombineret med nysgerrighed eller undren over det set)
- reaktioner i form af nervøsitet eller (let) angst
- en stærk tro på at det observerede har haft en ekstraordinær – måske ikke-jordisk – oprindelse.

Mens den nøgterne reaktion og reaktioner i form af nervøsitet eller angst i sagens natur udelukker hinanden, kan man i rapportmaterialet finde adskillige eksempler på observatører, der både har oplevet angst og samtidig besidder en stærk tro på, at det observerede har haft en ekstraordinær oprindelse. Ligeledes finder man eksempler på sammenfald mellem ovennævnte reaktionsmønstre og helt andre typer af reaktioner/oplevelser (fx oplevelsen af noget ”transcendentalt” eller ”oversanseligt”).

Den *nøgterne reaktion* viser sig i eksemplet ovenfor med den 50-årige kvinde fra Haslev, som trøstende forklarer sin oprevne svigerdatter, at der ”nok var en naturlig forklaring” på det set (hvilket der også viste sig at være). Observatører med en nøgtern reaktion henvender sig ofte til SUFOI i håbet om, at man her kan give en forklaring på det himmelfænomen, som har undret dem, og som de ikke selv umiddelbart kan forklare. Ikke sjældent har de allerede, inden de kontakter SUFOI, selv overvejet forskellige forklaringer, som de måske ønsker SUFOI’s vurdering af.

Reaktioner i form af *nervøsitet eller (let) angst* ses hos førnævnte svigerdatter og hos den 23-årige kvinde fra St. Merløse, som fortæller, hvordan ”hårene rejser sig” på hendes arme, og hvordan hun efter observationen har svært ved at falde til ro og ikke kan sove. Virkelig mange observatører oplever en ”let angst” i forbindelse med deres observation, og ikke sjældent benyttes udtryk som ”en rislen

ned ad ryggen” eller ”hårene rejste sig” som beskrivelse af denne følelse.

I forbindelse med kvinden fra St. Merløse er det i øvrigt værd at bemærke hendes beskrivelse af hunden, som opfører sig besynderligt, da hun kommer hjem. Eftersom observationen havde en helt naturlig forklaring i form af et projektørlys, må hundens reaktion enten skyldes, at den har kunnet ”mærke”, at hun var oprevet efter hændelsen, eller at observatøren har ”overfortolket” dens opførsel.

I rapportmaterialet finder man mange tilsvarende eksempler, hvor observatører fortæller, at deres kæledyr (hunde og katte) opfører sig unormalt under eller efter en observation. I nogle tilfælde synes dette at ”forstærke” observatørernes oplevelser af, at noget usædvanligt har været på færde. Dette kan muligvis hænge sammen med den udbredte forestilling om, at dyr kan ”sans” fænomener (fx lyde), som ligger uden for menneskets sansning. Dyrenes reaktioner tillægges derfor den betydning, at dyrene kan ”mærke” noget usædvanligt, som observatørerne kobler sammen med det fænomen, de observerer.⁵ Forklaringen på dyrenes usædvanlige opførsel synes dog i de fleste tilfælde at være, at dyrene reagerer på observatørernes oprevne sindstilstand.

Mange af de observatører, som henvender sig til SUFOI, besidder en *stærk tro* på, at de har observeret noget *ekstraordinært* – noget, som unddrager sig alle normale forklaringer såsom flylys, meteorer, satellitter mv. I og for sig er det ikke besynderligt, at netop en ufo-forening som SUFOI modtager mange henvendelser af denne type, eftersom udtrykket ”ufo” for det meste associeres med fremmede væsner og rumskibe. Man må derfor forvente, at der i indberetningerne til SUFOI er en overrepræsentation af observatører, som mener at have observeret et rumskib eller noget tilsvarende ekstraordinært. Karakteristisk er det, at det er blandt disse observatører, at man finder den største skepsis over for SUFOI’s forsøg på at give det observerede en kendt forklaring: Ikke sjældent har rapportoptagere stået i en situation, hvor observa-

tøren på det kraftigste afviser rapportoptagerens bud på en forklaring – selv når alle forhold taler for et ifo. Observatører inden for denne gruppe synes at opfatte SUFOI's forsøg på at identificere deres observationer som et udtryk for en "miskreditering" af deres egen troværdighed som person og vidne. Og ikke som et forsøg på at hjælpe dem med at afklare årsagen til observationen.

Selvom de her nævnte reaktionsmønstre – den nøgterne, nervøsitet/angst og den stærke tro på det observerede fænomens ekstraordinære oprindelse – udgør de mest fremherskende, dækker de langt fra hele spektret af mulige reaktioner. I rapportmaterialet finder man eksempelvis tilfælde, hvor observatører reagerer med usædvanlig stor angst – som i nogle tilfælde resulterer i panik og kan have nærmest posttraumatiske følgevirkninger – eller hvor observatører beskriver *usædvanlige* følelser såsom opstemthed og træthed. Blandt rapporterne er der også sager, hvor observatører omtaler "transcendentale" oplevelser – fx oplevelsen af at der etableredes en form for psykisk eller mental kontakt mellem observatøren og det observerede fænomen.

Bemærkelsesværdigt er det, at der ikke synes at være nogen sammenhæng mellem karakteren og styrken af observatørers reaktioner, og så hvorvidt det efterfølgende har været muligt for SUFOI at give en forklaring på det observerede fænomen. Rapportarkivet rummer utallige sager, hvor observatører af ellers helt ordinære fænomener såsom satellitter og projektorlys eksempelvis har reageret med stor angst eller har haft oplevelser af noget "transcendentalt". En af hovedkonklusionerne i dette kapitel er derfor, at observatørers reaktioner i stærkt begrænset omfang har sammenhæng med det observerede fænomens status som ifo eller ufo. Eller sagt på en anden måde: Hvorvidt der er tale om et kendt og (for SUFOI) identificerbart fænomen eller ej har ingen eller kun lille betydning for observatørens måde at reagere på under og efter observationen.

På de følgende sider beskrives især sager, hvor observatører reagerer med angst – herunder panik. Disse sager er særligt interessante, fordi de med

stor tydelighed viser, at observationen af et (for observatøren) usædvanligt himmelfænomen af en del opleves som noget, der hæver sig langt over hverdagens trivialitet. Det er noget, som tillægges stor betydning og som fylder meget i observatørens bevidsthed under og efter oplevelsen. I nogle tilfælde kan observationerne endog forandre observatørens virkelighedsopfattelse og påvirke ham/hende følelsesmæssigt i flere måneder efter hændelsen.

Observatører, som reagerer med en stærk tro på, at det observerede har haft en ekstraordinær årsag, behandles ikke i et særskilt afsnit, men vil fremgå indirekte af de omtalte sager; det er i de fleste tilfælde en *forudsætning* for reaktioner såsom angst, at observatørerne tillægger deres oplevelser en ekstraordinær oprindelse. På tilsvarende vis behandles den nøgterne reaktion, som er udbredt i rapportmaterialet, heller ikke i et særskilt afsnit.

Angst og panik

Mange observatører oplever en eller anden form for nervøsitet eller angst under observationen. Oftest er der tale om en mild angst, som i enkelte tilfælde kan udvikle sig til egentlig rædsel eller panik. Hvorvidt det observerede efterfølgende kan identificeres som et kendt fænomen synes kun at have ringe betydning for, om observatører oplever angst eller ej.

En sag fra Holte nord for København kan tjene som eksempel på de observationer, hvor observatører oplever angst af en mere mild karakter. Sagen er endvidere et eksempel på, hvordan det i nogle sager nærmest kun ved et tilfælde lykkes SUFOI at identificere et observeret fænomen. Læs mere om denne side af sagen – og forklaringen på observationen – i kapitel 8 *En nål i en høstak*.

Observatørerne er to veninder, Susanne og Hanne (pseudonymer), som begge er i halvtredserne. Om aftenen den 8. maj 1998 havde de været ude at spise sammen i byen. Efter middagen fulgte de hjem til Susannes bopæl, hvor Hanne besluttede sig for at overnatte, da klokken var blevet mange, og hun havde langt hjem.

Ved 4-tiden vågner Susanne ved lyden af sit fjernsyn, som har tændt sig af "sig selv". Fjernsynet står i soveværelset, og det virker, som om lyden er skruet op på fuld styrke. Også tv-dekoderen har tændt sig af sig selv, og fjernsynet viser satellitkanalen *TV-Danmark*. Samtidig oplever Susanne, at hendes soveværelse oplyses af en "bølge af lys" (hendes egne ord). Lyset kommer udefra og skinner ind gennem soveværelsesvinduerne med de nedrullede persienser.

Susanne bliver noget overrasket over det, der sker. Hun springer ud af sengen, skynder sig ud af soveværelset og ind i den tilstødende stue. Alt imens råber hun i ophidselse "hvad foregår der?" og kalder på Hanne. Da Susanne løber gennem stuen, "passerer" den anden "bølge" af lys. Hun oplever det, som om lysbølgerne stammer fra et lysende

objekt, der cirkler rundt om huset og lyser ind gennem vinduerne, hver gang det passerer dem.

Hanne, som sover i et værelse i den anden ende af huset, er også vågnet ved lyden af fjernsynet. Da hun hører Susannes råb, rejser hun sig halvt op i sengen for at kigge ud ad vinduet over sengen. Hun trækker gardinet fra vinduet og ser i nordvestlig retning nogle blålige lysglimt på himlen. På dette tidspunkt har de to lysbølger passeret, og Susanne er nået ind til Hanne.

Veninderne følges ad ind i stuen. Der kommer ikke flere lysbølger, men på et tidspunkt kigger Hanne ud ad vinduet og ser en kortvarig lysrefleksion i et af nabohusets vinduer. Hun oplever det, som om lyset kommer fra en kilde, som ikke er direkte synlig fra vinduerne i stuen.

Figur 1 En tegners opfattelse af hændelsen i Holte. Tegning: *Christian Bach Andersen*

Ovenpå disse oplevelser er veninderne lysvågne og noget ophidsede. De har svært ved at falde til ro og går gennem længere tid rundt i huset, mens de snakker om deres oplevelser. Da det begynder at lysne, går de i seng igen, men kan ikke sove.

Mens begivenhederne stod på, gjorde Susanne og Hanne sig forskellige tanker om, hvad der kunne være årsag til det, der skete. Som noget af det første tænkte Susanne, at der kunne være udbrudt brand pga. fejl i de elektriske apparater. Det var det tændte tv-apparat, som frembragte denne association. Under hele forløbet var Susanne i øvrigt bekymret for, om fænomenet uden for huset kunne forårsage brand i huset.

Hannes første tanke var, at der kunne være tale om tyve, som løb rundt uden for huset og lyste ind med lygter eller projektører. På et tidspunkt

Angst og panik

Angst forstås i denne bog som synonymt med frygt. Angst (eller frygt) er et alment menneskeligt fænomen, som omfatter fire hovedkomponenter: 1) en *følelsesmæssig* oplevelse af ubehagelig karakter, 2) *fysiologiske* reaktioner i form af hjertebanken, svimmelhed, åndenød og rysten, 3) en *fokusering af tænkningens* indhold på fare og 4) bestemte former for *adfærd* såsom stivnen, flugt, kamp eller tryghedssøgen. I tilfælde, hvor angsten udløses pludseligt og med voldsom styrke, betegnes denne som panik, rædsel eller chok.

Panikanfald defineres som et pludseligt indsættende ubehag præget af stærk angstfølelse, hjertebanken, sveden, rysten, åndedrætsbesvær, kvalme, kuldegysninger eller hedeture. Personer, som rammes af panik, kan frygte for at miste selvkontrollen eller for at dø.

Kilde: Den Store Danske Encyklopædi, 1. udgave, Gyldendal 2004.

råbte hun råbte derfor til Susanne, at de skulle ringe efter politiet. Men da hun så lysrefleksionen i nabohusets vindue, kom hun til at tænke på "landingslyset" fra et luftfartøj i færd med at lette fra jorden. Derved sporedes hendes tanker ind på et rumfartøj som en mulig forklaring på fænomenet.

Da den første ophidselse havde lagt sig, følte begge veninder sig "opstemte" over det skete. De tog det som en positiv oplevelse. Hele næste dag var det, som om de følte sig "ladet med energi". Det skal dog bemærkes, at især Hanne var lidt bange for, at de under oplevelsen havde været udsat for radioaktiv bestråling.

Ud over at fjernsynet og dekoderen startede af sig selv, opførte også Susannes digitale vækkeur sig mærkeligt, idet det viste tallene 0404 i stedet for det rigtige klokkeslæt. De elektriske apparaters besynderlige "opførsel" tolkede veninderne som forårsaget af det observerede lysfænomen. Derudover opførte Susannes to katte sig anderledes, end de plejede. De sad i køkkenvinduet og virkede "nysgerrige", som om de kunne se eller høre noget usædvanligt uden for huset.

Selvom sagen fra Holte indeholder flere besynderlige træk end tilfældet er for de fleste af indberetningerne til SUFOI, er venindernes følelsesmæssige reaktioner ikke så usædvanlige. Mange observatører oplever en lignende angst, mens de observerer et for dem ukendt fænomen. Denne angst er ofte iblandet en vis ophidselse, som kan blive "sidende" i kroppen et godt stykke tid efter, at observationen er slut.

Holte-sagen illustrerer også, hvordan observatører i mange tilfælde tolker en sammenhæng mellem forskellige enkelt-hændelser. I dette tilfælde knytter veninderne en forbindelse mellem lysfænomenet, de elektriske apparaters usædvanlige opførsel og kattens "nysgerrige" adfærd.

Veninderne mente selv, at de havde oplevet noget, der ikke umiddelbart lod sig forklare – "muligvis noget fra andre planeter", som de selv formulerede

det. Tanken om et rumskib fra en fremmed klode lå dem altså ikke fjern, og de forestillede sig, at de elektriske apparaters mærkelige opførsel skyldtes et elektromagnetisk felt knyttet til lysfænomenet. SUFOI's efterforskning skulle imidlertid vise, at det ikke var rumvæsner, men nedfaldne elledninger, der var årsag til nattens begivenheder (se kapitel 8).⁶

Et eksempel på en stærkere angstreaktion finder man i sagen fra Nordjylland, omtalt i kapitel 4, hvor en kvindelig bilist på vej hjem fra sit aftenarbejde observerede et "eksploderende lys", som senere viste sig at være Månen. En eksploderende atombombe var observatørens første indskydelse, hvilket – meget forståeligt – fremkaldte dødsangst hos hende. Over for SUFOI's rapportoptager, beskrev hun sin oplevelse og reaktion med følgende ord:⁷

 Så lige pludselig er der utrolig meget meget lys på vejen. (...) Så tænkte jeg 'det var sgu da helt utroligt'. Så stopper jeg bilen. Slukker lyset. (...) Jeg vil ikke (køre) ind under det der lys – (...) jeg vil bare ikke ind under det der lys der. Og jeg er utrolig bange nu. (...) Jeg har ligesom fornemmelsen af at hvis jeg ikke stopper bilen, så vil jeg simpelt-hen blive opslugt (af lyset). (...) Det fylder så meget over det hele, at nu er min tanke, at 'nu dør jeg'. Det her, det er en atombombe eller et eller andet. Og jeg bliver utrolig bange og tænker, at min familie er her ikke og hvad sker der nu og hvor hurtigt dør man. Jeg får alle de tanker – dem når jeg at få. (...) Og så tænker jeg 'hvorfor kommer der ikke nogen biler?', 'hvorfor er der ikke nogen bagfra, hvorfor er der ikke nogen forfra?'. Jeg har en masse forvirring. Og så kommer den der utrolige stilhed. Hundrede tusinde lys over alt – jeg kan ikke se andet end lys lys lys lys lys. Og øh, jeg tænker bare at... Er jeg *død* eller er jeg sådan – jeg bliver helt forvirret. (...) *Meget* chokeret over alt det lys, og jeg prøver at kigge op, men jeg kan kun se lys. (...) Gult lys – meget meget stærkt gult lys. Og da – det *ånder* af ro. Jeg har aldrig oplevet noget så stille. Jeg følte det virkelig som om jeg tænkte 'er jeg død nu?

Selv da observatøren senere forstod, at der ikke var tale om en atombombe, fastholdt den panikagtige angst sit tag i hende. Nu opfattede hun i stedet lyset som et intelligent styret fænomen. Hun beskriver, hvordan hun slukkede lyset på bilen af angst for, at fænomenet skulle "opdage" hende, og at hun ikke turde kigge direkte mod lyset, da hun genoptog køreturen hjem.

Da lyset, mod slutningen af observationen, syntes at bevæge sig hurtigt fra den ene side af himlen til den anden, forstærkedes kvindens angst yderligere. Hun fik nu den tanke, at lyset kunne følge hende når som helst, og hun mistede den sidste rest af kontrol over sin angst. Hun trådte derfor hårdt på speederen for at nå det sidste stykke hjem til sin bopæl.

Hvor rædselsslagen kvinden var på dette tidspunkt fremgår tydeligt af følgende uddrag fra rapportoptagelsen, hvor hun fortæller, at hun knapt nok turde stige ud ad bilen, da hun holdt på gårdspladsen foran huset:

 Jeg er fuldstændig bevidst om, at når jeg åbner døren (bildøren), kan det (lyset) tage mig. På en eller anden måde. (...) jeg er *helt* klar over, at jeg kan ikke en gang nå at tage i mit håndtag og åbne døren, fordi så *er det der*, hvis det vil være der.

Trods frygten for at lysfænomenet skal komme efter hende, åbner hun bildøren, skynder sig ind i huset. Hun vækker sin ægtefælle, som bliver alarmeret af den ophidsede stemme og det forskrækkede ansigtsudtryk. Observatøren beder ægtefællen om at blive inde, for at han ikke skal blive "set" af fænomenet. Samtidig er hun ikke i stand til roligt og sammenhængende at forklare, hvad der er sket. Hun beskriver situationen med disse ord:

 Det var simpelt-hen så stort, og det kunne jeg slet ikke forklare ham. Jeg kunne kun græde. Og der går et stykke tid før øh at.. Altså han (ægtefællen) bliver simpelt-hen vred – han bliver rigtig rigtig vred på mig.

Og det tror jeg det – det er nok det, der fik mig ned igen. 'Nu bliver du nød til at forklare mig hvad det er der sker', siger han til mig (...). Han bliver mere og mere forskrækket og 'er der noget efter mig?', ik'. Og han begynder at tage sit tøj på og tænker 'hvad sker der her'. Og bliver meget gal på mig, hvad jeg godt kan forstå fordi – det er sgu da også noget mærkeligt noget at jeg ikke kan sige hvad det er. Men jeg kunne ikke gøre noget. Jeg kunne (kun) sidde på sengen der. (...) Så får jeg forklaret ham hvad det er, hvor han siger 'der er sgu da ikke nogen ting' – så siger jeg 'jahmn det er der' – og /han siger) 'nu må du holde op, du har set for mange film' (...). Vi render så op ovenpå og (hen til et vindue) og der kunne vi jo se ligesom der hang noget derude af – og det var så Månen, ik'. Og han siger 'kan du ikke se den står helt stille, fordi det er Månen'. Så siger jeg 'jeg kan godt se at det ligner Månen, men jeg ved heller ikke om det der, det er Månen – men det jeg har set, det har aldrig, aldrig, aldrig nogensinde været Månen.' Og jeg bliver ved med at fortælle ham det. Og ved med at være gal, og jeg, jeg bliver mere og mere frustreret og jeg tør ikke nogen ting. Og mine tænder de klapper, ligesom hvis man var syg."

Observatøren insisterer på, at de skal ringe til politiet for at høre, om andre har set fænomenet. Det afviser ægtefællen i første omgang; han skal tidligt op næste dag og vil gerne have noget søvn. Observatøren holder dog fast i ideen, og til sidst giver manden sig, da han kan se, at hun er meget oprevet. Han ringer til *Flyvestation Aalborg*, som henviser dem til SUFOI. Observatøren selv kunne ikke ringe, da hun stadig var alt for oprevet.

Observatørens beretning viser, at hun både under og efter observationen var endog meget kraftigt påvirket af sin oplevelse. Dels oplevede hun i ordets bogstaveligste forstand *dødsangst*, dels var hun overbevist om, at der var tale om et slags intelligent styret fænomen, der kunne "forfølge" hende, hvis det ville. Der er næppe tvivl om, at man kan

betegne hendes følelsesmæssige reaktion som choklignende. Dette underbygges af, at hun – da hun kom hjem – knap nok kunne beskrive sin oplevelse til ægtefællen, ligesom hun græd og rystede.

Chok og panik hører til blandt de mere sjældne former for følelsesmæssige reaktioner. Som oftest holder observatørers reaktioner sig inden for det, man kunne kalde "almindelig angst", og sagen fra Nordjylland udgør derfor et særsyn. På den anden side er reaktioner af denne art ikke mere sjældne, end at de forekommer med mellemrum. Andre eksempler er bilstandsningssagen fra Give, omtalt i kapitel 4, og sagen fra Holstebro omtalt i tekstboksen *Jeg følte mig magtesløs*.

Sagen fra Nordjylland viser også, hvordan observatører ofte søger at opnå andres forståelse og accept af deres oplevelse. Som det fremgik af kvindens egen beretning, gjorde hun sig store anstrengelser for at overbevise sin ægtefælle om, at det hun havde set virkelig *var* noget usædvanligt – og ikke blot Månen. Ægtefællen forholdt sig i begyndelsen skeptisk til hustruens oplevelse, men til sidst lykkedes det hende at overbevise ham om, at hun havde været ude for noget ekstraordinært.

At observatører i mange tilfælde søger bekræftelse gennem andres accept af deres observation som en *reel og usædvanlig oplevelse*, har SUFOI erfaret adskillige gange. Mange observatører henvender sig netop til SUFOI, fordi de mener, at de her har at gøre med en forening, som vil bekræfte dem i, at de har været ude for noget "ægte" usædvanligt. Det er sikkert også i dette lys, at man skal forstå, hvorfor en del observatører pure afviser, at der kan gives en naturlig forklaring på deres oplevelse – selv når alt peger i retning af fx en satellit eller et meteor. SUFOI's bud på en mulig forklaring kan af disse observatører opleves som udtryk for, at SUFOI opfatter dem som "utroværdige".

Observationer som dem fra Holte og Nordjylland rejser spørgsmålet, om observatørers følelsesmæssige reaktioner i nogle tilfælde kan påvirke deres oplevelse af et himmelfænomen. Det er næppe

muligt at sige noget entydigt om dette på grundlag af SUFOI's rapportarbejde, men den følgende sag fra Vor Frue på Midtsjælland indikerer, at de følelsesmæssige reaktioner *i nogle tilfælde* kan "forstærke" observatørens oplevelser af, at noget usædvanligt er på færde.

Observationen blev gjort af veninderne Sanne og Karin (pseudonymer) på 12 og 13 år, som begge boede i Vor Frue. Hændelsen fandt sted om aftenen den 15. marts 1998, hvor veninderne var ude at gå en tur sammen. På et tidspunkt spørger Sanne sin veninde, om hun "tror på ufoer". Kort tid efter får de øje på noget, som de i starten tror er Månen. De ændrer dog hurtigt mening, idet fænomenet viser sig at bestå af tre grønne lys i

trekant-formation. Uden om de tre lys ses en cirkel af røde, grønne og eventuelt også hvide/gule lys. Lysene blinker uregelmæssigt, og fænomenet synes at dreje rundt om sig selv et par gange.

Efter i starten at have stået stille, begynder fænomenet at bevæge sig i en bane hen over pigerne. Samtidig høres en lyd, som minder veninderne om et "summende oliefyr". Der var ellers helt stille på observationstidspunktet.

Samtidig med at pigerne iagttager dette lysfænomen, oplever de nogle sære ting. Sanne fortæller, at hun pludselig får ondt i maven og trang til at kaste op. Samtidig fortæller Karin, at hun begynder at gå mod hendes egen vilje – som om "nogen løfter

En tegners fri fortolkning af Holstebro-kvindens oplevelse

Jeg følte mig magtesløs

Om aftenen den 21. august 1984 havde en 50-årig kvinde fra Holstebroegn en oplevelse, som fyldte hende med både skræk og magtesløshed.

Observatøren kom kørende alene på knallert på landet ved Holstebro. Pludselig oplevede hun, at der kom nogle "lysstråler" skråt ned ved siden af hende. Lidt senere kunne hun i bakspejlet se et stærkt lys bag sig. Hun blev meget bange og turde ikke se sig tilbage, da hun ikke ønskede at vide det, hvis fænomenet kom nærmere.

Hun oplevede det, som om lysstrålerne prøvede at "tage fat" i hende bagfra. Til sidst forsvandt fænomenet, og der skete ikke yderligere.

Under oplevelsen følte kvinden en blanding af skræk og magtesløshed overfor fænomenet. Hun nåede dog hjem i god behold, men havde hovedpine, var meget træt og havde de efterfølgende dage svært ved at koncentrere sig.

Kilde: Se artiklen "Jeg følte mig magtesløs..." af Benny Gade, UFO-Nyt nr. 3/85 s. 10.

mine ben”. Dette chokerer naturligvis Karin. Men også Sanne bliver ræd og løber efter Karin, hiver fat i hende og får hende stoppet.

Ovenpå denne forskrækkelse skynder pigerne sig hjemad. På vejen ser de endnu et lysfænomen, som de beskriver som to hvide lys, der blinker lidt. Lysene bevæger sig fra hver sin side af horisonten og i en bane mod hinanden. Da de passerer hinanden, cirkler lysene én gang rundt om hinanden, inden de fortsætter i deres baner og forsvinder i hver sin retning. Senere får veninderne øje på endnu to nye lys, som i starten står stille og derpå bevæger sig bort.

Da pigerne når hjem til Sannes hjem, løber de op på Sannes værelse, hvor de græder oven på oplevelsen. I starten vil de ikke fortælle noget om oplevelsen til Sannes forældre, men da forældrene ser, hvor meget pigerne er ”ude af den”, får de til sidst hele historien.

Hvad der gør denne sag særligt interessant er ikke så meget pigernes visuelle observationer, der relativt nemt lader sig forklare som almindelige himmelfænomener såsom fly (1. fænomen) og satellitter (2. fænomen) og stjerner, fly eller satellitter (3. fænomen).

Mere interessant er derimod pigernes reaktioner under observationen – især beskrivelsen af fysiologiske virkninger i form af Karins kvalme og Sannes oplevelse af, at hendes ben ”løftes” af en ydre kraft. Hertil kommer to andre begivenheder, som pigerne kobler sammen med de himmelfænomener, de iagttager. Således fortalte de, at de – mens de iagttog det første fænomen – så to ældre damer komme gående hen imod dem på vejen. De mente ikke, at de havde set damerne før, og de oplevede dem som ”mærkelige”, idet de ”gik helt stift” og ikke ville svare Sanne og Karin, da de gjorde damerne opmærksomme på fænomenet på himlen. Dertil kom, at veninderne – på vejen hjem til Sannes hus – fik øje på et bundt aviser, som lå i kanten af vejen. Aviserne virkede ”mærkelige”, da der ikke normalt lå aviser ved vejen på det tidspunkt

(søndag aften), og da der på forsiden sås en ”grøn mand”. Da pigerne kiggede nærmere på aviserne viste det sig dog, at den ”grønne mand” blot var en person i grønt cykeltøj. Det er nærliggende at antage, at de gamle damer og den ”grønne mand” på avisforsiden på ingen måde havde sammenhæng med de observerede himmelfænomener – undtagen i venindernes *oplevelse* af begivenhederne.

Det første himmelfænomen – muligvis i kombination med Sannes forudgående spørgsmål til Karin om troen på ufoer – har tilsyneladende bragt veninderne i en oprevet sindstilstand karakteriseret ved angst og frygt, som synes at have påvirket deres fortolkning af de videre hændelser med damerne og aviserne. Man kan sige, at tanker om ufoer (i betydningen rumskibe!) og angsttilstanden har skabt et særligt ”perspektiv” for venindernes fortolkning af omgivelserne. I dette perspektiv bliver et par ældre damer pludselig til ”mystiske damer” med en besynderlig gangart, ligesom et billede af en mand i grønt cykeltøj tolkes som et rumvæsen. Hver for sig kan disse hændelser anskues som helt naturlige og af hinanden uafhængige foreteelser, men set fra venindernes perspektiv får de en særlig betydning og tolkes ind i en større sammenhæng. Derved forstærkes pigernes oplevelse og deres panikagtige angst. På dette punkt minder sagen i øvrigt om veninderne fra Holte, som mente, at kattenes besynderlige opførsel efter observationen skyldtes, at de kunne høre eller se noget uden for huset.

Med til historien fra Vor Frue hører, at veninderne på forhånd kan have været ”disponerede” for en oplevelse af noget usædvanligt. Under interviewet med Sanne og Karin viste det sig, at de tidligere havde stiftet bekendtskab med ufo-fænomenet via bl.a. tv-serien *Strengt fortroligt*, som de begge syntes var ”lidt uhyggelig”. Efter observationen forbød deres forældre dem i øvrigt at følge serien. Sanne fortalte endvidere, at hun havde set en film, hvor en kvinde ”blev taget op (af et ufo), en sender blev sat på hende og væsnerne tog æg fra hende og lavede hende til halvt menneske og halvt rumvæsen”. Sanne var således bekendt med flere af de

kulturelle forestillinger knyttet til ufo-fænomenet – herunder historierne om ufo-bortførelser. Heller ikke Karin var ubekendt med emnet. Hun havde cirka et år før hændelsen i et ufo-blad på skolen læst om en familie, som havde set noget usædvanligt i en baghave, og hvor der efterfølgende havde været fysiske spor.

Historien om Karin og Sannes oplevelse illustrerer således endnu en gang, hvordan *forudgående viden* om ufoer kan påvirke observatørers oplevelser ved at skabe en ramme for fortolkning af ellers helt almindelige fænomener.⁸

Alvorlige psykiske eftervirkninger

Om morgenen den 26. januar 1987 sad en yngre kvinde i sin stue på en gård nær Regstrup på Sjælland. Ved halv ottetiden får hun gennem stuevinduerne øje på et lille lyspunkt på himlen, som bevæger sig meget langsomt fra vest mod syd i en højde af ca. 30 grader over horisonten. Lyset har størrelse af en stjerne og er gullighvidt. Efter ½-1 minut aftager det i lysstyrke og forsvinder til sidst helt.

For såvidt en temmelig ”banal” observation, som da også efterfølgende nemt lod sig forklare som en satellit – eventuelt den russiske rumstation *MIR*. Men det var bestemt ikke sådan, kvinden selv oplevede det. I første omgang reagerede hun med angst, som blev siddende i hende og med tiden udviklede sig til, hvad hun selv betegnede som en ”ufo-forgiftning”. I mere end et halvt år efter observationen kredsede hendes tanker således omkring oplevelsen, og på et tidspunkt begyndt hun endda at se ”rumvæsner” overalt og høre ”indre stemmer”. Kvinden overvandt til sidst sin ”ufo-forgiftning” og skrev efterfølgende en personlig og meget detaljeret beretning om forløbet til SUFOI’s tidsskrift *UFO-Nyt*.

I det følgende bringes et længere uddrag af observatørens beretning, da den kaster lys over de tanker og overvejelser, som observatører i nogle tilfælde gør sig efter deres observation. Kvindens beretning

er et eksempel på, hvordan en observation i sjældne tilfælde kan få alvorlige, psykiske eftervirkninger. Desuden illustrerer den, hvordan sådanne observatører kan have svært ved at finde forståelse for deres problemer fra omgivelserne, som måske negligerer det som rent og skært hysteri.

Den kvindelige observatør indleder sin beretning med at fortælle, at hun gennem mange år har været ”psykisk forsker” på amatørplan. Hun er gift med en ”analytisk psykolog” og interesserer sig meget for psykologi i forbindelse med okkultisme. Derfor mener hun selv, at hun burde have alle forudsætninger for at kunne tage synet af en lille, lysende prik, ”der kunne gøre sig synlig og dernæst usynlig”, helt roligt. Hun reagerede imidlertid ved at blive bange og ”stikhysterisk”. I beretningen til *UFO-Nyt* fortæller hun videre:

Jeg blev også forvirret, for jeg forstod ikke, hvad der pludselig skete med mig. Jeg havde godt hørt om de der ufoer og havde da også set et (tror jeg nok!), men aldrig specielt interesseret mig for dem som andet end projektioner fra det Kollektivt Ubevidste (C. G. Jung), som særligt psykisk begavede mennesker kunne ’se’, og som andre mennesker, der ikke rigtig kunne klare sig her på Jorden, gik og drømte om. (...) Alt dette sad jeg og forklarede mig selv (...), mens jeg skyllede en ordentlig gibbernakker ned for dog i det mindste at kunne tale sammenhængende. (...)

Om aftenen kom min mand hjem. Jeg rablede af mig, hvad jeg havde set og oplevet. Det havde han da også set, men han havde nu ikke oplevet noget. Han var bare blevet lidt forundret over, hvad det der oppe mon var, men havde så ikke tænkt mere over det. (...) Han (forsøgte) at få mig til at falde til ro; men i løbet af dagen havde mit hysteri bidt sig fast i mig. Selv den gode gamle hestekur, at arbejde det væk, havde ikke virket. Den ene gang efter den anden var jeg endt i halmen eller lænestolen og havde hverken fået muget ud eller gjort rent.

Jeg faldt ikke til ro – tværtimod. Jo mere vi prøvede at bekæmpe mit hysteri, jo værre blev det. I en uge – fjorten dage kæmpede jeg en brav kamp for at komme til mig selv igen. Jeg pløjede mig igennem den ene psykologibog efter den anden, og om aftenen mishandlede jeg min mand med spørgsmål om, hvad der dog var galt med mig! Samtidig begyndte jeg at udvikle andre symptomer: jeg så ufoer alle steder! Uskyldige flyvemaskiner, helikoptere, lyskegler fra biler, pletter på ruden og andet hensatte mig i tilstande, der er helt ubeskrivelige! Jeg prøvede at forklare mig selv, at det jeg så, *var* en flyvemaskine og *ikke* et ufo. (...)

Hvis nogen ville 'hjælpe' mig, foregik det som regel på en faderlig, arrogant og bedrevidende 'hør nu her, lille ven'-måde, som for det første forværede det hele og for det andet gjorde mig hvidglødende! Dette gjaldt såvel lægmænd som de professionelle, jeg søgte hjælp hos. (...) Hen i april måned (...) indså jeg, at det eneste jeg kunne gøre nu, var at forsøge overhovedet at tage mit nye problem alvorligt, lade være med at blamere mig endnu mere og prøve at skaffe mig lidt reel viden om, hvad det der ufo var for no'et. (...) Jeg anskaffede mig noget mere ufolitteratur, og lukkede mig inde på gården med den i en forestilling om at kunne afbalancere mit 'hys' med konkrete fakta. (...)

I løbet af nogle uger dalede jeg langsomt ned på jorden igen og tænkte, at nu varede det ikke så længe, før jeg blev mig selv.

På dette tidspunkt læste kvinden imidlertid en bog af den amerikanske "kontaktperson" George Adamski, som i løbet af 1950'erne og 1960'erne berettede om adskillige møder med rumvæsner fra Venus. Bogen satte på ny skub i hendes tvangsliggende tanker:

 Jeg skulle aldrig have læst George Adamskis bog om telepati! Med al respekt for ham i øvrigt, så fik jeg det altså ikke godt af det. Jeg så ganske vist ikke ufoer

alle steder mere, men nu begyndte jeg at se rummænd! Og hør dem! Til min sorg steg min ballon til nye højder, mens jeg hang og sprællede nedenunder, og alverden igen stod og grinede ad mig.

Hvis et menneske på nogen måde virkede underlig på mig, så var det med det samme fra rummet. Jeg lukkede mig igen inde på min gård og tilbragte meget tid med at forklare mig selv, at den og den *selvfølgelig ikke* var en rummand! Hvad skulle sådan nogen dog kunne lære af os, andet end dårlige vaner!

Nu kunne man selvfølgelig med fuld ret spørge, hvorfor jeg ikke bare slap ballonen, inden den lettede igen. Men det kan man ikke i den tilstand. Man kan ikke give slip på noget som helst! Det er, som om man er gået i krampe.

Kvindens oplevelser kulminerede med, at hun begyndte at høre "stemmer" i sit hoved, hvilket fik hende til at frygte for sin forstand. Men samtidig udgjorde dette også et vendepunkt, idet det til sidst lykkedes hende at overbevise sig selv om, at stemmerne var en slags projektioner af hendes ubevidste tanker. Med dette som udgangspunkt fik hun "stemmernes budskaber" tolket som personlige drømme, og det hjalp hende. Til sidst nåede hun frem til en afklaret forståelse af det månedlange forløb efter observationen i januar:

Hvorfor havde jeg reageret så kraftigt på så lidt? Jaeh... for mange problemer, flere end jeg kunne magte, og jeg gik som regel alene med dem. Jeg havde undervurderet præcis hvor stærkt mit ønske om bare at komme væk fra det hele var blevet. Fortrængt det, simpelthen.

På en eller anden måde havde jeg fået det der oppe i himmelen til at være et ufo, bevidst og ubevidst smeltede drømmen om at komme væk sammen med begrebet rumskib og blev til at kunne komme væk med rumskib. Men da min bevidsthed fortalte mig, at den mulighed var så lille, at den slet ikke var der, og min moral fortalte mig, at det var pinligt at stikke

af fra problemerne, lagde jeg, stadig ubevidst, låg på en vildt kogende gryde.

Det skal jo gå galt. Låget sprang af, gryden kogte over, og jeg blev hysterisk, forvirret og bange.”

Hvad man end mener om kvindens forsøg på at tolke sine egne oplevelser ind i en new age-inspireret og psykoanalytisk fortolkningsramme, er der tale om en interessant og åbenhjertig beretning om de følelsesmæssige ”rutsjeture” og den forvirring, som fulgte i kølvandet på en ellers ganske ordinær ifo-observation. En observation, som tilsyneladende kom til at fungere som en *udløsende hændelse* for en domino-række af psykologiske reaktioner, der ikke som sådan havde forbindelse til selve det observerede lys, men derimod var udtryk for personlige problemer. Kvindens observation en tidlig januarmorgen i 1987 udgjorde blot anledningen til at hendes allerede eksisterende bekymringer fik et mere ”synligt” udtryk.

Reaktioner af denne type hører bestemt til sjældenhederne blandt de observatører, som henvender sig til SUFOI. I rapportarkivet er det dog muligt at finde enkelte tilsvarende sager, hvilket understreger, at kvindens beretning ikke er noget enkeltstående tilfælde. Det er dog ikke muligt at give et kvalificeret bud på omfanget af sådanne sager; dels kan der være sager, som aldrig kommer til SUFOI’s kendskab, dels kan der være observatører, som enten ikke oplyser SUFOI om psykologiske eftervirkninger af frygt for ikke at blive taget seriøst, eller som først oplever dem *efter* at de har indberettet deres observation til SUFOI.

Andre reaktioner

For at give en fornemmelse af variationsbredden i observatørers følelsesmæssige og psykologiske reaktioner, omtales i det følgende fem eksempler, som indeholder *andre* oplevelsesmæssige kvaliteter end angst og frygt. Fælles for alle observatørerne er, at de opfattede det observerede som noget ægte ekstraordinært.

Rastløshed og glæde

Det omtales i kapitel 3, at mange danskere den 23. februar 1999 observerede planeterne Jupiter og Venus, som denne aften stod meget tæt på hinanden på stjernehimlen. Adskillige af observatørerne oplevede planeterne som lysende punkter på et objekt. Dette gjaldt bl.a. en mandlig observatør fra Otterup på Fyn, som observerede fænomenet i næsten en time og forsøgte at komme tættere på det i bil. I rapporten til SUFOI beskriver observatøren, at han i starten af observationen var nysgerrig og anspændt. Da planeterne til sidst forsvandt ud af syne bag horisonten, ændredes hans følelse til en bemærkelsesværdig blanding af rastløshed/tomhed og glæde i form af en ”ukendt indre varme”. Sidstnævnte forklarede han som glæden over at have ”oplevet noget meget ualmindeligt”.⁹

Træthed

Flere observatører beskriver en følelse af *træthed* oven på observationen af et usædvanligt himmelfænomen. Denne oplevelse kan sikkert i nogle tilfælde tolkes som en eftervirkning af observatørens anspændte sindstilstand under selve observationen. Et eksempel på en oplevelse af træthed finder man i en sag fra den 8. november 1996, hvor en kvinde står sammen med sin veninde sent om aftenen i Valby og venter på en bus. På himlen får veninderne øje på et fænomen, som efterfølgende identificeredes som projektørlys. Kvinden beskriver det som flere lys i skyerne, der alle bevæger sig rundt i cirkler. Lysene minder i udseende om oplyst røg eller vat og forsvinder, når de bevæger sig uden for skyerne. Efter observationen følte kvinden sig træt.

En tilsvarende oplevelse af træthed finder man også beskrevet i sagen fra Holstebro (se tekstboksen *Jeg følte mig magtesløs* tidligere i kapitlet).

Opstemthed og ”ladet med energi”

Veninderne i sagen med de nedfaldne elledninger i Holte forklarede til SUFOI’s rapportoptagere, hvordan de – efter at den første ophidselse havde lagt sig – begge følte sig ”opstemte” og tolkede hændelsen som en positiv oplevelse. Hele den efterfølgende dag var det, som om de følte sig ”ladet

med energi". Denne beskrivelse har lighedspunkter observationen fra Otterup (se ovenfor).

„Kigger på hinanden“ (kontakt)

I enkelte sager oplever observatører, at der finder en form for "visuel kommunikation" sted mellem dem selv og det fænomen, de observerer. Tydeligst ses dette i de sager, hvor observatører fortæller, at det observerede fænomen synes at "følge dem", når de bevæger sig (fx til fods eller i bil). Ofte skyldes denne oplevelse fejlperception (jf. kapitel 3), hvilket dog ikke gør oplevelsen mindre "ægte" set fra observatørens synspunkt.

Oplevelsen af "kontakt" mellem observatøren og det observerede fænomen kan også have en mere udefinerbar karakter, sådan som det er tilfældet i en sag fra Glamsbjerg på Fyn. Den 22. december 1996 observerede en mandlig observatør og hans kæreste et fænomen, som på alle punkter mindede om projektørlys. Observatøren fortæller, at han ved 4-tiden om natten var ude for at lufte hund, da han fik øje på fire "firkantede" lys, som stod i en "horisontal række". Lysene bevægede sig fra side til side i et stykke tid, hvorefter de "stoppede op" og syntes at "trække sig tilbage" og forsvinde. Observatøren hentede nu sin kæreste, som lå og sov. Da de nåede ud, observerede de 1-2 runde lys, der stod stille lavt på himlen. Pludselig forsvandt disse lys også og et nyt fænomen af form som en "aflang kasse" kom til syne. Dette fænomen syntes at rotere rundt om sig selv, samtidig med at det bevægede sig fra side til side. Efter nogen tids observation forsvandt også dette fænomen. Observatøren vurderede afstanden til fænomenerne til at være 100-400 meter, og flere gange følte han, at han og lysene "kikkede på hinanden", uden dog at kunne gøre nærmere rede for denne følelse eller dens oprindelse.

Transcendentale oplevelser

I enkelte tilfælde oplever observatører en endnu stærkere kontakt mellem dem selv og det observerede fænomen. Sådanne beskrivelser kan indeholde "transcendentale elementer" i form af en "bevidsthedsmæssig kontakt". Eller observatøren oplever,

at observationen rummer et "budskab", og dermed er meget mere end blot en visuel observation af et himmelfænomen).

Natten mellem den 21. og 22. januar 1996 blev SUFOI's rapportoptager Peter Nørgaard ringet op af en kvindelig observatør (TB), som netop havde observeret et usædvanligt himmelfænomen. Over telefonen forklarede TB, at hun ved 23.30-tiden kom kørende på landevejen mellem Hvalsø og St. Merløse på Sjælland, da hun fik øje på to ovale, mælkehvide fænomener på himlen. Den ene syntes at hænge over en fabrik, mens den anden "svævede rundt" over nogle træer. TB troede først, at der var tale om nordlys, men kunne ved nærmere eftertanke ikke få denne forklaring til at stemme overens med lysenes udseende og bevægelse. For bedre at kunne observere fænomenet, holdt hun derfor ind til siden og stoppede bilmotoren. Lysene, som TB opfattede som ikke-menneskeskabte, bevægede sig nu ind over bilen, hvorved TB *på samme tid* blev bange og oplevede "de dansende lys" som et "smukt og harmonisk" syn. Hun skønnede afstanden til lysene til maksimalt at være 50 meter. Efter en samlet observationstid på ca. 5 minutter skyndte TB sig hjem, hvor hun vækkede naboen for at fortælle vedkommende om sin observation. Naboen foreslog hende at ringe til SUFOI, hvilket TB straks gjorde.

Dette var i korthed den beretning, som Peter Nørgaard modtog over telefonen. En beretning, som på alle afgørende punkter mindede om projektørlys. Sagen blev derefter videregivet til Tøke Haunstrup, rapportoptager på Sjælland, som ringede til TB for at få flere detaljer om observationen.

Allerede efter få minutters samtale med TB stod det klart, at observationen ikke blot havde gjort et stort indtryk på TB, men også havde sat mange tanker i gang hos hende om fænomenets oprindelse og art. TB havde diskuteret sin oplevelse med nogle venner, som var optaget af Rudolf Steiners lære. Disse samtaler havde tydeligvis påvirket TB's erindring om og fortolkning af oplevelsen.

Over for Toke Haunstrup fremhævede TB, at det havde været en "positiv oplevelse", og hun beskrev fænomenets udseende ved æstetiske udtryk såsom "flot". For TB fremstod observationen nu som meget mere end en tilfældig observation af et lysfænomen. Hun mente, at der lå en intention bag – at det var hensigten, at *netop hun* skulle observere dette fænomen. Det var hendes overbevisning, at der fandtes mennesker, som var *udvalgt* til at observere ufoer og få kontakt med disse. Hun var derfor

Religiøse ufooplevelser

I enkelte sager – såsom den omtalte sag med kvinden TB – beskriver observatører nærmest religiøse oplevelser knyttet til observationen af et himmelfænomen. For disse observatører kan oplevelsen næsten sammenlignes med en "åbenbaring", som af observatøren tillægges en stærk og personlig betydning. Sådanne beskrivelser kendes også fra udlandet.

En dag i 1978 var en australsk lærer på vej hjem, da han så en strålende, sølvhvid og cigarformet genstand, der stod stille på himlen. Genstanden kunne ses i ca. 30 sekunder, og der kunne ikke høres nogen lyd. Der var sandsynligvis tale om en fjern ballon eller flyver, men dette til trods, forklarede vidnet, at han mærkede, at objektet "transmitterede en bestemmende vilje" ind i ham. Han forklarede videre: "Det var ikke aggressivt og det var ikke bange – det sad blot der, som om det var en del af himlen, en del af verdensordenen, en del af selve naturen... Det så ud som om det vidste, hvorledes det bar sig ad med at være en del af universet, og det var sig ikke bevidst, at vi tænkte på det. Dette (...) har haft en stor indflydelse på min opfattelse af menneskers liv på Jorden og deres forhold til Gud."

Kilde: M. Moravec: "Den psykologiske reaktion". UFO-Nyt nr. 5/1983, s. 16

begyndt at gå nattevandringer på øde steder for at "kalde" på ufoerne, da hun mente, at de ville tage kontakt til hende igen. Hun havde endvidere været ude ved den fabrik, som det ene lys tilsyneladende havde befundet sig over. Hun mente, at lyset havde befundet sig over fabrikken for at "hente energi" fra en gasbeholder på fabrikken. Denne ide havde hun fået fra en af hendes Rudolf Steiner venner, som havde fortalt TB om sin egen observation af et ufo over et gaslager i Stenlille.

TB mente, at dem, som styrede lysene, ("ufonauterne") var gode væsner. Hun fortalte i den sammenhæng, at hun sommeren forinden havde set to engle, som var kommet "ud af den blå luft", og for TB var der ikke nogen afgørende forskel mellem ufonauter og engle.

Det interessante ved en sag som denne er, at observationen af et ret banalt himmelfænomen tilsyneladende igangsætter en kæde af overvejelser og tanker hos observatøren, hvorigennem der indføres en lang række af betydninger til oplevelsen, som ikke har nogen direkte sammenhæng med observationens visuelle del. Det eneste, som binder observationen af de ovale lys sammen med TB's vidtforgrene overvejelser om ufonauter, engle, ufoer der henter energi fra gaslagre og hende selv som udvalgt kontaktperson er, at hun tildeler det oprindelige lysfænomen betydningen ufo (i den folkelige forståelse som rumskibe). Det er også interessant at bemærke, hvor stor en rolle observatørens omgangskreds kan spille for hans eller hendes fortolkning af sin egen oplevelse.

Sammenfatning

Ud over at vise den store variationsbredde i observatørernes følelsesmæssige og psykologiske reaktioner, viser eksemplerne i dette kapitel, at selve det at se et fænomen, som man ikke selv kan forklare, for en stor del af observatørerne udgør en ganske særlig oplevelse, der for en stund river dem ud af dagligdagens orden. Ofte ledsages observationen af nervøsitet eller (let) angst, og for observatørerne er der ikke blot tale om "et eller andet tilfældigt lys"

eller ”noget naturligt, som jeg bare ikke lige ved, hvad er”. Det observerede opleves derimod som noget ganske særligt, og hos mange observatører ledes tankerne utvivlsomt i retning af de meget udbredte forestillinger om ufoer som rumskibe fra fremmede kloder el.lign. Denne gruppe af observatører tillægger det observerede en ekstraordinær – dvs. en ikke-jordisk og ikke-menneskelig – oprindelse. Det er samtidig disse observatører, som er vanskeligst at overbevise om, at det observerede kan have haft en kendt og naturlig forklaring.

Det er vigtigt at have in mente, at der også er en stor gruppe af observatører, som ikke nødvendigvis tillægger deres observation en ekstraordinær betydning. Denne gruppe af observatører reagerer ofte nøgternt på deres oplevelse, og ikke sjældent henvender de sig til SUFOI i håb om, at man her

kan give dem en saglig vurdering af hændelsen, og måske en naturlig forklaring.

Kapitlet viser, at der ikke er nogen entydig sammenhæng mellem observatørers følelsesmæssige reaktioner og hvorvidt, det observerede fænomen efterfølgende kan identificeres. Karakteren eller styrken af observatørers reaktioner kan altså *ikke* tages som et ”bevis” for, at der været et usædvanligt og ikke-kendt fænomen til stede på himlen. Dette fremgår af sagerne, hvor observatører af almindelige og ordinære himmelfænomener, fx satellitter og Månen, reagerer endog meget kraftigt i form af eksempelvis stærk angst. Konklusionen om en manglende sammenhæng mellem himmelfænomeners grad af besynderlighed og observatørers følelsesmæssige reaktioner, finder man også i udenlandske studier af ifo- og ufo-observationer.¹⁰

Observationer i medierne

UFO over Ringsted

– Dagbladet, 11. januar 1992

Mystisk lyd opskræmte flere borgere

– Sjællands Tidende, 5. februar 1992

Politiet rykkede ud: Så mystiske lys på nattehimlen

– BT, 28. juli 1992

UFOer set over Ry og Låsby

– Århus Stiftstidende, 28. september 1992

Landmand så mystisk lys: UFO dræbte min ko

– BT, 6. november 1992

Radioaktiv stråling efter mystisk lys

– BT, 7. november 1992

Brændende UFO over Nordjylland

– Aalborg Stiftstidende, 14. december 1992

De fleste mennesker kender hovedsageligt til ufo-fænomenet via omtaler af observationer i aviser, radio og tv. Medierne spiller derfor en vigtig rolle for folks viden om ufoer – herunder hvilke forestillinger om ufo-fænomenet, som er fremherskende i offentligheden. I det omfang at sådanne forestillinger kan have indflydelse på nogle observatørers oplevelser af himmelfænomener – jf. diskussionen i kapitel 4 – vil billedet af ufoerne, som det tegnes af medierne, indirekte kunne påvirke de observationsberetninger, som SUFOI indsamler via rapportarbejdet. Medierne spiller således på flere områder en vigtig rolle for ufo-fænomenet, og dette kapitel sætter spot på mediernes måde at omtale observatørers beretninger og SUFOI's rapportarbejde.

Mediernes måde at præsentere ufo-emnet på illustreres gennem konkrete eksempler på SUFOI's deltagelse i medierne, der samtidig giver et billede af karakteren af samspillet mellem SUFOI og medierne. Eksemplerne stammer alle fra 1992, som i en mediemæssig sammenhæng var et usædvanligt år for SUFOI. Således kunne SUFOI's Per Andersen i november-udgaven af foreningens interne nyhedsbrev *SUFOI Intern* notere sig, at "1992 er uden sammenligning det år, hvor vi er nået ud til flest mennesker gennem TV, radio, artikler og annoncer."¹

Især tre begivenheder bidrog til SUFOI's kraftige eksponering i offentligheden dette år: et indslag om ufoer i TV'2 *Eleva2eren*, en artikel i FDB's medlemsblad *Samvirke*, og en kraftig medieomtale af sagen om "den døde ko i Odder".

Observatører i medierne

Medieomtalen i 1992 begyndte for alvor at tage fart den 21. februar 1992, hvor TV2's daværende flagskib, *Eleva2eren*, bragte et 12-minutters indslag om ufoer og SUFOI i programmets serie *Den 2. Virkelighed*.

Allerede i efteråret 1991 havde *Nordisk Film*, som var producent på *Eleva2eren*, kontaktet SUFOI med henblik på at lave et indslag om ufoer og

SUFOI. Henvendelsen var foranlediget af en artikel om en belgisk "ufo-bølge" i *BT*, hvor den daværende leder af SUFOI's alarmcentral, Bo Nielsen, blev interviewet. Artiklen vakte *Nordisk Films* interesse, som derefter kontaktede SUFOI.

At journalister henvender sig til SUFOI efter at have læst eller hørt om SUFOI gennem anden medieomtale er ikke noget særsyn. Således har SUFOI ved flere lejligheder erfaret, at medieomtale ofte resulterer i øget opmærksomhed omkring ufo-fænomenet – også blandt journalisterne selv – og dermed i øget medieomtale. Der er således i nogen grad tale om en *selvforstærkende* effekt.

Også på et andet punkt lignede henvendelsen fra *Nordisk Film* andre af de henvendelser fra medierne, som SUFOI har modtaget gennem årene: *Nordisk Film* lagde særlig vægt på, at beretninger om konkrete menneskers ufo-observationer skulle spille en vigtig rolle i udsendelsen – særligt ønskede de, at en observatør skulle deltage i udsendelsen og fortælle om sin egen observation. SUFOI formidlede derfor kontakt til aftenskoleleder Kai Toft Nielsen, som i 1981 havde observeret tre sorte objekter ved Borup uden for Randers. Der blev lavet et båndet indslag om Kai Toft Niensens observation, som blev vist under indslaget i *Eleva2eren*. Kai Toft Nielsen deltog endvidere i studiet, hvor han – sammen med SUFOI's daværende formand Peter Nørgaard – blev interviewet af Ole Steffensen og Jette Holm. Sidstnævnte var medvært på serien *Den 2. Virkelighed*.²

Konkrete observationsberetninger er ofte omdrejningspunktet for mediernes omtaler af ufoer, og SUFOI modtager jævnligt henvendelser fra journalister, som gerne vil i kontakt med observatører med spændende observationer. Helst observationer, som ikke umiddelbart kan forklares.

I og for sig er det meget forståeligt, at journalisterne efterlyser de "spændende sager" og kun sjældent er interesserede i at omtale identificerede observationer. Ifo-observationerne betragtes gerne som "kedelige" og uden interesse for læserne,

seerne eller lytterne. En indirekte konsekvens af fokuseringen på de spændende sager er imidlertid, at en bestemt gruppe af observationer ”overrepræsenteres” i mediernes omtale og fremstilling af ufo-fænomenet. Dermed underbelyses ifoberetningerne, som i realiteten udgør hovedparten af alle indberetninger, og som – ud fra et folkeoplysnings-ideal – burde have mindst lige så megen omtale i medierne.

Over årene har SUFOI adskillige gange hjulpet journalister med at komme i kontakt med observatører, hvis observationsberetninger er særligt usædvanlige. Det har typisk været observationer, hvor observatøren fortæller, at fænomenet befandt sig tæt på, udførte usædvanlige bevægelser eller havde et ejendommeligt udseende.

Mediernes forkærlighed for de ”spændende” og uforklarlige sager kan medvirke til at fastholde bestemte forestillinger om ufo-fænomenet i offentligheden. Forestillinger, som igen kan farve observatørers oplevelser af himmelfænomener (jf. kapitel 4). Dermed kan der være en gensidigt forstærkende relation mellem mediernes fremstilling af ufo-observationerne og observatørernes egne oplevelser af himmelfænomener.

Det ”professionelle” rapportarbejde og ufoerne som ”rapporternes kerne”

I november 1992 bragte FDB’s medlemsblad *Samvirke* en tre-siders artikel om SUFOI i anledning af foreningens 35 års jubilæum. Ud over at give konkrete eksempler på danske ufo-observationer, beskrev artiklen SUFOI’s historie og indeholdt et interview med foreningens formand Peter Nørgaard, som bl.a. citeredes for at sige: ”Vi er positivt kritiske overfor det, vi hører. For os er det afgørende, at vi bevarer en høj troværdighed. Vi vil nødtigt betragtes som nogle sære personer. Vi arbejder seriøst.” Artiklens forfatter, Anders Borberg, følger citatet op med denne bemærkning om SUFOI’s rapportarbejde:

Efterlysning af vidner i lokale medier

Mens SUFOI’s rapportarbejde endnu var omfattende, bestod der en på mange måder gensidig relation mellem SUFOI og medierne. I mange tilfælde var det således SUFOI, som tog kontakt til medierne, hvis man mente at have en spændende nyhed. Især ved mere usædvanlige observationer, som ikke umiddelbart lod sig forklare, tog SUFOI’s rapportoptagere ofte kontakt til de lokale aviser. Hensigten var at få en omtale af observationen bragt i avisen sammen med en efterlysning af vidner.

I reglen gav efterlysningen af vidner en del henvendelser fra andre observatører – omend det langt fra altid drejede sig om samme fænomen. I en del tilfælde resulterede efterlysningen også i henvendelser fra personer, som sad inde med en viden, der kunne bringe en forklaring for dagen.

Som eksempel på brugen af lokale aviser kan nævnes en sag fra den 20. oktober 1980, hvor en yngre kvinde fra Aalborg observerede et hvidt lys sammen med sin datter og naboer. Lyset bevægede sig på en mærkelig ”hoppende” måde over hus-tagene. Kvinden ringede efterfølgende til SUFOI’s lokale rapportoptager Torben Birkeholm, som straks kontaktede *Aalborg Stiftstidende* for at få bragt en omtale og efterlysning af vidner. Omtalen resulterede i 12 henvendelser, som gjorde det muligt at bestemme fænomenets nøjagtige placering ud fra krydspejlinger. Torben Birkeholm modtog også en telefonopringning fra en mand, som kunne fortælle, at en af hans bekendte på tidspunktet for observationen havde opsendt en stor drage med en lampe monteret på undersiden. Dermed var sagen opklaret!

Kilde: Torben Birkeholm: ”TiIDRAGElser”. *UFO-Nyt* nr. 2/81, s. 28.

Figur 1 Omtalen af SUFOI i Samvirke, november 1992.

Bringes med venlig tilladelse

SUFOI kan i dag forklare omkring 90 procent af de oplevelser, som de præsenteres for. Da man startede for 35 år siden, var opklaringsprocenten omkring 10-20 procent. Der kan være tale om fly, planeter set gennem et løst skydække, stjernesknud, elektromagnetiske udladninger, kuglelyd, bevidst svindel og meget andet, men tilbage bliver altså omkring 10 procent, som ikke har nogen naturlig forklaring. (kursivering ved Anders Borberg, understregning tilføjet).

Uddraget illustrerer en vigtig side af SUFOI's måde at præsentere sig selv og foreningens rapportarbejde på over for medier og offentlighed fra starten af 1980'erne og frem. Gennem interviews med journalister og egne udgivelser (fx bøger, *UFO-Nyt* og foreningens hjemmeside) søgte SUFOI's repræsentantskabsmedlemmer og rapportoptagere at fremstille foreningen som seriøs, kritisk og saglig. Gang på gang fremhævedes det, hvordan SUFOI

var i stand til at forklare et stort antal af observationsindberetningerne som kendte fænomener. I samme ombæring fremhævedes den sidste gruppe af observationer – de ikke-opklarede – som særligt interessante og besynderlige.

Der kan gives mange eksempler på SUFOI's præsentation af sig selv i medier og egne udgivelser, som ligner ovennævnte udtalelser til *Samvirke*. Her er et lille udpluk:

De fleste rapporter kan forklares, idet de viser sig at handle om fly, satellitter, meteorer, faldskærmsblus, nordlys, balloner osv. Man [dvs. SUFOI] er i dag blevet så erfaren, at kun få rapporter – omkring 5-10% - forbliver uopklarede. Det er disse rapporter, som er virkelig interessante.

Uddrag fra bogen "Fakta om UFO" (s. 21) skrevet af UFO-Nyts redaktør Kim Møller Hansen og udgivet på Gyldendals Forlag i 1987.

 I 1994 modtog foreningen 'Skandinavisk UFO Information' (SUFOI) 199 henvendelser fra folk, som mente at have set ufoer. I 95% af tilfældene har SUFOI kunnet give en naturlig forklaring på hændelsen eller ikke haft mulighed for at undersøge sagen tilstrækkelig grundigt. (...) Tilbage har vi en kerne på 8 observationer, som vi – trods grundige undersøgelser – ikke har kunnet forklare og som derved klassificeres som ufoer.

Uddrag fra pressemeddelelse udsendt 11. oktober 1995 af daværende leder af SUFOI's Rapportcentral Toke Haunstrup.

 SUFOI (...) får omkring 400 henvendelser om året. De fleste bliver forklaret med meteoror eller skarpt laserlys. Men ti procent af henvendelserne er ikke til at finde en fornuftig forklaring på. De står opført som ufoer.

Daværende formand Per Andersen til BT, 21. december 1996.

 Hvert år modtager SUFOI (...) omkring 300 indberetninger om uidentificerede fænomener på himlen over Danmark. Alle bliver grundigt undersøgt, og så hurtigt som muligt rykker en af SUFOI's 30 rapportoptagere ud for at indsamle samtlige detaljer omkring observationen. I langt de fleste tilfælde er forklaringen helt naturlig som f.eks. meteoror, fly eller stærke lyskastere. SUFOI har en hel liste med fænomener som folk ofte misfortolker. Men hvert år er der alligevel fem-ti af henvendelserne hvor der ikke bliver fundet nogen umiddelbar forklaring.

Artikel i Ud & Se december 1997, baseret på interview med Per Andersen.

 "Siden 1957 har SUFOI indsamlet over 15.000 rapporter. En stor del af rapporterne (ca. 95%) omhandler kendte fænomener. Uddrag fra SUFOI's informationsark "Skandinavisk UFO Information" (2005)

Det er lidt uklart, hvornår ideen om en opklaringsprocent på 90% og eksistensen af en "kerne" af uforklarlige rapporter på 5-10% er opstået. En af de første gange den optræder på skrift er i en leder i *UFO-Nyt* nr. 2/1984, hvor Torben Birkeholm – daværende leder af SUFOI's rapportcentral – skriver:

 I henvend 10% af tilfældene kommer rapportoptageren virkelig på prøve og må til sidst give op. Observationerne kan ikke henføres til kendte objekter eller fænomener – selv ikke efter udtalelser fra SUFOI's konsulenter indenfor astronomi, meteorologi, flylys og andre naturlige fænomener. Tilbage er så konklusionen – UFOer!

Når SUFOI så ofte har fremhævet det grundige rapportarbejde og den høje opklaringsprocent over for offentligheden, har det i høj grad handlet om at etablere et billede af SUFOI som en seriøs og troværdig forening med stor autoritet i forhold til spørgsmålet om observationer af mystiske himmelfænomener. Denne måde at præsentere rapportarbejdet på kan imidlertid indirekte have medvirket til at fremhæve de ikke-opklarede sager som *særligt mystiske* ud fra tankegangen: "Når end ikke SUFOI kan forklare disse sager, så må der være tale om noget særdeles usædvanligt." Det kan dog diskuteres, hvorvidt en sådan følgeslutning er i overensstemmelse med de faktiske forhold.³

Uanset hvad, kan der næppe herske tvivl om, at SUFOI's måde at omtale sit eget rapportarbejde på har bidraget til at cementere ideen om, at man kan skelne mellem ifoer og ufoer. Gennem årene har SUFOI fastholdt, at man på en meningsfuld måde kunne tale om eksistensen af en lille gruppe af rapporter, som unddrog sig selv de mest ihærdige forsøg på identificering. Denne gruppe udgjorde dermed kernen i rapportmaterialet og blev betragtet som dem, hele ufo-sagen drejede sig om. Dermed understregedes forestillingen om ifoer og ufoer som væsensforskellige fænomener, der – så at sige – ikke tilhørte samme natur.

Som det blev fremhævet i kapitel 4, er det tvivlsomt, om man på rimelig vis kan skelne entydigt mellem ifoer og ufoer. Dermed hviler tanken om en kerne af ”ægte” ufo-rapporter og talen om en 95/5 procents fordeling mellem ifoer og ufoer på et tvivlsomt grundlag.

Den døde ko i Odder – mediernes hang til det sensationelle og spektakulære

Den utvivlsomt mest spektakulære begivenhed i 1992 var historien om den døde ko ved Odder (syd for Århus), som tiltrak sig stor medieopmærksomhed. Forhistorien er denne (gengivet fra Peter Nørgaards beskrivelse af sagen i *UFO-Nyt* nr. 1/1993 s. 6-7):

 Onsdag den 4. november 1992 kl. 13.30 kom meldingen på ufotelefonen: 'Jeg har set et mærkeligt lys, vel nærmest en ufo. Det var i går den 3. november ca. kl. 4.30. Jeg bor på en gård ved Rude Strand. Jeg lå og sov, men blev vækket af en mærkelig lyd. Faktisk kan jeg ikke sige dig, hvad det lød som, men det lød uhyggeligt. Kort efter kunne jeg høre en af mine kalve brøle nede fra marken.'

Jeg stod op og kiggede ud gennem et vindue, der vender mod nord. Der kunne jeg hen over min staldbygning se et meget kraftigt hvidt koncentreret lys. Nærmest som en lysflade, der vel dækkede et areal på ca. 100-200 m². Bygningen og nogle træer tæt på var oplyste. Jeg betragtede det vel i ca. ½ minut, men da der ikke skete mere, og da jeg var temmelig træt, gik jeg i seng igen.

Om formiddagen ved halv 9-tiden kommer jeg ned på marken og ser, at en af mine køer ligger død på marken. Den havde blødt ud af næse og mund og skrabet i jorden. Min første tanke var ærgrelse over tabet af koen, men pludselig gik det op for mig, at koen jo lå lige under det sted, hvor jeg havde set det mystiske lys

Jeg gik og tænkte lidt over det resten af dagen og fik bestilt en afhentning af koen.

De hentede den her til formiddag. Men så var det, at jeg kom til at tænke på ufoer, og at jeg engang havde læst om SUFOI. Ja, jeg ved godt, at det lyder lidt skørt, men det er altså, hvad der er sket. Har det nogen interesse for SUFOI.

Landmandens henvendelse til SUFOI satte gang i en nærmere efterforskning af sagen udført af Bo Nielsen og Peter Nørgaard. Bl.a. lykkedes det at få obduceret koen af en dyrlæge, som konstaterede, at koen var død af magnesiumsmangel. En ikke usædvanlig dødsårsag for køer i det fugtige og kolde efterårsvejr.

Men inden obduktionen var gennemført – og koens naturlige dødsårsag fastslået – havde sagen nået at rulle i medierne nogle dage. Det hele startede med, at SUFOI kontaktede pressen, da man mente, at sagen ”kunne bære noget avisomtale”. Den 6. november bragte *BT* så følgende avisoverskrift: ”Landmand så mystisk lys: UFO dræbte min ko”. I artiklen kunne man bl.a. læse landmandens beskrivelse af lyset om natten og fundet af den døde ko om morgenen. Landmanden beskrev endvidere, hvordan græsset efterfølgende var forsvundet fra det sted, hvor koen havde ligget.

Allerede næste dag fulgte *BT* sagen op med en ny artikel. Hovedhistorien var denne gang, at lederen af SUFOI's Alarmcentral Bo Nielsen havde været på stedet og foretaget en måling af den radioaktive stråling med foreningens geigertæller. Overskriften lød ”Radioaktiv stråling efter mystisk lys”, og artiklen suppleredes med et fotografi af Bo Nielsen siddende på hug foran en flok nysgerrige køer og i færd med at aflæse geigertælleren. I selve artiklen kunne man bl.a. læse følgende:

 Skandinavisk UFO Information, Sufoi, konstaterede i går, at der er en øget radioaktiv stråling lige på det sted, hvor en landmand tirsdag morgen fandt én af sine køer liggende død, efter at han om natten var blevet vækket af en mærkelig lyd og havde set et skarpt, mystisk lys over sin mark.

Jeg har med en geigertæller undersøgt lige præcis det sted, hvor koen blev fundet liggende om morgenen, og der er en svagt øget stråling i forhold til resten af marken,' siger Bo Nielsen, leder af Sufois alarmcentral.

BT, 7. november 1992.

Efterfølgende kontrolmålinger kunne dog ikke bekræfte den øgede strålingsintensitet på findestedet, og det forblev derfor uafklaret, hvorvidt der faktisk havde været øget radioaktivitet. Men sikkert er det, at historien medvirkede til underbygge forestillingen om, at et fysisk fænomen kunne have været på spil.

Omtalen i *BT* medførte, at andre journalister fandt interesse for sagen. Det blev til adskillige avisomtaler i landets aviser (bl.a. *Aarhus Stiftstidende*, *Jyllandsposten* og *Berlingske Tidende*), og medieomtalen kulminerede den 8. november 1992, hvor *TV2 Østjylland* bragte et indslag om hændelsen i deres aftenudsendelse. Et kamerahold havde været på findestedet og lavet et båndet indslag, som blev fulgt op med et direkte interview i studiet af Peter Nørgaard.

SUFOI's videre efterforskning af sagen mundede ud i konklusionen, at der ikke var noget bevis for en sammenhæng mellem koens død og det lys, som

landmanden havde observeret natten forinden. Der blev dog aldrig givet en fyldestgørende forklaring på lyset.

Set i bakspejlet forekommer det overvejende sandsynligt, at sagen om den døde ko i Odder er et eksempel på en sammenblanding af flere, uafhængige hændelser: Dels landmandens observation af et usædvanligt lysfænomen, dels koens helt naturlige død af fx magnesiumsmangel. Som det vil fremgå af kapitel 7, er sådanne sammenkoblinger af indbyrdes uafhængige fænomener kendt fra flere af de observationer, som SUFOI har undersøgt.

Når en sag som denne fik en så usædvanlig stor mediedækning, skyldes det utvivlsomt, at historien om en mulig sammenhæng mellem en ufo og en død ko i sig selv var spektakulær. Historier om ufo-relaterede mishandlinger af kvæg i Nordamerika havde allerede verseret inden for ufo-kredse gennem en længere årrække.⁴ Det kan derfor tænkes, at historien om den døde ko i Odder fandt klangbund i de amerikanske beretninger om kvæglemlæstelser, som var kendt i SUFOI og sikkert også i den bredere offentlighed.

Selvom sagen fra Odder er en af de mest spektakulære sager i SUFOI's historie, illustrerer den fint mediernes tendens til at fokusere på de mest

Figur 2 SUFOI's Bo Nielsen undersøger med en geigertæller stedet, hvor den døde ko blev fundet.

Foto: Peter Nørgaard

usædvanlige hændelser frem for de mere ordinære. Et andet eksempel på samme tendens er den sønderjydske masseobservation af et laserlys nytårsnat 1999, som blev omtalt i kapitel 3. I denne sag gav den lokale avis, *Jydske Vestkysten*, observationerne en massiv pressedækning, som ensidigt tog udgangspunkt i, at der var tale om rumskibe. Trods flere kontakter til den lokale journalist og udsendelsen af en pressemeddelelse med en forklaring på det observerede fænomen lykkedes det ikke SUFOI at få *Jydske Vestkysten* til at viderebringe oplysningerne om fænomenets ganske jordiske forklaring. Det var helt åbenlyst, at disse oplysninger blev fravalgt, da de ikke faldt i tråd med avisens og den lokale journalists ønske om at ”vinkle” sagen med udgangspunkt i teorien om de ”besøgende rumskibe”.

Forklaringer på observationer har altid udgjort en ”kedelig historie” i mediemæssig sammenhæng, og utallige er de gange, hvor SUFOI’s forsøg på at få journalister til at bringe forklaringen er mislykkedes.

Mediernes rolle – og samspillet med ufo-foreningerne

Medierne er utvivlsomt den mest betydningsfulde formidler af information om ufo-fænomenet og -observationer. Derfor spiller medierne en vigtig rolle for skabelsen og fastholdelsen af de ideer om ufoer, som udgør en del af de kulturelle forestillinger om ufoer. Hvad enten disse er i overensstemmelse med ufo-fænomenets faktiske ”natur” eller

Jydske Vestkysten i selvsving

Den sønderjydske masseobservation af et laserlys nytårsnat 1999 fik en usædvanlig kraftig pressedækning af den lokale avis *Jydske Vestkysten*. Dækningen baseredes på observatørers personlige beretninger samt adskillige interview med repræsentanter fra den stærkt rumskibsorienterede ufo-forening IGAP. Alene i perioden fra den 3. januar til den 20. januar 1999 bragte avisen i alt 16 artikler og notiser om sagen – svarende til én om dagen i gennemsnit!

Mht. kvalitet lod *Jydske Vestkystens* dækning af sagen dog meget tilbage at ønske. Avisen (og især den lokale journalist) udviste en usædvanlig grad af mangel på kritisk stillingtagen til de oplysninger, som man viderebragte. Eksempelvis stillede avisens lokale journalist ikke et eneste kritisk spørgsmål til Egon Dalsgaard fra IGAP, som sammenkoblede de sønderjydske beretninger med fortællinger om fjernstyrede telemeterskiver, rekognosceringsfartøjer og rumvæsner, der indsamlede informationer til videre behandling på deres planet. Her ville en mere kritisk journalist nok have spurgt, på hvilket grundlag Egon Dalsgaard kunne udtale sig så skræmmende og indsigtfuldt om fænomenet.

Samarbejdet mellem IGAP og *Jydske Vestkysten* kulminerede i øvrigt med et fælles ”ufomøde” den 19. januar 1999 på *Hotel Vejen Gæstgivergård*. På mødet, hvor 120 af avisens læsere deltog og andre 100 måtte afvises pga. pladsmangel, deltog foredragsholdere fra IGAP, som kunne fortælle de fremmødte, at observationerne skyldtes besøgende rumskibe fra fremmede kloder.

Det bemærkelsesværdige ved historien om *Jydske Vestkystens* dækning af den sønderjydske masseobservation er, at avisens redaktion allerede på et tidligt tidspunkt vidste, at der var tale om laserlys. Så tidligt som den 1. januar 1999 udsendte SUFOI en pressemeddelelse om sagen, ligesom SUFOI flere gange orienterede den lokale journalist pr. telefon. Sagen er dermed et af de mest grelle eksempler på mediernes selektive udvælgelse af oplysninger om ufo-observationer og lader en tilbage med en fornemmelse af, at avisens lokale journalist ”ønskede” at gøre observationerne til en ”god historie” (uanset at alt pegede på en naturlig forklaring!)

Jydske Vestkystens dækning af sagen er detaljeret beskrevet i artiklen ”Når en fjer bliver til...” af Toke Haunstrup, bragt i UFO-Nyt nr. 2/99 s. 11-14.

ej, synes de kulturelle forestillinger at have en vis betydning for observatørens oplevelser af usædvanlige himmelfænomener. Derfor er det interessant at studere mediernes præsentation af ufo-fænomenet, sådan som denne finder sted gennem artikler i aviser og blade og indslag i radio og tv (og siden midten af 1990'erne også på internettet), da mediernes præsentation indirekte kan påvirke observatørernes oplevelser.

Ufo-foreningerne udgør en af de vigtigste kilder til mediernes omtaler af ufoer, og i dansk sammenhæng har det især været den rumskibsorienterede forening *IGAP* og den mere kritisk-orienterede SUFOI, som har markeret sig i mediebilledet. Det er dog nok SUFOI, som gennem årene har sat det mest markante aftryk i mediernes omtaler af ufo-fænomenet. Således viste en rundspørge blandt 100

tilfældigt udvalgte danskere gennemført i 1997, at ikke mindre end 31% kendte SUFOI. Til sammenligning kendte ingen til eksistensen af IGAP.

SUFOI's rolle i forhold til medierne har i vid udstrækning bestået i at være "leverandør" af spændende observationsberetninger. Dermed kan SUFOI – på linje med de øvrige ufo-foreninger og nogle få enkeltpersoner i Danmark – have bidraget til at fastholde en bestemt udlægning af ufo-fænomenet, hvor især fænomenets fysiske og ekstraordinære/mystiske dimensioner fremhæves. I den sammenhæng kan rapportarbejdet, med dets "professionalisering" og talen om høje opklaringsprocenter, indirekte have medvirket til at fremstille de ikke-opklarede sager (og dermed ufo-fænomenet) som ekstraordinære og væsensforskellige fra de opklarede sager, dvs. ifo-rapporterne.

Når flere fænomener bliver til én ufo

Tidligt på aftenen befandt Jens sig i Eriks lejlighed (i Hvidovre) sammen med Maria. Kl. ca. 18.47 så Jens et hvidt lys slå lodret ned fra himmel til jord på et øjeblik. Han udtalte, at der sås en lige streg som efter et lyn. Den forsvandt i løbet af brøkdele af et sekund. Maria nåede også at se noget af den lysende linie, som stoppede et stykke fra, hvor et lysende rødt punkt viste sig. Nedslaget skete i det mørke område bag gastårnet i Hvidovre, altså et sted på Amager Fælled.

Uddrag fra rapportskema

Sådan indleder SUFOI's københavnske rapport-optager Arne S. Petersen en af de mest bemærkelsesværdige rapporter i SUFOI's rapportarkiv. I rapporten beskrives det videre, hvordan vennerne Jens og Erik forsøger at komme tættere på det rødglødende objekt, som de mente, var styrtet ned på Amager Fælled. På et tidspunkt ser de gennem kikkert nogle personer – som Jens mente, kunne være militærfolk – stå omkring det glødende objekt. Dermed rummede sagen alle de ingredienser, som kunne have gjort den til en udødelig myte om et nedstyrtet rumskib i Danmark.

Takket være en ihærdig indsats fra SUFOI's rapportoptagere skulle der imidlertid vise sig at være en helt naturlig forklaring på hændelsen – eller rettere *forklaringer*. Der var nemlig tale om to fænomener, som var aldeles uafhængige af hinanden, men som i observatørernes oplevelse og fortolkning blev koblet sammen til ét fænomen. Derved skabtes en meget usædvanlig beretning.

Sagen med den "nedstyrtede ufo" på Amager er langt fra den eneste sag i SUFOI's rapportarkiv, hvor flere fænomener har været på færde og givet anledning til spektakulære observationsberetninger. Blandt de andre eksempler, som omtales i dette kapitel, finder man en "ufo-landing" på taget af et hus på Sydsjælland, sagen med koen i Odder og en bilstandsning i Sønderjylland. Sagerne illustrerer, hvordan observatørers sammenkobling af uafhængige fænomener kan forklare nogle af de mest besynderlige observationer – dvs. oplevelser med et særligt dramatisk eller ekstraordinært indhold.

Ufo-styrt på Amager?

Om aftenen den 27. marts 1985 er en 23-årig mand, Jens, sammen med sin veninde Maria på besøg hos kammeraten Erik. De sidder i Eriks lejlighed på 16. etage i et højhus i Hvidovre ved København. Fra lejligheden har de frit udsyn mod sydøst. Det er tørvejr, letskyet, men klart, og lysene fra byen kan ses vidt om.¹

Pludselig får Jens øje på et hvidt lysspor, som går lodret nedad i stærk fart. Maria når også at få et glimt af lyssporet, som forsvinder på brøkdele af et sekund. På jorden neden for lyssporet viser et lysende rødt punkt sig, som efter observatørernes vurdering befinder sig et sted på Amager Fælled. Om det videre hændelsesforløb skriver SUFOI's Arne S. Petersen følgende, som er baseret på hans interview med Jens:

I kikkert sås tydeligt en bunke hvidglødende materiale, mere rødtligt i

omkredsen ved jorden. Lyset var stærkt, men ikke blændende. Jens besluttede at komme tættere på stedet, og i Eriks bil kørte man ud til Schradersvej i Hvidovre, hvor man fandt frem til en høj. Der var vel nu gået en halv time. Herfra havde man et godt udsyn over nedslagsstedet. Objektet glødede stadig lige stærkt, hvidt i toppen og mere rødt i bunden. En gang imellem kom ligesom små 'eksplosioner', hvorved der blev skudt lysende materiale ca. 2 meter ud fra objektet, som bedømtes til at være ca. 5 meter i diameter. Overfladen sås nu tydeligt at være ujævn, ligesom bestående af 'prismer', idet lyset udsendtes i forskellige retninger. Afstanden til objektet bedømtes her til ca. 800 meter.

Der var nu kommet liv omkring objektet. To personer sås særdeles tydeligt, idet de blev belyst af lyset fra objektet. De var iført uniformsskjorter og militære kamphuer. De var tilsyneladende beskæftiget med at bygge en afskærmning uden om objektet. I baggrunden sås flere personer som silhuetter. Ved siden af holdt to køretøjer, nærmest en stor lastvogn og ved siden af denne antagelig en Volvo stationcar. De tre forsøgte nu at komme endnu tættere på. En halv times tid senere befandt de sig i Rosenhaven i sydvestkvarteret i København, meget tæt ved Kalveboderne (farvandet mellem Sjælland og Amager). Afstanden til objektet bedømte Jens nu til kun ca. 500 meter, og de havde nu fået en god position af det. Det måtte befinde sig på Amager Fælled, lidt syd for indsej-

lingslysene til havneområdet.

Jens og hans venner kørte nu over på Amager og forsøgte at komme ind på området. Det lykkedes ikke, idet portene var lukket for bilkørsel. I stedet kørte de tilbage til Eriks lejlighed, hvor de ankom lidt før kl. 20.30. Man kunne stadig se det glødende objekt, men kl. ca. 20.35 forsvandt lyset fuldstændigt.

Figur 1 Lyssporet og "nedslagsstedet", som Jens så det fra lejligheden

Figur 2 Jens tegnede denne skitse, mens han betragtede "nedslagsstedet" gennem kikkert.

Den første efterforskning

Umiddelbart efter at Jens havde ringet til SUFOI og fortalt om oplevelsen, tog SUFOI's alarmcentral kontakt til forskellige myndigheder for at indhente informationer, som kunne hjælpe med at give en eventuel forklaring på hændelsen. Man kontaktede først presseofficeren på Kastellet i København, som oplyste, at militæret ikke havde været indblandet i noget, men at *Tårnby Brandvæsen* havde afholdt øvelse på Amager Fælled samme aften. Derefter blev *Tårnby Brandvæsen* kontaktet for uddybende oplysninger, men her kendte man ikke til nogen brandøvelse – og henviste i øvrigt til *Københavns Brandvæsen*, der havde fælledens nordlige del som ansvarsområde.

Inden Jens kontaktede SUFOI, havde han først ringet til det lokale politi, som afviste ethvert kendskab til sagen, og i øvrigt – efter Jens' indtryk – nærmest var ligeglade med hans henvendelse. Da SUFOI senere kontaktede *Tårnby Politi*, kunne de oplyse, at Jens' henvendelse fremgik af døgnrapporten, men at man ellers ikke havde foretaget sig noget, bortset fra at forhøre sig hos *Tårnby Brandvæsen*, som – pga. politiets henvendelse – allerede samme dag havde sendt en brandinspektør til fælleden for at se efter eventuelle spor af nedfald. En interessant oplysning, idet *Tårnby Brandvæsen* ikke havde nævnt noget om eftersøgning af nedfald, da SUFOI havde talt med dem.

På dette stadium af efterforskningen var det tydeligt, at myndighedernes oplysninger var temmelig forvirrende, men det ansporede kun til yderligere indsats. En fornyet henvendelse til *Tårnby Brandvæsen* gav direkte kontakt til den brandinspektør, der havde søgt efter nedfald på fælleden. Brandinspektøren havde studeret området i kikkert fra nogle høje punkter og havde fulgt områdets veje i bil, men uden at bemærke noget usædvanligt.

På dette tidspunkt gjorde SUFOI status over de indhentede oplysninger: På den ene side stod man med en overbevisende beretning om en nedfaldet glødende genstand, som militæret tilsyneladende havde udvist påfaldende interesse for. På den anden

side et forvirrende billede af uklare og modstridende oplysninger fra civile og militære myndigheder. Umiddelbart kunne man forledes til at tro, at nogen forsøgte at skjule en eller anden (militær?) begivenhed for Jens og hans venner. Men det, som i virkeligheden undrede SUFOI mest var, at *ingen* af de adspurgte kendte til nattens begivenheder, og at fx portvagten ved nordre port ind til Amager Fælled (som også var blevet kontaktet) intet havde bemærket.

I den videre efterforskning tog SUFOI udgangspunkt i, at observationen muligvis kunne opdeles i to *uafhængige* fænomener: a) Observationen af et lysspor på himlen og b) observationen af et glødende legeme på jorden. Isoleret betragtet lod observationens første del sig nemt forklare som et kraftigt lysende meteor, idet Jens' beretning på ingen måde stred mod denne forklaring. Tilbage var altså det glødende legeme på jorden. Dette fænomen lod sig ikke forklare helt så enkelt. Resterne af et meteor – en såkaldt meteorit – kunne med det samme udelukkes. SUFOI's rapportoptager Arne S. Petersen gik derfor videre med et grundigt efterforskningsarbejde, som skulle få afgørende betydning for sagens videre forløb.

Første mål for Arne S. Petersen var Amager Fælled – eller rettere Tårnby Fælled – hvor nedslaget angiveligt skulle have fundet sted. Efter at have gennemcyklet området måtte han konstatere, at der intet sted var en plads, hvor nedslaget kunne være sket! Området var mod vest afgrænset af et to meter højt dige, som strakte sig hele vejen sydpå. Diget betød, at man faktisk skulle et godt stykke ind i landet, før det var muligt at se jordoverfladen fra Sjælland, og i dette område var der ingen synlige tegn efter nedfald eller brændende materiale.

Arne S. Petersen interviewede dernæst Jens' kammerat Erik, som det indtil da ikke var lykkedes at få en aftale med. Med enkelte undtagelser stemte Eriks beretning fint overens med Jens'. Erik mente dog ikke, som Jens, at der havde været tale om en militær-lastvogn. Endvidere kunne Erik give en ret

nøjagtig retningsangivelse i forhold til et bord på højen ved Schradersvej, hvorfra de havde betragtet det glødende legeme.

Sagen tager en drejning

Efter interviewet med Erik tog Arne S. Petersen ud til højen ved Schradersvej. Han fandt bordet på højen og kiggede i den retning, som Erik havde anvist. Til sin overraskelse var det ikke Amager, som han så, men sydspidsen af den lille, trekantede halvø, som afslutter Kgs. Enghave mod Kalveboderne (på Sjælland). Desuden kunne han ganske tydeligt se to store slaggebunker! Derudover bemærkede han, at man let overså indsejlingen mellem Sjælland og Amager, som ligger *bag* halvøen ved Kgs. Enghave. Om natten ville det være næsten umuligt at opdage. "Nedslagsstedet" lå altså ikke på fælleden på Amager, men på Sjælland, flere hundrede meter nærmere!

Efter at have gjort denne opdagelse drog Arne S. Petersen straks ud til slaggebunkerne på halvøen, hvor han fandt en stor afbrændingsplads for affald. En efterfølgende forespørgsel hos havnevæsenet, som pladsen hører under, bragte for dagen, at pladsen jævnligt blev brugt af private borgere til afbrænding af affald om aftenen.

Med disse nye oplysninger tog sagen en uventet drejning, og det stod nu klart, hvad Jens og hans venner havde observeret. Det, som Jens selv opfattede som en sammenhængende række af begivenheder, opløstes i adskilte, "tilfældige" hændelsesforløb. Og mystikken havde årsag i et tilfældigt sammenfald i sigteretningerne til meteorets slutpunkt og de brændende affaldsbunker samt en "simpel" fejltagelse omkring den geografiske placering af bunkerne. Med udgangspunkt i den nye viden kunne det samlede hændelsesforløb rekonstrueres på følgende måde:

En tidlig aften i marts 1985 styrter et meteor ned gennem atmosfæren og skaber et lysende spor på himlen. Lyssporet fanger tilfældigt blikket hos en ung mand, Jens, der befinder sig sammen med to venner.

Stof til en dansk Roswell-sag?

I hænderne på de "rigtige" ufologer og uden SUFOL's grundige efterforskning kunne be-retningen om den nedstyrtede ufo på Amager have udviklet sig til en dansk pendant til de amerikanske historier om nedstyrtede rumskibe, indsamlet og hemmeligholdt af det amerikanske militær. Ingredienserne til en sådan konspirationsteori var alle til stede i sagen: Dels var der flere observatørers beskrivelse af et styrtende objekt, som efterfølgende blev indsamlet af militærfolk. Dels gav myndighederne modstridende oplysninger, som let kunne tolkes som et forsøg på at dække over noget fordækt. Og vuptil! En dansk sag om en nedstyrtet rumskib og et militært "cover-up" ville have set dagens lys. En myte, som utvivlsomt kunne trives i en lang årrække. Ikke blot hos ufologerne, men også mere bredt i den danske befolkning.

At myndighedernes modstridende oplysninger så havde rod i almindelig forvirring og mangel på oplysninger inden for såvel som mellem de enkelte myndigheder er en helt anden – men kedeligere! – historie.

Et stykke før jordoverfladen ophører lyssporet. Det bemærker Jens, men han *forventer*, at den faldende genstand fortsætter og rammer jorden. Da han opdager en lysende plet på jorden i tilsyneladende forlængelse af lyssporets bane, slutter han at en "genstand" er slået ned på Amager, hvor den nu ligger glødende på jorden.

Den glødende genstand er imidlertid en slagge- og affaldsbunke, der tilfældigt ligger i sigtelinjen, og som i øvrigt *ikke* befinder sig på Amager. Bunken er efter al sandsynlighed antændt af private borgere, som ulovligt – og i ly af mørket – brænder affald af på havnevæsenets område syd for Kgs. Enghave.

Jens og hans venner forsøger at komme nærmere og ser fra to steder, at den glødende genstand interesserer andre end dem selv. To biler og nogle personer er travlt optaget af aktiviteter omkring den glødende genstand. Fejlagtigt mener Jens, at der er tale om militærpersoner og militært materiel. Desuden fejlbedømmer observatørerne afstanden til fænomenet og dermed dets geografiske placering.

Kriminalgåde med pointer

Observatørernes oplevelser og det efterfølgende opklaringsarbejde er i sig selv en spændende historie – nærmest en kriminalgåde. Men derudover kan der drages nogle mere almene erfaringer, som kan overføres til SUFOI's rapportarbejde og ufo-sagen i det hele taget.

For det første viser sagen, hvor afgørende det er, at man som rapportoptager forholder sig kritisk til alle detaljer i en observation og undersøger, om der kan optræde misforståelser eller fejlfortolkninger, som kan "fordreje" observatørernes oplevelse af begivenhedernes forløb. I denne sag var det observatørernes sammenkobling af to uafhængige fænomener og fejlbedømmelsen af stedet for det "ulmende legeme", som udgjorde en sådan fejlfortolkning. Desværre står man ofte med sager, hvor det af forskellige grunde er umuligt at afgøre, om der har fundet en sådan fejlfortolkning sted. Havde det eksempelvis ikke været for Eriks meget præcise angivelse af sigteretningen til det ulmende legeme, er det langt fra givet, at det var lykkedes at fastslå fænomenets rigtige placering.

For det andet viser hændelsen, at observatører i nogle tilfælde sammenkobler *flere* uafhængige fænomener, som derved fremstår som ét fænomen i observatørernes oplevelse. Dette bidrager til at gøre oplevelsen mere besynderlig. Ikke kun for observatørerne selv, men også for SUFOI's rapportoptagere, som kan have vanskeligt ved at gennemskue, at der er tale om flere fænomener. I praksis kræver det en god del erfaring, kritisk sans og kreativitet – ofte i kombination med en vis portion held – at identificere det observerede

som flere fænomener. Forhold, som langt fra altid er indfriet. Det forekommer derfor sandsynligt, at der blandt de uopklarede sager i SUFOI's rapportarkiv må være tilsvarende beretninger, hvor rapportører uforvarende har tolket flere fænomener som ét.

Fysiske spor?

Det er tidligt om morgenen. Observatøren – her kaldet CP – er lige vågnet, da han skal på toilettet. I det samme hører han en besynderlig lyd, som synes at komme oppe fra husets tag. Lyden sammenligner han med en "Ronsonlighter, der bliver skrabet imod en murvæg".

CP står straks op. Han går hen og trækker gardinet fra vinduet for at se, hvad der kan være årsag til den mærkelige lyd. I samme nu tændes en meget skarp lysstråle ned på terrassefliserne umiddelbart foran vinduet. Strålen er rund, blændende skarp og ca. en meter i diameter. Den kommer skråt oppefra. CP bliver i et øjeblik bange. Lyset skifter farve til rustrødt, samtidig med at det bliver svagere og til sidst forsvinder helt.

Nu klæder CP sig på. Han går først hen til terrassedøren og derefter til fordøren, men kan ikke se noget som helst. Dernæst går han hen til badeværelsesvinduet, åbner det forsigtigt og stikker hovedet så meget ud, han kan. Nu mærker han en stærk lugt, som minder ham om lugten af "varmt metal", eller "metal der koger". Herefter sker der ikke mere, og en lettere rystet CP går i seng igen.

Sådan lyder beretningen om en 65-årig pensionists særprægede oplevelse en tidlig november-morgen i 1995. CP, som bor i et rækkehus i den sydsjællandske by Stensved, havde allerede natten forinden set flere besynderlige fænomener fra sin bopæl. Disse vil dog ikke blive beskrevet her, hvor fokus er på ovennævnte oplevelse og de efterfølgende begivenheder.²

Næste morgen går CP ud i haven for at se nærmere på området. Da han kigger op, opdager han

Figur 3 CP viser på dette foto bredden af lyset, som ramte terrassefliserne.

Foto: Erling Hegelund

to sorte striber ned ad husets tegltag. Da CP ikke mener, at striberne har været der tidligere, knytter han straks en forbindelse mellem disse og nattens begivenheder. Striberne er 3-4 meter lange, har en bredde som en teglsten og er placeret en meter fra hinanden.

Oplevelserne og "sporene" på hustaget optog CP i de følgende dage, og efter en uges tid ringede han til SUFOI for at berette om det hændte. Da indberetninger om mulige ufo-landinger og fysiske spor ikke er hverdagskost for SUFOI, blev rapportøren besøgt af hele to rapportoptagere, som begge interviewede rapportøren og tog prøver af sporene såvel som fra andre steder på taget (referenceprøver). Prøverne blev efterfølgende underkastet to forskellige undersøgelser.

I den ene undersøgelse blev en del af materialet analyseret under mikroskop af biolog og SUFOI's konsulent Lars Thomas. Den anden undersøgelse

Figur 4 Tegltaget med de to mørke striber (markeret med pile)

Foto: Erling Hegelund

bestod i en såkaldt røntgenfluorescensanalyse, som kunne give et billede af prøvernes grundstofsammensætning. Denne del af undersøgelsen blev foretaget af den *Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole* i København.

Lars Thomas' undersøgelse af spor- hhv. referenceprøven viste, at sporprøven havde det største indhold af organisk materiale i form af grønalger og lavpartikler. Derudover fandt han intet ekstraordinært materiale i sporprøven. På baggrund af dette konkluderede Lars Thomas, at det større indhold af organisk materiale i sporprøven støttede en naturlig forklaring i form af en afgrænset opblomstring af alger, mos eller lav. I rapporten skrev han bl.a., at "en kortvarig tilførsel af næringsstoffer og nogle få dages regn eller overskyet vejr kan være nok til en kortvarig opblomstring, som så efterhånden vil dø ud... Den omtalte næringstilførsel behøver ikke at være andet og mere end et par fugle, der har klattet

ned ad taget.” Lars Thomas konkluderede således, at sporene havde en organisk oprindelse.

Landbohøjskolens analyse viste, at materialet fra sporene på taget indeholdt mere svovl, brom og kalium end referenceprøven. Dette stemte godt overens med Lars Thomas’ teori om en opblomstring af alger eller lav. Lav indeholder svovl, mens grønalger indeholder kalium. Indholdet af brom var dog vanskeligere at forklare, men der findes – ifølge Lars Thomas – lavarter, som indbygger kalium såvel som brom i cellevæggen. Dertil kommer, at brom findes naturligt i fx bær, som igen indgår i fødegrundlaget for mange fugle. Dermed kan det større indhold af brom i sporprøven stamme fra netop den fugleafføring, som satte alge- og lavvæksten i gang.

Dermed var denne del af sagen forklaret, og en sammenhæng mellem CP’s observation og sporene på taget kunne afvises. Tilbage stod man nu med CP’s observation af en besynderlige lyd og lysstrålen på terrassefliserne. Disse fænomener lykkedes det ikke SUFOI at give en rimelig forklaring.

Når CP koblete sin natlige observation af lyd og lys sammen med ”sporene” på taget, skyldtes det bl.a. CP’s forestilling om, at fænomenet – som forårsagede lysstrålen og lyden – havde befundet sig oven over huset. ”Sporene” på taget gav ham den tanke, at fænomenet fra om natten – ”ufoen” – kunne være landet på taget. At sporene havde en organisk oprindelse, og at det var en ren tilfældighed, at der netop i de dage skete en opblomstring af lav og alger på taget, faldt ham ikke ind. Eller rettere sagt: Opdagelsen af sporene stemte godt overens med CP’s oplevelse af, at der om natten havde befundet sig et objekt over huset, og dermed udgjorde sporene en (fysisk) bekræftelse af denne oplevelse. Han fandt derfor ingen grund til at tro, at sporene kunne skyldes *andet* end et objekt, som var landet på hustaget.

En lignende sammenkobling af uafhængige hændelser, hvor en fysisk hændelse kobles sammen med en visuel observation, finder man i sagen med den

døde ko fra Odder (se kapitel 6). Også i denne sag bekræftede og forstærkede observatørens fund af et fysisk spor – den døde ko – hans visuelle oplevelse. Og på samme måde tilføjede nattens visuelle observation et skær af mystik over fundet af den døde ko.

For både Stensved- og Oddersagen gælder det, at de uafhængige hændelser virkede gensidigt forstærkende, idet de blev tolket ind i en *fælles forståelsesramme* i form af forestillingen om ufoer som rumskibe styret af fremmede væsner.

Ringens sluttes?

Da CP finder et spor på sit tag, eller da landmanden fra Odder finder sin døde ko, kobler de disse fysiske hændelser sammen med deres visuelle observationer ved at trække på de forestillinger om ufo-fænomenet, som er udbredt i kulturen. Dermed skabes to usædvanlige ufo-oplevelser, som, hvis de omtales gennem medierne, kommer til at indgå i andres viden og forestillinger om ufo-fænomenet. Således genbekræfter de konkrete ”ufo-oplevelser” de overordnede kulturelle forestillinger, som i første omgang var med til at ”skabe” de konkrete oplevelser. På denne måde sluttes ringen mellem kulturelle forestillinger og konkrete oplevelser.

Projektørlys med effekter

En gennemsøgning af rapporterne i SUFOI’s rapportarkiv viser, at det langt fra er en sjælden begivenhed, at observatører knytter en forbindelse mellem flere uafhængige fænomener. Af indlysende grunde er det nemmest at påvise sådanne ”falske sammenhænge” ved observationer, som efterfølgende er blevet opklaret. I de uopklarede sager er det principielt set umuligt at afgøre, om observationen kan splittes op i flere delelementer. Her følger endnu tre eksempler på ifo-observationer med oplevelser af falske sammenhænge.

De valgte eksempler omhandler alle sønderjyske observationer af projektørlys.

I anledning af det danske kongepars sølvbryllup den 21. juni 1992 havde Koldinghus opstillet tre lyskanoner, som kunne ses milevidt. Koldinghus valgte at lade projektørlyset køre det meste af sommeren, hvilket gav anledning til, at SUFOI modtog en række henvendelser fra forundrede observatører, ligesom flere beretninger fandt vej til avisernes spalter. Således bragte *BT* under overskriften *Politiet rykkede ud – så mystiske lys på nattehimlen* en beretning om at fire betjente fra Haderslev Politi om morgenen den 27. juli 1992 havde observeret to roterende lyscirkler på nattehimlen. Det fremgik af artiklen, at den ene af patruljevognene havde været i kontakt med en repræsentant fra et lokalt vagtfirma, som havde været i gang med at slukke en tyverialarm, der var gået i gang uden nogen påviselig årsag. Den falske alarm havde i sagens natur ikke sammenhæng med projektørlyset, men alene det, at politiet og *BT* omtaler denne hændelse i sammenhæng med den visuelle observation antyder, at tanken ikke lå dem fjernt.

Få dage senere modtog SUFOI endnu en indberetning om projektørlyset. Denne gang kom henvendelsen fra en kvindelig observatør i Sjlund, omkring 10 km nordøst for Kolding, som kunne berette følgende:

 Ved 00.30-tiden torsdag morgen (den 30. juli 1992) så jeg tilfældigt ud af vinduet og så en tåget, hvid lyscirkel passere mod nordvest. Jeg stod op og kiggede ud og så nu tre lyspletter, der bevægede sig i et trekløvmønster. Lyset var meget svagt, især når det passerede stjerner, kunne det næsten ikke ses.

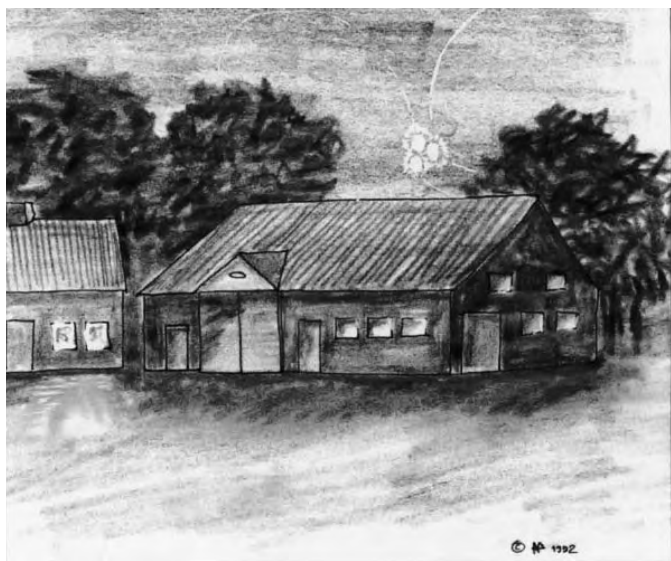
Jeg kaldte på de tre andre i huset. Vi tog noget tøj på og gik sammen ud på gårdspladsen for at iagttage fænomenet. Vi var alle ædru. Vi så på det sammen i ca. en halv time, hvorefter de to mandlige vidner gik ind. Således halveret i antal blev vi stående i endnu en halv time, og vi fandt det meget spændende.

På et tidspunkt rakte jeg armene op og råbte 'tak for et fint show', og i det samme lød en meget mærkelig lyd, som fik os begge til at føle gåsehud. Jeg har aldrig før hørt en sådan lyd, men kan ikke med rimelighed påstå, at den skulle have noget med lysfænomenet at gøre. Det kan være helt tilfældigt, hvad jeg selv tror er mest sandsynligt. Lyden var metallisk og ligesom uden efterklang.

Den metalliske lyd havde – som observatøren selv var inde på – ingen forbindelse med det observerede fænomen. Alligevel gav den *tilsyneladende* sammenhæng mellem lyden og observatørens armbevægelse og råb anledning til en vis overraskelse, som det fremgår af beretningen.³

Figur 5 Projektørlyset set fra Sjlund.

Tegning: Henrik Klinge Pedersen på baggrund af observatørens egen skitse.

Det tredje eksempel stammer fra nytårmorgen 1999, hvor laserlyset fra et diskotek i Røddinge skabte røre i det sønderjyske (se også kapitel 3 og 6). Blandt de mange beretninger, som *Jydske Vestkysten* bragte i de følgende dage, finder man under overskriften *Uforklarligt bilstop i mystisk lys* historien om en mand fra Gesten, som kunne berette om et usædvanligt bilstop: Klokken er

godt og vel seks, og manden er på vej ud for at hente sin voksne søn fra en nytårsfest i Brørup, da han får øje på to runde, lysende kugler. Lysene bevæger sig rundt på sydhimlen i buede forløb og skiftevist samles og spredes. En beskrivelse, som stemmer fuldt overens med laserlyset fra Røddinge – men det ved manden ikke. Da manden senere kører hjem fra Brørup – nu med sin søn som passager – får også sønnen øje på lysene. De undres nu begge over fænomenet, og faderen standser bilen, hvorefter motoren går i stå af sig selv. De stiger ud af bilen og betragter fænomenet i ti minutter. Til sidst bliver det for koldt for dem, og de sætter sig tilbage i bilen for at køre videre. Men nu vil bilen ikke starte! Om det videre forløb kan man læse i artiklen: ”Tændingen er død. Manden drejer tændingsnøglen igen og igen. Der sker ingenting, men lysene danser videre derude, indtil de danser af og bliver væk. Manden drejer tændingsnøglen. Motoren brummer glad og veloplagt. Ingen problemer. Manden og sønnen kører hjem”.⁴

At der var tale om et tilfældigt sammenfald mellem laserlys-observationen og den strejkende motor, kan der ikke herske tvivl om. Men for observatøren – og journalisten ved *Jydske Vestkysten* – var der tale om en ”ægte” bilstandsningssag!

Hvordan opstår oplevelsen af falske sammenhænge?

Når observatører oplever en falsk sammenhæng mellem uafhængige fænomener, skyldes dette formodentlig en kombination af flere faktorer. Ovenfor er især de kulturelle forestillingers rolle som overordnet *forståelsesramme* for observatørers sammen-tolkning af uafhængige hændelser beskrevet. Men også psykologiske og perceptionspsykologiske forhold kan tænkes at have betydning, som det vil fremgå af følgende.

Mønstergenkendelse

Mønstergenkendelse er en medfødt evne til at genkende et sæt af indtryk i et mønster, som er typisk for et bestemt fænomen.

Der eksisterer forskellige teorier om, hvordan den menneskelige hjerne arbejder med mønstergenkendelse. En af disse går ud på, at hjernen sammenligner forskellige egenskaber ved det observerede fænomen med en ”prototype”, som hjernen i forvejen har ”lagret”. Ifølge denne teori er fuldstændig overensstemmelse mellem de visuelle indtryk og prototypen ikke en nødvendig forudsætning for mønstergenkendelse – bare det ”minder om”.⁵ Dette er en meget praktisk egenskab i dagligdagen. Det betyder fx, at vi kan genkende en bil, også selvom vi ikke før har set den bestemte model før. Men det, at vi ser en bestemt form, der bevæger sig på en bestemt måde, har hjul og ruder mv., gør, at hjernen rubricerer dette som ”en bil”.

De prototyper, som hjernen arbejder med, stammer naturligvis fra tidligere oplevelser og indlæring. Hvis en observatør oplever et fænomen, der ikke umiddelbart kan genkendes – som ved en ufo-observation – går hjernen i gang med at ”afprøve” forskellige hypoteser. Dette er også baseret på tidligere erfaringer og forventninger.

Hvis hjernen har en forestilling om en prototype på en ufo-observation – og det har de fleste mennesker – og noget af oplevelsen passer med denne prototype, vil hjernen forfølge denne teori og lede efter andre af de egenskaber, som prototypen angiver. Optræder der derfor i observatørens (visuelle) sanseindtryk andre fænomener eller hændelser, som passer med prototypen på en ufo-observation, vil hjernen automatisk koble disse sammen.

En prototype på en ufo-observation kunne fx indeholde både en visuel observation af et fænomen på himlen og påvirkninger på fysisk apparatur såsom bil, knallert el.lign. Hvis disse fænomener derfor optræder på samme tidspunkt ved en konkret observation, vil hjernens evne til mønstergenkendelse bevirke, at disse automatisk opfattes som hørende sammen.

Tilfældigt eller ej?

Mennesker har altid haft vanskeligt ved at acceptere hændelser som tilfældige. Hvem kender

ikke bemærkningen ”det kan da ikke være nogen tilfældighed”? At der er styrende kræfter i verden i modsætning til kaos er både et filosofisk, religiøst og videnskabeligt synspunkt.

Modviljen mod at opfatte hændelser som rent tilfældige hænger også sammen med det forhold, at de fleste mennesker har meget svært ved at forstå sandsynligheder. Psykologer har belyst, at hjernen beregner sandsynligheder ud fra ganske simple metoder, der ikke svarer til den faktiske, matematiske teori.

Hændelser eller sammenfald, der er meget lidt sandsynlige, kan få mennesker til at sætte spørgsmålstegn ved, om der er tale om tilfældigheder. En person, der løfter røret på telefonen i samme sekund, som en anden person ringer, og som derved får denne anden person direkte i røret, kan mene, at dette ikke er tilfældigt. Vedkommende person kunne få den ide, at han eller hun opfattede ”signaler om” (kunne ”fornemme”) at en anden person netop var ved at ringe.

Den kendte psykolog Dr. Susan Blackmore forklarer dette ved, at mennesker befinder sig i et begrænset univers og ikke opfatter det store billede. Hvis man tænker på, hvor mange gange man i et livsforløb løfter røret eller griber mobiltelefonen for at ringe til andre, vil der jo med stor sandsynlighed ske et sådant sammenfald på *et eller andet tidspunkt* i ens liv! Men *når* det sker, vil det af mange blive oplevet som *ganske usædvanligt*.

For ufo-observatører er det ofte sammenfaldet af (måske) tilfældige hændelser, som gør observationen mærkværdig og resulterer i udelukkelse af teorier om kendte fænomener. Klassiske eksempler på dette er de mange observationer, hvor flere lys bliver observeret på himlen. Det er ofte deres indbyrdes bevægelse eller samtidige optræden, som får observatører til at mene, at dette ikke kan være tilfældigt, men enten må være ”intelligent styret” eller i hvert fald have en indbyrdes sammenhæng. Dette får observatører til at udelukke en naturlig forklaring, selvom lysene *hver for sig* godt kunne være et fly, en satellit el.lign.

Teorier om tilfældigheder

Menneskets modvilje mod at tolke verden og livet som behersket af tilfældigheder har gennem tiden affødt mange teorier, som søger at skabe mening og orden i det tilsyneladende kaos.

En af de første forskere og tænkere – omend med et noget blakket ry – som formulerede sådanne teorier var Paul Kammerer (1880-1926). Han samlede på ”tilfældigheder” og udviklede teorien om serielle hændelser. Teorien postulerede, at alle hændelser er forbundne af ”serielle bølger” og derfor ikke er tilfældige.

Teorierne blev bl.a. videreført af den kendte forfatter Arthur Koestler (1905-1983), der interesserede sig for og skrev om mange emner, dog uden at have en videnskabelig baggrund. Han tog emnet ”synkronitet”, som Carl Jung oprindeligt havde filosoferet over, til sig og arbejdede med dette koncept om skjulte, underliggende kræfter, der knyttede tilsyneladende tilfældige hændelser sammen.

Kilde: www.wikipedia.net

Et andet illustrativt eksempel på sammenkoblingen af (tilfældige?) hændelser er bilstop-sagen fra Give i 1995, som blev omtalt i kapitel 4. Her oplevede observatøren, hvordan bilens instrumenter først begyndte at opføre sig mærkeligt, hvorefter bilen gik i stå. Derpå eksploderede et hvidt lys ned over bilen. Eftersom observatøren sjældent oplever, at hans bil begynder at opføre sig mærkeligt – og endnu mere sjældent et lys ned over bilen – bliver disse to (måske) uafhængige hændelser koblet sammen i observatørens forståelse som noget, der må have med hinanden at gøre.

Der må være en forklaring

Et beslægtet fænomen til ovenstående er kausaloplevelser. Kausalitet er det forhold, at en hændelse medfører en anden hændelse, altså en ”årsag-virkning” sammenhæng.

Evnen til at erkende kausale relationer er medfødt, akkurat som mønstergenkendelse er det. Forsøg har vist, at selv spædbørn er i stand til at lære kausale sammenhænge, og det er naturligvis en afgørende egenskab for, at mennesket kan klare sig i samfundet og hverdagen. I den vestlige verden er der endog meget positive værdier knyttet til det at "kunne finde en forklaring" på hændelser.⁶

Kausale sammenhæng bliver ofte fortolket ud fra to specifikke egenskaber: Tid og sted. Tidsdimensionen kommer til udtryk gennem rækkefølgen af hændelser. Hvis hændelse A følger efter hændelse B kunne A skyldes B. Hvis en person får ondt i maven efter at have spist rejer tænker man straks på, om mavepinen skyldes rejerne. Hvis det sker gentagne gange bliver man hurtigt overbevist over, at dette er tilfældet.

Steddimensionen kommer til udtryk gennem nærhed af hændelserne. Antag at du en dag kommer hjem og opdager, der har været indbrud i dit hus. Naboen har samme dag set en tidligere dømt tyv tæt ved huset, og dette får dig sikkert til at overveje om ikke det er denne person, der har begået indbruddet.

I forbindelse med ufo-observationer finder vi lignende årsager bag observatørernes oplevelse af årsag-virkning. Den omtalte sag med "ufo-styrtet" på Amager er et godt eksempel på begge dele, både tid og sted. Først ses et lys på himlen og umiddelbart derefter en mystisk brand på jorden – det ene må medføre det andet. Steddimensionen kommer til udtryk gennem det sted, hvor observatøren mente, at fænomenet faldt ned, hvilket var i overensstemmelse med placeringen af branden.

Et andet eksempel på "årsag-virkning" gennem tidsdimensionen er, når en observatør, der er ude at gå tur med sin hund, oplever et mærkeligt lys på himlen. Umiddelbart derefter begynder hunden at opføre sig mærkeligt. Dette foranlediger observatøren til at tro, at det er lyset, der har påvirket hunden – uanset at hundens reaktion lige såvel kan være affødt af observatørens egen

reaktion på lyset. Flere eksempler på sådanne fejlslutninger vedrørende kausale sammenhænge mellem lysfænomener og dyrs reaktioner er omtalt tidligere (se fx observationsberetningen, som indleder kapitel 4 og omtalen af sagen med de nedfaldne elledninger i kapitel 5).

Et eksempel på steddimensionen kunne være en person, som er ude at gå en tur. Observatøren oplever et fænomen, som han mener lander i en nærtliggende skov for derefter at forsvinde igen. Da observatøren bagefter går hen til stedet i skoven, hvor han mente fænomenet var, og der får øje nogle mærker i jorden, vil han med stor sandsynlighed konkludere, at sporene stammer fra fænomenet. Og det uagtet, at han ikke ved, hvor længe sporene har været på stedet.

Studier af kausalitet

Der forskes fortsat i at øge vor forståelse af, hvordan den menneskelige hjerne finder ud af årsag-virkning sammenhænge, og dette er stadig ikke helt forstået. Allerede den skotske filosof David Hume, som levede i 1700-tallet, bemærkede, at selvom kausale sammenhænge læres gennem erfaring – vi konstaterer gentagne gange at "A" følger af "B" – er der ofte meget lidt bevis for, at der er en kausal sammenhæng.

Forskning har påvist, at bestemte typer af hjerneaktivitet er knyttet til oplevelsen af kausale sammenhænge. Denne aktivitet er endog blevet lokaliseret til bestemte dele af hjernen, der er knyttet til fortolkning af visuelle stimuli. Man er således på sporet af den bestemte egenskab i hjernen, der fortolker "årsag-virkning" sammenhæng ud fra synsindtryk.

Kilder: Hjemmesiden "Philosophy pages... from Garth Kemerling" (www.philosophy-pages.com). Desuden Blakemore, S.J. et al.: "How the brain perceives causality". IN-SERM U280, 2001.

Stress-reaktion

En fjerde faktor, som kan være medvirkende til, at observatører under en observation opdager nye fænomener, som kobles sammen med det først observerede, er stress.

Når man ser et ukendt fænomen på himlen, kan kroppen reagere med stress. Den stress, der optræder i sådanne situationer, er en kortvarig stress, som opstår, når man udsættes for noget nyt og potentielt farligt. Kroppens forsvarsværker bliver med andre ord sat i alarmberedskab. Dette har ikke noget at gøre med at ”være bange” eller ”gå i panik”. Der er tale om en automatisk reaktion, som ikke kan kontrolleres bevidst.

Ved en sådan stress-reaktion frigives der i kroppen adrenalin og kortisol-hormoner, hvilket medfører en række fysiologiske ændringer⁷:

- Øget årvågenhed
- Øget opmærksomhed
- Pupillerne udvider sig for bedre syn
- Periferi-synet skærpes

Der er også andre effekter såsom forhøjet blodtryk, øget puls og øget vejrtrækning.

Ovennævnte effekter har selvfølgelig generelle konsekvenser for oplevelsen af et mystisk himmelfænomen. De har i sig selv ikke nogen direkte indflydelse på det forhold, at flere uafhængige fænomener opleves som sammenhørende. Til gengæld kan de skærpede sanser have betydning for de andre mekanismer, som er beskrevet her. Når sanserne skærpes – synet og opmærksomheden øges – stiger sandsynligheden for, at observatørens opmærksomhed ”fanges” af andre fænomener, detaljer og hændelser, som finder sted på tidspunktet for observationen. En større palet af detaljer inddrages i hjernens arbejde med mønstergenkendelse og kausalopfattelse, og dermed øges muligheden for flere af disse fænomener, detaljer og hændelser kobles sammen til ét enkelt-fænomen. Omvendt kan de skærpede sanser naturligvis også indebære, at observatøren lægger mærke til flere

detaljer ved fænomenerne, hvilket kan fremme chancerne for efterfølgende at identificere det observerede fænomen (eller fænomener).

Når tilfældigheder råder

Observationerne omtalt i dette kapitel har alle det til fælles, at observatørerne knyttede en forbindelse mellem flere uafhængige fænomener. Derved oplevede observatørerne disse som ét fænomen, hvilket bidrog til at gøre oplevelsen mere besynderlig; både for dem selv og for SUFOI's rapportoptagere.

At opklare sager som disse forudsætter lige dele grundig efterforskning og held! Hvis ikke rapportoptageren tager udgangspunkt i, at der kan være tale om flere fænomener, er det næsten utænkeligt, at det vil lykkes ham/hende at identificere det sete. Og hvis ikke rapportoptageren samtidig er så heldig at komme i besiddelse af oplysninger, som kan hjælpe med at identificere de enkelte delelementer af observatørens beretning, kan rapportoptageren ikke bekræfte, at der var tale om flere uafhængige fænomener.

Da disse forudsætninger langt fra altid er opfyldt, må man formode, at der i SUFOI's rapportarkiv er en række uopklarede sager, hvor observatøren har oplevet en falsk sammenhæng mellem indbyrdes uafhængige fænomener. Hvor stor en andel disse sager udgør af det samlede rapportmateriale er det næppe muligt at afgøre.

Set fra observatørens perspektiv bidrager oplevelsen af en (falsk) sammenhæng til at forstærke hans/hendes oplevelse af, at der vitterlig er tale om noget usædvanligt, der kan have relation til ufo-fænomenet. At det så i flere tilfælde netop er forestillingerne om ufo-fænomenets natur og opførsel – i kombination med psykologiske og perceptionspsykologiske mekanismer under selve observationen – som danner baggrund for observatørens tolkning af en sammenhæng mellem fænomenerne, viser endnu en gang, hvorledes komplekse psykologiske og kulturelle faktorer kan spille en rolle ved observatørers oplevelser.

En nål i en høstak

Mod NV, et sted ude på terrænet, sås et langt lysende "rør", der stod på højkant. Det blinkede regelmæssigt, ca. en gang hvert sekund, med et hvidt lys. Efter at have set på fænomenet i et par minutter, vendte han (observatøren) bilen og kørte tilbage for at hente sin hustru. Han nåede dog ikke langt, før han ombestemte sig. Det mærkelige blinkende lys fortjente et nærmere eftersyn!

Klokken ca. 22.50 var han på stedet igen, og fænomenet kunne stadig ses, tilsyneladende på samme sted. Observatøren anslog afstanden til ca. 500 meter, og fænomenet var tydeligvis under horisonten – et landet ufo måske? (...) "Lysrøret" syntes omkring 20 centimeter bredt og ca. 3 meter højt. Han tænkte på at gå ud på terrænet for at tage fænomenet nærmere i øjesyn, men tiden var knap, og han ville ikke komme for sent efter sin hustru.

Observatøren hentede hustruen og satte hende ind i sagen. De kørte begge ud på stedet, og 5-10 minutter efter kl. 23 var observatøren for tredje gang på hjørnet af Buttervej og Minkvej. Men nu var der intet at se! Skuffet forlod de stedet...
Uddrag af Torben Birkeholms artikel UFO på 40 watt!'

Sådan lyder historien om en skagbo, som den 26. oktober 1980 observerede et blinkende lys, da han skulle hente sin hustru på hendes arbejdsplads i Skagen. Hændelsen gjorde et stærkt indtryk på manden, som to dage senere kontaktede Torben Birkeholm, SUFOI's repræsentant i Nordjylland.

Observatørens beskrivelse af fænomenet stemte ikke overens med gængse forklaringer såsom satellitter, meteorer, fly mv. Lysets udseende og blinkende opførsel mindede dog om en ældre sag fra Sydsjælland, hvor årsagen viste sig at være et lysstofrør, som stod lænet op ad et elektrisk hegn. Med dette i baghovedet besøgte Torben Birkeholm få dage senere observationsstedet sammen med den mandlige observatør. I retning af det sted, hvor det blinkende lys havde befundet sig, fandt de et indhegnet område med heste, og en vandretur langs det elektriske hegn skulle snart bringe synderen frem i lyset: På jorden fandt Torben Birkeholm og observatøren et knust neonrør på 40 W (se figur 1).

Figur 1 Det knuste neonrør.

Foto: Torben Birkeholm

Forklaringen blev i øvrigt bekræftet allerede senere samme dag af en kvinde, som ringede til Torben Birkeholm for at fortælle, at hun boede i nærhe-

den af området og også havde set det blinkende lys. Hun var gået ud på "heden" for at undersøge fænomenet nærmere og opdagede derved neonrøret, som stod op ad det elektriske hegn. Hun lagde også mærke til bilisten, som to gange kom ud til området. Skuffet over at det mystiske fænomen havde en ganske naturlig forklaring, knuste hun lysstofrøret med et velrettet spark og forlod derpå stedet. Dette var samtidig forklaringen på, hvorfor bilisten ikke kun så lyset, da han vendte tilbage sammen med sin hustru!

En beretning som denne illustrerer mangfoldigheden af kendte fænomener, som kan fange menneskers opmærksomhed og foranledige undren. Præsenteret alene for observatørens beskrivelse ville de færreste nok have gennemskuet, at der var tale om et neonrør. Og uden Torben Birkehols gode hukommelse og grundige undersøgelse af observationsstedet var hændelsen måske aldrig blevet opklaret!

Vores daglige omgivelser er i bogstaveligste forstand fyldt med fænomener – naturlige og menneskeskabte – som under de rette observationsforhold og med det rette sammenfald af omstændigheder kan foranledige usædvanlige oplevelser. Mangfoldigheden af *potentielle ifo-fænomener* vanskeliggør i sagens natur rapportoptagerens bestræbelse på at udelukke mulige forklaringer, eftersom han/hun ikke på forhånd véd, hvilke forklaringer der bør undersøges. At efterforske observatørens oplevelser er på mange måder som at lede efter nålen i høstakken. Og det er langt fra altid, at fænomenet efterlader sig et "fysisk spor", sådan som tilfældet var i sagen fra Skagen!

Observationer med usædvanlige forklaringer har allerede været omtalt tidligere i bogen. Et eksempel er sagen med et "ufo-styrt" på Amager (se kapitel 7), hvor det "nedstyrtede objekt" viste sig at være en bunke brændende affald. Her var det en kombination af rapportoptagerens grundige efterforskning og "held" i form af den ene observatørs meget præcise retningsangivelse, som bragte en forklaring for dagen. Et andet eksempel

er sagen med de nedfaldne elledninger fra Holte (omtalt i kapitel 5).

Observation med kortslutning

I kapitel 7 blev det beskrevet, hvordan de to veninder i sagen fra Holte oplevede at blive vækket tidligt om morgenen den 9. maj 1998 af et fjernsyn, som havde tændt sig "af sig selv". Et fænomen uden for huset lyste ind gennem de lukkede persiennet, og et digitalt vækkeur opførte sig, som om det havde været slukket. Alt i alt en højst besynderlig beretning, som antydede, at et fænomen havde befundet sig nær ved huset og havde påvirket de elektriske apparater.

Efter at have interviewet veninderne om deres oplevelse påbegyndte SUFOI's rapportoptagere, Kirsten Benn og Toke Haunstrup, en efterforskning af sagen. En række af de mest almindelige forklaringer kunne straks udelukkes, og rapportoptagerne måtte derfor udvise nogen "kreativitet" i forhold til at finde på mulige forklaringer. En af disse bestod i, at den visuelle del af observationen kunne have forbindelse til aktiviteter på den nærtliggende S-togsstrækning mellem København og Hillerød. DSB blev derfor kontaktet, men her afviste man, at der havde været aktiviteter på banen den pågældende nat. Dermed kunne eksempelvis skinneslibning udelukkes som en mulig forklaring.

Derefter blev ugeavisen for Holte-Søllerød, *Lokal Posten*, kontaktet med henblik på at få bragt en efterlysning af eventuelle vidner. Avisen bragte en omtale af sagen, som resulterede i tre henvendelser. To af disse drejede sig om observationer, som hurtigt kunne forklares som projektørlys, mens den tredje viste sig at være afgørende for den videre efterforskning.

Henvendelsen kom fra en kvinde, som boede skråt over for det hus, hvor veninderne havde befundet sig. Kvinden kunne fortælle, at hun var vågnet samme nat som veninderne ved en usædvanlig hændelse. Ved 4-tiden havde et kraftigt lys udefra vækket hende. Hun stod op og kiggede ud af

vinduet. Udenfor så hun, at stikledningerne fra elmasten og ind til huset var faldet ned og nu lå på jorden og kortsluttedes under kraftig udladning af gnister. Efter nogen tid ophørte kortslutningen, idet sikringerne på elmasten sprang. Den efterfølgende dag havde folk fra elseskabet *NESA* været ude for at reparere ledningerne.

Kvindens historie lød meget interessant, og rapportoptagerne tog derfor kontakt til *NESA* for at få verificeret hendes oplysninger. Her kunne man fortælle, at *NESA* ganske rigtigt havde været ude på den angivne adresse den 9. maj 1998 for at reparere de nedfaldne stikledninger.

Nu begyndte tingene at falde på plads! Soveværelset, hvor den ene af veninderne havde sovet, vendte ud mod villavejen, og hun måtte derfor have kunnet se gnisterne fra de nedfaldne stikledninger. De kortsluttede ledninger kunne således forklare de "bølger af lys", som hun havde observeret.

Tilbage stod nu at forklare fjernsynet og tv-dekoderen, der begge havde tændt sig af sig selv. Her gav vækkeuret, som opførte sig, som om det havde været slukket og tændt igen, et praj om en mulig forklaring. Vækkeurets opførsel indikerede, at der havde været en kortere eller længere strømafbrydelse eller et kraftigt spændingsfald på elnettet. Dette stemte godt overens med, at en kraftig kortslutning, som den der fandt sted på den anden side af vejen, ville forstyrre elnettet i lokalområdet og (sandsynligvis) forårsage et kraftigt spændingsfald. Således kunne vækkeurets opførsel forklares som en "sideeffekt" af de kortsluttede stikledninger.

Endvidere var der flere mulige forklaringer på, hvordan kortslutningen af stikledningerne havde tændt fjernsynet og tv-dekoderen. Den mest sandsynlige var, at der over ledningsnettet spredtes en "puls" i form af en kortvarig ændring af spændingen, hvorved der "lækkedes" strøm igennem fjernsynets og dekoderens standby-relæ, som derpå tændte apparaterne. Dette kan lade sig gøre, fordi elektronikken ikke er beregnet til at kunne klare sådanne pulser, som ikke normalt optræder på elnettet.

På baggrund af disse oplysninger erklæredes sagen for opklaret, og nedfaldne elledninger kunne føjes til listen over potentielle ifo-fænomener. Hændelsen er således endnu en bekræftelse af mangfoldigheden af fænomener, som under de rette omstændigheder kan foranledige endog meget usædvanlige ”ufo-observationer”.

Sagen fra Holte viser også, hvordan arbejdet med at identificere folks oplevelser i nogle tilfælde kan afhænge af held. Uden opringningen fra kvinden, som havde opdaget de nedfaldne ledninger, ville SUFOI's rapportoptagere næppe have opklaret fænomenet. Som Toke Haunstrup bemærkede i en artikel i *UFO-Nyt* om sagen:

 Det kunne fx have været tilfældet, hvis kvinden, der ringede til SUFOI, ikke havde læst ugeavisen, og derfor ikke havde set vores efterlysning af vidner. Så var vi måske nået frem til den stik modsatte konklusion, og jeg kunne da i denne artikel have skrevet en afsluttende bemærkning om, at vi her havde at gøre med en sag af høj besynderlighed, hvilket syntes at udelukke mulighederne for en kendt forklaring. Herved ville sagen være havnet under kategorien ”ufo”, og beskrivelsen af effekterne på fjernsyn, dekoder og vækkeur ville underbygge denne (forkertel!) konklusion. Høj besynderlighed er altså ingen garanti for, at man har at gøre med en ”sikker” uforrapport.²

Arbejdet med at identificere observatørers oplevelser forudsætter ofte adgang til en eller anden form for viden, som kan hjælpe rapportoptageren med at knytte en forbindelse mellem observatørens oplevelse og det fænomen, som har forårsaget denne. Dette gælder ikke mindst i de sager, som ikke umiddelbart kan forklares ved almindelige ifo-fænomener som fx meteorer og projektørlys. Adgangen til denne viden kan i sådanne sager bero på ”held”, som dermed kommer til at spille en rolle i rapportarbejdet.

Lys over Nordsøen

Om morgenen den 20. oktober 1993 modtog

SUFOI's alarmcentral en interessant opringning. Henvendelsen kom fra en 36-årig vejrobservatør på gasproduktionsplatformen *Tyra Øst* midt i Nordsøen. Vejrobservatøren – her kaldet JD – havde til opgave én gang i timen at registrere oplysninger om vejrforholdene ved platformen, og det var under en af disse vejrobservationer, at han fik øje på et besynderligt fænomen på nattehimlen over platformen.

Kl. 04.50 befandt JD sig på platformens helikopterdek for at foretage den rutinemæssige visuelle bedømmelse af skyhøjden. Til sin overraskelse opdagede han et lysfænomen, som befandt sig i et skyfrit område højt på himlen (ca. 1° vest for zenit). JD beskrev fænomenets udseende som cirkulært og diffust uden skarp afgrænsning, lyskraftigt i midten og gradvist svagere ud mod kanten. Fænomenets relative størrelse vurderedes som svarende til 1/2 til 1/3 af fuldmånens udstrækning på himlen. Farven var orange eller rosa.

For at få bekræftet sin observation kontaktede JD over radio den vagthavende styrmand på skibet *Esvagt Preserver*, som lå umiddelbart nær *Tyra Øst*. Herfra kunne fænomenet også observeres. JD kontaktede dernæst *Gormfeltet*, hvor to kranførere ligeledes kunne bekræfte hans observation. Til forskel fra JD kunne kranførerne dog se ikke blot ét, men to diffuse fænomener med en indbyrdes afstand på omkring en fingers bredde i udstrakt arm.

Imens alt dette stod på, havde fænomenet over *Tyra Øst* ikke bevæget sig eller ændret udseende. Det forsvandt dog af syne, hver gang en sky drev ind foran det.

JD ønskede nu en forklaring på fænomenet og ringede derfor til *Danmarks Meteorologiske Institut*, som henviste til *Søværnets Operative Kommando* i Århus. Her henviste man til SUFOI, og ved 05.30-tiden fik JD kontakt med SUFOI's alarmcentral, som registrerede de første oplysninger om fænomenet.

Et tæt skydække havde efterhånden samlet sig over *Tyra Øst*, og fænomenet forsvandt oftere og oftere.

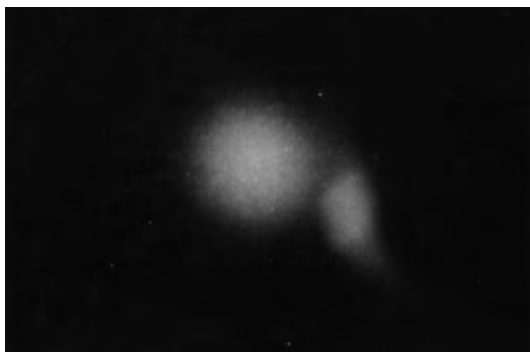
Kl. 06.15 var himlen helt dækket af skyer, og fænomenet observeredes ikke mere.

I sin søgen efter en naturlig forklaring kontaktede JD senere samme dag docent Erik Høg fra Astronomisk Observatorium ved Københavns Universitet, som derved også blev involveret i efterforskningsarbejdet. I de følgende dage lå både Erik Høg og SUFOI i hektisk aktivitet, og der blev bl.a. udsendt flere pressemeddelelser med efterlysning af vidner. Desværre resulterede den megen avisomtale ikke i henvendelser fra observatører, som havde iagttaget et lignende fænomen.

De mest almindelige forklaringer såsom planeter og meteoror kunne straks udelukkes. Erik Høg og SUFOI antog derfor, at der var tale om et usædvanligt fænomen, og følgende forklaringer blev undersøgt:

- Sollysets refleksion i partikelskyen efter et kraftigt meteor (en ildkugle) eller et satellitstyrt
- Sollysets refleksion/brydning i et inversionslag (fremkommer når luftens temperatur stiger med højden)
- Sollysets refleksion/brydning i en sky af iskrystaller højt i atmosfæren.
- Kemikaltiesky

Kemikaltieskyer optræder i forbindelse med videnskabelige studier af vindforholdene i den øvre del af atmosfæren. Kemikaltieskyen frembringes ved at forskere opsender en raket med en ladning af et kemisk stof. Raketten sprænges i stor højde, hvorefter forskerne fra jorden følger skyens bevægelse.

Det viste sig imidlertid, at en kemikaltiesky ikke kunne være den rigtige forklaring. Hvor Nordsøfænomenet observeredes over et tidsrum på ca. 80 minutter, ses kemikaltieskyer normalt højest i 15-20 minutter, inden de går i opløsning. Dertil kom, at den europæiske rumorganisation *ESOC* (European Space Operations Organisation) ikke kunne bekræfte, at der havde været udført sådanne rumeksperimenter over Nordsøen på det angivne tidspunkt.

Endvidere kunne hverken *NASA* eller *ESOC* bekræfte, at der om morgenen den 20. oktober 1993 havde været et satellitstyrt over Nordsøen, ligesom der heller ikke var registreret nogen ildkugle på observationstidspunktet. Dermed kunne også teorien om sollysets refleksion i en partikelsky udelukkes.

På tilsvarende vis måtte teorierne om sollysets refleksion i et inversionslag hhv. en sky af iskrystaller opgives, idet solgrænsen under observationen lå i en højde af mindst 100 km over *Tyra Øst*. Inversionslag optræder i troposfæren (som kun når op til en højde af ca. 20 km), mens lufttrykket i en højde af 100 km er for lavt, til at vand kan krystallisere.

Dermed stod Erik Høg og SUFOI uden et bud på en naturlig forklaring, og vejrobservatørens observation forblev et mysterium. Men godt en måned senere skete der så noget, som ledte dem på sporet af en opklaring.

Vendepunktet indtraf den 25. november 1993, hvor Erik Høg tidligt om morgenen blev ringet op af JD, som kunne fortælle, at fænomenet på ny

Figur 2 Kemikaltiesky i en højde af 220 km. Fotograferet den 24. august 1971 fra Søndre Strømfjord, Grønland. Skyen lyser, fordi den pga. den store højde er oplyst af Solen. Nattehimmels stjerner ses som små lysprikker.

Foto: DMI

kunne observeres over *Tyra Øst*. Lyset kunne også ses fra platformene ved *Gorm- og Danfeltet*.

På baggrund af den nye observation sluttede Erik Høg, at der næppe var tale om et ekstraordinært fænomen, sådan som det først var blevet antaget. Der var snarere tale om et relativt hyppigt forekommende naturfænomen i form af isflager i atmosfæren, som pga. en temperatur-inversion – dvs. hvor temperaturen stiger med højden, og der ikke optræder lodret turbulens – er dalet langsomt nedad med en vandret orientering.ⁱⁱⁱ Herved blev lyset fra platformens såkaldte "flarestack" (se figur 3) reflekteret i iskrystallerne og fremstod derved som et lysende felt på himlen. De vandret orienterede iskrystaller udgjorde med andre ord et slags "spejl" på himlen over Tyra Øst.

Figur 3 Billedet viser Gorm-feltet med den karakteristiske "flarestack" lidt til højre for billedets midte.

Foto: Mærsk.

Erik Høgs forklaring støttedes af flere forhold, bl.a.:

- Overensstemmelse i farve mellem flarestack og fænomenet på himlen.
- Fænomenets position i forhold til zenit (set fra de respektive platforme) stemmer overens med flarestack'enes placering i forhold til observatørerne.
- Ved observationen den 25. november 1993 bemærkede JD, at det aflange lysfænomen havde samme akse som vindretningen.

- Vejrdata fra DMI bekræfter, at der den 20. oktober 1993 optrådte et inversionslag i en højde af ca. 1 km (der blev ikke indhentet data for den 25. november 1993).

Dermed syntes Nordsøfænomenet at have fundet sin rette forklaring – og endnu et fænomen kunne føjes til listen over potentielle ifo-fænomener!⁴

En mangfoldighed af forklaringer

Her følger et lille udpluk af ifo-rapporter fra SUFOI's rapportarkiv, som yderligere illustrerer mangfoldigheden af fænomener, der kan foranledige "ufo-observationer". Rapporterne har alle det til fælles, at forklaringen på det observerede er atypisk, idet der er ingen eller kun få tilsvarende sager i rapportarkivet. De fleste af sagerne har tidligere været omtalt i *UFO-Nyt*, og den interesserede læser henvises hertil for nærmere detaljer.

Drage med lygte

Observation: Om aftenen den 7. september 1979 observerede flere personer nær Holeby på Lolland et lille hvidligt/gulligt lys, der i små ryk bevægede sig frem og tilbage og op og ned. Lyset stod lavt på himlen. Fænomenet blev også fotograferet (se figur 4).

Forklaring: En drage påmonteret en lygte.⁵

Figur 4 Foto taget af fænomenet ved Holeby på Lolland. Da der er tale om en langtidseksponering, har det lille lys, med den hoppende bevægelse, aftegnet sig på filmen som en samling af små lysprikker.

Foto: Palle Svensson

”Mørk” kondensstribe

Observation: Adskillige nordjyder observerede om eftermiddagen den 9. december 1984 en sort, smal ”pind”, som stod på skrå på himlen med en hvid ”hale” eller ”kondensstribe” efter sig. Fænomenet, som stod stille over lang tid, blev også fotograferet (se figur 5).

Forklaring: Kondensstriben efter et højtgående jetfly. Den mørke del skyldes efter al sandsynlighed, at denne del af kondensstriben befandt sig i skyggen af den oplyste del af kondensstriben. På tidspunktet for observationen var Solen netop gået ned og befandt sig lige under den vestlige horisont.⁶

Figur 5 Fotografi af kondensstriben observeret over Nordjylland. Til højre anes grenene på et træ.

Foto: P. Friis

Sovjetisk missilaffyring

Observation: Tidligt om morgenen den 23. oktober 1985 observeredes fra det meste af Skandinavien et ringformet fænomen. Et ægtepar fra Grenå fortæller, at der i begyndelsen var tale om et koncentreret lys, som udvidede sig som ”ringe i vandet” og til sidst udgjorde en lysende cirkel på størrelse med stjernebilledet Karlsvognen. Gennem den lysende cirkel kunne man se stjernehimlen.

Forklaring: Fænomenet forårsagedes af en mislykket sovjetisk missilopsendelse. Fænomenets hurtige udbredelse og store udstrækning på himlen antydede, at der var blevet udslynget meget store mængder materiale i form af fx brændstof i forbindelse med en eksplosion.⁷

Containerlåg

Observation: Om eftermiddagen den 17. oktober 1989 kom en ung mand og en ældre kvinde kørende i bil ved Stokkemarked på Lolland. Pludselig ser de en genstand, som kommer flyvende skråt bagfra og hen over bilen. Genstanden var så langt nede, at parret uvilkårligt dukkede sig. Den fløj hen over elledningerne langs vejen og landede 50-60 meter inde i en roemark.

Forklaring: Et løsrevet containerlåg fra en lastbil i fart.⁸

Lys fra drivhuse

Observation: Om aftenen den 2. april 1994 kom to personer kørende i bil fra Århus mod Viborg. I nærheden af Markusminde ser de flere ”lysende søjler” på himlen. Fænomenet havde et diffust udseende og varierede i farverne hvidlig, gulorange og rødlig.

Forklaring: Himlen oplyst af flere drivhuse skjult bag terrænet. Mange drivhuse oplyses om aftenen og natten med et kraftigt lys, hvorved der skabes en ”søjle” af lys over bygningen.⁹

Fugle oplyst af bylys

Observation: En aften i august 1998 observerede en kvindelig observatør et fænomen over det centrale København. I rapporten beskriver hun fænomenet som ”fire flyvende objekter”, der ”sås som gule, lysende pletter på himlen. De lå og fløj ind og ud imellem hinanden, som man kunne forvente ildfluer ville gøre”.

Forklaring: Fugle oplyst af bylys.¹⁰

Figur 6 Trækfugle, i formation om natten som oplyses af byens lys, kan tage sig højest besynderlige ud.

Tegning: Henrik Klinge Pedersen

Varmluftsballoner

Observation: Over en årrække modtog SUFOI med jævne mellemrum enslydende rapporter fra området ved Allerød nord for København. Observationerne fandt sted i sommerhalvåret, og en observatør gav denne beskrivelse af fænomenet (observeret den 10. september 2004): ”De kom fra sydvest og fløj i en bue op på himlen, hvor de langsomt forsvandt mod nordvest. Det hele tog ca. 3 minutter... Objekterne er runde og orange-gule... Lysene var væsentlig større end de kraftigste stjerner man kan se, måske tre gange større.”

Forklaring: Små varmluftballoner af thailandsk oprindelse. Observatørerne observerede lyset fra det brændende materiale, som opvarmer luften i ballonen og får den til at stige til vejrs.¹¹

Figur 7 En af ballonopsenderne fra Allerød fremviser her et eksemplar af de thailandske varmluftballoner. Til højre ses en varmluftballon kort efter opsendelse. I midten af ballonens åbning ses det brændende materiale, der opvarmer luften og sørger for opdriften.

Foto: Ole Henningsen

Som at lede efter en nål i en høstak
SUFOI's mangeårige rapportarbejde har vist, at vi i det daglige er omgivet af et utal af fænomener – naturlige som menneskeskabte – som under de rette betingelser kan foranledige usædvanlige oplevelser. Oplevelser, som af nogle observatører tolkes som ufoer i den gængse forståelse af disse som rumskibe fra fremmede verdener.

Antallet af potentielle ifo-fænomener er nærmest uendelig stort, og i den konkrete sag er det næsten umuligt på forhånd at afgøre, hvilke fænomener der potentielt kan have foranlediget observationen. Vanskeligheden ved at indkredse en mulig forklaring skyldes problemet med ”manglende viden”, idet rapportoptageren som regel kun har observatørens beskrivelse at tage udgangspunkt i.

Rapportoptagerens opklaringsarbejde kan sammenlignes med en person, som skal bestemme motivet på et billede ud fra enkelte brudstykker eller ”brikker” fra billedet. Hertil kommer så, at nogle af disse brikker kan være ”forvrænget”, idet observatører jævnligt fejlfortolker eksempelvis fænomenets form, størrelse og afstand (jf. kapitel 3). Det er derfor ikke uden grund, at rapportoptagerens arbejde er blevet sammenlignet med detektivens!

Problemet med den manglende viden er også forklaringen på, hvorfor der i flere tilfælde skal en vis portion held til, før rapportoptageren kan identificere det observerede. Dette gjaldt eksempelvis i sagerne med ”ufo-styrtet” på Amager, de nedfaldne elledninger i Holte og lysfænomenet over Nordsøen.

Da man ikke kan forvente altid at have heldet på sin side, må man formode, at der blandt de uopklarede sager i SUFOI's rapportarkiv er flere, som potentielt kunne have været identificeret, hvis rapportoptageren havde haft adgang til den rette viden. Hvor stor en andel af rapporterne disse sager udgør, er det imidlertid umuligt at afgøre. Men eksemplerne i dette kapitel problematiserer

endnu en gang forestillingen om, at man på en meningsfuld måde kan skelne entydigt mellem ifo-observationer og de "ægte" ufo-observationer (jf. diskussionen sidst i kapitel 4). Selv de mest besynderlige oplevelser kan i princippet være forårsaget af et ifo-fænomen, hvor det alene er manglende viden, som forhindrer en identificering af fænomenet.

Figur 8 Rapportoptagerens opklaringsarbejde kan sammenlignes med at bestemme motivet på et billede ud fra enkelte brikker.

Illustration: Christian Bach Andersen

Konklusion

Over de foregående kapitler er de vigtigste erfaringer fra SUFOI's rapportarbejde blevet beskrevet gennem en lang række eksempler på observationer fra foreningens rapportarkiv. Ud over at give en fornemmelse af rapportarbejdets karakter, har kapitlerne forhåbentligt også givet et indblik i rapportarbejdets indhold: observatørers oplevelser af usædvanlige himmelfænomener.

Som det fremgik af kapitel 2, har opfattelsen af ufo-fænomenet og observatørernes observationer ændret sig markant i løbet af de 50 år, SUFOI har indsamlet og undersøgt beretninger om usædvanlige himmelfænomener. En forandring, der hovedsageligt var drevet af de erfaringer fra rapportarbejdet, som har været i fokus i denne bog.

Helt overordnet kan man sige, at SUFOI med årene gradvist bevægede sig bort fra den tilgang, hvor der sættes lighedstegn mellem observatørernes beskrivelser og det observerede fænomens fysiske karakteristika. I stedet indtog man et mere nuanceret og nøgternt-kritisk syn med elementer af både kritisk stillingtagen til metoderne bag rapportarbejdet såvel som erkendelsen af bl.a. perceptions-psykologiske og kulturelle faktorer betydning for i det mindste en del af observationerne. Dermed kom SUFOI's tilgang til at minde om den *pragmatiske* tilgang beskrevet i kapitel 1, hvor en bred vifte af forhold og faktorer tillægges betydning for forståelsen af ufo-fænomenet og analysen af observatørernes oplevelser.

I dette kapitel sammenfattes de centrale erfaringer fra rapportarbejdet, som hver især udgør elementer og faktorer i det mangesidige og komplekse fænomen, vi under ét kalder ufo-fænomenet. Sammenfatningen går delvist på tværs af bogens tidligere kapitler.

Beretningerne udgør fænomenets kerne

Det er en grundlæggende pointe for al diskussion og analyse af ufo-fænomenet, at vores viden om dette fænomen alene bygger på observatørers

mundtlige og skriftlige beretninger om observationer af himmelfænomener. Observatørernes beretninger udgør derfor fænomenets kerne og udgangspunktet for analysen.

Lige så indlysende og banalt dette kan forekomme at være, lige så vanskeligt er det i mange tilfælde for ufologer og andre at huske. I diskussionen af ufo-fænomenet glemmes det derfor ofte, at man ikke uden videre kan sætte lighedstegn mellem en observatørs beretning og det observerede fænomens faktiske udseende (dvs. som fænomenet tog sig ud på himlen). Derved overser man en vigtig del af ufo-fænomenets kompleksitet – herunder observatørens rolle som ”forbindelsesled” mellem det observerede fænomen og vores viden herom.

Fra vidnesbyrd til oplevelse – observatørens centrale rolle

En anden af rapportarbejdets grundlæggende erkendelser er, at observatørers beretninger ikke udgør ”objektive vidnesbyrd” om det observerede fænomen. Beretningerne er derimod gengivelser af personlige *oplevelser* og derfor altid en fortolkning af det fænomen og de ydre stimuli, som foranledigede observatørens oplevelse. En fortolkning, som i nogle sager ligger tæt på det observeredes faktiske udseende – i andre langt derfra. Eksempler på sidstnævnte blev omtalt i kapitel 3 og 4.

Til observatørers oplevelser af himmelfænomener hører også emotionelle og psykologiske reaktioner under og efter observationen. Observatører reagerer meget forskelligt på deres observationer, og reaktionerne rækker fra det nøgterne og konstaterende over nervøsitet eller let angst til egentlig rædsel og panik. Der er imidlertid kun en svag sammenhæng mellem observatørernes måde at reagere på, og hvorvidt det observerede fænomen efterfølgende kan identificeres. En observatørs reaktion i form af eksempelvis angst kan derfor *ikke* i sig selv ses som udtryk for, at vedkommende har observeret et ekstraordinært fænomen. Tværtimod synes kraftige reaktioner såsom panik og stærk angst i nogle tilfælde at forstærke observatørens oplevelse

af begivenheder som usædvanlige (jf. sagerne fra Gandrup og Vor Frue omtalt i kapitel 5).

Med forståelsen af observationsberetningerne som gengivelser af oplevelser følger det, at observatørerne kommer til at spille en nøglerolle for analysen af ufo-fænomenet. Dermed bliver det afgørende at undersøge, i hvilket omfang perceptionspsykologiske, psykologiske og kulturelle forhold påvirker observatørernes oplevelser.

Fejlperception et udbredt fænomen

Fejlperception er, som det fremgik af kapitel 3, ganske udbredt ved observationer af himmelfænomener – især ved natobservationer, som udgør hovedparten af sagerne i SUFOI's rapportarkiv.

Observatører oplever fejlperception som lige så reel eller "virkelig", som hvis der havde været tale om "korrekt" perception. En fejlbedømmelse af eksempelvis afstanden til eller formen på et fænomen fremstår således lige så "ægte" for observatøren, som en rigtig bedømmelse ville have gjort. Det er derfor umuligt at afgøre, hvorvidt der har været tale om fejlperception eller ej alene ud fra observatørens egen beskrivelse af oplevelsen.

I mange sager "forstyrrer" fejlperception observatørens oplevelse af fænomenet, hvorved rapportop-tagerens forsøg på at identificere det observerede vanskeliggøres. Derudover bidrager fejlperception i en del tilfælde til at *forstærke* de ekstraordinære og besynderlige træk i observatørens oplevelse. Som eksempler på dette kan nævnes observatører, der undervurderer afstanden til et fænomen eller føler sig forfulgt af et fjernt lys, fx en stjerne.

I forhold til perceptionen af afstand, størrelse, form og bevægelse kan følgende konkluderes:

- **Afstand:** Det er umuligt at vurdere afstanden til fænomener set i mørke og med himlen som baggrund. I sådanne tilfælde er oplevelsen af afstand vilkårlig. Men også ved dagslys-observationer er der knyttet stor usikkerhed til afstands-

bedømmelsen. Disse usikkerheder til trods, har en observatørs oplevelse af afstand ofte stor betydning for hans/hendes *samlede* oplevelse af hændelsen (fx hvis afstanden opleves som lille).

- **Størrelse:** På tilsvarende vis er det umuligt at vurdere et himmelfænomens størrelse ved nat-observationer, ligesom usikkerheden er stor ved dagslys-observationer.
- **Form:** Perceptionen af et fænomens form er i mange tilfælde usikker – især når der er tale om lysende fænomener set i mørke.
- **Bevægelse:** Fejlperception af fænomeners bevægelse spiller en rolle i mange sager. Især når det observerede fænomen ses med himlen som baggrund.

Ikke alle uoverensstemmelser mellem et fænomens faktiske udseende og observatørers oplevelse af dette kan forklares som et resultat af perceptionspsykologiske forhold. Dette gælder især i sager med usædvanligt mange og store afvigelser. Sådanne tilfælde peger på nødvendigheden af at inddrage også psykologiske og kulturelle forhold i den samlede forståelse af ufo-fænomenet.

Psykologiens rolle uafklaret

Hverken den internationale forskning eller erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde giver et entydigt billede af, hvilken betydning psykologiske forhold har for observatørers oplevelser. Erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde er på dette område for usikre til at drage egentlige konklusioner.

Udenlandske undersøgelser antyder dog, at der ved observationer med en høj besynderlighedsgrad er en overrepræsentation af observatører med en relativ høj grad af såkaldt fantasitilbøjelighed (se kapitel 4). For den brede gruppe af ufo-observatører er der imidlertid ikke påvist nogen sammenhæng med fantasitilbøjelighed.

Kulturelle påvirkninger

Kulturelle forestillinger om ufo-fænomenet synes i en del tilfælde at "farve" observatørers oplevelser

af himmelfænomener på en sådan måde, at oplevelserne kommer til at adskille sig markant fra fænomenernes faktiske udseende og opførsel. Disse sager viser en tendens til at "fejlfortolke" det observerede delvist i overensstemmelse med fremherskende ufo-forestillinger – fx ved at fortolke et rakettrinstyrt som et cigarformet fartøj med vinduer langs siden. Denne "integrering" af kulturelle forestillinger bidrager dels til at øge observationernes grad af besynderlighed, dels at gen-bekræfte de forestillinger, som oprindeligt påvirkede observatørens oplevelse.

De kulturelle forestillinger knytter ikke alene ufo-fænomenet sammen med væsener fra fremmede kloder, men indeholder også forestillinger om ufoernes udseende og opførsel – fx om ufolandin-ger, bilstandsninger, usædvanlige bevægelsesmønstre mv. Store dele af befolkningen er på denne måde "bærere" af forestillinger, som potentielt kan aktiveres i en situation, hvor en observatør står over for et (for ham eller hende) usædvanligt himmelfænomen.

Mediernes rolle

Medierne spiller en vigtig rolle i forhold til udbredelsen og dannelsen af befolkningens forestillinger om ufo-fænomenet. I den sammenhæng er mediernes forkærlighed for at omtale de mest besynderlige og spektakulære observationer værd at bemærke. Dette – kombineret med at de fleste ufo-foreninger velvilligt forsyner medierne med spændende sager – kan medvirke til at forstærke bestemte forestillinger om ufo-fænomenet i offentligheden.

Falske sammenhænge der snyder

I flere sager knytter observatørerne en forbindelse mellem flere indbyrdes uafhængige fænomener, som derved opleves som ét fænomen. Sådanne *falske sammenhænge* bidrager til at gøre oplevelserne mere besynderlige – ikke kun for observatøren selv, men også for SUFOI's rapportoptagere.

Sager med falske sammenhænge er vanskelige at opklare, da dette forudsætter både grundig efter-

forskning og en vis "kreativitet" fra rapportoptagerens side. Dertil kommer, at der i nogle sager også skal et vist "held" til for at lede rapportoptageren på sporet af en opklaring. Af disse grunde forekommer det rimeligt at antage, at der blandt de uopklarede sager i SUFOI's rapportarkiv må være flere, som beror på oplevelser af falske sammenhænge.

Ifo-fænomenernes mangfoldighed

Vi er dagligt omgivet af et utal af *potentielle ifo-fænomener* – naturlige som menneskeskabte – som under de rette betingelser kan foranledige usædvanlige oplevelser. Af samme grund er det i de fleste tilfælde umuligt *på forhånd* at afgøre, hvilke fænomener der kan have været årsag til en konkret observation. Rapportoptagerens arbejde med at identificere en observation kan derfor sammenlignes med at skulle bestemme motivet på et billede ud fra et begrænset antal brudstykker af billedet. Hertil kommer, at nogle af disse brudstykker kan være "forvrænget" pga. fejlfortolkninger af eksempelvis afstanden eller fænomenets form.

Mangfoldigheden af potentielle ifo-fænomener og problemerne med at identificere disse indebærer, at der blandt de uopklarede sager i SUFOI's rapportarkiv må være observationer, som *kunne* have været identificeret, hvis rapportoptageren havde haft adgang til den rette information. Hvor stor en andel disse sager udgør af det samlede antal uopklarede sager, er det imidlertid umuligt at afgøre.

Problematiske skelnen mellem ufo- og ifo-rapporter

Mange forhold er afgørende for, hvorvidt en observation kan identificeres eller ej. Selv ved sager, hvor det observerede skyldes kendte fænomener, kan eksempelvis fejlperception eller falske sammenhænge forhindre en efterfølgende identificering. Det kan derfor aldrig med fuldstændig sikkerhed udelukkes, at en uopklaret observation med den rette viden ville kunne identificeres som et kendt fænomen. Dermed er det problematisk at skelne skarpt mellem ufo- og ifo-rapporter, hvis man ved

ufo-rapporter forstår beretninger om fænomener, der er "ægte ekstraordinære" og væsensforskellige fra ifo-fænomenerne.

Ufofænomenets mange ansigter

Et halvt århundredes rapportarbejde har givet SUFOI stor erfaring med at indsamle og undersøge observatørers oplevelser og en unik indsigt i ufo-fænomenets kompleksitet. Til sidstnævnte hører ikke mindst erkendelsen af, at der ikke kun er én men *mange* forklaringer på ufo-fænomenet, og at disse skal søges mange steder.

Begrebet "ufo-fænomen" dækker over en mangfoldighed af fænomener og faktorer, som hver især spiller en rolle. Nogle af disse er af en overordnet karakter og påvirker en stor del af observationerne (fx fejlerception), mens andre har betydning for et mindre udsnit af indberetningerne (fx usædvanlige ifo-fænomener såsom neonrør og nedfaldne el-ledninger). Imidlertid udgør alle disse fænomener og faktorer "brikker" i det puslespil, vi under ét omtaler som ufoer. Ufofænomenet har med andre ord "mange ansigter".

Erfaringerne fra SUFOI's rapportarbejde giver ikke noget endegyldigt svar på spørgsmålet *hvad er ufoerne?* Men udpegningen af de centrale erfaringer giver nogle kvalificerede og underbyggede indikationer af hvilke faktorer, der kan spille en rolle ved observationer af himmelfænomener. Dermed bidrager erfaringerne med forskellige brikker til den samlede forklaring på ufo-fænomenet.

Denne bog dokumenterer, hvordan perceptions-psykologiske, psykologiske og kulturelle faktorer i en række konkrete tilfælde kan forklare observatørers oplevelser, hvoraf nogle er endog meget besynderlige. Derudover beskrives flere forhold såsom falske sammenhænge og mangfoldigheden

af potentielle ifo-fænomener. Alle disse faktorer og forhold vil sandsynligvis kunne forekomme hos alle observatører – herunder også de observatører, som har haft oplevelser, som SUFOI ikke efterfølgende har kunnet identificere.

Foruden de faktorer og forhold, som nævnes i denne bog, kan der også være andre, som har betydning for ufo-fænomenet, men som ikke er dokumenteret gennem SUFOI's rapportarbejde. Et eksempel på dette kunne være hidtil ukendte naturfænomener i stil med de dobbelt-måner, som SUFOI modtog indberetninger om i 1990'erne (omtalt i kapitel 1).

Det følger af mangfoldigheden af fænomener og faktorer, der enkeltvis – eller i samspil med hinanden – kan foranledige observationer af usædvanlige himmelfænomener, at hver eneste observationsberetning bør behandles som en *unik* beretning. I hver enkelt sag må man derfor gennem grundig indsamling af oplysninger om observationen og dens omstændigheder klarlægge hvilke fænomener og faktorer, der *potentielt* kan have spillet en rolle i den konkrete observation.

For den, som søger simple og endegyldige svar på ufo-fænomenets gåde, kan denne bogs konklusioner virke utilfredsstillende. Men netop den manglende forståelse af ufo-fænomenets mangfoldighed og kompleksitet – og nødvendigheden af at behandle hver eneste sag som en unik hændelse – har i mange år udgjort en barriere for øget indsigt i ufofænomenet. Erkendelserne og erfaringerne præsenteret i denne bog er derfor langt fra trivielle, og de kan forhåbentlig tjene til inspiration for det fremtidige arbejde med at kaste lys over det vidt forgrenede og kringlekrogede ufo-fænomen. For nok har 50 års rapportarbejde gjort os meget klogere, men det ufologiske landkort byder endnu på "hvide pletter", som mangler at blive kortlagt!

Noter

Kapitel 1

¹Se fx Mikael Rothsteins bog UFOer og rumvæsener: Myten om de flyvende tallerkener, Gyldendal 2000.

²SUFOI modtog i løbet af oktober 1993 seks uafhængige indberetninger om observationer af dobbeltmåner. Et ekstra billede af Månen var blevet observeret lige ved siden af den "rigtige" måne, og det stod hurtigt klart, at der var tale om et usædvanligt optisk fænomen, som ikke tidligere var blevet beskrevet i litteraturen. På baggrund af en grundig analyse af observationerne og vejrforholdene på observationstidspunkterne, konkluderede SUFOI, at dobbeltmånerne sandsynligvis var forårsaget af en spejling eller brydning af Månens lys i iskrystaller højt i atmosfæren. For en nærmere beskrivelse af dobbeltmåne-observationerne, se rapporten Dobbeltmåner – en analyse af sjældne atmosfæriske fænomener observeret over Danmark skrevet af Per Andersen og Toke Haunstrup (udgivet af SUFOI i 1995).

Kapitel 2

¹Beskrivelsen af rapportarbejdet og SUFOI's udvikling gennem årene 1957-1975 er baseret på følgende kilder: Per Borgaards artikler Danske amatørforskere har jaget UFOer i 20 år bragt i UFO-Nyt nr. 1/1978 s. 14 ff. (del 1) og 2/1978 s. 56 ff. (del 2) samt Frank Pedersens artikel Et tilbageblik bragt i UFO-Nyt nr. 2/1978 s. 51 ff. Desuden bøgerne SUFOIs Historie 1975-2000 af Per Andersen (SUFOI, 2003) og Ufoer over Danmark – bind 1 og bind 2 af Willy Wegner (Sphinx, 1989 hhv. 1990). For yderligere oplysninger om de teosofiske aspekter af ufobevægelsen – herunder de teosofiske rødder i George Adamskis livsfilosofi – kan findes i bogen UFO Religions redigeret af Christopher Partridge (Routledge, 2003).

²Vigtigste kilder for beskrivelsen af SUFOI's rapportarbejde 1975-2000 er – foruden forfatterens egen erindring – Per Andersens bog SUFOIs Historie 1975-2000 (SUFOI, 2003) samt materiale fra SUFOI's rapportoptagerkurser.

³Tabellen er baseret på følgende kilder: Artiklen Danske UFO-rapporter fra 1976 i UFO-Nyt nr. 4/1979 s. 139 ff., artiklen Danske UFO-rapporter fra 1977 i UFO-Nyt nr. 5/1980 s. 184 ff., artiklen Danske rapporter 1978 i UFO-Nyt nr. 3/1981 s. 34 ff. (alle skrevet af Per Andersen) samt artiklen Danske rapporter fra 1994 af Toke Haunstrup i UFO-Nyt nr. 1/1996 s. 8-9 og SUFOI Intern december 1998 (årene 1994-1996).

Kapitel 3

¹Erling Hegelund: Tyve minutter der rystede Fyn. UFO-Nyt nr. 1/1996 s. 6.

²Sagen er omtalt af Toke Haunstrup i SUFOI Intern februar 1997 s. 2.

³Den Store Danske Encyklopædi, 1. udgave, Gyldendal

⁴Sagen med den fynske løve er beskrevet af Lars Thomas i artiklen Historien om den fynske "løve" bragt i UFO-Nyt nr. 4/1995 s. 18 ff.

⁵Kim Møller Hansen: Politi jager UFOer! – Eller var det Venus?, UFO-Nyt nr. 5/1980 s. 199.

⁶Torben Birkeholm: Meteor over Jylland, UFO-Nyt nr. 3/1987 s. 12.

⁷Nærmere oplysninger om undersøgelsen: Toke Haunstrup: Hvad var afstanden? UFO-Nyt nr. 4/1995 s. 4. For en detaljeret beskrivelse af undersøgelsen: Toke Haunstrup: Analyse af danske ifo- og ufo-rapportørers evne til afstandsbedømmelse ved natobservationer. Ufologisk Tidsskrift nr. 1 s. 7, december 1996.

⁸Toke Haunstrup: Projektørlys driller københavnere. UFO-Nyt nr. 1/1998 s. 5

⁹Peter Nørgaard: Politipatruljer, Dronning Margrethe og 3 ufoer. UFO-Nyt nr. 4/1992 s. 10

¹⁰Denne sag er omtalt i artiklen Eksisterer ufoerne? af Toke Haunstrup i UFO-Nyt nr. 3/1993 s. 12.

¹¹For flere oplysninger om GEP's undersøgelse af evnen til at vurdere relative størrelser se Hans-Werner Peinigers artikel Vurdering af størrelse i UFO-Nyt nr. 3-4/1986 s. 22.

¹²Læs mere om observationerne af planet-konjunktionen mellem Venus og Jupiter i artiklen Danske rapporter af Toke Haunstrup, UFO-Nyt nr. 3/1999 s. 17.

¹³Se artiklen Danske rapporter – 1. halvår 2004 af Toke Haunstrup i UFO-Nyt nr. 3/2004 s. 8 for nærmere oplysninger om ildkugle-sagen.

¹⁴Se artiklen Ubeskrivelig oplevelse for politifolk i UFO-Nyt nr. 2/1988 s. 9.

¹⁵Se Torben Birkeholms omtale af sagen i UFO-Nyt nr. 1/1989 s. 5.

¹⁶Sagen med den fynske videooptagelse af planeten Venus er omtalt i artiklen Danske rapporter – kort fortalt af Erling Hegelund og Kim Møller Hansen, UFO-Nyt nr. 3/1994 s. 6.

¹⁷Se s. 54 ff. i bogen Perception af R. Sekuler og R. Blake (4. udgave, McGraw Hill, 2002). Denne bog udgør i øvrigt grundlaget for beskrivelsen i dette kapitel af menneskets visuelle perception.

Kapitel 4

¹Også i denne sag må man spekulere over, hvorvidt det overhovedet havde været muligt at identificere det observerede fænomen, hvis dette havde været den eneste indberetning, SUFOI havde modtaget. Alene takket være de andre rapporter om det samme fænomen kunne det med sikkerhed fastslås, at der var tale om et satellitstyrt.

²Gennemgangen er baseret på Torben Birkeholms artikel Bilist i chok, UFO-Nyt nr. 2/98 s. 4, hvorfra også en stor del af teksten er gengivet.

³Personlig samtale med Torben Birkeholm, september 2005.

⁴Yderligere information om Projekt UFODATA kan findes i rapporten Projekt UFODATA – Et system til elektronisk databehandling af UFO/IFO rapporter af Per Andersen (SUFOI, 1979) og i artiklen Projekt UFODATA (samme forfatter) i UFO-Nyt nr. 1/82 s. 14.

⁵Se også Per Andersens artikel Porten til drømmeland i Ufologisk Tidsskrift nr. 2 (SUFOI, 1997), s. 35.

⁶Se rapporten Final Report on the Psychological Testing of UFO "Abductees" skrevet af T. Bloecher, A. Clamar og B. Hopkins (Fund for UFO Research, 1985).

⁷Se artiklen Measured Personality Characteristics of Persons Claiming UFO Experiences skrevet af J. O. Parnell og publiceret i tidsskriftet Psychotherapy in Private Practice, årg. 6, nr. 3, 1988 (s. 159-165).

⁸Se artiklen The Omega Project: A Psychological Survey of Persons Reporting Abduction and other UFO Encounters skrevet af K. Ring og C. J. Rosing og publiceret i tidsskriftet Journal of UFO Studies, nr. 2, 1990 (s. 59-98).

⁹Se kapitlet The fantasy-prone personality: Implications for understanding imagery, hypnosis, and parapsychological phenomena skrevet af T. X. Barber og S. C. Wilson og bragt i antologien "Imagery, Current Theory, Research and Applications" (redigeret af A. A. Sheikh og udgivet i 1983 på forlaget Wiley).

¹⁰Ole J. Knudsen: Nytårsaften 1978. UFO-Nyt nr. 2/79 s. 50.

¹¹Per Andersen: Danske Rapporter 1978. UFO-Nyt nr. 3/81 s. 32.

¹²Observationerne af ildkuglen den 18. april 1979 er omtalt i artiklen Mange rapporter om lysende ildkugle af Ole Henningsen, UFO-Nyt nr. 3/79 s. 98.

¹³Frank Pedersen og Iver O. Kjems: UFO-Orientering. UFO-Nyts Forlag. 2. udgave. København, 1969 (1. udgave 1966). Citatet er fra s. 68.

¹⁴Åge Skjelborg udgav allerede i 1979 bogen På sporet af ufonauten (Berlingske Forlag), hvori han argumenterer for, at beretninger om menneskers møde med rumvæsner ("ufonauter") på en række punkter minder om tidligere tiders sagnfolk. Ifølge Skjelborg kan moderne ufonautberetninger fortolkes som videreførelser af en førmoderne, europæisk folkløse, som med 1700- og 1800-tallets store udvandring fra Europa blev bragt til Nordamerika. I takt med industrialiseringen og fremkomsten af det moderne samfund gen-fortolkedes forestillingerne om sagnfolket, og en "højteknologisk" variant af tidligere tiders småvæsner (nisser, alfer mv.) skabtes i form af rumvæsnerne. Mens Åge Skjelborg i sit arbejde hovedsageligt fokuserede på fortællinger om menneskers møde med rumvæsner, har Mikael Rothstein i højere grad behandlet ufoerne i bred forstand som "mytologisk" fortælling – herunder især ufo-mytologiens religiøse dimensioner. I 2000 udgav Rothstein bogen UFOer og rumvæsener – Myten om de flyvende tallerkener på Gyldendals forlag.

¹⁵Læs mere om Kenneth Arnolds observation i Kim Møller Hansen: UFO'ernes verden – Klassiske beretninger Jorden rundt (bind 3, s. 39 ff.), udgivet af Skandinavisk UFO Information (1997). En detaljeret beskrivelse af Orson Welles' radiohørspil og det massehysteri, som det afstedkom, kan læses i artiklen Klodernes kamp af Curtis L. Peebles (bragt i UFO-Nyt nr. 1/86 s. 10 ff.). Se også Mikael Rothstein: UFOer og rumvæsener – Myten om de flyvende tallerkener (Gyldendal, 2000) s. 61-63.

¹⁶Det bør dog tilføjes, at det i de første år efter Kenneth Arnolds observation ikke var indlysende, at de "flyvende tallerkener" skulle tolkes som besøgende fra fremmede kloder. I den første tid herskede der en del forvirring om tallerkenernes herkomst, og flere konkurrerende teorier var i spil (fx at der skulle være tale om hemmelige våben skabt af Sovjetunionen eller flygtede nazister fra Tyskland). Først i løbet af 1950'erne blev det udbredt at fortolke beretningerne som rumskibe fra fremmede kloder. Den dag i dag er begrebet "ufo" stadig for de fleste synonymt med "rumskibe", selvom ordet reelt blot hentyder til fænomener, som det ikke har været muligt at give en forklaring. (Se Rothsteins bog UFOer og rumvæsener, s. 38-39)

¹⁷Lawsons og McCalls undersøgelse er omtalt i bogen From Other Worlds af Hilary Evans, Carlton Books 1998 (s. 178-179).

¹⁸Maarup-sagen er detaljeret beskrevet i Kim Møller Hansen i bind 2 af UFO'ernes verden – Klassiske beretninger Jorden rundt (s. 27 ff.), udgivet af Skandinavisk UFO Information (1997).

¹⁹Beretningen er baseret på bilstandsningsscenen i Nærkontakt af 3. grad, Columbia Pictures 1977.

²⁰Beretningen er et sammendrag af Torben Birkeholms gengivelse i artiklen UFO tæt på bil. UFO-Nyt nr. 2/96 s. 4-7.

Kapitel 5

¹Sagen har ikke tidligere været offentliggjort. Observatørens beretning til SUFOI lyder således (uddrag fra rapportskemaet): "Kl. ca. 21.00 vil hunden ud. I luften lyder et stort brag (eksplosion) og hunden bliver bange. Min mand ser op på himlen og kalder på mig. På den stjerneklare himmel ses en skyformation (som om man lyser gennem en sky med en lygte). Jeg kalder på min søn og svigerdatter (jeg syntes de skulle se det). I det samme lyder der en masse brag og der ses lysglimt (måske det var torden). Skyformationen cirkler rundt i det nordøstlige hjørne i ca. 25 minutter, hvorefter det ser ud, som om den bliver mere opretstående og pludselig er den væk."

Observatørens beskrivelse af lysglimt og eksplosionsagtige lyde har næppe forbindelse til projektørlyset, men kan skyldes et tordenvejr eller måske affyringen af kanonslag eller fyrværkeri i Haslev by, som ligger knap to kilometer fra observatørens bopæl. Fænomenet befandt sig i en nordlig retning, hvilket stemmer nogenlunde overens med retningen til Ringsted, hvor projektørlyset efter al sandsynlighed har befundet sig.

²Sagen har ikke tidligere været offentliggjort. Observatørens beretning til SUFOI lyder således (uddrag fra rapportskemaet): "Vi [observatøren og hendes kæreste] var på vej hjem. Klokken var 1.15. Vi kører ud af Kirke Eskildstrup. Lige efter vi er kommet ud af byen lægger jeg mærke til noget lys, der forsvinder. Lidt efter kommer det igen. Jeg ser ca. 15 ovale genstande, der samler sig til en ring. Ringen står stille i luften (...). Jeg bliver nysgerrig og fortæller hvad jeg ser til min fyr. Jeg spørger, om han også kan se det og han svarer 'ja'. Jeg kører bilen ind til siden for at se nærmere efter og ser det igen flere gange. (...) På et tidspunkt er det over en lade der ligger ca. 100 meter fra vejen, hvor jeg holder. Jeg

bliver bange, hårene rejser sig på mine arme. Jeg starter bilen og kører videre. (...) Jeg drejer til højre ned ad Kildegårdsvej. Fænomenet er fulgt med og sidste gang jeg ser det er over St. Merløse by.”

Observatørens beskrivelse af fænomenets udseende og bevægelsesmønster stemmer overens med et projektørlys. Fænomenet blev set i retning af Ringsted, hvor der netop i disse år ofte var opstillet projektørlys. Projektørlyset kunne i øvrigt ses det meste af natten mellem den 18. og 19. november 1995, og SUFOI modtog to andre indberetninger om fænomenet foruden den her omtalte (begge fra Fuglebjerg).

³Sagen har ikke tidligere været offentliggjort. Observatørens beretning til SUFOI lyder således (i uddrag fra rapportskemaet): ”Min søster og jeg møder på arbejde kl. 03.00, hvor vi deler aviser ud. Normalt forlader vi lejligheden mellem 02.15 og 02.25. Da vi kom ned på gaden og hen til bilen så vi noget lys oppe i luften og vi kiggede op. Der så vi så en del lys nærmest i rækker. Det var nærmest som [så man lysene] igennem en tyk tåge – lidt ”dæmpet” i lyset. I starten lignede det streger. (...) Vi satte os ind i bilen og kørte ud på Østerbrogade, hvor lyset nærmest fulgte med. Ude på Østerbrograde drejede lyset over på vores venstre side og denne gang var det ikke streger men kuglelignende lys, som roterede rundt lynhurtigt. De inderste lys drejede om deres egen akse, mens de yderste drejede rundt i store cirkler. (...) Da vi fra Østerbrogade drejede ved Trianglen til højre ind mod København Centrum, drejede lyset tilbage hvor vi kom fra og så kunne vi ikke længere se det.”

Observatørens beskrivelse af fænomenets udseende og bevægelsesmønster stemmer fuldt overens med udseendet af et laserlys, som reflekteres af skyer på himlen.

⁴Det skal bemærkes, at SUFOI aldrig har lavet en egentlig systematisk analyse over observatørers reaktionsmønstre. Den nævnte opdeling efter de hyppigst forekommende reaktionsmønstre er derfor et resultat af forfatterens ”kvalificerede” skøn, som baserer sig på mange års erfaring med rapportarbejdet. Endvidere er alle rapporter fra årene 1995-96 blevet gennemgået i forbindelse med arbejdet med dette kapitel, og gennemgangen synes at bekræfte den generelle erfaring.

⁵Blandt ufologer har det da også været udbredt at betragte dyrs usædvanlige opførsel i forbindelse med ufo-observationer som et indicium for, at der har været tale om et usædvanligt fænomen. Eksempelvis medtog den amerikanske ufolog J. Allen Hynek dyrs reaktioner som en af de ”fysiske effekter”, der kendetegner de såkaldte nærobervationer af 2. grad. Hyneks kategoriseringssystem for ufo-observationer blev i øvrigt verdenskendt med filmen Nærkontakt af 3. grad, hvis titel netop henviser til den type af observationer, hvor der observeres væsner (”ufonauter”) i forbindelse med en ufo.

⁶Omtalen af hændelsen fra Holte er baseret på rapport udarbejdet af SUFOI's rapportoptagere Kirsten Benn og Toke Haunstrup. Hændelsen er i øvrigt detaljeret beskrevet i artiklen En lærerig historie af Toke Haunstrup, UFO-Nyt nr. 4/1998 s. 18 ff.

⁷Uddraget er baseret på en udskrift af båndoptagelsen fra Torben Birkeholms interview med observatøren (gennemført d. 17. februar 1998). Udskriften er foretaget af Toke Haunstrup i forbindelse med arbejdet med denne bog. Især de passager, hvor observatøren beskriver sin følelsesmæssige reaktion, er udvalgt.

⁸Sagen fra Vor Frue har ikke tidligere været offentliggjort. Hændelsen har dog været omtalt af Toke Haunstrup – som var rapportoptager på sagen – i det interne nyhedsbrev SUFOI Intern, maj 1998.

⁹Sagen er også omtalt i artiklen Danske rapporter af Toke Haunstrup, bragt i UFO-Nyt nr. 3/1999, s. 18.

¹⁰Se fx Allen Hendry: The UFO Handbook, Doubleday & Company Inc, New York 1979 (s. 99 ff.), og Mark Moravec: Den psykologiske reaktion, UFO-Nyt nr. 5/1983 s.16 ff.

Kapitel 6

¹Per Andersen: Telefonstorm efter Samvirke. I: SUFOI Intern, november 1992 (s. 4).

²Se omtale af Kai Toft Nielsens observation i Peter Nørgaards artikel Laserlys, raketangreb og Mars Air i UFO-Nyt nr. 2/92 s. 16-17. Indslaget i Eleva2eren er beskrevet af Peter Nørgaard i artiklen Ufoer til kaffen (samme nummer s. 21-22).

³Som det fremgik af tabellen i kapitel 2, nåede den reelle opklaringsprocent aldrig op over ca. 65% (med undtagelse af 1978, hvor opklaringsprocenten lå på 73%, hvilket sandsynligvis skyldes helt ekstraordinære forhold dette år). Af de år, hvor antallet af identificerede sager er opgjort (og fraregnet 1978), ligger 1996 højest med 64%. Derudover hørte 1/3

af rapporterne under kategorien "manglende data", mens omkring 3% betegnedes som "uidentificerede". I denne sammenhæng skal det i øvrigt bemærkes, at betegnelsen "uidentificerede rapporter" dækker over observationer, som ud fra en subjektiv vurdering indeholder så mange usædvanlige elementer, at det er vanskeligt at henføre dem til kendte fænomener.

Talen om at kunne identificere 90-95% af alle observationer beroede således alene på et kvalificeret skøn af, hvor stor en andel af rapporterne, der kunne opklares, hvis man – ud fra en ideel betragtning – havde haft ressourcer til at undersøge alle indberetninger grundigt.

⁴For flere oplysninger om de amerikanske kvæglemlæstelser se fx UFO-Nyt nr. 1/86 s. 28 eller Peder Schultz' artikel Hvem står bag de makabre kvæglemlæstelser? i UFO-Nyt nr. 3/2002 s. 20.

⁵Kendskabet til SUFOI lå dog markant lavere end kendskabet til foreninger som Kræftens Bekæmpelse (99%) og FDM (84%) – hvilket næppe er så overraskende – men højere end kendskabet til den astronomiske forening Astronomisk Selskab (23%). Der knytter sig flere usikkerheder til opgørelsen – fx er det velkendt, at de udspurgte i undersøgelser af denne type ofte "overdriver" deres viden om det de bliver spurgt om – men selv når man tager højde for sådanne "fejkilder", synes tallet at være meget højt for kendskabet til SUFOI. Undersøgelsen er omtalt i Per Andersens leder SUFOI – verdens mest kendte ufo-forening!, bragt i UFO-Nyt nr. 3/1997 s. 3.

Kapitel 7

¹Omtalen af sagen med et "ufo-styrt" på Amager er baseret på Torben Birkeholms artikel UFO-styrt på Amager?, bragt i UFO-Nyt nr. 4/1987 s. 13. Dele af Torben Birkeholms artikel er gengivet som en integreret del af dette kapitels omtale af sagen. Observatørernes navne er pseudonymer.

²Denne sag er tidligere omtalt i artiklen Fysiske spor på Sydsjælland af Erling Hegelund og Toke Haunstrup, bragt i UFO-Nyt nr. 1/1995 s. 5.

³Observationerne i forbindelse med projektørlyset på Koldinghus er beskrevet mere detaljeret i artiklen Danske observationer af Peter Nørgaard, bragt i UFO-Nyt nr. 4/1992 s. 10.

⁴Citat fra artiklen Uforklarlig bilstop i mystisk lys af Bent Andersen, bragt i Jydske Vestkysten d. 8. januar 1999.

⁵Opslag på www.wikipedia.net.

⁶Se fx den videnskabelige artikel Infants' Perception of Causal Chains af Leslie B. Cohen m.fl., som er trykt i tidsskriftet Psychological Science, årg. 10, nr. 5 (september 1999).

⁷Se fx hjemmesiden <http://www.fi.edu/brain/stress.htm>.

Kapitel 8

¹Torben Birkeholms artikel UFO på 40 watt! blev bragt i UFO-Nyt nr. 1/1981, s. 20.

²Citat fra Toke Haunstrups artikel En lærerig historie, bragt i UFO-Nyt nr. 4/1998, s. 18.

³Mens iskrystaller jævnligt optræder i atmosfæren, kan sammentræffet af iskrystaller og en temperatur-inversion forekomme usædvanlig.

⁴Læs mere om Nordsø-fænomenet i rapporten Dobbeltmåner – En analyse af sjældne atmosfæriske fænomener observeret over Danmark skrevet af Per Andersen og Toke Haunstrup (SUFOI, 1995). Sagen er også beskrevet i artiklen Lys over Nordsøen af Toke Haunstrup, bragt i UFO-Nyt nr. 1/1994, s. 21.

⁵Omtalt i artiklen Ikke alt der glimter... af Ole Henningsen, UFO-Nyt nr. 1/1980, s. 34.

⁶Omtalt i artiklen Sort "pind" med hale af Torben Birkeholm, UFO-Nyt nr. 4/1985, s. 27.

⁷Omtalt i artiklen Hvad var det store lysfænomen? af Ole Henningsen, UFO-Nyt nr. 2/1986, s. 4.

⁸Omtalt i artiklen Vor fantastiske virkelighed af Kim Møller Hansen, UFO-Nyt nr. 4/1989, s. 3.

⁹Omtalt i artiklen Danske rapporter i perioden januar-maj 1994 af Toke Haunstrup, UFO-Nyt nr. 3/1994, s. 4.

¹⁰Kvinden observerede fænomenet både d. 11. august og den 12. august 1998. Begge gange i forbindelse med en open-air filmforestilling ved Øksnehallen i København. Fænomenet blev i øvrigt også set af denne bogs forfatter (uafhængigt af den kvindelige rapportør!) ved forestillingen d. 11. august. I forbindelse med open-air forestillingerne var der opstillet projektører, som lyste op i himlen, og disse kan have forstærket effekten.

¹¹Observationerne fra Allerød er omtalt i artiklerne Hvad foregår der i luften over Allerød? af Toke Haunstrup (bragt i UFO-Nyt nr. 4/2004, s. 9) og Lysene over Allerød af Ole Henningsen (UFO-Nyt nr. 4/2005, s. 4). Allerede i sommeren 2000 gav thailandske varmluftballoner anledning til observationer i Aalborg (se Torben Birkeholms artikel Fremmede fartøjer over Aalborg, UFO-Nyt nr. 3/2000, s. 4). Det skal bemærkes, at under udarbejdelsen af denne bog steg antallet af beretninger om varmluftballoner markant.

Indeks over observationer

Dato	Sted	Identifikation	Kapitel
15.12.1957	Almind mv.	Månen	4
31.12.1978	Vestjylland	Satellitstyr	4
07.09.1979	Holeby, Lolland	Drage med lygte	8
13.05.1980	Lolland	Venus	3
20.10.1980	Aalborg	Drage med lygte	6
26.10.1980	Skagen	Neonrør på hegnstråd	8
21.08.1984	Holstebro	Ukendt	5
09.12.1984	Nordjylland	Kondensstribe	8
23.10.1985	Skandinavien	Sovjetisk misselaffyring	8
27.03.1987	Hvidovre	Meteor samt brændende affald	7
26.01.1987	Regstrup	Satellit	5
26.01.1987	Aalborg	Meteor	3
18.03.1988	Nivå	Venus	3
14.11.1988	Langeland	Mars	3
17.10.1989	Stokkemarked, Lolland	Containerlåg	8
18.01.1991	Odense	Satellitstyr	3 & 4
27.07.1992	Lind, Christiansfeld	Projektløys	3
27.07.1992	Sønderjylland	Projektløys	7
03.11.1992	Odder	Lys samt fund af død ko	6 & 7
20.10.1993	Nordsøen	Lys reflekteret i inversionslag	8
02.04.1994	Markusmind, Sabro	Lys fra drivhuse	8
12.04.1994	Hundslund	Stjernen Vega	3
19.04.1994	Nykøbing F	Laserlys	3
03.05.1994	Odense & Nyborg	Venus	3
25.01.1995	København Ø	Laserlys	5
19.02.1995	Haslev	Projektløys	5
31.08.1995	Fyn	Laserlys	3
16.11.1995	Stensved	Uafhængige hændelser	7
19.11.1995	St. Merløse	Projektløys	5
21.01.1996	Ml. Hvalsø og St. Merløse	Projektløys	5
21.01.1996	Frederikshavn	Venus	3
08.11.1996	Valby	Projektløys	5
22.12.1996	Glamsbjerg	Projektløys	5
27.12.1996	Odder	Projektløys	3
25.05.1997	Storkøbenhavn	Projektløys	3
28.05.1997	Klipinge	Satellitter	3
05.08.1997	Aalborg	Satellit	3
16.02.1998	Gandrup	Månen	4 & 5
15.03.1998	Vor Frue	Fly, satellitter og evt. stjerner	5
09.05.1998	Gl. Holte	Nedfaldne elledninger	5 & 8
11.08.1998	København	Fugle oplyst af bylys	8
01.01.1999	Sønderjylland	Projektløys	3, 6 & 7
23.02.1999	Hele landet	Planetkonjunktion	3 & 5
21.04.2004	Hele landet	Meteor	3
10.09.2004	Allerød	Varmluftballon	8

Skandinavisk UFO Information

Foreningen Skandinavisk UFO Information (SUFOI) blev dannet i 1957. Gennem årene har foreningen registreret og undersøgt mange tusinde beretninger om usædvanlige himmelfænomener.

SUFOI's primære aktivitet er i dag at oplyse offentligheden om ufo-fænomenet og det, der knytter sig hertil. Dette sker bl.a. via hjemmesiden www.ufo.dk og gennem udgivelsen af tidsskriftet UFO-Nyt. SUFOI udsender også det elektroniske nyhedsbrev UFO-Mail med nyheder om danske og udenlandske observationer, foredrag og aktuelle himmelfænomener. Abonnement på nyhedsbrevet er gratis og tegnes på SUFOI's hjemmeside.

Yderligere information om SUFOI's rapportarbejde

SUFOI's rapportarbejde er gennem årene blevet dokumenteret gennem en lang række artikler i tidsskriftet UFO-Nyt, på SUFOI's hjemmeside ufo.dk og i det elektroniske nyhedsbrev UFO-Mail. Der henvises i øvrigt til disse kilder, hvis man ønsker at følge den aktuelle udvikling i rapportarbejdet.

En stor del af SUFOI's erfaring med at identificere observationer af kendte himmelfænomener er endvidere samlet i hæftet Når du ser et stjernesud – en guide til identificering af himlens fænomener. Her kan man læse om en række af de fænomener, som kan foranledige usædvanlige observationer, ligesom man også kan få hjælp til at identificere egne oplevelser. Hæftet kan rekvireres hos SUFOI eller læses på foreningens hjemmeside ufo.dk.

Observationsstedet *Peristrup*

Klart ☒ Let skyet
 Duset ☒ Overskyet

Objektets stilling Foran
 Ser på objektet Bagved

Objekter *1 + 2*

Objektets omrids Skarp ☒
 Uskarp

Objektets farve *Sflogma / rød*

Objektets størrelse mellem Næleha
 I UDSTRAKT ARM Ært

Objektet sås med Blotte øje
 Briller

Objektet efterlod spor Ja
 Nej ☒ (sæt X)

Objektets lys Svagt
 Middel ☒ Stærkt
 Blendende

Objektets vægts retningen
 Retning *↑*

Objektets højde
 Horisonten (sæt X) ☒
 Horisonten

Beskrivelse af hændelsen
*Jeg hørte de
 Ryomgaard
 dskibe gjorde
 rdaen paa Tj
 kelys, da vi ho
 det var forsvun
 ner men de fo*

I 1957 påbegyndte foreningen Skandinavisk UFO Information (SUFOI) arbejdet med at registrere og undersøge beretninger om observationer af usædvanlige himmelfænomener. Siden da er 15.000 observationer blevet indsamlet gennem et omfattende rapportarbejde, som har givet SUFOI en unik viden om ufo-fænomenet og de forhold, der kan forårsage besynderlige oplevelser.

I denne bog gør Toke Haunstrup, mangeårigt medlem af SUFOI's repræsentantskab, status over halvtreds års rapportarbejde. De vigtigste erfaringer og konklusioner fra rapportarbejdet dokumenteres gennem en lang række eksempler på observationer undersøgt af SUFOI.

Skandinavisk UFO Information

ISBN-13: 978-87-87628-90-7